

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

ULUSLARARASI İLİŞKİLER PROGRAMI

MEDYA–TERÖRİZM İLİŞKİSİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İsmail Alper YALÇINKAYA

TEMMUZ - 2008

TRABZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

ULUSLARARASI İLİŞKİLER PROGRAMI

MEDYA–TERÖRİZM İLİŞKİSİ

İsmail Alper YALÇINKAYA

Karadeniz Teknik Üniversitesi - Sosyal Bilimler Enstitüsü'nce

Bilim Uzmanı (Uluslararası İlişkiler)

Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tez'dir.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 01.07.2008

Tezin Sözlü Savunma Tarihi : 16.07.2008

Tezin Danışmanı : Doç. Dr. Gökhan KOÇER

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Mohammad ARAFAT

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Mustafa Çağatay OKUTAN

Enstitü Müdürü: Prof. Dr. Osman PEHLİVAN

Temmuz - 2008

TRABZON

0. SUNUŞ

0.0. Önsöz

Avlanırdı insanoğlu, göçebeydi. Kabileler kurdu, “Polis”lerde yaşadı. Feodal yapılara büründü, imparatorluklar inşa etti, devirdi. Devrilen imparatorluklar, “güç”lerin dağılımını da etkiledi. Güçler dengelendi, dengeler bozuldukça balans ayarları “çatışma”, “savaş”, “terör” gibi araçlarla çıkageldi. Karşılıklı güçlerin dengelenmesinin, caydırıcılığı ve beraberinde de barışı getirebileceği inancı yerleşti. Ulus-devlet anlayışı ile bugünlere gelindi.

1960’lı yıllardan sonra Güç Dengesi, “dehşet dengesi” ya da “karşılıklı mahvolma politikası” adı altında, nükleer güce sahip devletler arasında olası bir nükleer savaşta ortaya çıkacak topluca yok olma korkusu doğrultusunda doğan denge olarak anılmaya başlandı. 11 Eylül 2001 tarihinde ABD’de yaşanan terörist saldırılar ise, dünya için yeni bir miladın oluşmasına neden oldu. Oldukça eski bir fenomen olan terörizm, boyut değiştirerek iyiden iyiye küresel bir tehdit boyutuna ulaştı, asimetrik tehdit olma vasfıyla da güvenlik birimlerinin öncelikli işleme sahası haline büründü.

Artık hiçbir şey eskisi gibi olmayacaktı. Tıpkı, küresel kablolar aracılığıyla dünyanın en ücra köşelerinin birbirine eklememesi ve uzayın derinliklerinden hanelere yağın sinyaller gibi.

İşaretleşmeden dumanla haberleşmeye, ulak güvercinlerden telgrafa, televizyondan internete uzandı iletişimin boyutları. Davalarının bedellerini masum insanlara ödetebilmeyi göze alabilen terörizmin bu gelişmeleri yakinen takip etmesi, bu çalışmanın çerçevesini çizdi ve konuyla ilgili bir analiz çabasını gerekli kıldı.

Konunun belirlenme aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte, gerek yol gösterici olarak, gerek kaynak temini açısından katkı sağlayıcı ve önerici olarak, gerekse de yıllardır çeşitli sohbetlerle ufkumun açılmasında çok önemli bir yeri olan sayın hocam Doç. Dr. Gökhan KOÇER’e; çalışmamın her aşamasında yardımlarını esirgemeyen kıymetli arkadaşım Dursun Ali SOYSAL’a; tezin redaksiyonu hususunda incelemeleri ile

ciddi katkılarda bulunan saygıdeğer arkadaşım Halise BALABAN'a ve tüm eğitim hayatım boyunca maddi-manevi desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen çok değerli aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Trabzon, Temmuz 2008

İsmail Alper YALÇINKAYA

0.1. İçindekiler

0. SUNUŞ.....	III
0.0. Önsöz.....	III
0.1. İçindekiler.....	V
0.2. Özet.....	VII
0.3. Summary.....	VIII
0.4. Tablolar Listesi.....	IX
0.5. Şekiller Listesi.....	X
0.6. Kısaltmalar.....	XI
GİRİŞ.....	1-3

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GENEL OLARAK TERÖR ve TERÖRİZM.....	4-49
1.0. Terör ve Terörizm Kavramları.....	4
1.1. Terörizmin Tarihi Gelişimi, Tanım Sorunu ve Terörizm Hakkında Yapılan Çeşitli Tanımlar.....	6
1.1.0. Terörizmin Tarihi Gelişimi.....	6
1.1.1. Siyasi ve Hukuki Açından Tanım Sorunu.....	11
1.1.2. Çeşitli Uluslararası Belgeler ve Bilimsel Kaynaklarda Terörizm Tanımları ...	27
1.2. Terörizmin Türleri ve Genel Özellikleri.....	37
1.2.0. Terörizmin Türleri.....	37
1.2.0.0. Ulusalcı Terörizm.....	38
1.2.0.1. İdeolojik Terörizm.....	39
1.2.0.2. Dinci-Siyasal Terörizm.....	39
1.2.0.3. Temel Konu Odaklı Terörizm.....	40
1.2.0.4. Devlet Destekli ve Devletlerin Sponsor Oldukları Terörizm.....	40
1.2.1. Terörizmin Genel Özellikleri.....	43

İKİNCİ BÖLÜM

2. GENEL OLARAK MEDYA.....	50-65
2.0. Kavramsal Çerçeve.....	50
2.1. Medya Teorileri	53
2.1.0. Otoriter Teori.....	53
2.1.1. Sovyet Komünist/Totaliter Teori.....	55
2.1.2. Liberal/Özgürlükçü Teori.....	58
2.1.3. Sosyal Sorumluluk Teorisi	62

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. MEDYA-TERÖRİZM İLİŞKİSİ.....	66-141
3.0. Medya-Terörizm İlişkisinin Genel Çerçevesi.....	66
3.1. Medya-Terörizm İlişkisinin Yaşanmış Olaylar Çerçevesinde Analizi.....	89
3.2. Medyanın Gücü ve Etkisi	110
3.3. Terör Haberlerinin Medyada Yayınlanmasının Avantajları.....	115
3.4. Terör Haberlerinin Medyada Yayınlanmasının Dezavantajları.....	116
3.5. Terör Haberlerinin Medyada İşlenişi Üzerine	120
3.6. Güvenlik Geliştirme Çabaları	133

4. SONUÇ.....	142-148
---------------	---------

KAYNAKÇA	149-168
----------------	---------

EKLER

ÖZGEÇMİŞ

0.2. Özet

Teröristlerin hedef aldığı unsurlar ya da birimler farklı olsa da; hemen hemen tamamında nihai amaca ulaşmak adına birincil anlamda kullanılan yöntem, kitleleri korkutmak ve sindirmek suretiyle yılgınlığı tetiklemek ve mücadele halinde oldukları birimlerin gardını düşürmektir. Söz konusu sürecin gerçekleşmesi de, terör örgütlerinin tanıtımlarını mümkün olduğunca yaygın ve etkin bir şekilde gerçekleştirmesinde yatmaktadır. Bu teorik yöntemin hayata geçirilmesinde can damarı vazifesi gören aygıt ise gücü, ulus ve hatta yeryüzü sınırlarını aşarak uzayın derinliklerine kadar uzanan medyadır. Olağanüstü/olağandışı olayların kamuoyu üzerindeki etkisi ve ilgi kadranını arttırıcı yönü de, medyanın terör olgusunu öncelikli işleme sahasına almasına yol açmaktadır. Bu karşılıklı besleme de illegaliteye birçok boyutta olumsuz katkılar sağlayabilmekte, bireysel ve toplumsal yaşanılabilirliğe çeşitli zararlar vermektedir.

0.3.Summary

Though the elements and units that terrorists target are different, almost in all terrorist attempts the primary method to reach the final goal is to trigger demoralization discourage their opponents through frightening and pacifying the masses. The realization of the said process lies in the completion of the effective and mass/prevalent presentation of the terrorist organizations. The crucial tool in the realization of this theoretic method is media whose influence/power reaches the depths of the space through transcending nations and even borders of the earth. The impact and attraction of extraordinary events on the media paves the way for the media to cover the terrorism as a matter of priority. This mutual fostering provides negative benefits in many dimensions, and also hampers the personal and communal existence.

0.4. Tablolar Listesi

<u>Tablo No</u>	<u>Tablonun Adı</u>	<u>Sayfa Nr.</u>
1	Paul Wilkinson'a göre Genel Hedefler ya da Amaçlara Göre Siyasal Şiddet Türleri Sınıflaması	24
2	Terörist Faaliyetler	42
3	Teröristlerin Medya Manipülasyonunda Kullandıkları Metotlar	81
4	Aynı Unsur için Teröristlerin ve Terörle Mücadele Eden Birimlerin Kullandıkları Terminoloji	124
5	İçişleri Bakanlığı Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı'nın 26 Nisan 1999 Tarih ve 096 Sayılı Yazısı'na göre Kullanılacak Terminoloji	132
6	Röportajlar Esnasında Yapılması ve Yapılmaması Gerekenler	139

0.5. Şekiller Listesi

<u>Şekil No</u>	<u>Şeklin Adı</u>	<u>Sayfa Nr.</u>
1	ABD Savunma Bakanlığı'na Ait Düzensiz Savaş Türlerine İlişkin Diyagram	23
2	Paul Wilkinson'a göre Anlaşmazlık ve Çatışmada Tanımlanagelen Kavramlar	25
3	Schmid ve De Graaf'a Ait Terörizmin Temel Tipolojisi	38
4	Otoriter Yaklaşımda, Devlet ve Medya Arasındaki İlişkinin Şekilsel İfadesi	55
5	Totaliter Yaklaşımda, Devlet ve Medya Arasındaki İlişkinin Şekilsel İfadesi	58
6	Liberal Yaklaşımda, Devlet ve Medya Arasındaki İlişkinin Şekilsel İfadesi	61
7	Sosyal Sorumluluk Yaklaşımında, Devlet ve Medya Arasındaki İlişkinin Şekilsel İfadesi	65

0.6. Kısaltmalar

5N1K	: Ne? Ne Zaman? Nerede? Nasıl? Neden? Kim?
A.g.e.	: Adı geçen eser
A.g.s.	: Adı geçen sayfa
AB	: Avrupa Birliği
ABC	: Australian Broadcasting Corporation
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ARGK	: Arteşe Rızgariya Gele Kürdistan
BBC	: British Broadcasting Corporation
Bkz.	: Bakınız
BM	: Birleşmiş Milletler
BMGK	: Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi
CIA	: Central Intelligence Agency
CBS	: Columbia Broadcasting System
CNN	: Cable News Network
çev.	: Çeviren(ler)
D.C.	: District of Columbia
der.	: Derleyen(ler)
ed.	: Editör(ler)
E	: Emekli
El Al	: İsrail Devleti'nin resmi havayolu şirketi
ERNK	: Eniya Rizgarîya Netewa Kurdistan
ETA	: Euzkadi to Azkatasuna
FBI	: Federal Bureau of Investigation
FKÖ	: Filistin Kurtuluş Örgütü
G8	: Group of Eight
Gov.	: Government. Devlete ait internet sitelerinin uzantısıdır.
IBM	: International Business Machines
IRA	: Irish Republican Army
ITN	: Independent Television Network
İBDA- C	: İslami Birlik Doğu Akıncıları Cephesi
M.Ö.	: Milattan önce

M.S.	: Milattan sonra
NATO	: North Atlantic Treaty Organisation
NBC	: National Broadcasting Corporation
NBC	: Nuclear, Biological and Chemical
NTV	: Nergis Televizyonu
OPEC	: Organization of Petroleum Exporting Countries
PKK	: Partiya Karker Kurdistan
RAND	: Research and Development
RTE	: Ireland's National Television and Radio Broadcaster
SARS	: Severe Acute Respiratory Syndrome
SAS	: Su altı savunma
SLA	: Symbionese Liberation Army
Sms	: Short message service
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
SWAPO	: South West Africa People's Organization
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TRT	: Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu
TV	: Televizyon
TWA	: Trans World Airlines
UN	: United Nations
US	: United States
USA	: United States of America
vb.	: ve benzeri
VHS	: Video Home System
Vol.	: Volume (Cilt)

GİRİŞ

Dünya, devingen, değişken bir yapıdadır. Doğasıyla, doğasında varolanlarla. Bünyesinde bulunduğu kainat da öyle. Doğa değişirken, insanoğlu da, hem kendini hem de bünyesinde bulunduğu dünyayı değiştirmiştir asırlarca. *Herakleitos*, “her şey akar, aynı ırmakta iki kere yıkanılmaz” diyerek, bu gerçekliği vurgulamıştır bir bakıma. Ne ırmağa tekrar girecek “kişi”, aynı “kişi”dir, ne de ırmaktaki su, durağandır. Hem kişi değişmektedir hem de ırmaktaki su.

Bu değişim, dönüşüm ve devinimden çatışma olgusu da etkilenmiştir. İnsanların bir arada yaşama sürecinin öncesinde dahi var olan çatışma unsuru, göçebe hayattan yerleşik hayata geçilmesiyle boyut değiştirmiş; insanlararası mücadele, çok daha etkin bir şekilde ortaya çıkmaya başlamıştır.

Kıt kaynakların sınırsız insan ihtiyaçlarını karşılayamaması, temelde, birçok çatışmanın gerekçesini teşkil etmiş; boyut ve türleri farklılık arzetsede de, bilinen tarihin dörtte üçünün savaş ve/veya çatışmalarla geçmesine vesile olmuştur.

Bu çatışma türlerinden bir tanesi de, geçmişte M.S. 60’lı yıllara kadar dayanan terörizmdir. Terörizm de, “hainlerin sistematik olarak ortaya çıkartılıp giyotine gönderilmesini” ifade eden ve devlet tarafından uygulanan bir yöntem iken, 19. Yüzyıl boyunca yaşanan siyasi gelişmeler sonucunda, sadece devlet tarafından vatandaşlara karşı uygulanan şiddeti değil, bireyler ya da siyasi gruplar tarafından devlete karşı uygulanan şiddeti de ifade eden bir anlam kazanmıştır. Özellikle 11 Eylül 2001 saldırılarının akabinde de ulusal ve küresel güvenlik bağlamında en tehditkar olguların başında yerini almıştır.

Terörizm tehditinin ve beraberindeki dinamiklerin analizi, terörizmle mücadele konusunda önemli yol gösterici vazifesi görmektedir. Her ne kadar, terörizmle mücadelenin birtakım sistematik işleyişlerin toplu ve analitik analiziyle gerçekleştirilmesi gerekiyorsa da, sistematik işleyişteki bazı mihenk noktaları üzerinde de derinlemesine analiz zorunlu gözükmemektedir. Bu gerekçe ile terörizm olgusuyla son derece ilintili olduğu iddia edilen medyanın, ilişkisel boyutta analiz edilmesi bu çalışmanın amacını teşkil etmektedir.

Bir tarafta psikolojik savaş metotlarının öngörülerini ile halkı korkutma, sindirme, devletin güçsüz ve güvenlik konusunda yetersiz olduğu intibasını oluşturarak toplumsal direnci ve birlikteliği bertaraf etmeye çalışan teröristler bulunmaktadır. Teröristler bu hedeflerine ulaşabilmek adına, yalnızca terör eylemlerini gerçekleştirdikleri fiziksel alanın çevresinde bulunan sakinleri hedef almamaktadırlar. Terörist açısından hedef alınan kitlenin herhangi bir üst sınırı bulunmamaktadır. Bu vesileyle kitlelerin korkutulması ve sindirilmesi sürecinin teröristler açısından en önemli aracı da medyadır.

Skalanın diğer tarafında bulunan medyanın ise birincil işlevi kamuoyunu bilgilendirmektir. Fakat günümüzde bu misyon, ticarileşmenin de etkisi ile yerini daha farklı uygulamalara terk edebilmektedir. “Var olanın yansıtılması”, yerini “izlenenin yansıtılması”na bırakabilmektedir. Sansasyonel olayların izlenirliği, reklam gelirleri ile ayakta duran medya endüstrisinin esas misyonundan uzaklaşmasına neden olabilmektedir. Teröristlerin seslerini ve/veya davalarını geniş kitlelere duyurmak ve bu vesile ile kitleleri sindirmek adına sansasyonel olayları gerçekleştirmeyi amaçlaması, medyanın da haber ihtiyacını giderebilmektedir. Bununla birlikte iyi niyetli ya da gazetecilik refleksi ile yapılan yayımlar da zaman zaman terörizme hizmet edebilmektedir.

Medya-terörizm ilişkisi üzerine olan çalışmada, çalışmanın birinci bölümü, genel olarak terör ve terörizm üzerinedir. Bu ana başlık altında, kelimeleri tarif etmeden girişilecek her tartışmanın kısır olmaya mahkûm olduğu anlayışı ile öncelikle terör ve terörizm kavramları üzerinde bir tartışmaya girilmekte; terörizmin tarihi gelişimi, terörizmin türleri ve genel özellikleri üzerinde durulmaktadır. Siyasi ve hukuki açıdan tanım sorununun analiz edilmesi, çeşitli uluslararası belgeler ve bilimsel kaynaklarda terörizm tanımları incelenmesi de bu bölümün diğer alt inceleme sahalarını oluşturmaktadır.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise, genel olarak medya incelenmektedir. Kavramsal çerçeve açısından ele alınan medya kavramı ile ilgili sonraki bölümün inceleme sahası ise medya teorileri üzerinedir. Bu teoriler, otoriter teori, Sovyet komünist/totaliter teori, liberal/özgürlükçü teori, sosyal sorumluluk teorisi şeklindedir.

Medya-terörizm ilişkisinin analizini ele alan üçüncü bölümde ise medya-terörizm ilişkisinin temel çerçevesi ele alınmaktadır. Çeşitli analiz ve birim düzeyinde, konuyla ilgili varsayım ve yaklaşımların incelenmesi ve karşılaştırılması incelenmektedir. Daha sonra ise, dünyanın çeşitli coğrafyalarında yaşanmış bir takım somut olaylardan hareketle, bir önceki bölümdeki varsayımların desteklenmesi amaçlanmakta, ilişkinin boyutları daha da netleştirilmeye çalışılmaktadır. Medyanın gücü ve etkisi üzerindeki analiz, sonraki aşamayı teşkil etmekte; medyanın terörizm içeriğine yer vermesinin avantaj ve dezavantajlarının derlenmesi, bu analizi takip etmekte ve çalışma, konu ile ilgili güvenlik geliştirme çabalarının tartışılması ile son bulmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GENEL OLARAK TERÖR ve TERÖRİZM

1.0. Terör ve Terörizm Kavramları

Korku, şiddet, yıldırma, illegalite, tehdit gibi olguları çağrıştıran *terör* ve *terörizm* kavramları, aynı kavramlar olmayıp, “tanıma”sı kolay ancak “tanımlanma”sı oldukça güç; bununla birlikte de uluslararası terörizm boyutu ile de küresel bir fenomendir. Fransızca *terreur*, İngilizcede *terror* kelimeleri ile ifade edilen terör kelimesi, Latince kökenli *terrere* (korkutmak) kelimesinden türetilmiştir. *Türk Dil Kurumu Sözlüğü*’ne göre, “yıldırı” kelimesine atfen “yıldırma, cana kıyma ve malı yakıp yıkma, korkutma, tedhiş”¹ anlamına gelmektedir.

Tanımları itibarıyla birer şiddet türü olmasına karşın her şiddet olayı, terör veya terörizm değildir. Terör ve terörizm kavramsal olarak farklı bir anlam ve öneme sahiptir. Şiddet, terörizmin hem amacı hem de ön şartı olmakla beraber terörizmi tamamlayan şiddetin “siyasi amaçlı” olmasıdır.² “Adi şiddet”te amaç, bir varlığa zarar vermek ya da onu yok etmektir. Oysa terörist için şiddet bir amaç değil, “araç”tır. Örneğin sıradan bir katil, bir insanı “ölmesini istediği için” öldürür. Terörist içinse, önemli olan o insan ya da insanlar değil, onları öldürdüğü zaman toplumda yaratacağı etkidir. Bir trene bomba koyduğunda, trende kimlerin olduğu, ölecek olanların kimliği “doğrudan” bir önem taşımamaktadır. Bu nedenledir ki; şiddetsiz terör olmaz, ama her şiddet de terör değildir.³

Terörün korku yaratmaya yönelik genel bir kavramı yansıtmasına karşılık, terörizmin korku ortamı yaratmaya yönelik şiddet sürecini tanımladığını, terörist kavramının ise terör eylemini gerçekleştiren saldırganlara verilen isim olduğunu ifade eden *Bassiouni*, bu nedenle, söz konusu kavramların anlamını ve kapsamını tam olarak

---

¹ **Türk Dil Kurumu Sözlüğü.**

² TOPAL, Ahmet Hamdi: **Uluslararası Terörizm ve Terörist Eylemlere Karşı Kuvvet Kullanımı**, İstanbul: Beta Yayınları, 2005, s.7.

³ KIŞLALI, Ahmet Taner: **Siyasal Sistemler, Siyasal Çatışma ve Uzlaşma**, Ankara: İmge Kitabevi, 2000, s.40.

bilmeksizin terörizme göndermede bulunmanın siyasi olarak kullanışlı olmakla birlikte yanıltıcı olacağını vurgulamaktadır.⁴

Bununla birlikte Oxford İngilizce Sözlükte terörizm; 1- “Bir terör istemi.” 2- “1789–1794 ihtilal dönemi boyunca Fransa’da iktidar partisinin desteklediği ve doğrudan yıldırma politikası olarak uyguladığı yönetim biçimi.” 3- “Yıldırma amacıyla vuruş yapmayı benimsemişlerin politikası, yıldırma yöntemlerinin kullanımı, terörize olma ihtimali” olarak tanımlanmaktadır.⁵ İkinci ve üçüncü tanımlarda ortak nokta ise, tehdit ve şiddetin alışlagelmiş siyasi mücadelelerin dışında, asimetrik bir yayılma şeklinde olduğuna vurgu yapıyor olmasıdır.⁶ Terör ansiklopedisinin verisine göre ise terörizm, kökenini, Fransız Devrimi sırasında 1793–1794 yılları arasında “hainlerin sistematik olarak ortaya çıkartılıp giyotine gönderilmesini” ifade eden *régime de la terreur* sürecinden almaktadır.⁷ Çalışmanın ilerleyen bölümlerindeki çeşitli tanımlamalardan da anlaşılacağı üzere, terör ve terörizm kavramları, bulunulan dönemdeki ortak tanım zorluğuna ilaveten, zamansal olarak da algı ve nitelme değişikliğine uğramaktadır.

Terör, “Bir gücü veya bir iktidarı, zorla kabul ettirmek amacıyla sistemli bir biçimde şiddet kullanma, yıldırma ve tedhiş”⁸ anlamına gelirken, sistemli şiddet sürecini ifade eden ve çalışmanın belirli bölümlerinde geçen “terörizm” kavramı da, yer yer birbirlerini ikame edeceklerdir. Yukarıda da ifade edildiği gibi, terörist de “terör eylemi”ni gerçekleştiren saldırgana verilen isimdir.

⁴ BASSIOUNI, M. Cherif: **International Terrorism**, in International Criminal Law, Second Ed., Vol. I Crimes, Ed. By. M. Cherif Bassiouni, Transnational Publishers, New York, 1999, s.771’den aktaran TOPAL a.g.e., s.8.

⁵ DEDEOĞLU, Beril: “Terörizm ve Terörizmle Mücadelenin Paradoksal Olguları”, **Avrasya Dosyası**, Ankara: Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları, Cilt:12, Sayı:3, 2006, s.7.

⁶ TILLY, Charles: “Terror, Terrorism, Terrorists”, **Sociological Theory**, Vol. 22, No. 1, Theories of Terrorism: A Symposium (Mar., 2004), s.9.

⁷ KUSHNER, Harvey W.: **Encyclopedia of Terrorism**, London: Sage Publications, 2003, s.360.

⁸ **Büyük Larousse Ansiklopedisi**.

1.1. Terörizmin Tarihi Gelişimi, Tanım Sorunu ve Terörizm Hakkında Yapılan Çeşitli Tanımlar

1.1.0. Terörizmin Tarihi Gelişimi

Terörizm olarak ifade edilebilecek terörist hareketlenmelerin ilk izlerini, bilimsel kaynaklara göre iki bin yıla yakın süre öncesinde görmek mümkündür. Kimi kaynaklara göre, M.S. 66-73 yılları arasında Filistin’de yaşamış olan *Sicariiler* ya da bir başka deyişle; *Zealot*⁹ *Sicariilerinin* faaliyetleri bilinen ilk terörist eylemlerdir.¹⁰

Romalılara karşı¹¹ savaşım veren Sicariiler, düşmanlarını işlek yerlerde öldürdükten sonra kalabalığa karışıp kaybolmaktaydılar. Manastırları ve Kudüs’ün su kanallarını yıkıp, buğday ambarlarını yakmışlardır. Tefeci senetlerini ve devlet arşivlerini ortadan kaldırmışlardır.¹² Adlarını, etkinliklerinde kullandıkları “sica”¹³ aletinden alan Sicariiler, eylemlerini gerçekleştirirken, dinden döndüklerine inandıkları düşmanlarını (genellikle Yahudileri) bu aletle infaz etmekteydiler.¹⁴

Günümüzde terörizm olarak algıladığımız olguya uygun karakteristiğe sahip diğer grup ise *Assassinler*¹⁵ olarak bilinen, liderliğini Hasan Sabbah’ın yaptığı örgüttür.¹⁶ *Kışlaht*, çağdaş anlamı ile terörizmin kurucusunun Hasan Sabbah olduğunun söylenebileceğini ifade etmektedir.¹⁷ Selçuklu döneminde terörü “sistemli bir araç” haline getiren Hasan Sabbah (1049-1134), Batıni tarikatının kurucusudur.¹⁸ Örgütünün taktiği, suikastçıyı yalnız başına düşmanın üzerine göndermek, anahtar konumdaki düşman liderini öldürerek,

⁹ Köken açısından, bu kelime, kimi İngilizce sözlüklerde, *bağnaz*, *fanatik*, *radikal kimse* olarak tanımlanmaktadır.

¹⁰ LAQUEUR, Walter: **A History of Terrorism**, New Jersey: Transaction Publishers, 2001, s.7.

¹¹ Kimi kaynaklara göre Yunanlılara da. Bkz: Center for Defence Information: “A Brief History of Terrorism, Terrorism”, (<http://www.cdi.org/friendlyversion/printversion.cfm?documentID=1502>), (12.04.2008)

¹² KIŞLALI, a.g.e., s.41.

¹³ “Kısa hançer” manasına gelen “sica” kelimesinden filizlenen kavrama atfen grup, literatürde “hançerli adamlar” olarak anılmaya başlanmıştır.

¹⁴ Center for Defence Information: “A Brief History of Terrorism, Terrorism”, (<http://www.cdi.org/friendlyversion/printversion.cfm?documentID=1502>), (12.04.2008)

¹⁵ Literatürde *Assassins* olarak geçen tabir, *suikastçılar/katiller* manasına gelmektedir.

¹⁶ Terrorism Research: “Early History of Terrorism”, (<http://www.terrorism-research.com/history/early.php>), (16.05.2008)

¹⁷ KIŞLALI, a.g.e.

¹⁸ A.g.e.

düşmanlarına korku salmak şeklindedir.¹⁹ Sabbah, korkunun düşünce ve mantık süreçlerini bozarak, insanları sürüleştireceğini anlamıştır.²⁰

Faaliyetlerini, bugün Ortadoğu olarak nitelenen coğrafyada gerçekleştirmiş olan Assassinler, önceleri dağlık bölgelerde sürdürdükleri aktivitelerini, seneler içerisinde kent merkezlerine taşımışlardır. İlk kentsel kurbanları da, Bağdat sultanlığının şefi, Nazim al Mulq olmuştur.²¹ Yıllar boyu, İran, Suriye ve Filistin topraklarında etkin olan örgüt, terör faaliyetlerini, düşmanları olarak algıladıkları Hristiyanlar ve genellikle de Sünniler üzerinde sürdürmüşlerdir.²²

Sabbah, örgütünün üyelerini dokuz aşamalı bir deneyim ve eğitim süzgecinden geçirerek seçmekteydi. Katı disiplin içinde, verilen buyruğa uyararak “düşünmeden” ölüme atılmak temel ilkeydi. Hasan Sabbah, disipline uymadı diye, kendi oğlunu bile acımasızca öldürmüştür. “Kurtarılmış bölgeler” deyimini ve “vur-kaç” taktiğini terörizme kazandıran da odur. Amacına ulaşmak için, Haçlı Ordusuna bile yardım etmiştir. Kendi başlattığı terörü sürdürebilmek ve ona taban kazandırabilmek için, devleti de halka karşı benzer yöntemler kullanmak zorunda bırakmaya çalışmaktaydı. Amacı, devleti halkın gözünde “zalim” konumuna iterek, kendi yaptıklarını yasallaştırmaktı. En değerli vezirleri öldürtmekte ve böylece, devletin kendi kendisini bile koruyamadığını halka göstermeye çalışmaktaydı.²³

Her ne kadar eski çağların ürünleri de olsalar, hem Sicariiler hem de Assassinler; *birincisi*, organizasyon, hedefleme, motivasyon ve amaçlar açısından modern terörizmin atası/habercisi olmaları yönünden; *ikinci olarak* da, her ikisinin de nihai başarısızlıklarına rağmen bugün hala hatırlanıyor olmaları ve bunun, yaptıklarının ne denli psikolojik etki bıraktığını göstermesi yönünden günümüz ile oldukça ilgililerdir.²⁴

---

¹⁹ Terrorism Research, a.g.s.

²⁰ KIŞLALI, a.g.e.

²¹ LAQUEUR, Walter: **The New Terrorism: Fanaticism and the Arms of Mass Destruction**, New York: Oxford University Press, 1999, s.11.

²² A.g.e.

²³ KIŞLALI, a.g.e., s.41-42.

²⁴ Terrorism Research, a.g.s.

1830'larda İngilizler tarafından bastırılincaya²⁵ kadar eylemlerine devam eden ve kimi kaynaklara göre kökleri 7. yüzyıla kadar²⁶ uzanan *Thugeeler*,²⁷ ölme ve öldürme tanrıçası olarak gördükleri Kali'ye sadık olarak eylemlerini gerçekleştiren, Hindistan dolaylarında faaliyet gösteren bir örgüttür.²⁸ Genel metotları, gezginlere yönelik soygun ve öldürme olan *Thugeeler*, büyük oranda yine gezginlerden seçmiş oldukları kimseleri, törensel ayinlerle Kali adına kurban etmekteydiler.²⁹ Yalnız, bu örgütün eylemlerinde dikkat çekici olan nokta, modern terörizmin amaçlarından farklı olarak, amacın dış dünyada tesir gösterme yerine, kurbanın kendisine korku salma şeklinde ortaya çıkıyor olmasıdır.³⁰

Sicariiler, Assassinler ve *Thugeeler* örgütlerinde eylem gerekçelendirmelerindeki filizlenmenin, her üçünde de dini kökenli olması, günümüz terörizm algısında gözden kaçırılmaması gereken bir etkidir.

Hasan Sabbah'ın Assassinler'inden 1700'lere kadar, terör ve barbarizm/barbarlık kavramları savaş ve çatışmalar içerisinde kullanılmakta; ancak terörizmin anahtar bileşenlerini barındırmamaktaydılar.³¹ Modern "ulus-devlet"lerin yükselişe geçmesi ve 1648 *Westphalia Antlaşması* ile birlikte, merkezi otorite ve bağımlı toplumlar ortaya çıkana değin terörizme hemen hemen rastlanmamaktadır.³² Bu dönemde iletişim yetersiz ve sınırlıydı, ayrıca terörizme neden olabilecek gerekçeler (dini hizipleşme, başkaldırma, etnik çatışma), açık savaşa neden olabilmekteydi.³³ Krallıklar ve prensliklerin ulus-devlet halini almalarıyla birlikte güçlenen otoriteleri, terörizm gibi sindirme faaliyetlerini kullanmalarına vesile olmuştur.³⁴

²⁵ Bkz: DASH, Mike: **Thug: The True Story of India's Murderous Cult**, London: Granta Boks, 2005.

²⁶ FRANKLIN, Carl: "Terrorism: A Brief History", (www.suu.edu/faculty/franklinc/History%20of%20Terrorism.rtf), (12.05.2008)

²⁷ *Thugee* kelimesi, "adam öldürme" anlamına gelmektedir. Bazı kaynaklara göre de Hindistan'da "*Thugee Mezhebi*"ni niteler. Bkz: Sepiamutiny: "Terrorists, Murderers, and...Thugs", (<http://www.sepamutiny.com/sepia/archives/000322.html>), (17.05.2008)

²⁸ Sepiamutiny: "Terrorists, Murderers, and...Thugs", (<http://www.sepamutiny.com/sepia/archives/000322.html>), (17.05.2008)

²⁹ Center for Defence Information, a.g.s.

³⁰ A.g.s.

³¹ Terrorism Research, a.g.s.

³² A.g.s.

³³ A.g.s.

³⁴ A.g.s.

Terörizm, Orta Çağın sonlarına değin azalan ölçekte sürerken, dönem, *Otuz Yıl Savaşları* (1618–1648) ve *Napolyon Savaşları* (1799–1815) gibi büyük savaşların periyodudur. Bu dönemde, azımsanmayacak derece insan öldürülmüş ve yaralanmışken, terörist aktivitelerin varlığı ya da yokluğu önemsenen bir durum değildir.³⁵

Terörizmin, felsefi öncüllerinin 19. yüzyılın ortalarında, Rus devrimci *Mikhail Bakunin* ile şekillendiğini görmekteyiz. 1869 yılında kaleme aldığı *Devrimin İlkeleri* (*Principles of Revolution*) adlı yapıtında, bireyler ve küçük gruplar adına, Rus topraklarını arındırmak için terörizmden başka bir yolun olmadığını ifade etmektedir.³⁶ Günümüz terörizminin temel aldığı “fiili propaganda” kavramı ise ilk olarak 19.yüzyılda İtalyan Cumhuriyetçi *Carlo Pisacane* tarafından ortaya atılmıştır. Bu inanışa göre, “şiddet, toplumun algılamasını etkilemede tek güvenilir katalizör görevindedir. İlk olarak insanların dikkatini çeker, sonra da peşinden sürükler”.³⁷ Pisacane, 1857 yılında fikirlerini *Bourbonlara* karşı uygulamaya koymaya çalışırken ölmüştür, ancak yöntemleri kısa sürede İrlanda’ya bağlanmak için mücadele eden *Fenianların* yaşadığı Britanya adalarındaki teröristler tarafından benimsenmiştir.³⁸ Yine 19. yüzyılda, *Narodnaya Volya*³⁹ veya *People’s Will* olarak bilinen anarşist örgüt, Piscane’nin de görüşlerini benimseyerek, birtakım suikast ve bombalama eylemlerine girişmiştir. Başta Çar olmak üzere, ailesi ve diğer devlet yetkililerinden, bozulmuş rejimin simgesi haline gelen kimseleri hedef olarak seçmişlerdir.⁴⁰

Terörizmin kabarmaya başladığı dönemi ise 19. yüzyıla doğru görmekteyiz. Aralarında, İrlandalı isyankarların, Rus sosyalist devrimcilerin ve çeşitli anarşistlerin bulunduğu gruplar, Kuzey Amerika ve Avrupa’nın bütününde etkin hale gelmişlerdir. Ayrıca, gizli örgütlenmelerle Mısır, Hindistan ve Çin gibi ülkelerde ulusal kurtuluş

³⁵ LAQUEUR, Walter: “Terrorism, A Brief History”, (<http://usinfo.state.gov/journals/itps/0507/ijpe/laqueur.htm>), (11.03.2008)

³⁶ KUSHNER, a.g.e., s. 361.

³⁷ HOFFMAN, Bruce: **Inside Terrorism**, London: Columbia University Press, 1998’den aktaran, SMITH, Michael: “Yeni Dönemin Terörizme Etkileri ve Terörizmin Ulaştığı Boyutlar”, **Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği Sempozyumu (23-34 Mart 2006)**, Ankara: Genelkurmay Başkanlığı Basımevi, s.33.

³⁸ SMITH, Michael: “Yeni Dönemin Terörizme Etkileri ve Terörizmin Ulaştığı Boyutlar”, **Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği Sempozyumu (23-34 Mart 2006)**, Ankara: Genelkurmay Başkanlığı Basımevi, s.34.

³⁹ Örgüt hakkında ayrıntılı bilgi için, 1879 yılında örgütün aktif üyesi olan, 1882 yılında da örgütün yeniden güçlenmesinde katkıda bulunan *Vera Nikolayevna Figner* tarafından yazılan, *Memoirs of a Revolutionist (Bir Devrimcinin Hatıraları)* adlı yapıttan faydalanabilir. Bkz.: (<http://www.amazon.com/Memoirs-Revolutionist-Vera-Nikolaevna-Figner/dp/0875805523>)

⁴⁰ KUSHNER, a.g.e., s. 360.

amacıyla faaliyet gösteren gruplar da bulunmaktadır. Bu faaliyetlerin bazıları trajik sonuçlarla noktalanmıştır. Diğerleri ise kısa vadede olmasa da uzun vadede başarıya ulaşmıştır.⁴¹

19. yüzyıl ve 20. yüzyıl teröristleri dikkate değer eylemlerde bulunmuşlardır. Bunlardan en önemlileri: Rus Çarı II. Aleksander'a, 1881'de Amerikan Başkanı James Garfield'a, 1901'de yine Amerikan Başkanı William McKinley'e, İtalyan Kralı Umberto'ya, bir Avusturya-Macaristan İmparatoriçesi'ne, Fransız Devlet Başkanı Sadi Carnot'a, İspanyol Başbakanı Antoni Canovas'a düzenlenen suikastlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunlarla beraber, belki de en önemlisi, I. Dünya Savaşı'nın fitilini ateşleyen, Avusturyalı taht varisi Franz Ferdinand'ın Sarajevo'da, 1914'te katledilmesidir.⁴²

II. Dünya Savaşı sürecinde ve sonrasındaki yirmi yıllık süreçte, pek fazla terör olayına rastlanmamaktadır.⁴³ II. Dünya Savaşı'ndan sonra ise oldukça gelişmiş olan silah teknolojisi, gerek maliyetinin, gerek tahrip gücünün çok yüksek olması nedeniyle ulusal amaçlara ulaşabilmek için başvurulan nizami savaşları kullanılabilir bir yol olmaktan çıkarmıştır.⁴⁴

Terörizmin, özellikle 1960'lardan sonra uluslararasılaşması⁴⁵ görüşünün yanı sıra *Nadine Gurr* ve *Benjamin Cole*, ABD tarafından 1995'ten beri tecrübe edilen nükleer-biyolojik-kimyasal (NBC) terörü, zarar verme olasılığının üçüncü dalgası olarak nitelendirmektedirler. (Diğer iki dalga 1949 yılında Sovyetler tarafından test edilen atom bombası ve artarak devam eden silahlanma yarışıdır.⁴⁶) *David Rapoport*, yapmış olduğu benzer bir çalışmada, imparatorlukların dağılması, bağımsızlaşma ve anti Batıcılığa odaklanan dini eksenli modern terörizmi öldürücü dalga olarak görmektedir.⁴⁷

---

⁴¹ LAQUEUR, a.g.s.

⁴² A.g.s.

⁴³ A.g.s.

⁴⁴ TOPAL, a.g.e., s.40.

⁴⁵ Bu dönem literatürde "modern uluslararası terörizm" şeklinde isimlendirilmektedir. Bkz: TOPAL, a.g.e.

⁴⁶ GURR Nadine ve COLE Benjamin: **The New Face of Terrorism: Threats from Weapons of Mass Destruction**, New York: I. B. Tauris, 2002'den aktaran, MORGAN, Matthew J.: "The Origins of the New Terrorism", **Parameters**, Vol. 34, 2004, s.30.

⁴⁷ RAPOPORT, David C.: "The Fourth Wave: September 11 and the History of Terrorism", **Current History**, Aralık 2001, ss. 419-24'den aktaran, a.g.e.

Usame Bin Ladin ve El Kaide'ye bağılı uluslararası teröristler yeni terörizmin ilk örneklerindendir, fakat radikal İslam vahiysele terörün tek biçimi değıildir. Japon dini kültünden Aum Shinrikyo, 1995 yılında Tokyo'da bir metroda kimyasal silah kullandığı ilk büyük saldırıyı gerçekleştirmiştir. Amerikalı sağıcı militanlar tarafından Oklahoma'daki Murrah Federal Bina'sının bombalanması, benzer ekstrem bir olayı göstermektedir. Hristiyan kimlikli teröristlerce gerçekleştirilen diğıer suikastlar da benzer kitle imha eğilimleri olarak gösterilmiştir.⁴⁸

11 Eylül 2001 yılında, yolcu uçaklarıyla Dünya Ticaret Merkezi ve Pentagon'a düzenlenen intihar niteliğindeki eylem, dünya tarihindeki en yıkıcı saldırdır⁴⁹ ve hem terörizm hem de dünyanın kendisi için bir milat olarak dahi görölmektedir.⁵⁰

1.1.1. Siyasi ve Hukuki Açıdan Tanım Sorunu

Dünyadaki teknolojik gelişmelerdeki artışa paralel olarak tehdit boyutlarının giderek yükselişe geçmesi, terörle mücadele konusundaki çaba ve çalışmaları da giderek çeşitlendirmektedir. Bu çabalar, hem niceliksel hem de niteliksel olarak artsa da, kavram konusunda "ortak kabul gören" bir tanım üzerinde uzlaşamadığından ötürü mücadelesi, henüz başlangıç aşamasında sekteye uğramakta ve mücadele sürecinde çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadır.

Daha önce de ifade edildiğı gibi kökenini, Fransız Devrimi sırasında, 1793–1794 yılları arasında "hainlerin sistematik olarak ortaya çıkartılıp giyotine gönderilmesini" ifade eden *régime de la terreur* sürecinden alan terörizm, etimolojik olarak çağdan çağı anlam kaymasına uğramaktadır. Öyle ki, I. Dünya Savaşı öncesinde, Rus Sosyalist Devrimcilerin liderliğini yapmış olan *Boris Savinkov*, o dönemde, *Bir Teröristin Anıları* adlı otobiyografisini yayımlamakta bir sakınca görmemiştir.⁵¹ Oysaki günümüz teröristleri,

⁴⁸ MORGAN, Matthew J.: "The Origins of the New Terrorism", **Parameters**, Vol. 34, 2004, s. 29-30.

⁴⁹ Bu saldırdıa yaklaşık 3000 kişi hayatını kaybetmiştir. Bu eylem öncesinde bilinen en büyük terör saldırdısı yaklaşık 380 insanın ölümüne yol açmıştır. Bkz.: MORGAN, Matthew J.: "The Origins of the New Terrorism", **Parameters**, Vol. 34, 2004, ss. 29-43.

⁵⁰ 1970'ler-1980'ler arasındaki terörist eylemlerin listesi için **Ek 1'e**, 1980'lerden 2001 yılı arasındaki terörist eylemlerin listesi için **Ek 2'ye** bakınız.

⁵¹ LAQUEUR, a.g.s.

“özgürlük savaşçısı, gerilla, militan ya da isyankâr” gibi terimlerle anılmayı arzu etmektedirler.⁵²

19. Yüzyıl boyunca yaşanan siyasi gelişmeler sonucunda terörizm, sadece devlet tarafından vatandaşlara karşı uygulanan şiddeti değil, bireyler ya da siyasi gruplar tarafından devlete karşı uygulanan şiddeti de ifade eden bir anlam kazanmıştır.⁵³ Terörizmin içerdiği mana, II. Dünya Savaşı sonrasında, 20. yüzyılın ortalarında, siyasi liderler ve devlet başkanlarının suikasta uğramalarının ötesine doğru genişlemiştir.⁵⁴ Diğer taraftan da, zamanında komünizmle özdeş sayılarak kızıl terör olarak adlandırılan eylemler, 1970’lerin sonundan itibaren “bölgesel ayrılıkçı terör”, 1990’larda “etnik terör” ve 2001 sonrasında “uluslararası niteliği açığa çıkan ve İslam’la özdeşleştirilen yeşil terör” adını almıştır.⁵⁵

Konu üzerinde çalışan uzmanların “terörizmin tanımlanması sürecinde, çözümlenemeyen tartışmalar nelerdir?” sorusuna verdikleri yanıtlar şu şekildedir:⁵⁶

1- Terörizm ile diğer siyasi şiddet türleri arasındaki sınır. 2- Devlet terörü ve mukavemet terörizmi fenomenin bir parçası mıdır? 3- Terörizmin, basit suçlardan, açık savaşlardan ve zihinsel hastalıklarla ortaya çıkan fiillerden ayrımı. 4- Terörizm, baskının/baskı rejiminin bir alt kategorisi midir? 5- Terörizm meşru olabilir mi? Hangi unsurlar terörizmi kullanmayı haklı kılabılır? 6- Gerilla savaşı ve terörizm arasındaki ilişki. 7- Suç ve terörizm arasındaki ilişki.

Terörizmin tanımında ortaya çıkan belirsizlikler, terörizmle mücadele konusunun paradoksal sonuçları bakımından önem arz etmektedir. Kendi başına bile sorunlu bir alan olan terörizmle mücadele, bir de terörizmin tanım ve algı farklarıyla beslendiğinde ortaya daha da karmaşık durumlar çıkmaktadır.⁵⁷ Bir eylemin terör eylemi olup olmadığını

⁵² A.g.s.

⁵³ ÖKTEM, Emre: “Uluslararası Hukukta Terörizm: Tanım Sorunu ve Milli Bağımsızlık Hareketleri”, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Dergisi**, Yıl:3, Sayı:5, 2004, s.133.

⁵⁴ Oxford Today The University Magazine: “Can We Define Terrorism?”, (<http://www.oxfordtoday.ox.ac.uk/2001-02/v14n2/04.shtml>), (17.04.2008)

⁵⁵ DEDEOĞLU, a.g.e., s.6.

⁵⁶ SCHMID, Alex, JONGMAN, Albert I. ve diğerleri: **Political Terrorism**, Amsterdam:Transaction Books, 1988, s. 29-30.

⁵⁷ DEDEOĞLU, a.g.e.

belirlerken, söz konusu eylemin amacına, kişilere, topluluklara göre değişebilen dini, etnik, ideolojik ölçütlerle bakıldığı sürece, söz konusu ikilemin ortaya çıkması kaçınılmazdır. Bu nedenle, terörizm hizmet ettiği amaçlarla değil, eylemlerle tanımlanmalıdır.⁵⁸ Terörist eylemin hangi amaca yönelik olduğu veya teröristleri harekete geçiren saik, söz konusu eylemin suç olma vasfını değiştirmez.⁵⁹

Terörizm niteliğindeki fiillerin belirleyici unsurları konusunda, ceza hukukundaki kast kavramı içinde yer alan saik, amaç, maksat ölçülerinden yararlanmanın önemine de dikkat çeken *Başeren*, “siyasi saikin içeriği, yani failin siyasi görüşü önemli değildir. Saik, siyasal içerikli olmak kaydıyla, herhangi bir siyasi düşünceyi yansıtabilir”⁶⁰ demektedir. Siyasal saikle harekete geçen fail, şiddet içeren bir hareket yapar. Burada şiddet, amacı temin etmek üzere neticeye ulaşmak için kullanılan bir araçtır.⁶¹ Amacın, maksatın siyasal bir arkaplana sahip olması kadar, saikin de siyasi olması, terörizm niteliğindeki fiillerin belirleyici unsurları konusunda, en önemli noktalardan bir tanesidir.

Bununla birlikte terör, bazı durumlarda eylemin gerçekleşmesiyle sınırlı bir anlam ifade edebilirken, bazı durumlarda eylemin hazırlanma ve tasarlanma aşamalarını da kapsamaktadır. Bu durumda, ne türden bir eylemin terör sayılıp sayılmayacağı her zaman ve her durumda açık değildir. Örneğin, bir kentin merkezindeki parkta etkili bir bomba patladığında, “bu bombanın patladığı an” mı terör anı olarak saptanacaktır, yoksa “sürecin kendisi” mi terör anı olarak değerlendirilecektir? Ayrıca, o bomba orada değil de hazırlanırken teröristlerin elinde patlayınca ya da hedefe varmadan patladığında, sivillere yönelik eylem gerçekleşmediği için terör eylemi olarak kabul edilmeyecek midir? Resmî yetkililer bir eylemi kaza olarak açıkladıklarında, bu eylemin kendisini terör olmaktan çıkarabilecek midir? Benzer biçimde, bir siyasal lidere, hükümet ya da devlet başkanına, tabanca ya da bıçakla yapılan saldırı, adi suç mu sayılacaktır, yoksa bu, bir terör eylemi olarak mı değerlendirilecektir? Bu soruların yanıtlarında hukuksal, siyasal ve bilimsel bir oydaşma bulmanın imkânı bulunmamaktadır.⁶²

⁵⁸ TOPAL, a.g.e., s.15.

⁵⁹ SCHACHTER, Oscar: **International Law in Theory and Practice**, Dordrecht: Martinus Nijhoff Publishers, 1991, s.163'ten aktaran TOPAL, a.g.e.

⁶⁰ BAŞEREN, Sertaç: “Kavramsal Özellikleri ile Terörizm”, **Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği Sempozyumu (23-34 Mart 2006)**, Ankara: Genelkurmay Başkanlığı Basımevi, s.8-9.

⁶¹ BAŞEREN, a.g.e, s.9.

⁶² DEDEOĞLU, a.g.e. s.7.

Tanım hususunda, şiddetin siyasi amaçlarla kullanımı noktasında hem devletler hem de devlet dışı gruplar arasında ortak görüş söz konusudur. Ancak sorun, şiddetin “kime karşı yöneltildiği, kim tarafından yöneltildiği ve hangi amaçla yöneltildiği” yaklaşımında mutabakat sağlanamamasında ortaya çıkmaktadır. *Öktem*, terörizmin ulusal bağımsızlık hareketlerinin eylemlerinden ayırma güçlüğünü terörizmin tanımlanmasında temel sorun olarak görürken;⁶³ *Dugard*, esasında bir Afrika-Asya fenomeni olan self-determinasyon⁶⁴ ilkesinin, terörizmin sosyal ve siyasi nedenleriyle çok az ilgili olduğunu belirtmektedir.⁶⁵

Kendi geleceğini/kaderini tayin etme hakkı olarak adlandırılan self determinasyon hakkı ve ulusal bağımsızlık mücadelesi konularında görüş farklılıkları ortaya çıkmıştır. Terörizm, yıllarca bağımsızlık mücadeleleri ile eş anlamlı olarak görülmüş, terörist eylemler özgürlük mücadelesi veren gruplar tarafından siyasi ve ideolojik stratejilerinin bir parçası olarak sık sık kullanılmıştır.⁶⁶

Halkın kendi siyasi statüsünü demokratik biçimde belirleme hakkı olduğu, genel kabul gören bir durumdur, aynı şekilde devletlerin toprak bütünlüğünün korunması konusunda da bir uzlaşma bulunmaktadır. Kendi kaderini tayin ilkesinin ortaya attığı; “bu haktan kimler yararlanmalıdır?” ve “bu hak tam olarak ne ifade etmektedir?” sorularına henüz kesin bir yanıt verilememiştir.⁶⁷

Ulusal kendi kaderini tayinin tohumları, Fransız Devrimi’yle atılmış olmasına karşın, siyasi bir ilke haline gelmesi ABD Başkanı *Woodrow Wilson* ile gerçekleşmiştir.⁶⁸ Wilson’un “hiç kimse bünyesinde yaşamak istemediği bir egemenliğe zorlanmamalıdır” şeklindeki hükmü, hemen savaş sonrası devrin popüler idealizmine dönüşmüştür.

⁶³ ÖKTEM, a.g.e., s.142.

⁶⁴ Kendi kaderini/kendi geleceğini tayin hakkı. Galat-ı meşhur.

⁶⁵ DUGARD, John: “International Terrorism: Problems of Definition”, *International Affairs*, Vol. 50, No. 1, 1974, s.72.

⁶⁶ CHADWICK, Elizabeth: *Self-Determination, Terrorism, and The International Humanitarian Law of Armed Conflict*, Dordrecht: Martinus Nijhof Publishers, 1996’dan aktaran TOPAL, a.g.e., s.17.

⁶⁷ KALAYCI, Hüseyin: “Kendi Kaderini Tayin Hakkının Tarihçesi”, *Stratejik Analiz*, Ankara: Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları, Cilt:7, Sayı:84, Nisan 2007, s.69.

⁶⁸ A.g.e., s.70.

1919'daki *Versailles Barış Konferansı*, ulusal kendi kaderini tayini, uluslararası ilişkilerin potansiyel düzenleyici ilkesi olarak tanımlanmıştır.⁶⁹

1972 yılında Münih Olimpiyatları sırasında yaşanan terör olayından sonra, Arap Devletlerinin ısrarlı girişimleri ile uluslararası terörizme neden olan gerekçeler üzerine çalışma yapan Altıncı Komite'nin gündemine gelen "self-determinasyon hakkının, terörizm kavramının sahasının dışında tutulması" teklifi, Komite'de etraflıca tartışılmıştır. 17 çekimser, 36 aleyhte oya karşın çoğunluğunu Arap, Afrikalı ve Doğu Avrupalı devletlerin oluşturduğu 76 lehte oy ile varılan çözüm, terörizmin önlenmesinden ziyade ulusal bağımsızlık hareketlerinin meşrulaştırılması hususuna daha fazla önem vermektedir.⁷⁰

Üçüncü paragrafa göre:⁷¹

"Komite, BM Şartı'nın ve konu ile ilgili diğer BM organlarının çözümlerinin öngördüğü amaç ve prensipleri ile uyumlu olarak, tüm insanların sömürge ve faşist rejimler ile birlikte benzer formlardaki yabancı egemenliği altındaki devredilmez kendi kaderini tayin ve bağımsızlık hakkını koruduğunu; bu süreçteki, ulusal bağımsızlık hareketleri başta olmak üzere mücadelelerini desteklediğini yeniden onaylar."

Arap Ligi devletlerinin içişleri ve dışişleri bakanlarının bir araya geldiği Nisan 1998'de Kahire'deki toplantıda, "Terörizmle Mücadelede Arap Stratejisi" başlıklı dokümanda, "bağımsızlık ve self determinasyon" amacıyla yürütülen mücadelelerin terörizm kategorisinde olmadığı ifade edilirken, hükümlerinin rejimlerine ya da ailelerine karşı yürütülen hasmane aktivitelerin siyasi saldırılar değil, suç teşkil eden saldırılar olduğu belirtilmiştir.⁷²

Günümüzdeki kendi kaderini tayinin ulusların temel (primary) hakkı olduğu ve ulusal azınlıkların kendi kaderini tayin ve kendi devletlerini oluşturmak için ayrılma hakkı

⁶⁹ A.g.e.

⁷⁰ DUGARD, a.g.e., s.73.

⁷¹ A.g.e.

⁷² GANOR, Boaz: "Defining Terrorism: Is One Man's Terrorist Another Man's Freedom Fighter?", **Policy Practice and Research**, Vol 3, No. 4, 2002, ss. 287-304. (İnternet Erişim: www.ict.org.il/var/119/17070-Def%20Terrorism%20by%20Dr.%20Boaz%20Ganor.pdf, s.4.) (12.03.2008)

olduğu yönündeki hâkim görüşün temelinde Wilson'un kendi kaderini tayin görüşünün bulunduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Ancak Wilson'un kendi kaderini tayine milliyet temelli yaklaşımının istikrarsızlık yaratma potansiyeli birçok kişiyi endişelendirmiştir, çünkü bu yaklaşımın geçerli olması durumunda kendisini etnik ve ulusal bir grup olarak gösterebilen her topluluğa ayrılma iradesinin tanınması gerekecektir. Uluslararası güvenlik açısından, sınırları değiştirmek pandoranın kutusunu açmak anlamına geldiğinden ve kutuda da binlerce çatışma potansiyeli barındıran etnik kimlik bulunduğundan, liberal milliyetçi kuramcılarının bile birçoğu bu görüşü bütünüyle savunmamaktadır, ancak bazı koşullar altında ayrılmaya izin vermektedir.⁷³

Terörizmin tanımında karşılaşılan temel sorun, esasen ulusal bağımsızlık mücadelesi çerçevesinde gerçekleştirilen eylemlerle terör eylemleri arasındaki karışıklıktan kaynaklanmaktadır.⁷⁴ Bu tür bağımsızlık hareketlerini ideolojik nedenlerle ya da sadece menfaatleri gereği destekleyen hükümetlerle bu eylemlere maruz kalan hükümetler, aynı terörizm tanımı üzerinde uzlaşmamaktadırlar.⁷⁵

Gelişmekte olan devletlerle gelişmiş devletler self determinasyon konusunda farklı görüşlere sahiptir.⁷⁶ Filistin Kurtuluş Örgütü ve SWAPO gibi hareketleri destekleyen bağlantısız devletlere göre sömürgecilik, ırkçılık ve apartheid (ırk ayrımı)'a karşı yürütülen her türlü eylem terörizmin kapsamı dışında sayılmalı ve tanım, sadece şahsi menfaat gözetilen şiddet eylemlerini kapsamalıdır. Buna mukabil, başını ABD'nin çektiği devletler, muharip olmayan masum sivillere yönelik her türlü şiddet eyleminin terörizm sayılması gerektiğini savunmakta;⁷⁷ self determinasyon hakkına sahip halkların başvurduğu kuvvet kullanımının ancak self determinasyon hakkının kullanılmasının önlenmesi halinde meşru olacağı görüşünü ileri sürmektedirler.⁷⁸

Ulusal bağımsızlık hareketlerinin konumu üzerindeki uzlaşmazlık Birleşmiş Milletler çatısı altında yürütülen andlaşma projesi çalışmalarını da sekteye uğratmıştır.

---

⁷³ KALAYCI, a.g.e., s.71-72.

⁷⁴ DINSTEIN, Yoram. "Terrorism as an International Crime", in Israel Yearbook on Human Rights, Vol: 19, 1989, s. 56'dan aktaran ÖKTEM, a.g.e., s.143.

⁷⁵ ÖKTEM, a.g.e.

⁷⁶ TOPAL, a.g.e., s.18.

⁷⁷ ÖKTEM, a.g.e., s.144.

⁷⁸ TOPAL, a.g.e.

1950'lerden itibaren başlayan dekolonizasyon (sömürgeciliğin tasfiyesi) sürecine Birleşmiş Milletler de 1960'lardan itibaren Genel Kurul'un aldığı kararlarla hukuki-siyasi destek vermiştir. Bu dönemden itibaren imzalanan terörizme ilişkin andlaşmaların çoğunda, “andlaşma hükümlerinin, halkların kendi kaderlerini tayin haklarına (self-determinasyon) ve ulusal bağımsızlık hareketlerinin meşruiyetlerine hanel getirmeyeceği” belirtilmiştir.⁷⁹

Günümüzde uluslararası hukuk açısından kendi kaderini tayin hakkı, başlıca üç alanı kapsamaktadır: “Sömürgeciliğin sona erdirilmesi, yabancı askerî işgalin yasaklanması; bütün ırklara, hükümete tam olarak katılabilme hakkının tanınması.” Kendi kaderini tayin hakkı, ırksal bir topluluk oluşturmayan etnik grupları; ulusal, dinsel, kültürel ve dilsel azınlıkları kapsamamaktadır.⁸⁰

Konuyla ilgili çelişkinin özü, Birleşmiş Milletler'in bir taraftan her fırsatta terörizmi mahkûm ederken, diğer taraftan ulusal bağımsızlık hareketlerine destek vermesidir. Oysa “ulusal bağımsızlık hareketlerinde gerçekleştirilen şiddet eylemleri ile terör eylemleri arasındaki ayrım” son derece bulanıktır ve her devlet, bu ayrımı kendi menfaatleri doğrultusunda yorumlamaktadır.⁸¹

Suriye Devlet Başkanı *Hafız El-Esat*, Kasım 1986'da Suriye'de düzenlenen İşçi Birliği Kongresi'nde şunları söylemiştir:⁸²

“Biz her zaman terörizmin karşısında olduk. Ancak terörizm başka, işgale karşı ulusal mücadele başka bir şeydir. Biz terörizme karşıyız. Bununla beraber, işgale karşı sürdürülen ulusal bağımsızlık mücadelelerini desteklemekteyiz.”

⁷⁹ ÖKTEM, a.g.e., s.145. Diğer taraftan da BM 1514 (XV) sayılı bildiri, sömürge statüsünden bağımsız devlet statüsüne geçişte hiçbir toprak değişimi kabul edilmemiştir: “bir ülkenin ulusal birliğini ve toprak bütünlüğünü kısmen ya da tümünden parçalamaya dair her teşebbüs, Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin amaçlarıyla ve ilkeleriyle ters düşer” denilmiştir. Bkz: KALAYCI, a.g.e., s.72.

⁸⁰ TÜRBEDAR, Erhan ve ÇAYCI, Sadi: “Kendi Kaderini Tayin Hakkı ve Ayrılıkçılık: Kosova'nın Bağımsızlığı Emsal Teşkil Eder mi?”, **Stratejik Analiz**, Ankara: Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları, Cilt:8, Sayı:91, Kasım 2007, s.26-27.

⁸¹ ÖKTEM, a.g.e., s.146.

⁸² GANOR, a.g.e.

Devlet ve toplumların siyasal algılarının yanı sıra, bu toplumlar, sıklıkla teröre, iç savaşa ya da savaş koşullarına maruz kalabilmekte; buna bağlı olarak korku eşikleri yukarılarda bulunabilmekte, diğer bir ifade ile her türlü eylemden etkilenerek bir alarm atmosferine girebilmektedirler. Bu durumda, örneğin Irak, Filistin ya da Afganistan’da yaşayanların bir korku atmosferine sürüklenebilecekleri eylemin şiddetiyle, Seyşel Adaları’nda yaşayıp hiçbir gerilim ortamına maruz kalmamış kişileri etkileyecek şiddet eylemi aynı olamaz. Seyşellerde, kişileri alarm ve panik ortamına sürükleyebilecek bir şiddet dozunun, örneğin Irak’ta hissedilmemesi bile mümkün olabilmektedir.⁸³

Tanım yapılırken, saldırıların hedef almış olduğu unsurların nitelikleri de son derece önem taşımaktadır. *Whitaker*, terörize edilen noktalardaki belirsizliği de, bu tartışma çerçevesinde esaslı bir unsur olarak görmektedir. Amerikan terör tanımının “cansız varlıklar”ı içermediğini belirtmekte; -makalenin yayımlandığı yıla göre- önceki yıl, Kolombiya’da, çokuluslu petrol şirketlerine ait petrol boru hatlarına tam 152 adet saldırıda bulunulduğunu ifade etmektedir.⁸⁴

Yine aynı makalede, sorgulanan bir diğer husus da, muharip olmayan unsurların hedef seçilmesi durumudur. ABD Dışişleri Bakanlığı, muharip olmayan unsurlara saldırıyı, terörizm olarak nitelermektedir. Acaba burada kastedilenler içerisine, siviller ile birlikte, silahsız askeri görevliler de dahil midir? 1986 yılında, Berlin’deki iki askeri servis görevlisinin yaşamını yitirdiği bombalama eylemi bu duruma örnek olarak gösterilebilir.⁸⁵ Tam bu noktada, ABD Dışişleri Bakanlığı Ortadoğu Masası Müsteşar Asistanı, *Ned Walker* ile ABD Temsilciler Meclisi Dışişleri Komitesi’nin Avrupa ve Ortadoğu Alt Komitesi Şefi *Lee Hamilton*’un bu konudaki söyleşisinden bir pasaj, tartışmada aynı hususu ele almaktadır.⁸⁶

Hamilton: Terörizmi nasıl tanımlıyorsunuz? “Muharip olmayan terimler (In terms of non-combatance)le mi?

Walker: ABD Dışişleri Bakanlığı, terörizmi, yıllık terörizm raporunda “siyasi amaçla, muharip olmayan hedeflere karşı yapılan saldırılar” olarak tanımlamaktadır.

⁸³ DEDEOĞLU, a.g.e., s.9.

⁸⁴ WHITAKER, Brian: “The Definition of Terrorism”, (<http://www.guardian.co.uk/world/2001/may/07/terrorism>), (14.04.2008)

⁸⁵ A.g.e.

⁸⁶ GANOR, a.g.e., s.2-3.

Hamilton: Böylelikle İsrail'in askeri ünitesine yapılan bir saldırı terörizm olarak tanımlanamaz?

Walker: Bu durum, bunu FKÖ'ye yapmasını önerme manasına gelmemektedir.

Hamilton: Anladım, ancak böyle bir saldırı olsaydı terörizm olarak isimlendirilmeyecekti.

Walker: Askeri hedeflere bir saldırı. Tanıma endeksli olmayarak... Bir saniye... Biliyorsunuz askeri hedeflere yapılabilecek saldırılar açıkça terörizmdir. Bu durum, özel şartlara tabidir.

Hamilton: Bir saniye, siz bana az önce dışişlerinin tanımını sundunuz.

Walker: "Muharip olmayan (Non-combatant) tabiri ile kasıt askeri olmayanlar mı, yoksa siviller mi?"

Hamilton: Tamam. Silahsız hedeflere yapılan saldırılar terörizm olarak adlandırılabilir mi?

Walker: Evet, aynen öyle..

Hamilton: Bununla birlikte silahsız tabiri askeri unsur içerebilir mi?

Walker: Elbette.

Hamilton: Bir defa kesinlikle sivilleri içerecektir, doğru mu?

Walker: Doğru.

Hamilton: Fakat, askeri bir üniteye yapılabilecek bir saldırı terörizm olmayabilir?

Walker: Bu, özel şartlara tabidir.

Hamilton: Nelerdir bu özel şartlar?

Walker: FKÖ'nün gerçekleştirilmesi muhtemel davranışlara göre, çeşitli terimleri ve olasılıkları tanım içerisinde dahil etmenin pek yararlı olacağı düşüncesinde değilim.

Görüldüğü gibi, bu tartışmadan da, tanım konusunda verimli bir sonuç çıkmadığı aşikârdır. Her yöne çekilebilecek, muğlâk bir ifade olan "özel şartlara tabidir" açıklamasının da ne kadar doyurucu olduğu tartışmaya açıktır. Misal olarak, askeri birimlere bağlı, teknik görevlilerin görev yaptığı bir enformasyon ünitesi düşünelim. Buradaki teknik elemanlar, elbette silahsızdırlar, ancak silahlı birimlere hizmet etmektedirler. Buraya yapılacak olası bir saldırının türü, öyle görünüyor ki, özel şartlarına göre incelenecektir.

Teröristin kim olduğu konusunda bir diğer karmaşık alan daha vardır. Terör eylemini gerçekleştiren ile azmettiren ya da tasarlayanın aynı kişi olmaması durumlarında

tanım konusunda farklılaşmalar ortaya çıkmaktadır. AB mevzuatı, terör eylemini yapan kişileri terörist olarak kabul ederken, örneğin ABD, İsrail, Hindistan ve Türkiye gibi ülkelerin mevzuatlarında, eylemin gerçekleşmesine katkı sağlayan, hatta doğrudan şiddet araçlarını hiç kullanmamış kişiler bile terörist kapsamına dahil edilebilmektedir.⁸⁷

Ayrıca, teknolojik ilerlemeye paralel şekilde başkalaşan ve dönüşüm geçiren eylemlerin de, terörizmin konseptini değişikliğe uğrattığı durumu da göz ardı edilmemelidir. Tüm bu değişim ve dönüşüme endeksli olarak da, kapsayıcı bir tanım yapma gereği, zamanla ihtiyaç olma rolünü devam ettirmekte ve bu ihtiyaç, spesifik tanımları statik olmaktan çıkartarak dinamik bir hale sokmaktadır.

Tanımlama probleminde ortaya çıkan bir diğer sorun da, bir kişi ya da gruba göre terörist olarak nitelenebilen bir kişinin, diğer bir başka kişi ya da gruba göre, “asi, isyankâr, gerilla, özgürlük savaşçısı, devrimci, militan, partizan” gibi tabirlerle nitelenebilmesidir.

“Birisinin teröristi, diğerinin özgürlük savaşçısıdır” ifadesi, klişeleşmiş bir yapıya bürünmüş olsa da, terörizmle uğraş konusunda en önemli engellerden birisidir.⁸⁸ Terör aracını kullanan her kişi, diğer kişilerce her durum ve koşulda terörist olarak adlandırılmamaktadır. Teröre başvuranın davasını haklı gören ve siyasal ereğini destekleyenler açısından mücadelenin bir haklılık zemini doğmakta ve bu kişiler için kendisini feda edebilen kişi, kurtuluş savaşçısı, lider, kahraman ya da ilah olarak değerlendirilmekte, bu kişilerin eylemleri de haklı bir mücadele yöntemi olarak görülmektedir.⁸⁹ Çok bilindik bir örnek olarak, Birleşik Krallık ve ABD, 1987–1988 yıllarında Güney Afrika’daki Afrika Ulusal Partisi’ni terörist olarak etiketlemiştir, ancak yıllar sonra bu hareketin lideri *Nelson Mandela*, bir devlet adamı olarak ortaya çıkmıştır.⁹⁰ Bir başka örnek olarak da, Ocak 2007’de Atina’daki ABD Büyükelçiliği’ne yapılan roket saldırısını düzenleyenler anarşist, Bağdat’takine düzenleyenler direnişçi, Afganistan’dakine düzenleyenler de terörist olarak sınıflandırılabilir; Ruanda’daki terör eylemleri ise, soykırım olarak adlandırılabilir.⁹¹

⁸⁷ DEDEOĞLU, a.g.e., s.11.

⁸⁸ GANOR, a.g.e., s.1.

⁸⁹ DEDEOĞLU, a.g.e.

⁹⁰ Oxford Today The University Magazine, a.g.s.

⁹¹ DEDEOĞLU, a.g.e.

Düzensiz savaş türlerine ilişkin kavram kargaşasında, öncelikle isyan/ayaklanma⁹² ile terörizm arasındaki farklara bakacak olursak: *O'Neill*'in isyanı, “egemen olmayan bir grup ile egemen otoriteler arasındaki, egemen olmayan grubun açık bir şekilde siyasi kaynaklara (organizasyonel uzmanlık, propaganda, gösteri gibi) başvurduğu, siyasi cephenin bir ya da daha fazla meşru prensibini desteklemek, yeniden formüle etmek veya tahrip etmek amacıyla şiddete başvurduğu mücadele”⁹³ olarak tanımlamaktadır. İsyanda amaç, mevcut devlet idaresi ile mücadele etmek sureti ile devlet idaresinin kontrolü altında tuttuğu bölgenin belirli bir kısmında ya da tamamında kontrol sahibi olmak veya siyasi gücün paylaşılması noktasında devlet idaresini tavize zorlamaktır.⁹⁴ İsyanlarda nüfusun belirli kesiminin aktif ya da gizli desteğinin alınması yeterlidir. Ayrıca, dış destek olarak tanıma ve onaylama gibi unsurlar, isyan için faydalı olabilir, ancak gereklilik değildir. Fakat terörizmde nüfusun geniş kesiminin desteğine ve aynı zamanda sempatisine ihtiyaç vardır.⁹⁵

İsyanda silahsız unsurların hedef alınmasına ihtiyaç yoktur, bununla birlikte, isyankar gruplar, aralarında polis ve ordunun da bulunduğu silahlı birimlerin legal tanımlarını benimserler. Teröristlerde ise silahlı ya da silahsız ayrımı bulunmamaktadır.⁹⁶

ABD Savunma Bakanlığı, isyanı; amaçlarına ulaşmak için tahrip, sabotaj ve silahlı çatışmayı kullanan organize direniş hareketi olarak tanımlamaktadır. İsyankârlar, normal olarak, mevcut sosyal düzeni yıkmayı ve ülkeyi yeniden paylaştırmayı amaçlarlar. Bununla beraber de, 1- sosyal devrime ara vermeksizin kurulu devlet idaresini yıkmak, 2- devlet sınırları içerisinde otonom bir ulusal bölge inşa etmek, 3- işgal kuvvetlerinin geri çekilmesini sağlamak, 4- düşük yoğunluklu şiddet ile elde edilemeyecek siyasal ödümler elde etmek isteyebilirler.⁹⁷

⁹² Çalışmanın bundan sonraki kısmında -özünde ayaklanma kelimesini tercih etmiş olan, kanun maddeleri ve kurallar haricinde- “isyan” tabiri kullanılacaktır, ancak bu kavram aynı zamanda “ayaklanma” kelimesini de ikame etmektedir.

⁹³ O'NEILL, Bard E.: **Insurgency & Terrorism: Inside Modern Revolutionary Warfare**, Washington, D.C.: Brassey's, 1990, s.13'den aktaran MORRIS, Michael.: “Al-Qaeda as Insurgency”, **U.S. Army War College**, 2005, s.2.

⁹⁴ Terrorism Research: “Differences Between Terrorism and Insurgency”, (<http://www.terrorism-research.com/insurgency/>), (11.04.2008)

⁹⁵ A.g.s.

⁹⁶ A.g.s.

⁹⁷ United States Department of Defense: “Insurgents vs. Guerrillas vs. Terrorists”, (www.usma.army.mil/dmi/IWmsgs/Insurgents-vs-Guerrillas-vs-Terrorists.pdf), (11.04.2008)

Latince kökenli *milit* kelimesinden türeyen militanlar ise, amaçlarına ulaşmak adına agresif, kimileyin de şiddet içerikli taktikleri kullanırlar. Bu etiket, siyasi parti üyelerinden, çevrecilere, işçi liderlerinden dinsel fundamentalistlere kadar çeşitli kimseler için kullanılmaktadır. Kavram, -göreceli olarak- kavgacı davranışlara sahip kimseleri nitelemek amacıyla kullanılmaktadır. Kimilerine göre pankart taşıyarak yürüyüş yapan kimse militan değil iken, kimilerine göre Molotof Kokteyli atan veya barikatları dağıtan kimse militandır.⁹⁸ Kendi silahlı örgütlerinden bireyler ya da başka bir tabir ile milisler sürpriz bir saldırı gerçekleştirdiklerinde de militan olarak nitelenirler. İşte bu, “gerilla savaşı”nın kökenini oluşturur. Literatürde *little guerra*⁹⁹ olarak bilinen kavram, 200 yıl kadar önce İspanyolcadan İngilizceye dahil olmuştur.¹⁰⁰

Gerillaları, “isyankârın aşikâr askeri görünümü” olarak gören ABD Savunma Bakanlığı, bu tanımlar arasında kritik ayrımlar olduğunu ifade etmektedir. Doktrin, gerillayı açık şekilde karşı rejimin amaçları çerçevesinde, genel amaçlı güçlerden farklı hareket eden, tipik organize halli isyanın bir alt parçası olarak görmektedir. Karşılaştırma açısından bakarsak, teröristler, spesifik olarak devlet idarelerine karşı değillerdir, daha çok yaygın olarak ideolojik hedeflere odaklanırlar. Dahası teröristler, devlet idarelerini direkt hedef seçmek yerine, belirli toplumları belirli amaçlar çerçevesinde direkt olarak hedef seçerler. Bundan dolayı, rejim değişikliği, gücün yeniden paylaşılması veya mevcut sosyal düzen gibi unsular terörizmin tanımıyla ilgili değildir.¹⁰¹ Bununla birlikte, isyankârlar, ideolojiyi devlet idaresini hedef almak için kullanırken teröristler devlet idaresini ideolojiyi geliştirmek için hedef seçerler.¹⁰²

Ayrıca, gerilla hareketlerinin terörizm başta olmak üzere diğer şiddet eylemlerinden nasıl ayırt edileceği hususunda da uluslararası alanda çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Siyasi şiddet eylemlerinin meşru savaş faaliyeti olarak kabul görebilmesi sadece, baş kaldırma hareketlerinin Kara Savaşına İlişkin hukukî ve Örfi Kurallara Dair 18 Ekim 1907 tarihli IV. La Haye Sözleşmesi Ek 1. maddesi ile Savaş Esirlerine Tatbik Edilecek Muamelelere Dair III. Cenevre Sözleşmesi'nin 4. maddesindeki şartları taşımasına bağlıdır. Bu şartlar özet olarak şu şekilde sayılabilir: Şiddet uygulayan grupta astından

⁹⁸ SHEWCHUK, Blair: “Terrorists and Freedom Fighters”, (<http://www.cbc.ca/news/indepth/words/terrorists.html>), (11.04.2008)

⁹⁹ *Small war: küçük savaş.*

¹⁰⁰ SHEWCHUK, a.g.s.

¹⁰¹ United States Department of Defense, a.g.s.

¹⁰² A.g.s.

sorumlu bir üst bulunmalı; grup uzaktan tanınabilen sabit bir işaret taşınmalı; silahlar açıkta taşınmalı; grup, savaş hukukunun kurallarına, örf ve adetlerine uygun operasyon yapmalı yani terör eylemlerinde bulunma yasağına uymalıdır.¹⁰³

Şekil: 1

ABD Savunma Bakanlığı'na Ait Düzensiz Savaş Türlerine İlişkin Diyagram¹⁰⁴

Bu düzensiz savaş türleri arasındaki farklara karşın, teröristin aynı zamanda isyankâr ve gerilla olabileceği açıktır.¹⁰⁵ Teröristin yüceltmek istediği ideolojiye göre rejim değişikliğinin söz konusu olması önemli bir tamamlayıcı olabilir. Marksist teröristlerin, kapitalist ya da monarşik toplumlardaki ideolojik eylemleri, rejim değişikliğinin stratejilerinin önemli bir parçası olabildiğine örnek gösterilebilecek bir durumdur.¹⁰⁶

¹⁰³ TOPAL, a.g.e., s.28.

¹⁰⁴ United States Department of Defense, a.g.s.

¹⁰⁵ Bununla birlikte, diğer organize suç örgütlerinin terörizmi ve benzer şekilde teröristlerin de diğer organize suçların aygıtlarını kullanabilmeleri de muhtemeldir. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz: DANDURAND, Yvon ve CHIN, Vivienne: "Links Between Terrorism and other Forms of Crime", **A report submitted to: Foreign Affairs Canada and The United Nations Office on Drugs and Crime**, Nisan 2004, ss.1-34. (İnternet Erişim: www.icclr.law.ubc.ca/Publications/Reports/TNOC_LINKS_STUDY_REPORT.pdf), (12.04.2008), HUTCHINSON, Steven ve O'MALLEY, Pat: "Thinking on the Links Between Terrorism and Criminality", **Studies in Conflict & Terrorism**, Vol. 30, Issue 12 Aralık 2007 , ss.1095 – 1107. (İnternet Erişim: [www.sec-net.ca/file_download/5/Terrorism-Final-Draft-\(2006\).pdf](http://www.sec-net.ca/file_download/5/Terrorism-Final-Draft-(2006).pdf)), (12.04.2008)

¹⁰⁶ United States Department of Defense, a.g.s.

Tablo: 1 Paul Wilkinson'a göre Genel Hedefler ya da Amaçlara Göre Siyasal Şiddet Türleri Sınıflaması¹⁰⁷

Tür	Genel Hedefler ya da Amaçlar
1- Topluluklararası	Karşıt etnik ya da dini grupların savunma ya da yardım amaçlı çatışmaları.
2- Protestocu	Öfke ve protestolarla, hükümeti sorunlara çare bulması için zorlamak.
3- Praetorian	Hükümet erkini ve politikasını değişime zorlamak
4- Bastırıcı	Eylemde ya da potansiyel olarak muhalif olanları ve ayrılık yaratanları ezmek.
5- Direniş	Bir hükümetin otoritesini kurmasına ve kanunların uygulamasına karşı çıkmak, engel olmak.
6- Terörist yapıda	Teröristlerin siyasal amaçlarını kabul etmek amacıyla hedef alınanları ya da kurbanları düzenli olarak yıldırmaya yönelik öldürme ve yok etme ile öldürme ve yok etme tehdidi.
7- Devrimci 8- Karşı devrimci	Var olan bir siyasal sistemi yıkmak ve yerine bir rejim getirmek: devrimci şiddetin liderleri genellikle siyasal şiddetin tüm türlerini -savaş da dahil olmak üzere- kullanmaya hazırdır.
9- Savaş	Düşman güçlere karşı askeri zaferler kazanarak siyasal hedeflere ulaşmak.

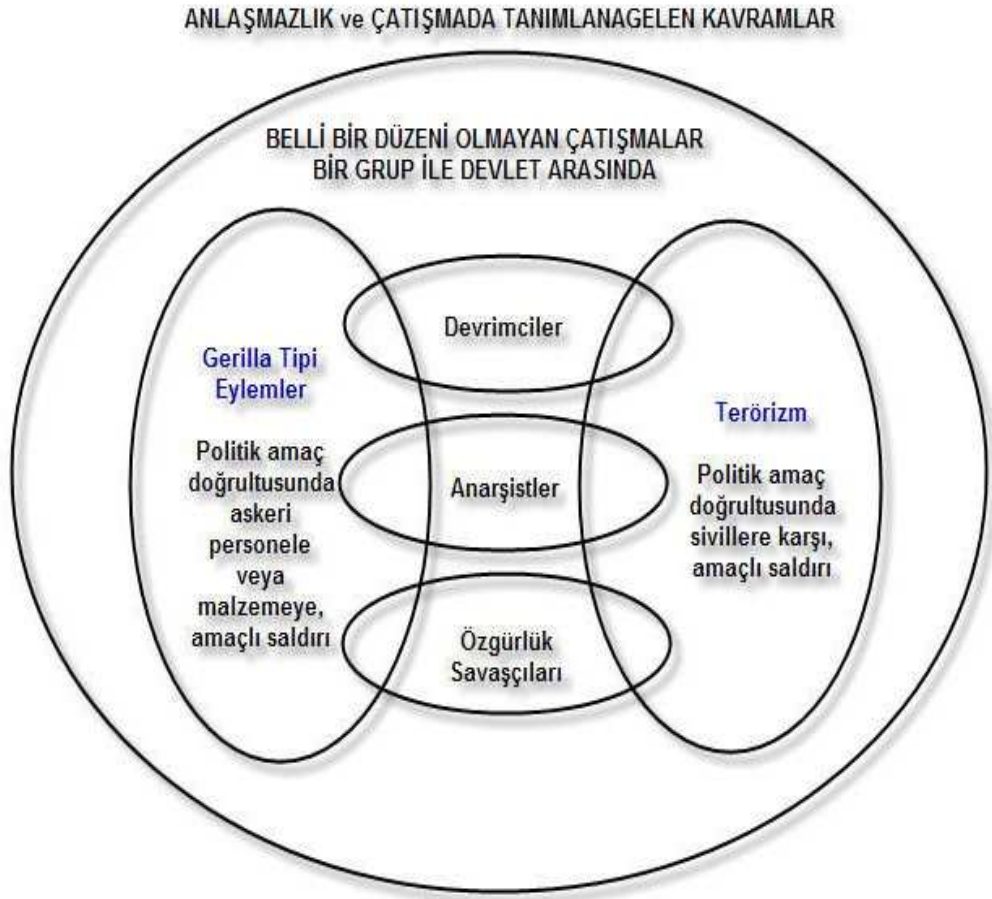
Nihai olarak isyankârlar, gerilla savaşçıları ve teröristler arasındaki ayırım, ilgili aktörün niteliğinde yatmaktadır. Gerilla savaşçıları ve isyankârlar savaş hukukunun uluslararası normlarına bağlı kalabilirken,¹⁰⁸ teröristler ise eylemlerini hem sivil hem de askeri hedefler üzerinde uygulamaya geçirebilirler.

Bruce Hoffman'a göre ise, terörizmi diğer suç unsuru taşıyan aktivitelerden ayırabilmek için, terörizmin: 1- kaçınılmaz suretle, siyasi motive ve amaçlara sahip olduğunu, 2- bünyesinde şiddet ya da aynı değerde öneme haiz şiddet tehdidinin varlığının bulunması gerektiğini, 3- doğrudan kurban ya da hedef üzerinde geniş ölçülü psikolojik

¹⁰⁷ WILKINSON, Paul: **Terrorism and The Liberal State**, London: The Macmillan Press, 1977'den aktaran ERDEM, Çiğdem: **Terör ve Terörizm Kavramları Üzerine Bir İnceleme**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2001.

¹⁰⁸ Terrorism Research, a.g.s.

tepki yaratma amacı ile dizayn edildiğini, 4- (üyelerinin üniforma giydiği veya belirgin nişanlar taşıdığı) suikasta ilişkin hücresel yapısı ya da teşhis edilebilir emir komuta zincirine sahip bir organizasyon tarafından idare edildiğini, 5- ulus altı ya da ulus benzeri bir varlık tarafından gerçekleştirilmesi gerektiğini,¹⁰⁹ belirtmemiz gerekmektedir.

Şekil: 2

Paul Wilkinson'a göre Anlaşmazlık ve Çatışmada Tanımlanagelen Kavramlar¹¹⁰

1980'lerde Fransız Sosyolog *Michel Wieviorka*, teröristlerin hem ortaya çıkmalarına vesile olan sosyal hareketlere hem de karşılarında buldukları toplumlara karşı yabancılaştıklarını ortaya çıkardığı bir çalışmaya imza atmıştır. Bu çalışmasında

¹⁰⁹ HOFFMAN, Bruce: "Defining Terrorism", (<http://www.nytimes.com/books/first/h/hoffman-terrorism.html>), (16.04.2008)

¹¹⁰ LAQUEUR, Walter: **Guerrilla Warfare: A Historical & Critical Study**, London: Weidenfeld&Nicholson, 1997, s.392'den aktaran ORHON, Nezih: "Terörün Anlamı ve Görselleştirilmiş Terör", GÖKÇE, Orhan ve DEMİRAY, Uğur ed. **Terörün Görüntüleri, Görüntülerin Terörü**, Konya: Çizgi Kitabevi, 2004, ss.163-186.

“sosyal karşı hareket” (social antimovement) terimini, yasal sosyal hareketler ile terörizm arasındaki kademeyi ifade etmek için kullanmıştır. Karşı hareketler, şiddet içerebilirler; fakat bünyelerinde temel aldıkları sosyal hareket ile belirli ortaklıklar bulundurlar. Bu bağlantının sorunu çözmemesi halinde Wieviorka'nın “tersine çevirme” (inversion) olarak isimlendirdiği süreçte, bir militan bir terörist haline gelebilir. Teröristlerin, -rasyonel siyasi amaç kovalama sürecindeki- “amaç” olarak seçtikleri unsurlar uzun süreli değildir, fakat bunları, yani temel aldıkları sosyal hareketlenmeleri zamanla değiştirebilirler.¹¹¹ Esasında bu kanı, siyasi şiddet literatüründe sıklıkla ortaya çıkan tartışmaya vurgu yapmaktadır: terörizm, şiddetin araç ve amaçlarının birleştiği stratejik repertuar organizasyonlarının malikânesidir.¹¹²

Birçok araştırmacının da hemfikir olduğu şekilde, *Benyamin Netanyahu, Terrorism: How the West Can Win* adlı kitabında, “bir kişinin teröristi diğerinin özgürlük savaşçısıdır” tabirinin tasdik edilemez olduğunu belirterek; özgürlük savaşçıları ve devrimciler silahsız kimselerin olduğu otobüsleri havaya uçurmazlar, okul çocuklarını ele geçirip boğazlarını kesmezler, ancak teröristler bunları yaparlar”¹¹³ demektedir. *Ben Zion Netanyahu* ise: “hiçbir özgürlük savaşçısı, kasten masum sivillere saldırmaz. Hiçbir zaman bilinçli olarak küçük çocukları, yoldan tesadüfen geçen kimseleri, yabancı ziyaretçileri ya da etnik veya dini nedenlerden ötürü çatışmanın gerçekleştiği alanda bulunanlar da dahil olmak üzere hiçbir sivili öldürmemiştir... Sonuç olarak bunu açık şekilde belirtmek durumundayız. Özgürlük taşıyıcısı olma durumundan çok uzak olarak, terörist, baskı ve köleliğin taşıyıcısıdır.”¹¹⁴ demektedir.

Jon Lee Anderson, Savaş Suçları adlı yapıtının *Gerillalar* bölümünde, silahlı kimsenin yasal sayılabilmesi için dört kuralı gözetmesi gerektiğini belirtmektedir: 1- Bir kimsenin emrinde olmalı ve astlarına karşı sorumluluğu bulunmalı. Bu gereklilik, savaş hukukuna yönelik olarak düzensiz güçlerden emir-komuta ve disiplinli bir yapı ile ayrılmayı garanti etmektedir. 2- Silahlı birimlere dahil olduğunu ve yasal savaşçılar için potansiyel bir hedef oluşturduğunu belirten ayırt edici işareti ya da açıkça görünebilir bir

¹¹¹ Marksist temelle yola çıktığı bilinen PKK terör örgütünün, yandaş çizgisini taşıyanların da söylemleri ile birlikte zaman zaman dine yanaştığı gözlemlenmektedir.

¹¹² WIEVIORKA, Michel: **The Making of Terrorism**, çev. White, David Gordon. Chicago: The University of Chicago Press, 1988, s.3-41, 61-77'den aktaran MORRIS, a.g.e., s.3.

¹¹³ NETANYAHU, Binyamin: **Terrorism: How the West Can Win**, New York: Farrar, Strauss and Giroux, 1985, s. 18'den aktaran GANOR, a.g.e., s.5.

¹¹⁴ A.g.e.

yazı bulunan giysi giymek durumundadır. Bu hüküm de, silahsız sivillerin korunmasına yöneliktir. 3- Silahını açık bir şekilde taşımaları ve sivil nüfustan bu şekilde ayırt edilebilmelidir. 4- Savaş hukukuna dair kuralları gözetmelidir.¹¹⁵

Son olarak, tanım sorununda beliren bir diğer problem de, ulusal güvenlik ve terörizmle mücadele noktasında ortaya çıkmaktadır. Bu terimler, genellikle, terörizmle mücadele şemsiyesi altında kullanılmaktadır, anti-terörizm ve ulusal güvenlik (örn: kanun yaptırımı gereksinimi ve adalete ilişkin tedbirler, stratejik altyapı merkezlerinin korunması) fazlasıyla savunma içerirken, terörizmle mücadele (örn: askeri ve diğer dış siyasal tedbirler) saldırı odaklıdır. Modern terörizmin uluslararası doğası, ulusal güvenlik ile ulusal çıkarların denizaşırı olarak savunulması arasındaki ayrımı flulaştırmaktadır. Dolayısıyla terörizmle mücadele ile ulusal güvenlik konusunda kavramlaştırma gerekli görünmektedir.¹¹⁶

Tanım konusunda tüm bu farklılaşmalar, eylemin hedefi ve etkisi bakımından bir farklılık yaratmasa da, terörizmle mücadele bakımından önemli farklılıklara karşılık gelmektedir.¹¹⁷

1.1.2. Çeşitli Uluslararası Belgeler ve Bilimsel Kaynaklarda Terörizm Tanımları

Akademisyenlerden siyasetçilere, güvenlik uzmanlarından gazetecilere kadar birçok kesimden terörizme ilişkin tanımlar gelmiştir. Kimileri, terörist örgütün yöntemine odaklanırken kimileri de terörizmin karakterine, motivasyonuna ve bireysel teröristlerin operasyon metotlarına odaklanmışlardır.¹¹⁸

1998 yılında ABD ordusuna ait bir çalışma, 22 farklı tanımsal unsurun bulunduğu toplam 109; yine benzer şekilde terörizm uzmanı *Walter Laqueur* da 1999 yılındaki

¹¹⁵ ANDERSON, Jon Lee: "Guerrillas", **Crimes of War A-Z Guide**, (<http://www.crimesofwar.org/thebook/guerrillas.html>), (15.04.2008)

¹¹⁶ SINAI, Joshua: "How to Define Terrorism", **Perspectives on Terrorism**, Volume II, Issue 4, (http://www.terrorismanalysts.com/pt/index.php?option=com_rokzine&view=article&id=34), (08.11.2007)

¹¹⁷ DEDEOĞLU, a.g.e.

¹¹⁸ GANOR, a.g.e.

çalışmasında “sadece, genel kanı olarak terörizmin, şiddet ve şiddet tehdidi barındırdığı yönünde mutabakatın bulunduğu ” 100’ün üzerinde tanım tespit etmiştir.¹¹⁹

Bazı canlı terimler, siyasi ve normatif amaçlar gütse de, işaret ettikleri sosyal fenomenin tanımlanması ve açıklanması aksaklıklara uğrayabilmektedir. “Başkaldırı, adaletsizlik, sivil toplum” -ve benzer şekilde “azınlık”- kavramları siyasi olarak güçlü kavramlar olsa da, analitik olarak tarifleri zor kavramlardır.¹²⁰ Terörizm de bunlardan bir tanesidir.

Büyük Larousse terörizmi, “bireylerin ya da azınlıkların şiddete dayanan ve kişilere, mallara ya da kurumlara yönelik siyasi eylemi; bu şiddet eylemlerinin tümü”¹²¹ şeklinde tanımlarken; *Dictionnaire Larousse* da, “ülkenin bağımsızlığı, bir siyasi rejimin devrilmesi vb. amaçlarla cinayet, rehin alma, patlayıcı madde yerleştirme, sabotaj vb biçimlerde devlete, halka, azınlıklara karşı yapılan şiddete dayalı siyasi eylem, bu eylemlerin tümü”¹²² şeklinde tanımlamaktadır.

Milletlerarası Ceza Hukukunun Birleştirilmesi Konferansları adı altında 1927 ile 1935 yılları arasında toplantılarda, terör konusu önemli bir yer tutmuştur. Terör kavramının kullanılmadığı bir dizi konferans kararının ardından, Brüksel’de 26.06.1930’da yapılan konferansta, Varşova metnine terör kelimesi eklenmiş, ölçü olarak da “ortak tehlike yaratabilecek nitelikte herhangi bir aracın kasten kullanılması” kavramı getirilmiştir. 04. 12. 1931 tarihinde yapılan Paris Konferansı’nda “halkı paniğe sevkeden ve patlayıcı maddelerin kullanıldığı eylemler” terörizm olarak nitelendirilmiş; ancak bir terör tanımı yapılmamıştır. Ekim 1933 tarihli Madrid Konferansı’nda terörizm siyasi ve sosyal şeklinde ikiye ayrılmış, sadece sosyal terörün tanımı verilmiş, “sosyal düzeni yıkmak amacıyla ne suretle olursa olsun halkı dehşet içine sürükleyecek araçları kullanan kimse cezalandırılır” denilmiştir. Ağustos-Eylül 1935 tarihinde Kopenhag’da altıncısı yapılan Ceza Hukukunu Birleştirme Kongresinde, SSCB de, ilk defa görüşlerini dile getirmiş ve terör tanımlanmıştır. Terör, “Bir devlet başkanı ya da eşinin veya devlet başkanı ayrıcalığına sahip bulunan kişi veya eşlerinin, hükümet üyelerinin diplomasi

¹¹⁹ RECORD, Jeffrey: “Bounding the Global War on Terrorism”, 2003, s.6. (İnternet Erişim: www.globalsecurity.org/military/library/report/2003/record_bounding.pdf), (11.02.2008)

¹²⁰ TILLY, a.g.e, s.5.

¹²¹ **Büyük Larousse Ansiklopedisi.**

¹²² **Dictionnaire Larousse Ansiklopedisi.**

muafiyetlerinden yararlananların, anayasal kuruluşların, yasama ve yargı organları mensuplarının hayat, beden tamamıyeti ve sağlıklarına yönelmiş kasti hareketler” olarak nitelendirilmiştir. “Bir felaketi tahrik etme, içme sularını zehirleme, kirletme, bulaşıcı hastalıkları yayma, kamu hizmetleri veren tesisleri tahrip etme, kamuya açık yerlerde patlayıcı maddeler kullanma gibi hareketler” de terör eylemi olarak kabul edilmiştir.¹²³

1934’te Yugoslav Kralı Aleksandr ve Fransa Dışişleri Bakanı Barthou’nun Marsilya’da bir suikasta kurban gitmesine tepki olarak Milletler Cemiyeti’nin kabul ettiği,¹²⁴ 16 Kasım 1937 tarihli Terörizmin Önlenmesi ve Bastırılmasına ilişkin Cenevre Sözleşmesi, terörizmi şu şekilde tanımlamaktadır: “Bir devlete yönlendirilen belli kişilerin ya da grupların veya genel kamuoyunun zihninde terör hali yaratmaları hedeflenen ya da hesaplanan suç eylemleri”dir.¹²⁵

II. Dünya Savaşı’ndan sonra kurulan Birleşmiş Milletler nezdinde, terörizm konusunda, tüm üye ülkelerin onayına açık, toplam 12 kongre (14 Eylül 1963, 16 Aralık 1970, 23 Eylül 1970, 14 Aralık 1973, 17 Aralık 1979, 3 Mart 1980, 24 Şubat 1988, 10 Mart 1988, 1 Mart 1991, 15 Aralık 1997, 9 Aralık 1999, 13 Nisan 2005¹²⁶) düzenlenmiştir.

Terörizmin tanım sorunu, terörizmle mücadele konusunda, uluslararası koordinasyonun sağlanması noktasında en kritik unsurlardan bir tanesini teşkil etmektedir,¹²⁷ ancak buna rağmen, BM üye ülkeleri, terörizmin tanımı konusunda henüz mutabakat sağlayabilmiş değillerdir. BM nezdinde önerilen tanımlar, BM Suçlar ve Uyuşturucu Bürosu’nun resmi internet sitesindeki verilerine göre şu şekildedir:¹²⁸

1- *BM Karar Dili (1999)*: 1- Her nerede ve her kim tarafından gerçekleştirilirse gerçekleştirilsin terörizmin her türlü hareket, metot ve pratiklerini, şiddetli bir şekilde suç teşkil eden ve haklı görülemez olarak mahkûm etmek; 2- belirli kişiler ya da gruplarca;

¹²³ FENDOĞLU, H. Tahsin: “Uluslararası Dokümanlarda Terörizm”, (http://www.egm.gov.tr/egitim/dergi/eskisayi/40/web/makaleler/Doc_Dr_H_Tahsin_FENDOGLU.htm), (12.04.2008)

¹²⁴ ÖKTEM, a.g.e., s.134.

¹²⁵ ACAR, Ünal: **Terörizmin Nedenleri ve Teröristin Kişiliği**, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2005, s.41. Bu sözleşme yürürlüğe girmemiştir.

¹²⁶ Ayrıntılar için bkz: United Nations Treaty Collection: “Conventions on Terrorism”, (<http://untreaty.un.org/English/Terrorism.asp>)

¹²⁷ GANOR, a.g.e., s.1.

¹²⁸ U.N. Office on Drugs and Crime: “Terrorism Definitions”, (http://www.unodc.org/unodc/terrorism_definitions.html), (20.06.2007)

siyasi, felsefi, ideolojik, ırksal, etnik, dinsel veya daha farklı her ne gerekçeyle olursa olsun, siyasi amaçlarla planlı veya hesaplı bir şekilde tasarlanarak halk arasında terör ortamı yaratmaya yönelik, tekrarlanan, her türlü hareket, hiçbir koşulda haklı görülemez. (Genel Kurul'un Uluslararası terörizmi bertaraf edici önlemlere ilişkin 51/210 kararı)

2- A. P. Schmid tarafından BM Suç Bürosu'na önerilen kısa tanım (1992):

Terörizmin icrası=Barış zamanı savaş suçu¹²⁹

3- Akademik Fikir Birliği Tanımı: Terörizm, (yarı) saklı bireyler, gruplar ya da devlete ait birimlerce, özel durum, suça ilişkin ya da siyasi nedenlerle gerçekleştirilen; bu vasıta ile -suikast eylemlerinin aksine- hedef alınanın esas hedef olmadığı, tekrarlanan şiddet eylemleri ile kaygı uyandırıcı bir metottur. Şiddet eylemlerinde hedef kitleden, doğrudan seçilen beşeri hedefler, genellikle rastgele (hedeflerin uygun durumu) veya seçici (sembolik ya da temsilci hedefler) olarak belirlenmekte ve bu hedefler, mesaj üretici olarak kullanılmaktadır. Teröristler (terörist organizasyon), (risk altındaki) mağdurlar ve esas hedefler arasındaki tehdit ve şiddet temelli iletişim süreçlerinde, esas hedefin (halk(lar)ın); gözdağı, baskı ve propaganda aracılığıyla manipüle edilerek, terörün, taleplerin ve ilginin hedefi haline getirilmesi amaçlanır.¹³⁰

11 Eylül 2001 tarihinde ABD'de meydana gelen terör eylemleri üzerine, BMGK'nin 28 Eylül 2001 tarihinde, BM Şartı'nın VII. Bölümündeki Barışın Tehdidi, Bozulması ve Saldırı Eylemi Durumunda Alınacak Önlemler'e atfen aldığı ve tüm BM üyelerini bağlayan 1373 sayılı kararı, terörizmi tanımlamamış, ancak El-Kaide ve Afganistan'daki Taliban rejimini yaptırım listesine dahil etmiştir. Bu kararı takiben 8 Ekim 2004 tarihindeki BMGK'nin 1566 sayılı kararına göre uluslararası terörizmle mücadelenin temel çerçevesini, BMGK'nin 15 Ekim 1999 tarihli ve 1267 (1999) sayılı, 28 Eylül 2001 tarihli ve 1373 (2001) sayılı kararları oluşturmaktadır. 1566 (2004) sayılı karara göre "terör" kavramından kasıt, yürürlükteki anlaşmalara göre de suç sayılan ve belli kişilerde, kişiler topluluğunda veya genel olarak halkta korku yaratmak suretiyle bir halkı tehdit altında tutmak, bir hükümeti veya uluslararası bir örgütü bir şeyi yapmaya veya

¹²⁹ Orijinal hali şu şekildedir: *Act of Terrorism = Peacetime Equivalent of War Crime*

¹³⁰ SCHMID, JONGMAN ve diğerleri, a.g.e.

yapmamaya zorlamak maksadıyla, -sivillere yönelik olanlar dahil- öldürmek veya ağır şekilde yaralamak kastıyla işlenen fiiller, rehin alma eylemleridir.¹³¹

Avrupa Birliği'nin, 13 Haziran 2002 tarihli Terörizmle Mücadele Konsey Çerçeve Kararı'nda, terörizm tanımı, bir yönü ile üç parçalı bir tanımı içermektedir. Birincisi, eylemin içeriği açısından (context of action) bir ülkeyi ya da uluslararası bir organizasyonu ciddi zarara uğratan kasıtlı eylemler, ikincisi, eylemin hedefi açısından (aim of action) bir ülkenin halkını ciddi şekilde korkutmak veya sindirmek, bir hükümeti ya da bir uluslararası kuruluşu bir şey yapmaya veya yapmamaya zorlamak ve bir ülkenin ya da uluslararası kuruluşun siyasi, sosyal, ekonomik, anayasal temel yapısını yıkmak veya işlemez hale getirmek amacı ile belirli eylemleri (specific acts) yapmaktır.¹³² Kararda, terör suçları, “bir ülkeyi ya da uluslararası örgütü ciddi şekilde rahatsız ya da tehdit etmek, bir hükümeti ya da uluslararası örgütü bir fiili yapmaya ya da yapmamaya zorlamak, bir ülkedeki temel siyasal, anayasal, sosyal ve ekonomik yapıları ortadan kaldırmak, ülkeyi istikrarsız hale getirmek”¹³³ şeklinde ifade edilmektedir. Terör fiilleri ise, “bireylerin yaşamını hedef alan saldırılarda bulunmak, bireylerin canına kastetmek, adam kaçırmak, rehin almak, ulaşım, haberleşme ve altyapı sistemlerine saldırarak kamu kurumlarına zarar vermek, uçak-gemi ya da her türlü ulaşım araçlarını kaçırmak, silah, patlayıcı madde, nükleer ya da biyolojik silahların üretimine, nakledilmesine, satılmasına katkıda bulunmak, tehlikeli maddelerin kullanımını serbest bırakmak, yangın çıkarmak, sel gibi doğal afetlerin oluşumuna neden olmak, doğal kaynakları insan yaşamını tehdit edecek duruma dönüştürmek, su dağıtımını çöktürmek ya da bu fiillerin herhangi birini yapmakla tehdit etmek”¹³⁴ şeklindedir.

ABD'de ise Savunma Bakanlığı, terörizmi, “genellikle siyasi, dini ya da ideolojik amaçlara ulaşma sürecinde, şiddetin kanunsuz bir şekilde korku yaratmak, kasıtlı baskı oluşturmak veya devlet ya da toplumları korku ortamına sürüklemek için kullanılması”¹³⁵ olarak; FBI, “siyasi veya sosyal amaçların gerçekleştirilmesi adına devlet, sivil halk ya da

¹³¹ ÇAYCI, Sadi: “BM Güvenlik Konseyi'nin Terörle Mücadeleye İlişkin Kararları”, **Stratejik Analiz**, Ankara: Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları, Cilt:6, Sayı:69, Ocak 2006, s.67-68.

¹³² ÖZCAN, Mehmet: “AB'nin Terörizm Tanımı”, (<http://www.usakgundem.com/yazarlar.php?type=2&id=281>), (23.05.2008)

¹³³ Radikal Gazetesi: “Teröre 'Avrupa' Tanımı”, (<http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=183378>), (23.05.2008)

¹³⁴ A.g.s.

¹³⁵ United States Department of Defense, Office of Joint Chiefs of Staff, Joint Publication 1-02: “Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms”, Washington DC: United States Department of Defense, 12 April 2001 – As amended through 5 June 2003, s.531. (İnternet Erişim: http://www.dtic.mil/doctrine/jel/new_pubs/jp1_02.pdf), (13.05.2008)

bunların bir bölümünde korku ve baskı yaratmak amacıyla kişiler ya da mülklere karşı, güç ve şiddetin kanunsuz bir şekilde kullanılması”¹³⁶ olarak; Dışişleri Bakanlığı ise, “ulusbenzeri (subnational) gruplar ya da yasadışı görevliler tarafından muharip olmayan (non-combatant) hedeflere karşı gerçekleştirilen ve genellikle kamuoyunu etkilemeyi hedefleyen, siyasi saikli, önceden tasarlanmış şiddet eylemleri”¹³⁷ olarak tanımlamaktadır.

En geniş terörizm tanımlarından birisi, İslam Konferansı Örgütü tarafından benimsenmiştir. Buna göre: “‘Terörizm’ saik ve kasdına bakılmaksızın, halkı terörize etmek veya ona zarar verme tehdidinde bulunmak veya halkın yaşamları, onurları, özgürlükleri, güvenlikleri veya haklarını tehlikeye atmak veya çevreyi, bir kamu hizmetini veya kamu veya özel mülkü zarara maruz bırakma veya onları işgal etme veya onlara el koyma veya bir ulusal kaynağı veya uluslararası hizmetleri tehlikeye atma, ya da bağımsız devletlerin istikrar, ülke bütünlüğü, siyasal birliği veya egemenliklerini tehdit etme amacıyla bir bireysel veya toplu suç planını gerçekleştirmek için işlenen her türlü şiddet eylemi ile bu tür eylem tehdidinde bulunmadır.”¹³⁸

Türkiye’de ise 12.04.1991 tarih ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu terörü şöyle tanımlamaktadır: “Terör, baskı, cebir, şiddet, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyeti’nin varlığını tehlikeye düşürmek, devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak

¹³⁶ Counterterrorism Threat Assessment and Warning Unit, National Security Division, Federal Bureau of Investigation: “Terrorism in the United States 1999: 30 Years of Terrorism” – A Special Retrospective Edition, Washington, DC: United States Department of Justice, 1999, s. İ, (İnternet Erişim: <http://www.fbi.gov/publications/terror/terror99.pdf>), (13.05.2008)

¹³⁷ Office of the Coordinator for Counterterrorism: “Patterns of Global Terrorism 2002”, **US Department of State Publication 11038**, Washington , DC : State Department, Nisan 2003, s. 13. (İnternet Erişim: <http://www.state.gov/documents/organization/20177.pdf>), (13.05.2008) Sonraları, bu belge, muğlaklık tartışmasında sıklıkla dile getirilen *muharip olmayan(non-combatant)* teriminin, sivillere ilaveten, olay sırasında görev başında olmayan ve silahsız olan askeri personeli de kapsadığını belirtmektedir. Bkz: Center for Defence Information, a.g.s.

¹³⁸KAYA, İbrahim: “Uluslararası Hukuk Metinlerinde 'Terörizm' Tanımları”, **Ders Notları**, (<http://www.usakgundem.com/makale.php?id=169>), (16.04.2008)

amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü eylemlerdir.”¹³⁹

Dünyanın önde gelen entelektüel, konunun uzmanı ve bilim insanlarının terörizm tanımları ise şu şekildedir:

Bruce Hoffman, Terörizm Uzmanı, Profesör, Georgetown Üniversitesi Dış Servis Okulu: “Terörizmin, psikolojik savaşın temel formlarından biri olduğunu onaylamak durumundayız. Terörizm, her zaman olduğu gibi, hedef kitlede derin yankılar uyandırması amacıyla tasarlanır. Korku ve gözdağı verme, teröristlerin sonsuz sermayelerini oluşturur. Önemli bir nokta olarak terörizm, devlet, lider ve toplumun dayanağındaki güven ortamının altını kazımak ister. Dizginlenemez korku, kara emniyetsizlik ve yankılanan bir panik ortamı yaratmak amacıyla kullanılır. Teröristler, irrasyonel ve duygusal tepki ortaya çıkarmak isterler.”¹⁴⁰

Steven Best ve *Anthony J. Nocella* :“Terörizm, birey, organizasyon, tüzel kişilik ya da devlet tarafından dini, siyasi, ideolojik veya ekonomik amaçların gerçekleştirilmesi adına, masum kişilere -insan ve/veya hayvan- karşı fiziksel şiddetin kasıtlı olarak kullanılmasıdır.”¹⁴¹

Boaz Ganor, Terörle Mücadele Enstitüsü Yürütme Direktörü: “Terörizm, siyasi, ideolojik veya dini amaçlara ulaşmak adına, şiddetin planlanmış bir şekilde sivillere karşı kullanılmasıdır.”¹⁴²

Yonah Alexander, New York Devlet Üniversitesi, Uluslararası Terörizm Çalışmaları Enstitüsü Direktörü: “Terörizm, devlet ve devlet benzeri organlarca stratejik ve siyasi amaçlara ulaşma gayesi ile uluslararası hukuk kurallarını ihlal eden, psikolojik ve fiziksel tehdit ve güç kullanımınıdır.”¹⁴³

¹³⁹ Terör ve Güvenlik: “Terörün Tanımı”, (http://www.terorveguvenlik.net/index.php?option=com_content&task=view&id=54&Itemid=68), (13.04.2008)

¹⁴⁰ HOFFMAN, Bruce: **Lessons of 9/11**, Pittsburgh: RAND, 2002, s.25.

¹⁴¹ BEST, Steven ve NOCELLA, Anthony J.: “Defining Terrorism”, **Animal Liberation Philosophy and Policy Journal**, Volume 2, No. 1, 2004, ss. 1-18.

¹⁴² A.g.e.

¹⁴³ A.g.e.

Brian Jenkins, RAND Kurumu Terörizm Araştırma Programı Kurucusu “Terörizm, siyasi değişim getirme amacıyla ortaya çıkan tehdit amaçlı ya da bizzat güç kullanımınıdır.”¹⁴⁴

Walter Laqueur, Stratejik ve Uluslararası Çalışmalar Merkezi, Uluslararası Araştırma Konseyi Başkanı:“Terörizm, siyasi amaçlara ulaşmak adına masum insanları hedef seçerek gücü illegal bir şekilde kullanır.”¹⁴⁵

James M. Poland, Emeritus Profesör, Ceza Hukuku, Kaliforniya Devlet Üniversitesi:“Terörizm, korku yaratarak ve gözdağı vererek, genellikle kitleleri etkileyerek siyasi ve taktiksel avantaj kazanma maksadıyla masum insanların, önceden tasarlanmış, planlı, sistematik şekilde öldürülmeleri, sakat bırakılmaları ve tehdit edilmeleridir.”¹⁴⁶

Paul Wilkinson, (E) Profesör, St Andrews Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü, (E) Terörizm ve Siyasal Şiddet Çalışmaları Merkezi Direktörü: “Terörizm, ne bir felsefedir ne de bir hareket, siyasi şiddete eşdeğer bir sözcüktür. Farklı grup ya da rejimlerin kullandığı özel bir çatışma metodu veya aracıdır. Aşırı korku ve dehşet ortamı yaratmayı amaçlayan planlı ve sistemli bir harekettir. Terörizmin kilit karakteristik özelliklerinden bir tanesi, direkt hedef alınan kurbanlardan ziyade, eylemin geniş kitleye duyurulmasıdır.”¹⁴⁷

Robert Jensen, Profesör, Teksas Üniversitesi Gazetecilik Okulu:“Terörizm, siyasi amaçlara ulaşmak maksadıyla, birey, grup ya da devletlerce tehdit ve gücün sivil halka yönelik kullanılmasıdır.”¹⁴⁸

Pippa Norris, Montague Kern ve Marion Just, “*Terörizmin Çerçevesi: Medya, Devlet ve Kamuoyu (Framing Terrorism: The News Media, The Government and The Public, 2003)*” adlı yapının yazarları: “Terörizm, şiddetli tehdidin siyasi amaçlarla

---

¹⁴⁴ A.g.e.

¹⁴⁵ A.g.e.

¹⁴⁶ A.g.e.

¹⁴⁷ WILKINSON, Paul: “Terrorism: Implications for World Peace”, (<http://www.preparingforpeace.org/wilkinson.htm>), (11.10.2007)

¹⁴⁸ BEST ve NOCELLA, a.g.e.

sistematik bir şekilde sivillere yönelik kullanımıdır. Terörizmin hedefleri daima siyasidir... Bir siyasal eylem olarak terörizm, nihai plan değil birincil araçtır... Terörist güç kullanımının hedefi sivil halktır.”¹⁴⁹

Tomis Kapitan, Felsefe Profesörü, Kuzey İllinois Üniversitesi: “Terörizm, siyasi hedeflere ulaşmak amacıyla sivillere yönelik planlı güç kullanımı ve tehdittir.”¹⁵⁰

Noam Chomsky, Dilbilim Profesörü, Massachusetts Teknoloji Enstitüsü: “Terörizm, şiddet ya da şiddet tehdidinin, doğasında bulunan siyasi, dini veya ideolojik amaçlara ulaşma amacıyla önceden planlanmış gözdağı verme, baskı ve korku yaratma vesilesiyle kullanılmasıdır.”¹⁵¹

Ayatulla Taskhiri, İranlı İlahiyat Bilgini: “Terörizm, insanlık ve ahlak dışı hedeflere ulaşmak amacıyla her türlü güvenlik sistemini tehdit; dini ve insani hakları ihlal eden bir harekettir.”¹⁵²

Shaukat Qadir, (E) Pakistan Askeri ve Siyasi Analizci: “Terörizm, yarım akıllı bir insanın, sürekli baskı ve kişisel ehliyetsizliğine vermiş olduğu şartlı reflektir.”¹⁵³

Mark Somma, Fresno Devlet Üniversitesi, Siyaset Bilimi Bölüm Başkanı: “Terörizm, karşıt tarafların birbirlerine sövüp saydıkları bir propaganda aracı haline gelmiştir. Bundan dolayı, terim, davranışsal değişimi tetiklemek amacıyla kasten masumların yaşamına zarar verme manasını taşımaktadır.”¹⁵⁴

John Burdick, Doç. Dr., Syracuse Üniversitesi: “‘Terörizm’ insanların beğenmedikleri silahlı çatışmaları nitelemek için kullandıkları bir kavramdır.”¹⁵⁵

---

¹⁴⁹ A.g.e.

¹⁵⁰ A.g.e.

¹⁵¹ A.g.e.

¹⁵² A.g.e.

¹⁵³ A.g.e.

¹⁵⁴ A.g.e.

¹⁵⁵ A.g.e.

20. yüzyılda, uluslararası kuruluşlarca düzenlenen belgelerde, terörizm tanımı, yerleşik düzeni ve yönetici eliti koruma kaygısını ön planda tutarken;¹⁵⁶ yakın tarihte yayımlanan, BM ve diğer uluslararası organlarca terörizmi tanımlama çabasına girişen, toplam üç cilt ve 1866 sayfadan oluşan bir kitap, terörizmin tanımı konusunda kesin bir sonuca ulaşamamıştır.¹⁵⁷

Değişerek dönüşen ya da dönüşerek değişen, terörizm olgusunun, modern terörizmin karakteristiğindeki yaygın inanişe göre özellikleri *Laqueur*'e göre şu şekildedir:¹⁵⁸

1- Terörizm, eşi benzeri olmayan, yeni bir fenomendir. Bu nedenle, öncekilerle ilgisi (eğer varsa) asgari düzeydedir. 2- Terörizm, bugün için, insanoğlunun yüzleştiği, en önemli ve en tehlikeli problemlerden birisidir. 3- Terörizm, adaletsizlik içeren bir cevaptır; eğer sosyal ve siyasal adalet var olsaydı terörizm olmazdı. 4- Terörizmin olasılıklarını azaltmak demek, bu olgunun altında yatan, kindarlık, baskı ve hayal kırıklıklarını azaltmak demektir. 5- Teröristler, tahammül edilemez şartlarla umutsuzluğa sevk edilen, fanatik inançlı kimselerdir. Fakirdirler ve inanç kaynakları derinlemesine ideolojiktir. 6- Terörizm, her yerde meydana gelebilir.

Görüldüğü üzere, terörizmle ilgili tanımların büyük çoğunluğunda üç temel faktör dayanak noktası olarak alınmaktadır: *metot* (şiddet), *hedef* (siviller ya da devlet) ve *amaç* (korku aşılacak ve siyasal, sosyal değişim için güç kullanmak).¹⁵⁹ En açık farklılaşma ise, terörizmin siyasal amaç güdüyor olması ile, diğer şiddet türlerinden ayrılıyor olmasıdır. Bu siyasal amaçlar, liderlere, liderlerin değişimine, devletin yapısındaki değişikliklere veya devletlerin coğrafi değişimlerine göre farklılık gösterebilir.¹⁶⁰ Metot, yani kullanılan şiddet açısından bakıldığında ise, “şiddetin varlığı” aşikar görünebilir, ancak “şiddet tehdidinin varlığı”, her zaman net olmayabilir. Bir grup, belli bir tehdit sergiliyor olsa da, birçok durumda, bu grubun geçmiş uygulamalarında başarıya ulaşmış saldırı kaydı yok ise tehdit,

¹⁵⁶ ACAR, a.g.e.

¹⁵⁷ WHITAKER, a.g.e.

¹⁵⁸ LAQUEUR, Walter: **A History of Terrorism**, s.5.

¹⁵⁹ KUSHNER, a.g.e., s.359.

¹⁶⁰ LUTZ, James M. ve LUTZ, Brenda J.: **Terrorism : Origins and Evolution**, New York: Macmillan, 2005, s.7.

etkili değildir.¹⁶¹ Diğer değinilen konu da, hedeflerin niteliği bakımından karşımıza çıkmaktadır. Bu ayırım, sivil-sivil olmayan, sivil-askeri, muharip olan-muharip olmayan hedeflerin ayırımı şeklinde ortaya çıkabilmektedir. Bu gibi durumlardaki sınıflandırmanın çok net olmaması da, tanım konusundaki sıkıntılara yol açmaktadır.¹⁶²

1.2. Terörizmin Türleri ve Genel Özellikleri

1.2.0. Terörizmin Türleri

Literatürde, terörizmin türlerini belirlemek için çok sayıda girişim söz konusu olmuştur. Çok sayıda terörist hareketlenme olduğundan tek bir teorinin tüm hareketleri kapsamı mümkün değildir. Amaçlardan üyelere, inançlara, terörizme ilişkili kimselerin kaynak edindiği unsurlara kadar ekstrem çeşitlilik bu ayırımı zorlaştırmaktadır. Ancak tümünün mücadelesinde bir siyasi bağlam söz konusudur.¹⁶³

Schmid ve *Jongman*, ayırımın, “aktör, kurban, neden, çevre, araç, siyasi yönelim, saik, talep, amaç ve hedef” temelli olarak gerçekleştirilebileceğini ileri sürmektedirler.¹⁶⁴

Bu bağlamda, *Schmid* ve *De Graaf*’a ait, terörizmin türlerine ilişkin farklı bir tipoloji de 3 nolu şekilde görülebilir:

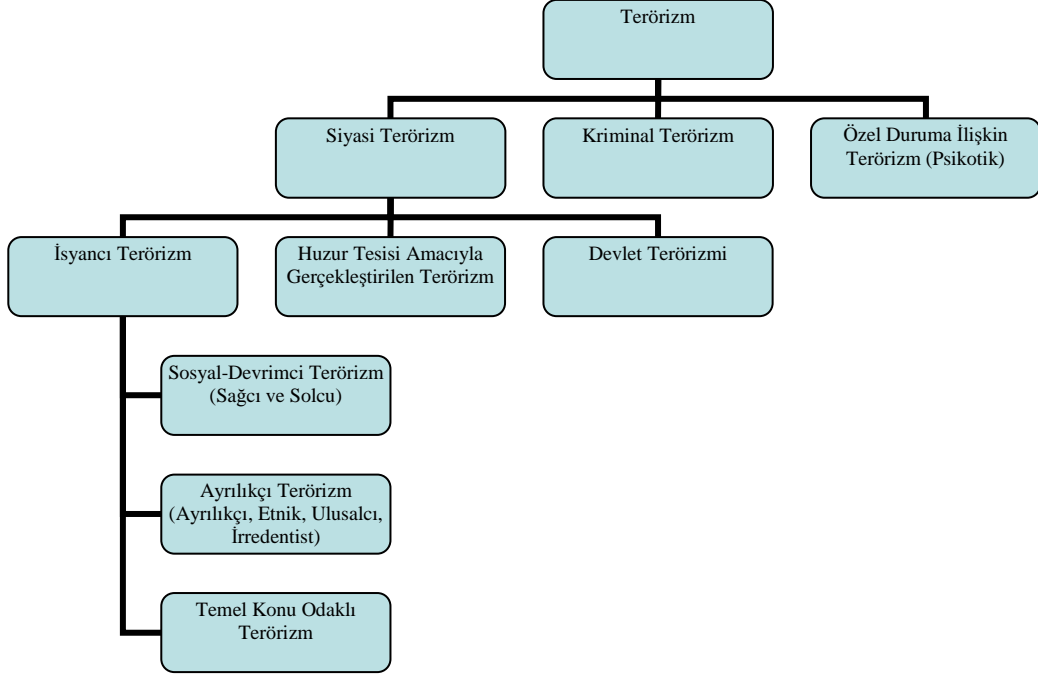
---

¹⁶¹ A.g.e.

¹⁶² Kimi tanımlar, bu gibi ayrımlarda özellikle şerh düşmektedir. Bkz: dipnot 137.

¹⁶³ Britannica Ansiklopedisi: “Types of Terrorism”, (<http://www.britannica.com/eb/article-217762/terrorism>), (11.04.2008)

¹⁶⁴ SCHMID, JONGMAN ve diğerleri, a.g.e., s.40.

Şekil: 3

Schmid ve De Graaf'a Ait Terörizmin Temel Tipolojisi¹⁶⁵

Bunca karmaşık ve geniş ayrımlara rağmen *Wilkinson*'a ait ve temel tipoloji olarak kabul edilen terörizmin türlerine ilişkin ayrımı belirtmek faydalı olacaktır:

1.2.0.0. Ulusalçı Terörizm

Bu gruplar siyasi self-determinasyonu gerçekleştirmek amacıyla hareket ederler. Mücadelelerini yalnızca özgürlük kazanmak istedikleri topraklarda sürdürebilecekleri gibi, bu alanın dışına da çıkabilirler.¹⁶⁶ Üyeleri, çok güçlü ulusalçı fikir ve amaçlara sahip kimselerdir.¹⁶⁷ Ulusalçı gruplar, yapı itibari ile uzun süreli mücadele gerçekleştirme ve taraftar kazanma konusunda ideolojik gruplara göre daha fazla kapasiteye sahiptirler. Bu gruplardan, yalnızca kendi etnik kökenlerine mensup halkın desteğini talep eden örgütler (IRA ve ETA gibi), ulusal kültürlerindeki derin kökenlerden dolayı, onların esas sesi olabileceği imajı ile siyasi yankı elde edebilirler.¹⁶⁸

¹⁶⁵ A.g.e., s.88.

¹⁶⁶ WILKINSON, a.g.s.

¹⁶⁷ Thinkquest Library: "Types of Terrorism", (http://library.thinkquest.org/05aug/00533/lowres_content/loweng_content_types2.htm), (11.04.2008)

¹⁶⁸ WILKINSON, a.g.s.

1.2.0.1. İdeolojik Terörizm

Aşırı sağcı da olsa aşırı solcu da olsa, bu terörizm türünde, teröristler, siyasal ve sosyal sistemi tamamıyla değiştirme amacı güderler.¹⁶⁹ Solcu örgütler, kapitalist düzenin, halkın büyük çoğunluğuna cefa çektirdiğine inandıkları için kapitalist düzeni yıkıp yerine sosyalist ya da komünist rejimler getirmeyi hedeflerler. Bununla birlikte, zaman zaman kullandıkları şiddeti sınırlarlar, zira kurtarmak istedikleri halkın aynı zamanda şiddeti üzerlerinde uyguladıkları kesim olmasını istemezler.¹⁷⁰ Aşırı sağcı örgütler ise, en az organize olmuş gruplardır. Bu gruplar, genellikle dazlakların egemenliği altındadırlar. Liberal demokratik sistemleri dağıtıp, yerlerine faşist rejimler getirmek isterler.¹⁷¹ Kızıl Ordu Örgütü'nün Almanya'daki, Kızıl Tugaylar'ın ise İtalya'daki faaliyetlerinden ötürü 70'li ve 80'li yıllardaki ideolojik terörizm üzerine yapılan çalışmalar, genellikle aşırı sol örgütler üzerine olmuştur. *Laqueur*'un kapsamlı çalışmasında¹⁷² ifade ettiği üzere, iki dünya savaşı arasındaki Avrupa merkezli terörizmde baskın ideolojik yönelim faşist eksenli idi. Buna mukabil, neo-Nazi ve neo-faşist eksenli örgütler, günümüzde, Almanya ve diğer Avrupa ülkelerinde, ırkçı ve göçmen karşıtı şiddet uygulamaktadırlar.¹⁷³

1.2.0.2. Dinci-Siyasal Terörizm

Dinci teröristler, belirledikleri amaçlar doğrultusunda, radikal değişimi getirmek arzusu ile hasım olarak belledikleri hedeflere karşı görkemli eylemler düzenleme eğilimindedirler. Büyük inançlarla temellendikleri gibi, küçük mezhepsel yaklaşımlar da motivasyonlarında etkili olabilmektedir. *Hoffman*, bu terörizm türünün hızla yayıldığını teşhis etmekte ve bilinen terör örgütlerinin yarısına yakınının dinci terör örgütleri olduğunu ifade etmektedir.¹⁷⁴ Bu terörizm türüne sıklıkla örnek gösterilen örgütler, Hizbullah ve Hamas'tır. Bununla birlikte, Usame Bin Ladin'in El-Kaide'si de şüphesiz bu türe örnektir.¹⁷⁵ Ladin'in eylem gündemi siyasi olsa da, bunu, İslami kutsal savaş ile

¹⁶⁹ A.g.s.

¹⁷⁰ News Center for the Study of Terrorism and Political Violence: "Types of Terrorism", (<http://www.borrull.org/e/noticia.php?id=12609&id2=6802&PHPSESSID=0f24ee7af2d8e98096b21cbf30d8800c>), (15.04.2008)

¹⁷¹ A.g.s.

¹⁷² Bkz: LAQUEUR, Walter: **Terrorism**, London: Weidenfeld and Nicholson, 1977.

¹⁷³ WILKINSON, a.g.s.

¹⁷⁴ News Center for the Study of Terrorism and Political Violence, a.g.s.

¹⁷⁵ WILKINSON, a.g.s.

süslemektedir.¹⁷⁶ Ulusal ve ideolojik terörizmden farklı olarak, bu türde teröristler, bölgedeki halkın durumu ile ilgilenmezler;¹⁷⁷ ilahi amaçlarından edindiklerini kendi vizyonları çerçevesinde değerlendirerek eylemde bulunurlar.¹⁷⁸ Ayrıca, çarpıcı örneklerle, Sikhizm, Hinduizm, Yahudilik, Hıristiyan köktendincilik ve Kuzey ve Orta Amerika'daki aşırı sağcı terör örgütlerinde¹⁷⁹ de rastlanabilmektedir.¹⁸⁰

1.2.0.3. Temel Konu Odaklı Terörizm

Bu gruplar, siyasi devrim gerçekleştirmekten daha ziyade, spesifik politikaları olarak belirledikleri unsur üzerinde değişime yol açmak ya da hedef kitle kapsamında bunu uygulamak isterler. Örnekler, şiddetli hayvan hakları savunucularında ve kürtaj karşıtı gruplarda gözlemlenebilir.¹⁸¹

1.2.0.4. Devlet Destekli ve Devletlerin Sponsor Oldukları Terörizm

Devletler, bu terörizm türünü hem iç siyasi hem de dış siyasi bir araç olarak kullanırlar. Örneğin, İran Rejimi, rejim karşıtlarının gözünü korkutmak ve karşıtlığı kökünden halletmek amacıyla vurucu timlerini, muhalif ve sürgündeki siyasi liderleri öldürmek amacıyla gönderdiklerinde bunu iç siyasi gerekçelerle yapar. Bununla birlikte, Kuzey Kore, ajanlarını, Güney Kore delegelerinin Rangoon ziyaretinde bir bombalama için görevlendirdiklerinde, bunu Güney Kore Cumhuriyeti'nin altın kazınması bağlamında, düşman algısı yaratarak dış siyasi bir araç olarak kullanırlar.¹⁸² Devletlerin terörizme sponsor oldukları terörizm ise, terörist eylemleri kontrol etmesi veya yönlendirmesidir. Bu durumda devlet, terörizmi doğrudan bir mücadele aracı olarak kullanmakta ve bizzat kendi organları vasıtasıyla terörist eylemlerde bulunmakta ya da örgütlediği, teçhiz ettiği veya kontrolü altında bulundurduğu gayri resmi devlet ajanlarını (unofficial agents), paralı

¹⁷⁶ Bkz.: GUNARATNA, Rohan: **Inside Al-Qaeda**, London: CSTPV-Hurst Series on Political Violence, 2002, Chapter 2.

¹⁷⁷ Burada ifade edilen, halkın yaklaşımının öncelikli olmayışıdır. Örgüt, ulusalcı veya ideolojik terörizmde olduğu gibi, halk desteğini bir önsel gereklilik olarak kabul etmez. Yoksa, sonraki aşamalar için hedefe ulaşma konusunda halk desteğinin davaya katkısı durumunu da reddetmeleri pek rasyonel değildir.

¹⁷⁸ News Center for the Study of Terrorism and Political Violence, a.g.s. Ayrıca bu yaklaşım, bu türün yaygınlığının gerekçesinin açıklanmasında kullanılabilir.

¹⁷⁹ Bkz.: GUNARATNA, a.g.e., KAPLAN, Jeffrey: "Right-Wing Violence in North America", in Tore Bjorgo (ed.) **Terror from the Extreme Right**, London: Frank Cass, 1995.

¹⁸⁰ WILKINSON, a.g.s.

¹⁸¹ A.g.s.

¹⁸² A.g.s.

askerleri veya silahlı çeteleri kullanmak suretiyle terörist eylemlerin gerçekleşmesini sağlamaktadır.¹⁸³ Uluslararası Hukuk ve Birleşmiş Milletler yaptırımlarından ötürü, devletlerin terörizme açıktan destek vermesi ve/veya açıktan sponsor olmaları sıklıkla gözlenen bir durum değildir. Ayrıca, görecelilik söz konusu olduğundan belirlenmesi de güçtür. *Wilkinson*'un bu husustaki yaklaşımı ise şu şekildedir: “Soğuk Savaş’ın bitimi ile, SSCB’nin ve Doğu Avrupalı tek parti komünist rejimlerinin yıkılması ile Varşova Paktı’nın oluşturduğu terörizme sponsor olma destek ağı büyük ölçüde dağılmıştır. Fakat bu durum, terörizme sponsor olma durumunun uluslararası arenadan çekildiği anlamına gelmemektedir. Irak, İran ve Suriye¹⁸⁴ ile birlikte kendisini bu durumdan uzaklaştırmaya çalışan Libya, devletlerin terörizme sponsor oldukları ülkelerdir.”¹⁸⁵ Bununla birlikte, farklı kaynaklar, farklı gerekçelendirmelerle, devletlerin uluslararası terörizme dolaylı ya da direkt destek sağladıklarını belirtebilmektedirler.

Kanada Güvenlik ve İstibahat Servisi’nin yayınlarına göre, *Wilkinson*’un tipolojisine benzer bir terörist faaliyetler sınıflandırılması ise tablo 2’de gösterilmiştir:

---

¹⁸³ CASSESE, Antonio: “The International Community’s ‘Legal’ Response to Terrorism”, *Int’l & Comp. L. Q.*, Vol. 38, No. 3, 1989, s. 598’den aktaran TOPAL, a.g.e., s.59.

¹⁸⁴ Department of State: “Patterns of Global Terrorism 2001”, Washington DC: US Department of State, 2002, ss. 63-68’den aktaran WILKINSON, a.g.s., sansürün geçmiş ve son durumunun üzerine bir tartışma.

¹⁸⁵ WILKINSON, a.g.s.

Tablo: 2 Terörist Faaliyetler¹⁸⁶

Motive Edici Unsur	Şiddetin Etmenleri	Faaliyetler	Açıklama
Ulusalçılık- Ayrılcılık/özerkçilik	Ayrılcı ve bölgesel özerklik hareketleri; iktidara yönelik etnik temelli mücadele yanlıları	Devlet aleyhtarı, toplumlararası şiddet; hükümetdışı örgütler ve arabuluculara saldırılar	Avrupa'daki çatışmalarda sürüncemeli de olsa bazı anlaşmalar sağlanmış durumda, Asya. Ortadoğu ve Sahra altı coğrafyalarda çatışmalar devam etmekte
Dini-Ekstremizm (Aşırıçılık)	Tüm dini inançların köktenci aşırıcıları	Sivil hedeflere yönelik kitlesel saldırılar	En ciddi uluslararası tehdit
İdeoloji	Sağ ve Sol aşırııcılar (Dazlaklar, ırkçılar, anti-ırkçılar, anarşist militanlar)	Nefret propagandası; göçmen karşıtı şiddet; bombalama	Göçmen karşıtı şiddet, 90ların öncesinde Avrupa'da yayılmış durumdadır; bilhassa ABD'de önemli tehdittir, bununla beraber son zamanlarda Birleşik Krallık'taki olaylar da dikkat çekicidir
Temel Konu Odaklı	Hayvan hakları; çevreciler; kürtaj karşıtı aşırııcılar	Sabotaj, mail bombaları	Petrol endüstrisi açısından önemli tehdit
Devlet ve Devlet Destekli	Baskıcı rejimler	Sabotaj ve kimyasal silah kullanımı	

Bir başka ayırım da, ulusal ve uluslararası terörizm şeklinde yapılabilir. Terörist eylemler, hedef olarak bir ulusun vatandaşlarını seçebilecekleri gibi, birden fazla ulusun vatandaşlarını da hedef alabilirler. Bu ayırım, analitik ve istatistiksel olarak faydalı olabilir, ancak gerçekte, yalnızca ulusal bazda söz konusu olan örnek bulmak oldukça zordur.

¹⁸⁶ Perspectives: "Trends In Terrorism", Kanada: A Canadian Security Intelligence Service Publication, **2000/01 Raporu**, 18 Aralık 1999. (<http://www.fas.org/irp/threat/200001e.htm>), (16.02.2008)

Terörist mücadele, aktif olarak, sınırlarının ötesinde, siyasi destek, silah temini, finansal destek ve konuşlanılabilecek güvenli yerler arayışındadır.¹⁸⁷

1.2.1. Terörizmin Genel Özellikleri

Alberto Abadie tarafından Harvard Üniversitesi'nde yapılan bir araştırmanın sonuç bölümünde şu ifadeler yer almaktadır:¹⁸⁸

“Dünya üzerindeki terörist riskini analiz eden yeni bir veri kümesi ile yapmış olduğum araştırmada.... Tahminler, siyasi özgürlüğün, terörizm üzerinde monoton olmayan bir etkisi olduğunu göstermektedir. Bu çıkarım, terörizmin, otoriter rejimlerden demokratik rejimlere doğru gidildikçe artan bir eğilime girdiğini destekler niteliktedir.”

Wilkinson ise, “...demokrasi, siyasal şiddete konu olabilecek tartışmaları barışçı yollardan çözüme, herhangi başka bir rejimle mukayese edilemeyecek kadar başarılıdır. Fakat şunu da itiraf etmeliyiz ki, siyasal muhalefetten çeşitli katılma kanallarına kadar anlaşmazlıkların çözümünü sağlayabilecek vasıta ve imkanların varlığına rağmen, demokrasiler siyasal teröre karşın tam bir bağımsızlık kazanamamıştır”¹⁸⁹ demektedir.

Demokrasiler içerisinde özgürlükler ve özellikle de söz ve medya özgürlükleri, teröristler tarafından kullanılarak, uyuşmazlık konularının propagandası yapılarak ve teşkilatlanma imkanının elde edilmesiyle barışçı çözüm yollarının işlemez duruma getirilmesi zor değildir.¹⁹⁰ Terörist gruplar, bağlı bulunduğu saiki ve bu saiki uygulayabileceği ortamdaki rejim türüne göre nihai amaçlarını değiştirmeseler de, kullandıkları taktik, seçtikleri hedef ve uyguladıkları stratejilerde değişikliğe gidebilirler. Kimi terör örgütlerinin kullandıkları araçlar aynı ve/veya benzer olsa da amaçları arasında büyük farklılıklar bulunabilir.

Japonya'daki Kızıl Ordu, İtalya'daki Kızıl Tugaylar, Kolombiya'daki Devrimci Silahlı Güçler toplumun sosyopolitik yapısını dönüştürmeyi amaçlamaktadır. Diğer

¹⁸⁷ WILKINSON, a.g.s.

¹⁸⁸ ABADIE, Alberto: “Poverty, Political Freedom, and the Roots of Terrorism”, **Harvard University ve NBER**, Ekim 2004, s.9.

¹⁸⁹ HAZIR, Hayati: **Siyasal Şiddet ve Terörizm**, Ankara: Nobel Yayınları, 2001, s.58.

¹⁹⁰ A.g.e.

tarafından ETA, IRA ve Sri Lanka'daki Tamil Kaplanları gibi terörist grupların da etnik temele dayalı olarak kendi devletlerini kurmayı hedefledikleri görülmektedir. Bunların yanı sıra Filistin'in bağımsızlığı için mücadele veren ve aynı zamanda dinî bir nitelik taşıyan Hamas, İslami Cihad, Hizbullah gibi çeşitli gruplar da mevcuttur. Filistinliler, Katolik İrlandalılar, Baskılar gibi bağımsızlık için mücadele eden grupların yanı sıra Marksist temellere dayalı ideolojik amaçlara ulaşabilmek için mücadele eden Baader-Meinhof Çetesi türünde örgütler ve dini fanatizmi temsil eden El Kaide gibi örgütler de yer almaktadır. Bu nedenle, uluslararası terörizm hakkında teorik bir çerçeve oluşturabilmek oldukça zordur.¹⁹¹

Görüldüğü üzere, teröristlerin amaçları ülkeden ülkeye, olayın sosyolojik ve ideolojik boyutuna göre farklılık arz etmektedir; ancak tümünün gerçekleştirmek istediği bir davası vardır.¹⁹² Seküler ideolojilere sahip ve dini olmayan amaçlar güden gruplar, spesifik amaçlarına ulaşmada kullandıkları şiddet eylemlerinde oldukça seçici ve ayırt edici davranmaktadırlar. Bu durum, amaca ulaşma yolunda verilen kayıpları minimuma indirdiği gibi, organizasyonun dağılma olasılığını da düşürür. Ayrıca, sorunun meşru zemine çekilmesi hususunda rasyonel hareket ediyor görünümü kazandırır. Bu sınırlamalar, aynı zamanda aleyhlerine gerçekleşebilecek olası dış siyasi ve ekonomik destek riskini de azaltır.¹⁹³ Buna karşın dini temelli ve mesihçi (millenarian) gruplar, tipik olarak mümkün olan en büyük zararı verme girişiminde bulunurlar. Vahye ilişkin ve ötedünyacı referanslarından ötürü, kendi hayatlarının önemsiz olduğu görüşündedirler, bu yüzden fazla zayıfın daha iyi olduğu düşüncesine kapılırlar. Kendi mensuplarının kayıplarını ise çok önemli görmezler, zira ötedünyada mükâfatlandırılacaklarına inanırlar. İnançsız kimseler ise ikincil hedef olabilirler, hatta bu durum, manevi bir görev olarak dahi görülebilir. ABD Elçiliği'ne Kenya'da 1998'de düzenlenen eylem göz önüne alınırsa, Kenyalı vatandaşların ölü sayısının elçilik personelinin yirmi kat üzerinde olduğu görülecektir. Daha da ötesi, ters tepki durumu, bu tür grupları nadiren ilgilendirmektedir,

¹⁹¹ JOYNER, Christopher C. & WITTES, Tamara Cofman.: "International Terrorism and U. S. Policy: Threat and Response", **Current World Leaders**, Vol. 39, No. 3, 1996, s. 2'den aktaran TOPAL, a.g.e., s.44.

¹⁹² GARRIGAN, Timothy B. ve LOPEZ, George A.: **Terrorism: A Problem of Political Violence**, New York: The Ohio State University, 1980, s.19'dan aktaran TAVAS, Taner: "Terörizm: Psikolojisi ve Hedefleri", ÖZDAĞ, Ümit ve ÖZTÜRK, Osman Metin ed. **Terörizm İncelemeleri**, Ankara: Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları, 2000, s.19.

¹⁹³ Terrorism Research: "Goals and Motivations of Terrorists", (<http://www.terrorism-research.com/goals/>), (11.04.2008)

hatta karşı tepkinin abartılması için provokasyona dahi başvurur ve çatışmanın daha da genişlemesini ümit ederler.¹⁹⁴

Genel olarak, teröristler, mevcut siyasal, sosyal, ekonomik kurum, süreç ve ilişkileri ortadan kaldırmayı ve yerine savundukları ideal düzeni kurmayı amaçlamaktadırlar. Bunlar; *Garri Gann* ve *Lopez*'e göre hükümetleri pazarlığa zorlama, davanın ve terörist grupların reklamını yapma, hükümeti kitlesel baskı veya bir tür karşı terörizm uygulamaya kışkırtma ve suçlu bir hedefi cezalandırmadır.¹⁹⁵

Terörizmin temel amacı ise, bir davaya veya siyasal anlaşmazlığa dikkat çekilmesidir. Bu “dikkat çekme” şiddet eylemleri neticesinde toplumda oluşturulan korku ve dehşet havası ile sağlanmaktadır. Terörizm, yarattığı korku ve dehşet ile bir bakıma topluma; “Benden yana mısınız, değil misiniz?”, “benden değilsen düşmanımısın”, “düşmanımısın hedefimsin”, “senin yaşama hakkın yoktur” şeklinde belirtilebilecek “taraf olma” çağrısında bulunmaktadır. Terörizm, bu dramatik çağrılar ile insanlara tarafsız olma hakkını yasaklamakta, onların zihinsel ve duygusal masumiyetini yok etmekte, şiddet ortamına çekmekte ve toplumun şiddet yoluyla siyasallaşmasına, kutuplaşmasına yol açmaktadır. Toplumdaki kutuplaşmalar da zihinsel ve duygusal yönden bölünmüş “çatışan tarafları” ortaya çıkarmaktadır.¹⁹⁶

Terörizme atfedilen amaç ve işlevlerin geniş bir özeti ise, *Tacar*'a göre şu şekildedir:¹⁹⁷

“Tedhiş, halkı ya da halkın bir bölümünü korkutmak; hükümetin-sapla samanı ayırmadan- fark gözetmeksizin herkese karşı önlem almasını sağlamak; baskıcı yöntemler uygulanması için bilinçli olarak kışkırtmak; kendisine destek olabilecek güçleri harekete geçirmek; kamuoyunu etkilemek; halkın kendi içinde karşıt guruplara bölünmesini sağlamak; siyasal iktidarı ele geçirmek; rejimi devirmek ve değiştirmek; direnci kırmak; silah satın alınması ve eylemlerin finansmanı için para sağlamak; yolunu şaşırtmak; kişinin içinde bulunduğu toplumsal çevreden kopmasını sağlamak; toplumun ve bireylerin

¹⁹⁴ A.g.s.

¹⁹⁵ GARRIGAN, ve LOPEZ, a.g.e., s.19-20.

¹⁹⁶ Emniyet Genel Müdürlüğü: “Terörizmin Amacı”, (<http://www.egm.gov.tr/temuh/terorizm5.htm>), (13.01.2008)

¹⁹⁷ PULAT, Y. *Tacar: Terör ve Demokrasi*, Ankara: Bilgi Yayınevi, 1999, s.47-48.

moralini bozmak, böylece huzursuzluk, düzensizlik yaratmak; alarına geçirmek; korku ve güvensizlik atmosferi yaratmak; paniğe düşürmek, yok etmek, zarar vermek, yaralamak, kamu malını imha etmek ya da kamu personelini katletmek; karşıt gurubu ya da direnç gösteren gurubu fiziki olarak yok etmek ya da bunların artık etkili olmamasını sağlamak; hükümetin eylemlerini ve icraatını bozmak; toplumun normal işleyiş düzenini bozmak; hükümetin saygınlığını yok etmek; demokratik kurumları ortadan kaldırmak; halkın hükümete olan güveni sarsmak; toplumun normal işleyiş düzenini bozmak; hükümetin zayıflığını ve yıkılabilirliğini ortaya çıkarmak ve iktidarın saran güç imgesini yıkmak; ilgi çekmek; halkın verilen zararı ciddiye almasını sağlamak; tanınmayı sağlamak; halka kesimlerinin desteğini sağlamak; bazı hedefleri ve hedef kişileri açıklayarak güvenlik güçlerini onları korumaya zorlamak, böylece güvenlik güçlerinin etkinliğini azaltmak; terör gurubuna yeni elemanların katılmasını sağlamak; terör gurubunun ve onları destekleyenlerin moralini yükseltmek; terör gurubu içinde disiplini sağlamak; disipline uymayan elemanları ve hainleri cezalandırmak; baskı altında yapılacak müzakereler vasıtasıyla, bazı tutukluların serbest bırakılması ya da manifesto, bildiri yayımlanması gibi ödünler sağlamak; zorbalıkla haraç almak; gasp, şantaj; düşmanla işbirliği yaptığı gerekçesiyle- zararsız bazı kişiler bile olsa- guruba mensup elemanları cezalandırmak ya da başka “suçlar” nedeniyle bunları tecziye etmek; “zalimlerden” ve işkence yaptığı ileri sürülenlerden intikam almak; baskıcı etkileyim (tahakküm) sağlamak; boyun eğdirmek, itaat altına almak, hareketsizleştirmek.”

İnsanların terörizmi neden seçtiklerini açıklayacak, Newton ve Einstein’ın fizikteki kanunları gibi bir kestirme yol ya da formül bulunmamaktadır. Zaman zaman yeni tezler ortaya atılsa da bunlar başarılı olmamakta, genellikle kritik tetkik tartışmalarının argümanları olarak yerlerini korumaya devam etmektedirler. Son zamanlarda, terörizmin dış istilanın var olması halinde gerçekleştiği öne sürülmektedir. Bunun, bazı durumlarda doğruluk payı vardır. Örneğin, Napolyon’un İspanya istilasası ya da Irak’taki Amerikan varlığı. Ancak, jeopolitik harita göz önüne alındığında, Sri Lanka’dan Bangladeş’e, Cezayir’den Avrupa’ya kadar dış istilanın söz konusu olmadığı coğrafyalarda da modern terörizm görüldüğü ortaya çıkmaktadır. Bununla beraber, Irak’taki terör mağdurlarının

büyük oranda işgalci güçlere mensup olmadığı görülmektedir. Saldırıları, Sünnilerden Şii'lere ve tersi şekilde gerçekleşmektedir.¹⁹⁸

Laçiner, terörizmin modern yaşam içinde gelişmesinin nedenlerini yedi başlıkta açıklamaktadır: 1- *Ulaşım Devrimi*: Buharlı makineler ve özellikle trenin keşfiyle birlikte bireyler büyük bir hareket serbestisine kavuşmuşlardır. Mesafeler küçülürken operasyon yapılabilecek sahalar büyümüştür. 2- *İletişim Devrimi*: Güvercinle veya atlı kuryeler ile haberleşme ile kıyaslandığında telgraf, telsiz, telefon vb. iletişimi arttırmıştır. Bu sayede suçlular daha organize hareket edebilme gücüne kavuşmuşlardır. Bundan daha önemlisi, olaylar kısa sürede tüm dünyaya yayılmaya başlamıştır. Bu da terör olayının etkisinin olduğu yer ile sınırlı kalmaması demektir. Oysa daha öncesinde meydana gelen bir hadise, en fazla dedikodu yoluyla yayılabilirdi. Ancak, yeni dünyada bir tek cinayet dahi kısa sürede tüm dünyayı etkileyen bir olay haline gelebilmektedir. Nitekim I. Dünya Savaşı'nı başlatan olay Avusturya-Macaristan'da yaşanan bir suikasttır. 3- *Teknoloji Devrimi*: İlk iki maddeyi de kapsayan, fakat ateş gücünden diğer alanlara kadar çok geniş bir alandaki gelişmeleri açıklayan Teknoloji Devrimi, hem tahrip gücü yüksek sansasyonel olaylara olanak sağlamıştır, hem de bu olayların tüm düzeni etkilemesine. Tüm bunlara ek olarak gelişen teknoloji, birbirine büyük oranda bağlı ağlar (network) üretmiştir. Bu ağlardan birinde meydana gelen aksama tüm diğer alt ve ana ağları etkilemektedir ve hayatın her noktasında bu etkiler hissedilmektedir. Örneğin iki kıta arasındaki internet ağlarına yapılacak bir saldırı sadece iletişimi değil, üretimden pazarlamaya, siyasetten sanata kadar her alt sektörde etkide bulunabilmektedir. Modern ve hatta post-modern hayat düzeninde ağların durmaksızın çalışması gerekmektedir. En ufak duraksamalar çok ciddi maliyetlere, daha da önemlisi insanların zihninde güvenlik sorunlarına yol açmakta, böylece teröristlerin eylemleriyle seslerini daha fazla duyurabilmesine meyil vermektedir. 4- *Ekonomik Yapının Karmaşıklaşması ve Hassaslaşması*: Özellikle 19. yüzyıldan itibaren ekonomik pazarlar hızla entegre olmaya başlamışlar ve birbirlerine daha fazla bağımlı hale gelmişlerdir. Gümrük duvarları inerken, 20. yüzyılda bu süreç, pazarların daha büyük tek pazarlar haline gelmesine dahi yol açmıştır. 21. yüzyılda hala içinde bulunduğumuz bu süreç, tek bir dünya pazarına doğru yol almaktadır denebilir. Sadece pazarlar birleşmemekte, aynı zamanda birbirini ciddi ölçüde etkileyen dengeler de oluşmaktadır. Örneğin, sadece bir kurşun kalemi en ucuz ve en kalite bir şekilde üretebilmek için

¹⁹⁸ LAQUEUR, Walter: "Terrorism, A Brief History", a.g.s.

150'den fazla ülkeden şirketin işbirliği ve ilişkisi gerekmektedir. Uzak Doğu pazarlarındaki hareketlenmeler birkaç dakika içinde tüm dünyayı sarsabilmektedir. Terörün güç kazanmasında ve küreselleşmesinde bu hassaslaşan dengelerin büyük rolü vardır. Bugün Bali'de ya da Madrid'te patlayan bombalar tüm dünya borsaları tarafından takip edilmektedir. Bu da terörist saldırıları daha etkin hale getirmektedir. Oysa geçmişte yüksek gümrük duvarları ile bölünmüş ve birbirlerine etkileri nispeten daha az ve geç olan pazarlarda bu tür saldırılar sadece yerel dengeleri etkileyebilirdi. 5- *Kentleşme*: 19. yüzyılda Batı Avrupa'da hız kazanan kentleşme günümüzde tüm dünyanın reddedilemez olgusudur. Terör ise kırsal olmaktan çok kentsel bir olgudur. Gerilla yöntemine dayalı kırsal terör örnekleri de olmakla birlikte, bu eylemlerde dahi kentsel renkler ağırlıktadır. Kentler dışarıdan bakıldığında tüm ihtişamına ve güçlü duruşlarına rağmen hassas dengeler üzerine kuruludurlar ve bir terör eylemi için çok büyük zayıflıkları vardır. Örneğin, trafik ışıklarının birkaç saat çalışmaması kentlerdeki kazaları arttırır. Birkaç kaza ise şehrin belli noktalarında kaotik bir görünüme yol açabilir. Organize bir saldırıda ise kentler neredeyse savunmasızdırlar. Özellikle ulaşım ve iletişim hatları, para akış ağları, bu tür saldırılarda büyük zarar görürler. Bir şehrin ulaşım şebekesini felç etmek için sadece bir otobüsü havaya uçurmak, ya da metro sisteminde birkaç bomba patlatmak yeterli olabilir. Birkaç kişinin öldüğü bu saldırılar sonucu ulaşımındaki yolcu sayısında % 70'lere varan azalmalar yaşanabilir. Bu da terör örgütlerinin çok büyük kitlelere kolayca ulaşabilmeleri anlamına gelir. 6- *Demokratikleşme*: Terörün daha etkili bir araç haline gelmesinde şüphesiz bir diğer etken de demokratikleşmedir. Siyasi sistem ne kadar geniş kitlelerin etkisine açılırsa aktör sayısında da o kadar çok artış olmaktadır. Daha önceleri sadece krallar, padişahlar vs. ile doğrudan pazarlıklar yapabilen teröristlerin sıradan halk üzerinde uyguladıkları terör araçları belli bir noktaya kadar etkili olmuyordu. Örneğin Selçuklular döneminde bir eşkıyanın bir köydeki tarlayı yakması ile günümüzde İstanbul'un bir mahallesine teröristlerin Molotof kokteylli saldırı düzenlemesinin etkileri aynı değildir. Günümüzde etkisi artmış bir birey söz konusudur ve bireylerin karşılaştıkları tehlikeler kısa sürede siyasi sistem üzerinde baskı oluşturmaktadır. Ulusal düzeyde başlayan bu baskı hızla küresel düzleme de taşınmaktadır. 7- *Medyanın Oluşumu*: Terörün son 19. yüzyıldan başlayarak günümüze kadarki yükselişinde medyanın büyük bir rolü vardır. Hatta bazı uzmanlara göre en önemli etken medyadır. "Eğer medya olmasaydı teröristler olmazdı, teröristler olmasaydı medya işini yapamazdı" diyenler de az değildir. Abartılı da olsa bu tespitte gerçeklik payı vardır. Medyasız bir terörist, eylemlerini duyuramaz. Böyle olunca

da, eylemin gerçek anlamı ortadan kalkar. Örneğin kalabalık bir şehirde patlatılan bomba dahi sadece o anda orada olanlarca görülebilir. Dedikodu yoluyla yayılsa da teröristin istediği etki büyüklüğü ve zamanlama yakalanamaz. Bu nedenle, terör örgütleri, eylemlerini medyanın çalışma düzenine göre ayarlarlar. Örneğin, akşam haberlerine yetiyecek şekilde eylemlerini gerçekleştirirler. Haberlerden sonra gerçekleşen patlama sayısının son derece az oluşu bundandır.¹⁹⁹

---

¹⁹⁹ LAÇİNER, Sedat: “Uluslararası İlişkiler ve Terörizm”, **Ders Notları**, (<http://www.usakgundem.com/makale.php?id=227>), (11.02.2008)

İKİNCİ BÖLÜM

2. GENEL OLARAK MEDYA

2.0. Kavramsal Çerçeve

İnsan, diğer canlılardan farklı olarak toplumsal üretim ilişkilerine ve işbölümüne bağlı bir biçimde kendi bireysel ve toplumsal varlığını üretmektedir. Bu üretim süreci de, kaçınılmaz olarak bir dil ve iletişim ilişkisinin doğmasına neden olmaktadır. İnsanlar arasında kurulan iletişim, tarihsel ve toplumsal dinamiklere bağlı olarak çeşitli biçimler almaktadır. Bu biçimlerden bir tanesi de 19. yüzyılın sonunda ve 20. yüzyılda geliştirilen teknolojik araçlar vasıtasıyla gerçekleştirilen kitle iletişimidir.²⁰⁰

Belirli bir tür insan ilişkisi olması nedeniyle, iletişimin temel amaç ya da işlevi insanlar arasında bir ortaklık yaratma olarak belirlenebilir. Bu ortaklık, ileti alışverişiyle yaratılmaktadır. Dolayısıyla *iletişim*, kısaca “ileti alışverişi” olarak tanımlanabilir. Bu tanımdan hareket edildiğinde iletişimden söz edebilmek için bir “ileti” kadar, bunun aktarımını veya dağıtımını gerçekleştirecek “araç” ve “teknik”lere de gereksinim olduğu ortaya çıkmaktadır.²⁰¹

İnsanlar, uzun yıllar boyunca yüz yüze iletişim kanallarını kullanmışlardır. Günümüzde de en önemli iletişim tarzı yine yüz yüze iletişimdir. İnsanlar, gündelik hayatlarını bu iletişim tarzına bağlı olarak sürdürürler. Bunun yanında tarihsel süreç içerisinde geliştirilen çeşitli teknolojik araçlarla yüz yüze iletişimin yanı sıra teknolojiyle aracılanmış iletişim tarzlarını geliştirmişlerdir.²⁰²

Bireylerin iletişiminden toplumların/kitlelerin iletişimine ve ulusların iletişimine kadar uzanan iletişim süreci, dijital iletişim sektöründeki son yıllardaki büyük gelişime bağlı olarak patlamaya varan derecede gelişimini devam ettirmektedir. Önceleri doğanın sunduğu olanakları; şekilleri kullanma, dumandan faydalanma, güvercinlerin ulaşım

---

²⁰⁰ YAYLAGÜL, Levent: **Kitle İletişim Kuramları**, Ankara: Dipnot Yayınevi: 2006, s.7.

²⁰¹ KAYA, Raşit: **Kitle İletişim Sistemleri**, Ankara: Teori Yayınları, 1985, s.1.

²⁰² A.g.e. s.12.

imkanlarını değerlendirme şeklinde kullanan insanoğlunun iletişimini gerçekleştirmek adına, iletişimine “araç” olabilecek her türlü unsuru kullanmaya her zaman için meyilli olduğu gözlemlenmektedir.

Genel bir tanımla “kitlesele bir boyutta ileti dağıtabilen araçlar”²⁰³ olarak ifade edilebilecek olan kitle iletişim araçları, günümüzde “kitap, gazete, dergi, kayıt, radyo, sinema/film, televizyon ve internet”²⁰⁴ olmak üzere sekiz başlığa indirgenebilir. Kitle iletişim araçları, tarih boyunca değişim ve dönüşüm halindedir, bu değişim ve dönüşüm, günden güne sürekliliğini devam ettirmektedir.

İnsanoğlunun iletişimi için kullanmış olduğu araçların ortaya çıkışının kısa bir kronolojik özeti, *Jensen*'in incelemesine göre şu şekildedir:

- M.Ö. 25.000 Tarih öncesi insanlar tarafından mağara resimlerinin yapılması.
- M.Ö. 3100 Hiyeroglif Yazı
- M.Ö. 1600 İlk Bilinen Alfabe (Filistin)
- M.Ö. 1200 Çinlilerin Resim Yazıyı Bulması
- M.Ö. 730 Fonetik Alfabe (Yunanistan)
- M.S. 1041 Hareketli (Ahşap) Baskı (Çin)
- M.S. 1241 Metal Tip Baskı (Kore)
- M.S. 1456 Gutenberg'in Hareketli Metal Tipteki El Basım Matbaası (Almanya)
- M.S. 1609 Düzenli Basılan Gazete (Almanya)
- M.S. 1814 Düz Yataklı Silindir Baskı
- M.S. 1839 Fotoğraf
- M.S. 1844 Telgraf
- M.S. 1846 Çift Silindirli Rötatif Baskı
- M.S. 1867 Daktilo
- M.S. 1876 Telefon
- M.S. 1888 Halka Satılan Fonograf
- M.S. 1895 Halka Film Gösterimi

²⁰³ ÖZKÖK, Ertuğrul: **İletişim Kuramları Açısından Kitlelerin Çözülüşü**, Ankara: Tan Yayınları, 1985, s.93.

²⁰⁴ LANE, Beth: “What is Mass Media?: The Changing Role of Mass Communications and the Media Industries”, (http://medialiteracy.suite101.com/article.cfm/what_is_mass_media_), (16.04.2008)

- M.S. 1895 İlk Radyo Yayını
- M.S. 1911 İlk Televizyon Yayını
- M.S. 1920 Sürekli Radyo Yayınına Başlanması
- M.S. 1936 Sürekli Televizyon Yayınlarına Başlanması
- M.S. 1945 Programlanabilir Elektronik Bilgisayar
- M.S. 1947 Transistör
- M.S. 1948 Gramofon
- M.S. 1956 Videoteyp
- M.S. 1957 Uydu (Sputnik)
- M.S. 1962 Uydu Aracılığıyla Televizyon Yayını
- M.S. 1963 Kompakt Kaset Audioteyp
- M.S. 1969 ARPANET
- M.S. 1971 Mikro İşlemci
- M.S. 1976 VHS Video Kaset Kaydı
- M.S. 1976 Teletext
- M.S. 1978 Telefax (Uluslararası Standartlarda)
- M.S. 1979 Walkman
- M.S. 1980 CNN (Cable News Network)
- M.S. 1981 MTV (Müzik Televizyonu)
- M.S. 1981 IBM Kişisel Bilgisayar
- M.S. 1982 Audio Compact Disk
- M.S. 1984 Apple Mcintosh Bilgisayar
- M.S. 1991 World Wide Web (İnternet)²⁰⁵

Yazı, ses, ya da görüntü aracılığıyla iletişim kurmayı sağlayan yazılı ve elektronik basın, sinema, internet, bilgisayar, video, videotext, haberleşme uyduları, kitap slayt, mültivizyon, hypermedia, faks, lifaks, tele-foto, radyo-foto, telefon gibi kitle iletişim araçlarının tümüne *medya* adı verilmektedir.²⁰⁶ Özet tanım olarak, medya, “kitle iletişim araçlarının tümü” olarak ifade edilmektedir.

---

²⁰⁵ YAYLAGÜL, a.g.e., s.14-15.

²⁰⁶ BÜLBÜL, A. Rıdvan: **Haberin Anatomisi ve Temel Yaklaşımlar**, Ankara: Nobel Yayınları, 2001, s.2.

2.1. Medya Teorileri

Her insan topluluğunda, geniş anlamda da devletlerin hareketlenmelerinde, bunları açıklayan standart ve tek tip teoriler olsa bile, genellemelerin yapılabileceği bazı önemli ortak ve benzer noktaların bulunduğu da göz ardı edilmemelidir.²⁰⁷ Medya ile ilgili olarak, ilk baskısı 1954 yılında yapılan, *Fred S. Siebert, Theodore Peterson ve Wilbur Schramm; Four Theories of the Press* adlı yapıtlarında “Medya Teorileri” adı altında dördü bir ayırım yaparlar.²⁰⁸ Bu ayırım, “Otoriter Teori”, “Sovyet Komünist/Totaliter Teori”, “Liberal/Özgürlükçü Teori” ve “Sosyal Sorumluluk Teorisi” şeklindedir.²⁰⁹ Yapılan bu ayırım, bugün bile birçok pozitivist akademisyen tarafından kabul görmektedir.²¹⁰ Bununla beraber, iletişim araçlarının düzenlenişine dayanak olan düşünceleri, kamusal etkilemeyi yadsıyan ya da benimsemeyen, biçiminde ikili genel bir ayırma tabi tutan ve bunun olası biçimlerini daha alt başlıklara yerleştiren sınıflamalara da rastlanmaktadır.²¹¹

2.1.0. Otoriter Teori

Medya alanının ilk düzenlemelerine egemen olan bu yaklaşım, en eski, tarihsel geçmişi yönünden en fazla uygulama alanı bulmuş olan teoridir.²¹²

Otoriter teoriyi, *Platon, Machiavelli, Hobbes, Hegel, Hitler, Mussolini* gibi düşünür ve devlet adamlarının görüşlerine atıf yaparak açıklayan *Siebert*, otoriterizmin medyanın fonksiyonlarının analiz edilmesine uygulandığında ortaya çıkan durumda, devletin temel amaçlarını, kesinkes, iletişimin kültürel ve siyasal cephelerinin kontrol edilmesi olarak öngörmektedir.²¹³

Otoriter teoride, medya, kural koyucu bir elitin kontrolü altındadır. Temel amaç devletin gücüne hizmet etmek şeklindedir. Otoriterizm yanlıları, medyanın devlet ve

²⁰⁷ AYTAÇ, Önder ve BİLİR, İhsan: “Teleşnikof: Medyanın Gücü mü, Güçlerin Medyası mı?”, (http://www.akader.net/KHUKA/2_98_ekim/telesnikof.htm), (21.03.2008)

²⁰⁸ Bkz.: SIEBERT, Frederick S., PETERSON, Theodore ve SCHRAMM Wilbur: **Four Theories of the Press**, Urbana: University of Illinois Press, 1963.

²⁰⁹ A.g.e.

²¹⁰ AYTAÇ, Önder ve BAL, İhsan: “Medya ve Terörizm”, **Yeni Türkiye**, Yıl: 1996, Sayı: 12, s.1174-1175.

²¹¹ Tokgöz, Oya. **Türkiye ve Ortadoğu Ülkelerinde Radyo-Televizyon Sistemleri**, Ankara, 1972, s.43-49’dan aktaran KAYA, a.g.e., s.38.

²¹² KAYA, a.g.e., s.39.

²¹³ SIEBERT, PETERSON, ve SCHRAMM, a.g.e., s.18.

otoriteyi desteklemek için var olduğuna inanırlar ve medya, devletin altını kazımak için kullanılamaz. Otoriterler, konulan prensiplerin ihlali halinde sansür ve cezalandırmanın haklılığını ileri sürerler. Gücün tamamıyla kural koyucuya ait olduğu ve medyanın bunu sorgulamak gibi bir faaliyetinin olamayacağı görüşündedirler.²¹⁴ Hatta birçok durumda, medyanın kontrolü, devleti zor duruma sokabilecek her türlü eleştiri ve protestodan medyanın men edilmesi anlamına dahi gelebilmektedir. Basın-yayın özgürlüğü sert bir şekilde yasaklanmaktadır.²¹⁵

Otoriter yaklaşımda, yönetimin kontrol araçları çok çeşitlidir. Sıkı yasal düzenlemeler, üretimin devletçe kontrolü, mesleğe zorunlu davranış kuralları getirilmesi, vergi ve benzeri ekonomik yaptırımlar uygulanması, yazı işleri kadrosunun doğrudan hükümet tarafından atanması, bu araçların en önemlileridir. Bu denetim ve yaptırımların uygulama alanı genellikle siyasal ve ideolojik konulardır.²¹⁶ Gazeteciler ve tüm içerik üretenler, gerçekten bağımsız olamamakta ve son değerlendirmelerinde -gerektiğinde zora dayanarak- hükümet otoritesine bağlı kılınmaktadır.²¹⁷ Ayrıca, muhalefet medyasına ya da herhangi bir siyasi tartışmaya izin verilmez. Bazı hayat hikâyeleri bile yasaklanmıştır. Çünkü bu tür hikâyeler, sosyal işlevsizliğin işaretleri olarak yorumlanabilmektedir.²¹⁸

Bilhassa, 17. yüzyıl Avrupa'sında -özellikle İngiltere- uygulama alanı bulan yaklaşım uyarınca, o zamanlarda kral ve kilise sansür yetkisine sahipti.²¹⁹ Sonraları, Nazi Almanya'sında da görülen yaklaşım, günümüzde bazı Ortadoğu, Afrika ve Orta Amerika ülkelerinde halen -özde temel varsayımları aynı kalmak kaydıyla, belki biraz değişime uğrayarak- uygulama alanı bulabilmektedir.²²⁰

---

²¹⁴ AYTAÇ, Önder: **The Relationship Between The Mass Media & The State on Terrorism: A Case Study of Terrorist Attack to the World Trade Center**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2002, s.178.

²¹⁵ WARD, Stephen J. A.: "Researching Ethics: History of Journalism Ethics", (http://www.journalismethics.ca/research_ethics/history.htm), (13.03.2008)

²¹⁶ KAYA, a.g.e.

²¹⁷ A.g.e.

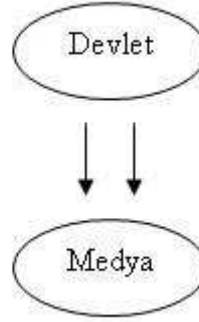
²¹⁸ BERTRAND, Claude Jean: **Medya Etiği**, Ankara: Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Yayınları, 2004. (İnternet Erişim: <http://www.byegm.gov.tr/YAYINLARIMIZ/kitaplar/medyaetigi/1-1.htm>), (13.03.2008)

²¹⁹ WARD, a.g.s.

²²⁰ AYTAÇ, a.g.e.

Devletin “yanılmaz” olduğu temel varsayımından filizlenen bu yaklaşımın ana ilkeleri şu şekilde özetlenebilir:²²¹

1- Medya, yerleşik siyasal erke her zaman bağlı olmalıdır. 2- Medya, egemen ya da yaygın ahlaksal ve siyasal değerlere karşı çıkmamalıdır. 3- Bu ilkelerin geçerliliğini sağlamak için öndenetim ve sansür uygulaması meşru ve haklıdır. 4- Otoriteye karşı kabul edilemez saldırılar, resmi politikalarından hoş görülmecek sapmalar ve ahlak kurallarına uymama ceza-i sorumluluk gerektiren suçlardandır. 5- İletişim araçları üzerinde özel mülkiyet ancak bu koşullara uyma halinde kabul edilebilir.

Şekil: 4

Otoriter Yaklaşımda, Devlet ve Medya Arasındaki İlişkinin Şekilsel İfadesi

2.1.1. Sovyet Komünist/Totaliter Teori

Kökenlerini *Marx* ve *Engels*'in tarihsel materyalizm ve diyalekt materyalizm temelindeki yaklaşımlarından alan totaliter teoriye göre medya, bizzat devlete aittir ve yasa koyucu bir partinin diktatörlüğü altındadır.²²²

Bu yaklaşıma göre, kapitalist toplumdaki komünist topluma geçiş sürecindeki “ara aşama” olarak görülen sosyalist devlet düzeninde, tüm üretim araçları proletaryanın elindedir. Bu düzende ağır devletçilik söz konusudur. Bu tam yetkili devlet ise, kapitalizmin tüm kısıntıları temizleninceye kadar hükümran olarak kalacaktır. Kapitalizmin

²²¹ KAYA, a.g.e., s.40.

²²² McQUAIL, Denis: **Mass Communication Theory: An Introduction**, Londra: Sage Press, 1987, s.111-119'dan aktaran AYTAÇ, a.g.e., s.182.

tüm kısıntıları temizlendiğinde ise, devlet aygıtına gerek kalmayacak, bu aygıt kendi kendisini feshedecek ve devletsiz komünist sürece geçilecektir.

İletişimin sanayileşme aşamasına ulaşması, medya ve kurumlarının bugünkü niteliklerine kavuşması Marksist kuramın olgunluk dönemine varmasından çok sonraları gerçekleştiğinden *Marx*'ın bu belirlemesi medya için ancak çok genel bir çerçeve çizmektedir.²²³ Ancak, sosyalist devletin düşünsel temellerine bağlı olarak medyayı kamusal mülkiyet altına alarak örgütleyip yöneteceği açıktır.²²⁴

Bu sistemin medyası, toplumsal ve evrensel olguların nesnel değerlendirilmesini Marksist-Leninist ilkeler doğrultusunda gerçekleştirdiği için, medya yalnızca bir katalizör görevi görebilmekte ve sistemin propaganda yoluyla düşünsel planda hem kendini hem de kişileri geliştirmesine yardımcı olabilmektedir. Bu şekildeki bir sistemin medyası, yalnızca diktatörlerin ve tek parti diktalarının var olan durumlarını daha da güçlendirici bir rol oynamakta olduğu iddia edilmektedir.²²⁵ Medya, bütün kurumları ve sanayileri içine alan totaliter bir devletten bağımsız bir şekilde yer alamaz; medya dev bir makinedeki dişliler gibi işlev görür. “Basın özgürlüğü” gibi bir kavram geçerli değildir.²²⁶

İzleyici kitlesinin dileklerine, isteklerine uygun ve Marksist-Leninist ilkelerin amaçlarına da endeksli bir şekilde yayın yapma zorunluluğu ile otoriter teoriden ayrılan²²⁷ yaklaşımın düşünsel temelini önemli öğeleri şu şekilde sıralanabilir:

Birinci olarak, sosyalist bir toplumda işçi sınıfı tanım gereği iktidara sahiptir ve bunu sürdürebilmek için düşünce üretip, aktaran “bilinç üretim sanayisi”ni denetimi altında tutar. Dolayısıyla medya, proletaryanın, başta parti olmak üzere onun temsili kuruluşlarının elinde ve onun denetimindedir. *İkinci olarak*, sosyalist toplumlar sınıfsız bir toplum kurmaya yönelmişler -ya da bu düzeye ulaşmışlardır-. Kuramsal olarak buralarda uzlaşmaz sınıf çatışmalarının yeri yoktur.²²⁸ Farklılık tehdit anlamına gelmekte, uzlaşma ise

²²³ ALEMDAR, Korkmaz ve KAYA, Raşit der.: **Kitle İletişiminde Temel Yaklaşımlar**, Ankara: Savaş Yayınları, 1984, s.14'den aktaran KAYA, a.g.e., s.56.

²²⁴ KAYA, a.g.e.

²²⁵ AYTAÇ ve BİLİR, a.g.s.

²²⁶ BERTRAND, a.g.s.

²²⁷ SKJERDAL, Terje S.: “Siebert's Four Theories of The Press: A Critique”, (<http://www.geocities.com/terjeskjerdal/siebert.htm>), (11.01.2008)

²²⁸ KAYA, a.g.e., s.57.

zayıflığın işareti olarak kabul edilmektedir.²²⁹ Dolayısıyla, medyanın farklı temel siyasal çıkarları yansıtacak bir şekilde yapılanmasına gerek yoktur. Çünkü toplumun sosyalist temel kuruluşu doğrultusunda yol alışına ters düşen, “anakronik ve baskıcı” olarak nitelenen kesitlere, toplumda gereksinimi yadsınmayan çeşitlilik ve tartışma alanı içinde meşru yer verilemez. *Üçüncü temel görüş*, medyanın toplumun tarihsel ilerleme yönünde “kolektif bir örgütleyici” olarak önemli bir rol sahibi olmasıdır. Bu rolün yerine getirilebilmesi için medyanın yeni toplumun toplumsallaşmasında ve siyasallaşmasında, planlanmış toplumsal ve ekonomik hedeflere ulaşılması için seferberliğin sağlanmasında işlevsel olması, görev alması gereklidir. *Dördüncü olarak*, Marksist düşüncede tarihin nesnel gelişme yasaları olduğu öngörüldüğünden, medya için aktarılabilecek, yansıtılacak nesnel bir gerçeklik bulunmaktadır. Bu nesnel gerçeklik, bireysel yorum alanlarını daraltan bir olgu olduğundan liberal sistemlerde geçerli olan değerlerden ayrılan, yeni bir değerler dizgesi ortaya koymaktır. *Beşinci olarak*, sosyalist devlet tipinin doğası uyarınca kitle iletişim kurumlarının en üst toplumsal düzeyde (devlette) diğer kurumlarla bütünleşme öngörülmeyle birlikte, ilk dört görüşte çizilen sınırlar çerçevesinde “oto-düzenleyici” bir biçimde yapılarını geliştirmesi ve bunlara uyması, okur ve izleyici kitlelerinin gereksinim ve isteklerine duyarlı olması beklenir. Araçların kendi kamuoylarına karşı sorumlu oluşları, izleyici-okur katılımı için kurumsallaştırılmış mekanizmaların getirilmesini de zorunlu kılar. Medyanın, okuyucu mektuplarına yaygın olarak yer vermesi ve bunları yanıtlaması bu mekanizmalara bir örnektir.²³⁰

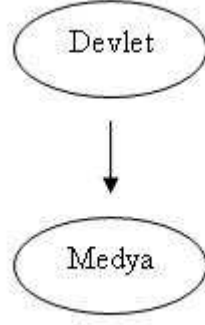
Rusya’da 1920’lerin başında iktidara gelen bu rejim, 1945’den sonra Doğu Avrupa’ya ve sonra 1949’dan sonra Çin’e ve 1960’larda kısmen Üçüncü Dünya’ya yayılmıştır. Bu rejim, 20. yüzyılın sonlarına doğru dünya üzerinden silinmeye başlamıştır.²³¹

---

²²⁹ AYTAÇ, a.g.e.

²³⁰ KAYA, a.g.e., s.57-58.

²³¹ BERTRAND, a.g.s.

Şekil: 5

Totaliter Yaklaşımında, Devlet ve Medya Arasındaki İlişkinin Şekilsel İfadesi

2.1.2. Liberal/Özgürlükçü Teori

Orta Çağda *Rönesans* hareketi sanat alanında ve *Reformasyon* hareketi de din alanında insan düşüncesine bir serbesti, bir çeşit hürriyet getirme amacını gütmüştür. Rönesans ile birlikte sanatkâr tabiata daha geniş bir serbestlik ve özgürlük içinde bakmaya, ilhamlarını daha geniş sınırlar içinde işlemeye başlamıştır. Reformasyon hareketi ise, o zamana kadar egemen din olarak Katolikliğin sert katı ve hoşgörüsüz din kalıbını kırarak, Tanrı ile insan arasındaki münasebetlere bir hürriyet getirmek amacını gütmüştür. Bunun sonucu olarak; Protestanlık denen yeni bir din şekli ve onun da çeşitli mezhepleri ortaya çıkmıştır. Protestanlık ve onun çeşitli mezhepleri, Tanrı-İnsan münasebetlerine, Katoliklikten çok farklı yeni yeni şekiller getirmiştir.²³²

Ne var ki, ne sanat alanındaki hürriyet gelişimi ve ne de din alanındaki özgürlük gelişimi, insanın toplum içindeki siyasal yaşayışına herhangi bir serbestlik veya hürriyet getirmekten çok uzak kalmıştır. İnsanlar yine, kudretini ve yetkisini Tanrı'dan aldığını iddia eden, kral, imparator, prens veya hükümdar denen bir tek insanın sert, mutlak ve sınırsız otoritesine tabi olarak ve onun keyfi idaresi altında yaşamaya devam etmişlerdir. Fakat, 1789 İhtilali ile ki, toplumların bu siyasal düzeni yıkılmaya başlamıştır. Bu dönemde hükümdarın sınırsız otoritesine karşı, kişinin varlığı ve bu varlığın, insan olmak haysiyeti dolayısıyla sahip bulunduğu temel hak ve özgürlükler, sınırlayıcı bir unsur olarak

²³² ARMAOĞLU, Fahir: **20. Yüzyıl Siyasi Tarihi: 1914-1995**, İstanbul: Alkım Yayınları, 1996, s.5.

ortaya çıkmaya başlamıştır.²³³ Birçok kaynağa göre, fikirsel öncülüğünü *John Locke*'nin yapmış olduğu bu yaklaşımın literatürdeki adı liberalizmdir.

Kapitalist toplumlarda liberal anlayışın düşünsel birikimi üzerinde oluşan siyasi rejimler kısaca klasik demokrasi olarak adlandırılmaktadır. Siyasal iktidarın halkın genel ve eşit oyla seçtiği temsilciler eliyle kullanılması, çoğunluğun yönetim hakkı, çoğunluğun sınırlandırılması ve azınlığın korunarak bir gün çoğunluk oluşturma hakkının tanınması, yasalar önünde eşitlik vb. ilkeler klasik demokrasinin temel ilkeleri arasında yer alırlar. Bu ilkelerden birisi de bireylerin vazgeçilmez temel hak ve özgürlüklerinin bulunmasıdır. Klasik demokrasinin yerleştiği ilk günlerden itibaren benimsenen ve devletin müdahalesine karşı güvence altına alınan bireyin klasikleşmiş bu hak ve özgürlüklerinin önde gelenlerinden bir tanesi de düşünce ve ifade özgürlüğüdür.²³⁴

Liberal yaklaşımın, ilkeler düzeyinde görülen açıklığının kurumsallaşmış bir yapıya aktarılmasının o kadar kolay olmadığı ve değişik düzeylerde soruların yanıtsız kalabildiği görülmüştür. Örneğin, bir temel hak olarak basın özgürlüğünü benimsemek onun uygulamada sınırlarının belirlenmesi sorununu ortaya çıkarmaktadır.²³⁵

John Milton, otoriterizm karşıtı olarak basın özgürlüğü konusunda görüş bildiren ilk kişidir. Devlet sınırlamasına karşın anlamlı sayılabilecek bir değer taşıyan argümanı, insanın iyiyi kötüden, doğruyu yanlıştan ayırabilecek akıl ve mantığa sahip olduğunu ileri sürmüş olmasıdır. Basın özgürlüğüne yönelik yazmış olduğu *Areopagitica* adlı kitabında *Milton*, insanların muhakeme güçlerini tam olarak, ancak özgür seçimleri mümkün olduğunda gerçekleştirebileceklerini dile getirmektedir.²³⁶ Liberal teorinin genişlemesine katkıda bulunan *John Erksine*, devletin otoriterliğinin “doğal hukuk” ve “doğal haklar” çerçevesinde sınırlandırılabilirliğini dile getirmektedir: ifade özgürlüğü, barışçıl değişimi amaçladığı müddetçe doğal bir haktır; ifade, öncesinde ya da sonrasında devlet tarafından sınırlandırılmamalıdır.²³⁷

²³³ A.g.e., s.5-6.

²³⁴ KAYA, a.g.e., s.40-41.

²³⁵ A.g.e., s.41.

²³⁶ DÜNDAR, Can: **Media and Democracy, A Comparative Case Study on The Press Portrayal of The Belgrane and Kocatepe Affairs**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1988, s.6.

²³⁷ A.g.e.

Milton'un görüşlerinden hareketle, teoriye katkıda bulunan *Thomas Jefferson*'un görüşleri, akıl sahibi ve bilgilendirilmiş insanın sağlam kararlar alabileceği yönündedir: “insanları bilgilendirme konusunda araç olan medya, denetim konusunda özgür olmak zorundadır.”²³⁸ Her türlü düşüncenin, gerçeğin belirli bir ifadesi olarak, özgür olması, düşünceyi iletecek iletişimin özgürce gerçekleşmesi ve bunu sağlayan araçların çoğulculuk anlayışına uygun olarak kullanılabilmesi liberal anlayışın özü olmaktadır.²³⁹

Teoriye katkısı olan en önemli isimlerden birisi de *John Stuart Mill*'dir. Mill, *Hürriyet Üstüne (On Liberty)* adlı eserinde, konuyla ilgili şunları belirtmektedir:

“En etkin ve çalışkan beyinlerin büyük bir kısmı, kendi düşüncelerinin genel ilkelerini ve dayanaklarını kendi içlerinde saklamayı uygun bulurlar. Ve halka seslenirken de ellerinden geldiği kadar, kendi yargılarını, içlerinden reddettikleri doğrulara uydurmaya çalışırlar. İşte böyle bir toplum düzeni bir zamanlar düşünce dünyasını bezemiş olan açık ve korkusuz insanları, mantıklı ve özü sözüne uygun aydın kişileri çıkaramaz. Böyle bir düzenin geçerli olduğu yerde ancak ya basmakalıp düşüncelerle uzlaşan ya da hakikat konusunda zamana uyan türden insanlar bulunabilir.²⁴⁰ ... Kendi düşüncesi ne kadar doğru olursa olsun, eğer o düşünce tamamen, ısrarla ve korkusuzca tartışılmazsa ona canlı bir hakikat diye değil, ölü bir dogma olarak inanılır.²⁴¹ ... Düşünce özgüllüğü ile ifade özgürlüğünün, insanlığın bütün mutluluklarına kaynaklık eden düşünsel mutluluk için zorunlu olduğunu dört ayrı sebebe dayanarak ifade edersek: *Birincisi*; herhangi bir düşünce susmaya mahkûm edilse bile; bu düşünce, bizim kesin olarak bilebileceğimiz şeylere rağmen, doğru olabilir. Bunu kabul etmemek yanılmaz olduğumuzu zannettir. *İkincisi*; susturulan düşünce yanlış dahi olsa, bunda hakikatin bir kısmının bulunması mümkündür. Nitekim pek çok defa böyle olmuştur. Yani, herhangi bir konuda çoğunluğun paylaştığı düşünce veya üstün gelen düşünce nadiren hakikatin tamamı olabilir. O halde, hakikatin geriye kalan kısmının tamamlanması ihtimali ancak karşıt düşüncelerin çarpışması yoluyla gerçekleşir. *Üçüncüsü*; doğruluğu inkâr edilemez kabul edilen düşünce yalnız doğru değil, aynı zamanda gerçeğin bütünü bile olsa, o düşünceye kuvvetle ve ciddi olarak itiraz

²³⁸ A.g.e., s.7.

²³⁹ KAYA, a.g.e., s.43.

²⁴⁰ MILL, John Stuart: **Hürriyet Üstüne**, Ankara: Liberte Yayınları, 2004, s.79.

²⁴¹ A.g.e., s.82.

edilmesine katlanılması gerekir. Hatta bu düşünceye bilfiil itiraz edilmelidir. Aksi halde, onu değişmez bir hakikat diye anlayanların çoğu, gerçek sebeplerini pek az anlayarak o düşünceye bir peşin hüküm tarzında inanır. *Dördüncüsü*; asıl doktrinin kendi anlamını kaybetmesi, zayıflaması ve insan karakteri ile hareket tarzı üzerindeki hayati etkisini yitirme tehlikesidir. Dogma, bütünüyle etkisiz, gereksiz yer işgal eden; fakat herhangi hakiki ve yürekten duyulan bir kanaatin akıl veya kişisel tecrübe yolunda açığa çıkmasını yasaklayan, sadece görünüşte bir kabul halini alır.²⁴² ...Medya özgürlüğünü liberal yaklaşım ilkeleri uyarınca benimseyen ülkelerde uygulama, basını sansürden kurtarmak fakat onu, başka bireysel haklara ya da toplumun ‘meşru olarak belirlenen’ isteklerine ters düşen etkinliklerinden yasalar önünde sorumlu tutmak biçiminde gerçekleşmiştir.”²⁴³

Görüldüğü gibi, John Milton, John Erksine, Thomas Jefferson ve John Stuart Mill’in savundukları liberal kurama göre medya, tamamen bağımsız ellerde resmi çevrelerle resmi bağlantısı bulunmadan gerçeğin izleyicisi olmalı ve bu yolla hükümeti denetlemelidir. Bu teoride sorumluluk, gazetecilerden çok okuyuculara yöneltilmiştir. Medyanın doğru ve yanlış bildiklerini, gördüklerini haber olarak kamuoyuna yansıttığı, böylece okuyucunun içinden doğruyu ayırt etmesi gerektiği vurgulanmış, sorumsuz bir medya özgürlüğü savunulmuştur. Buna karşılık *Theodore Peterson*, 1956’da kendisinden önce tartışılmaya başlanmış olan sosyal sorumluluk teorisini geliştirmiştir. Peterson, medyanın topluma karşı sorumlu olduğu görüşünün altını çizmiştir.²⁴⁴

Şekil: 6

Liberal Yaklaşımında, Devlet ve Medya Arasındaki İlişkinin Şekilsel İfadesi

²⁴² A.g.e., s.107-108.

²⁴³ A.g.e., s.50.

²⁴⁴ BÜLBÜL, A. Rıdvan: **İletişim ve Etik**, Ankara: Nobel Yayınları, 2002, s.21.

2.1.3. Sosyal Sorumluluk Teorisi

Sosyal sorumluluk teorisi, serbest pazarın basın özgürlüğünü kuramsal olarak öngörüldüğü gibi gerçekleştirmekte ve toplumun beklentilerine cevap vermekte yetersiz kaldığının giderek belirginleşmesi üzerine, bir tepki olarak ABD’de ortaya çıkmıştır.²⁴⁵

Temel görüşler, ilk kez 1947 yılında basın özgürlüğünün uygulanmasındaki konumu üzerine inceleme yapan *Hutchins Komisyonu* raporunda ortaya konulmuştur:

“Geleneksel basın özgürlüğü düşüncesi ile onun gerekli kıldığı ayrılmaz parçası sorumluluk arasında bir çelişki vardır. Sorumluluk, yasalara saygı gibi, kendi başına özgürlükler önünde bir engel değildir; tam tersine, pozitif bir özgürlüğün gerçek ifadesi olabilir. Ancak bu (sorumluluk) kayıtsız kalma özgürlüğüne ters düşer. ... Sözde basın özgürlüğünün bir tür toplumsal sorumsuzluk örneği oluşturduğuna bugünlerde çok sık tanık olunmaktadır. Medya, yanlışlarının ve tutkularının özel alan dışına taşıp, kamusal tehlike haline geldiğini bilmelidir. Medya yanlış yaparsa, aldattığı kamuoyudur. Kişilere tanındığı gibi, medyaya da hata yapma hakkının tanınması bundan böyle mümkün değildir. Hatta yarım doğru olma hakkı bile verilemez... Burada gerçek bir ikileme karşı karşıyayız: medya özgür ve özel bir etkinlik olarak kalmalıdır, dolayısıyla insana değerli bir etkinliktir ve yanılabilir; ancak bundan böyle yanlış yapma hakkına sahip değildir. Çünkü bir kamu hizmeti yerine getirmektedir.”²⁴⁶

Liberal teoride ortaya çıkan klasik ikileme ise şu şekildedir: “en iyi devlet en az müdahaleci olandır.” Ancak, neo-liberaller, kimi konularda devletin sınırlayıcı olabilmesine müsaade etmişlerdir. Sansür, liberal teoride “şer (evil)” olarak görülürken; teori, müstehcenlik noktasında sınırlamaya göz yummaktadır. Liberal yasalar, kişilik hakları bağlamında bireyi iftiradan korumak için düzenlemelere de gitmektedir. Bununla beraber devletin rolü “kamu yararı” ya da “ulusal çıkar” adı altında güçlenmekte,²⁴⁷ bu yönüyle de sosyal sorumluluk teorisine yaklaşma eğilimindedir.

²⁴⁵ KAYA, a.g.e., s.52.

²⁴⁶ A.g.e.

²⁴⁷ DÜNDAR, Can: **Terror and The Media: A Critical Approach to The TV Coverage of Terrorist Events in The Light of Liberal Theory**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1996, s.10.

Bu yaklaşıma göre medyanın devlet tarafından sahip olunmaması, hatta kontrol bile edilmemesi gerekir. Fakat medya, başarısı kar oranlarıyla ölçülebilecek sıradan ticari şirketlerden oluşmaz. Medyanın kar amacı gütmesi doğaldır. Fakat farklı sosyal gruplara karşı, onların ihtiyaç ve isteklerini karşılamak için sorumlu olmalıdır. Eğer vatandaşlar aldıkları hizmetten memnun değilse medya tepki göstermelidir. Kendi kendilerini değiştirmeleri daha iyidir, fakat bunu yapmazlarsa, o durumda parlamentonun müdahale etmesi meşru ve gereklidir. Deneyim sıklıkla şunu göstermiştir ki, medya böylesi bir müdahaleden kaçınmak için etik konusuna eğilebilir.²⁴⁸

Siebert, sosyal sorumluluk teorisinin amacının, medyanın bütününde “farklı bakış açılarını içeren bir çeşitliliğin yansıtıldığı” çoğulcu bir ortam sağlamak olduğunu ifade etmektedir.²⁴⁹ Liberal teorisinin tersine, sosyal sorumluluk teorisinde azınlıkta kalan grupların medyaya girişinin sağlanması/girişine yardımcı olunması ilke olarak kabul edilmektedir. Gazeteci, devlete ve kitleye karşı sorumlu durumdadır. Günümüzde Batı Avrupa ülkelerindeki medyanın büyük çoğunluğu sosyal sorumluluk teorisine yaklaşmaktadır.²⁵⁰

Tıpkı karma siyasal/ekonomik sistemlerde ve sosyal demokrasilerde olduğu gibi, kamu müdahalesinin söz konusu olduğu sosyal sorumluluk teorisinde de müdahaleci yaklaşıma karşı çıkan kesimler, teoriye önemli eleştiriler getirmektedir. *Robert A. Demarais*'e göre sosyal sorumluluk teorisi, medyayı kontrol edenlerin hilekarlıklarının üzerlerini kapatmak için kullandıkları bir belirtidir.²⁵¹

Teori ile karşılaşılan eksiklik ve tutarsızlıkları giderebilecek somut ve tek bir düzenleme biçimi ya da modeli öngörülmemektedir. Buna karşın, bir arada ya da ayrı ayrı uygulanabilecek üç tür genel önlem önerisi gündeme getirilmektedir. *Birincisi*, radyo ve televizyonun yönetimi için bağımsız kamu kuruluşlarının kurulmasıdır. Bu tür kamu kuruluşlarının kurulması ise daha sonra sosyal sorumluluk yaklaşımının daha somut formülasyonunda ve bir kavram olarak yaygınlık kazanmasında önemli bir pay sahibi olmuştur. *İkinci öneri*, yazılı basın dışındaki medyanın da mülkiyetini yine özel kişilere

---

²⁴⁸ BERTRAND, a.g.s.

²⁴⁹ SKJERDAL, a.g.s.

²⁵⁰ A.g.s.

²⁵¹ AYTAÇ, a.g.e., s.181.

bırakmakla birlikte, iletişim alanında çalışanların meslek anlayışlarının geliştirilerek, daha üst düzey profesyonel standartlara ulaşılmasının ve kendi çalışma alanlarında öz denetim kurallarının kabul ve gelişmesinin, kendi kendilerini denetleyebilecek biçimde sağlanmasıdır. Daha çok Anglo-Sakson ülkelerde benimsenen bu iki görüşün yanı sıra kıta Avrupa'sında öngörülen üçüncü bir kamusal müdahale de, sosyal sorumluluk anlayışı çerçevesinde değerlendirilebilir. Bu durum, serbest piyasa koşullarından kaynaklanan ve medyayı toplumsal amaçlardan uzaklaştıran baskıları karşılamak için devletin mali ve ekonomik içerikli yardımlarda bulunmasıdır: Çoğulculuğu sağlamak için devletin özel hizmet ve kolaylıklar sağlaması, basın ve yayın kuruluşlarına özel tarifeler uygulaması, bazı öncelik ve ayrıcalıkları tanınması bu çerçevede gerçekleşen devlet müdahaleleridir.²⁵²

Kısmi devlet müdahaleleri ve arı liberalizm arasındaki skalanın belirli evrelerindeki tartışmalara, *Rivers* ve *Schramm* da şu tartışma ile katılmaktadırlar: Liberalizmde medyadan dünyayı sahibinin gördüğü şekilde yansıtması beklenir, sahip kişinin seçtiği dikkate değer doğrunun aktarılması için, bozma, yalanlama ve çarpıtma kullanılabilir; rasyonel insan, tüm bu sahteliklerin arasından gerçeği ayırt edebilecektir. Bugün hiç kimse, böylesine münakaşacı bir liberalizmde güvende değildir.”²⁵³

Sonuç olarak, sosyal sorumluluk teorisinin medyaya yönelik ilkeleri şu şekilde sıralanabilir.²⁵⁴

1- Medya, genel yasalar ve yerleşik kurallar çerçevesinde kendi işleyişini kendi düzenlemeli, ancak, toplumun medyadan mesleksi yüksek bir düzey beklemesinin bir hakkı olduğu ve bu nedenle, kamu adına genel yararı gözetilen müdahaleler olabileceği kabul edilmelidir. 2- Medya, içinde yer aldığı toplumun çeşitliliğini yansıtmaya, bunun için değişik görüşlere ve bunlara verilecek yanıtlara yer sağlama, çoğulcu yapıyı bir bütün olarak aktarma gibi temel görevleri olduğunu benimsemeli ve bunları yerine getirmek için çaba göstermelidir. 3- Temel görevler yerine getirilirken bilgi ve haber aktarımında gerçeklik, doğruluk, kesinlik, nesnellik ve dengelilik vazgeçilmez ilkeler olarak kabul edilmeli, bunları sağlayacak mesleksi standartlar geliştirilmelidir. 4- Medya, haber aktarımının sağlanması yanında, kültür ve sanatın yayılması ve geliştirilmesi amaçlarını da

²⁵² KAYA, a.g.e., s.53-54.

²⁵³ DÜNDAR, a.g.e., s.13.

²⁵⁴ KAYA, a.g.e., s.54-55.

benimsemeli, eğitici olmalıdır. 5- Toplumun sağlıklı, demokratik işleyebilmesine yardımcı olmak için şiddet kullanımına, toplumsal karmaşaya, suça yol açabilecek öğelerin medyada yer bulmasına özen gösterilmeli, toplumda kültürel ve siyasal bakımlardan azınlıkta kalanları incitecek mesajlardan uzak durulmalıdır.

Şekil: 7

Sosyal Sorumluluk Yaklaşımında, Devlet ve Medya Arasındaki İlişkinin Şekilsel İfadesi

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. MEDYA-TERÖRİZM İLİŞKİSİ

3.0. Medya-Terörizm İlişkisinin Genel Çerçevesi

Medya terörizm ilişkisinde rol alan aktörleri “devlet, terör örgütü, medya ve kamuoyu” olarak özetleyebiliriz. Bu aktörlerden “devlet”in nasıl ortaya çıktığı konusunda tam bir mutabakat bulunmamaktadır. Kimi kaynaklara göre, devlet, göçebe toplulukların belli bir toprak parçası üzerinde yerleşmesiyle birlikte doğmuştur. Kimi kaynaklar da, hayvancılıktan tarıma geçişi devletin başlangıcı sayarlar.²⁵⁵ Klasik kamu hukuku ve siyaset düşünceler tarihi kitaplarında ise, *Locke*, *Hobbes*, *Rousseau*’nun “toplum sözleşmesi” esasına dayalı incelemelerine yer verilmektedir.²⁵⁶

İngilizcede *public: halk/kamu* ve *opinion: fikir/kanı* bir araya gelmesi ile ifade edilen kamuoyu kavramında “kamu” terimi, belli bir sorun hakkında fikir ve kanaat sahibi olan kişilerden meydana gelen bir grup ya da grupları ifade etmektedir.²⁵⁷ Yani, söz konusu kitle, halk ve halkın kanı sahibi kesimdir. “Oy” terimi ise, rasyonel, kesin, pozitif bilgiye dayanan bir fikirden ziyade, az çok belirli bir eğilim, bir görüş, daha doğrusu bir “kanaat”i ifade etmektedir.²⁵⁸

Bazı yazarlar, “hükümet politikası ve gerçekte bütün önemli tarihsel olaylar, siyaset toplumun üyelerinin kanaatleri tarafından biçimlendirilmektedir”²⁵⁹ diyerek halkın ve onlara ait kanaatlerin önemine dikkat çekmektedirler.

Mao Tse Tung da, halkın desteğinin ne derecede ehemmiyetli olduğunu şu sözlerle ifade etmektedir: “En büyük askeri zaferlerin arkasında bile aranılması gereken güç, halkın desteğinin kazanılmış olmasıdır. Eğer halkın desteği sağlanırsa, herhangi bir şekilde karşı güçlerin mutlaka yenilgiye uğratılması kaçınılmaz olacaktır. Gerilla savaşlarında ilk önce

---

²⁵⁵ KAPANİ, Münci: *Politika Bilimine Giriş*, Ankara: Bilgi Yayınevi, 2001, s.39.

²⁵⁶ A.g.e., s.38.

²⁵⁷ A.g.e., s.146.

²⁵⁸ A.g.e., s.147.

²⁵⁹ A.g.e., s.156.

kazanılacak ve her zamanda korunulmaya çalışılacak unsurlar, insanların akılları ve kalpleridir.”²⁶⁰

Haziran 2007’de Eğirdir Dağ Komando Tugayı’nda basın toplantısı düzenleyen dönemin Genelkurmay Başkanı Org. *Yaşar Büyükanıt*: “...Genel kabul görmüş bir esas vardır. Bir teröristin dağda dolaşabilmesi için aşağıda en az 10 kişiye ihtiyacı vardır. Buna işbirlikçi diyoruz. Bir köyün muhtarı, bir köyün imamı, gidip patlayıcı yerleştiriyorsa terörle nasıl mücadele edeceksiniz. Terörist ne yiyecek, ne içecek? İşte işbirlikçiler sayesinde oluyor bu...”²⁶¹ diyerek, kamunun yani halkın intibasının ve yardımının terörizmin yaşayabilmesi için ne denli önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

Var oluş amacı bakımından birbirinden farklı “devlet, kâr amaçlı oluşumlar ile siyasi ve ideolojik amaçlı oluşumlar”ın yapılandığı²⁶² ve teknik gelişmeler sayesinde etki alanları da gittikçe genişleyen medyanın başlıca özelliği, olayları ve yorumları çok kısa bir zamanda çok büyük kitlelere yayabilmesi ve böylece onların kanaatlerine yön verebilme olanağına sahip olmasıdır. Bu yüzden, medyanın günümüzde kamuoyunun oluşmasında en etkin role sahip olduğu genellikle kabul edilmektedir.²⁶³

Kökleri, *Aristoteles*’e kadar uzanan, sonrasında *John Locke*’nin de katkıları olduğu, ancak ünlü Fransız Düşünür *Montesquieu*’nun temellerini attığı kurama göre, devletin üç gücü vardır ve demokratik yapıya bürünebilmek adına, bunlar, birbirlerinden ayrılmak durumundadır. *Kuvvetler Ayrılığı Kuramı* olarak adlandırılan bu yaklaşıma göre, “yasama, yürütme ve yargı” güçleri, devletin yönetim güçleridir. Bu güçlerin özgürlükçü ve demokratik bir yapı için tek elde toplanmaması gerekmektedir. Kuram, uygulamaya birçok ülkede başarıyla geçmiştir. Kimilerinde sıkı kuvvetler ayrılığı, kimilerinde ise yumuşak kuvvetler ayrılığı hüküm sürmektedir. Tabii, kuvvetlerin görünürde ayrı, uygulamada tek elde olduğu ve hatta her iki durumda da tek elde bulunabildiği totaliter ülkeler de mevcuttur.

²⁶⁰ KORKMAZ, Gürol: **Terör ve Medya İlişkisi**, Ankara: Emniyet genel Müdürlüğü Terörle Mücadele ve Harekat Dairesi Başkanlığı Yayınları, 1999, s.165.

²⁶¹ HaberX: “Orgeneral Büyükanıt: ‘Köyün İmamı, Muhtarı Yollara Mayın Döşüyor’”, (www.haberx.com/n/1029438/orgeneral-buyukanit-koyun-imami-muhtari.htm), (15.05.2008)

²⁶² KURTOĞLU, Sergün: “Günümüzün Kilisesi: Medya”, (<http://www.istanbul.edu.tr/iletim/75/haberler/m1.htm>), (11.02.2008)

²⁶³ KAPANİ, a.g.e., s.150.

Devletlerin ellerinde bulundurduğu bu üç gücün haricindeki dördüncü güç ise, demokratik toplumlarda devletin bizzat elinde bulundurmadığı “medya”dır. Terörizmin hedeflerine bakıldığında, bu üç gücü kullanamayan örgütlerin medyanın gücünden faydalanmak istemesi gayet doğaldır. II. bölümde incelendiği üzere, çağımızda, özellikle, liberal ve sosyal sorumluluk teorilerinin medya ortamında uygulama alanı bulması da, medyayı bu amaçlar doğrultusunda kullanma konusunda terör örgütlerine kolaylıklar sağlayabilmektedir. Medyanın bu -genellikle- istem dışı olan terörizme katkısını önlemek adına da, yasa, sorumluluk, etik gibi unsurlar üzerinde sıklıkla tartışmalar yaşanmakta ve çözüm yolları aranmaktadır.

Medyanın, kamuoyunu bilgilendirme, kamuoyunun serbestçe oluşmasını sağlama, toplumsal birleşme ve bütünleşme, vatandaşların siyasal sürece katılmalarını sağlama ve toplumun içindeki birimleri denetleme gibi işlevlerinin yanı sıra eğitici ve eğlendirici özellikleri sayesinde toplumun gelişmesinde ve değişmesinde önemli işlevleri bulunmaktadır. Geçmişten günümüze kamuoyu oluşumunda hedef alınan kitle ve kullanılacak araçlar bakımından değişim ve gelişim gözlemlenmektedir. Medyanın bu işlevleri içerisinde, haber verme en temel işlev olarak bilinmektedir. Nitekim; haber, medyanın ortaya çıkması ve toplumun vazgeçilmez unsurları arasına girmesinin en belirleyici özelliğidir. Haberin değişik tanımları yapılmıştır. Ancak, “insanları ilgilendirecek, zamanlı olan bir düşüncenin, olayın veya sorunun özeti” şeklindeki tanım en bilinenidir.

Klasik işlevlerinin yanı sıra, son yıllarda medyanın sahasına yeni işlevler de eklenmektedir. Yeni işlevler *McQuail*'e göre şu şekildedir: “Medya, toplumlarda demokratik kuralların ve politikaların yerleşmesi için önemli bir kamu görevi yerine getirmektedir. Bir başka işlev olarak, medya, sadece bir görüşün değil bütün farklı görüşlerin ve kültürlerin seslendirilmesine haber şeklinde yer vermeyi, kendisi için bir zorunluluk olarak görmelidir. Üçüncü bir işlev, medyanın maksimum bir şekilde bağımsızlığının sağlanması, iletişim organlarının topluma karşı yerine getirmesi gereken

en önemli sorumluluklarıdır. Son olarak da, medyanın içerisinde de bazı uyulması gereken standart ve kesin kurallar olabilir.”²⁶⁴

Medya, kamuoyunda zaten var olan düşünce yapısının pekişmesine yardımcı olmaktadır. Çünkü okuyucu ya da izleyici, kendisini ilgilendirmeyen bir haberi izlemeyeceği için, verilen mesajın etkisi altında da kalmamaktadır. Verilmek istenen mesajla, o kişi ilgilenmemektedir. Okuyucu ya da izleyici, kendi düşünce kalıplarına, alışkanlıklarına yakın mesajlarla ilgilenmekte ve onları pekiştirmektedir.²⁶⁵

Medyanın haber yapma ölçütü sansasyonel olmasıdır. Medyanın bir diğer işlevi de, haberi veriş biçimiyle olaya getirdiği yorumdur. Bu işlevi bir tür dramatizasyon olarak nitelenebilir: senaryoyu izleyicinin duygularını harekete geçirecek biçimde yazma ve sahneleme. Kimi zaman da, aynı olayın değişik medya organlarında farklı ve bazen de taban tabana karşıt yorumlarla verilmesi, sık sık “doğru nerede?” sorusunu gündeme getirmektedir. Doğru haber, cesur habercilik gibi ifadelerin medya habercileri tarafından bu denli çok kullanılması, inandırıcılık konusunda önemli bir sorun olduğunun göstergesi olsa gerektir.²⁶⁶

Medyanın haberdar etme ve bilgilendirme işlevi, özellikle görsel medyada, bir görüntüyü tespit eden ve daha sonra çoğaltarak “orada olmayanların” kullanımına sunan bir düzenek hâlinde çalışmaktadır. Başka bir deyişle, beklenen, nesnel gerçekliğin suretini sunmasıdır. Oysa medya, kendisi gerçeklik üretmektedir ve ürettiği bu gerçekliği de bizzat nesnel gerçekliğin kendisi olarak sunmaktadır.²⁶⁷

Genellikle sokaktaki insan, hayatın ampirik algılaması içinde, neyi görürse onun olabilecek olan tek hayat biçimi olduğuna inanmaktadır. “Bu, şiddetin yasallaştırılmasıdır. Şu gördüğün hayatın alternatifi yok; alternatifi yoksa yaşamının da, eleştirmenin de anlamı kalmaz. Çözüm olarak, bu hayata adapte olmaya çalış ki, kocan seni sevsin, çocukların

²⁶⁴ McQUAIL, a.g.e., s.116’den aktaran, CAN, Faruk: **Bilgi Çağının Gündümlü Silahı Medya**, İstanbul: Alfa Yayınları, 2005, s. 44.

²⁶⁵ DEMİRCAN, Hatice: **Siyasi İçerikli Terör Karşısında Medyanın Tutumu**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1998, s.23-24.

²⁶⁶ KURTOĞLU, a.g.s.

²⁶⁷ A.g.s.

‘aferin, babamız büyük adam desin’e” gelmektedir iş. Bu zihniyet, sopayı görmeden, bu hayatın bizzat sizin tarafınızdan nötralize edilmesini sağlamaktadır.²⁶⁸

Sosyopolitik mesajların yayılması ve eylemlerin amaca ulaşmasında, medya, terörizm için vazgeçilmez bir tanıtım aracı olmaktadır. Eylemin ne kadar etkili olduğunun ölçüsü, medyanın dikkatini çekme skalasında gizlidir. Dramatik boyutu yüksek olan eylemlerin medyanın dikkatini çekmesi gayet normaldir. Bir anlamda, terör, medyanın nelere dikkat ettiği ve nasıl çalıştığına bakarak eylem hesapları yapmaktadır. Terörün ilk aşamasında taktik amaç vardır ve uygun hedefe saldırılır. İkinci aşamada, eylemin etkili olması dolayısıyla stratejik amaç gerçekleştirilir ve medya yolu ile ideolojik mesaj verilir ve yaygınlaştırılır. Üçüncü aşamada ise hedeflenen kuvvetin ortaya çıkması beklenmektedir.²⁶⁹

Terör örgütlerinin yapı olarak birçok farkı bulunsa da, tamamında ortak olan bir özellik vardır: hiçbir tanesi eylemlerini rasgele ve amaçsızca gerçekleştirmez. Tamamı, eylemleri ile maksimum tanıtımı hedefler, daha da ötesi, amaçlarına ulaşabilmek adına gözdağı verme ve boyun eğdirme amacı taşırlar.²⁷⁰ Terör, aslen hedeflediği kişinin, ya da toplumun ardındaki yönetim felsefesine, yani meşru ya da gayri meşru olarak belirlenmiş olan egemenlik ilişkisine saldırmaktadır.²⁷¹

Yakın çevre olarak bilinen, geniş ve sessiz halk yığınları, yapılan terörist eylemin gücüne, vahşet oranının yüksekliğine paralel olarak endişelenmeye ve korkmaya başlayabilirler. Ekonomik istikrar arayan geniş ölçekli iş-sermaye çevreleri de, terör eylemi sonrasındaki olayın ya da olayların akışına göre yatırımlarını yeniden gözden geçirme gereksinimini hissederler.²⁷²

Medya ve terörizm karşılaştığında, durum, çok karmaşık bir hale bürünmektedir. Medyanın olayları yansıttığı ve insanların bunları algıda seçicilikle süzdükleri bilinmektedir. Kamu algısına dayandırılan temel alternatifler mevcuttur. Birincisi olağanüstü kaynaklar algısı, ikincisi tüm algıların seçici oluşudur. Bu nedenle terörizmin

²⁶⁸ A.g.s.

²⁶⁹ DEMİRCAN, a.g.e., s.28.

²⁷⁰ HOFFMAN, Bruce: **Inside Terrorism**, London: Columbia University Press, 1998, s.131.

²⁷¹ KONGAR, Emre: **Küresel Terör ve Türkiye**, İstanbul: Remzi Kitabevi, 2001, s.73.

²⁷² CAŞIN, Mesut Hakkı: **Uluslararası Terörizm**, Ankara: Nobel Yayınları, 2008, s.706.

halkın üzerinde şok edici etkisi ortaya çıktığından beri, medya, izlenebilirliği yüksek olağanüstü yayımlar yapmaya meyletmektedir. Bu yolla, açıklamaya gerek kalmaksızın kendiliğinden gizli bir anlaşmaya dayanan bir ilişki ortaya çıkmaktadır. Terörizm, medyadan kendi çıkarı çerçevesinde faydalanmaya çalışırken; medya da kendi çıkarları (izleyici çekmek için gerekli kaynaklar ve ekonomik dönüşüm) için hareket etmekte, sosyal yarar ve kamu yararı adı altında olayları kendi mantıkları çerçevesinde yansıtmaktadır.²⁷³

Teröristler, modern gazeteciliğin işleyiş kurallarını da çözmüş durumdadırlar: haberleri değerli kılan unsur, medyayı peşinde koşturuyor olmasında yatar. Ticarileşme ile birlikte realist ve somut noktaların çok daha izlenir olması durumunu beraberinde getirmiş; yüksek düzeyde izlenme, dinlenme ve internet üzerinden de tıklanma, büyük firmaların reklamlarını bu birimlere taşımakta ve beraberinde gelir sağlamaktadır. Hangi birim en şok edici haberi yapar ve en hızlı şekilde bunu yayımlarsa o birim, hem daha fazla ekonomik hasılat toplar hem de daha fazla sosyal etki potansiyelini elinde bulundurur.²⁷⁴

Teröristler yeraltına girerler, gizlilik içerisinde çalışır, eylemlerini yaparlar ve sonuçta bu eylemlerinin amaçları doğrultusunda propagandaya yönelirler. Terörizm ise bu aşamadan sonra devreye girer. Birincisi stratejik bir eylemken, ikincisi ise stratejik bir söylemdir.²⁷⁵

Bu noktada, propagandanın önemi ortaya çıkmaktadır. Medya-terörizm ilişkisinin önemli parametrelerinden bir tanesi de propaganda. “Kamuoyunu etkilemek için gerçek, yarı gerçek ya da yalan bilgiler yaymada simgeler aracılığıyla bireylerin, grupların inançlarını, tutumlarını ya da eylemlerini etkileme yönünde sistemli gayretlerin tümü”²⁷⁶ olarak adlandırılabilir olan propaganda, umutlarını yitirmiş, hayalleri yıkılmış, gelecek adına beklentileri azalmış ve kaybedecek çok az değeri kalmış kitleler üzerinde çok daha etkindir. Kitlelerin emniyetsizlik, huzursuzluk, endişelilik, tedirginlik hallerinden istifade ederek bir takım söz ve sembollerin kullanılması suretiyle, sırf gözetilen belli maksatlara uygun olacak şekilde tavır ve kanaatler uyandırmaya çalışmak, propagandanın işlevi olarak

²⁷³ XIAOFENG, Yu ve JIA, Li: “The Ethical Dilemma of the Mass Media in Reporting International Terrorism”, *China Media Research*, 3(1), 2007, s.113.

²⁷⁴ A.g.e.

²⁷⁵ CAŞIN, a.g.e., s.707.

²⁷⁶ BEKTAŞ, Arsev: **Kamuoyu İletişim ve Demokrasi**, İstanbul: Bağlam Yayınları, 2000, s.153.

belirtilebilir. Başarılı stratejik bir propaganda, bir pamuk balyası gibidir. Yanan pamuk balyası yavaş işlemekte, ancak iyi organize edilmişse sürekli canlı kalabilmektedir.²⁷⁷ Almanya ve dünya siyasetinin önemli isimlerinden *Otto Van Bismarck* da “Palavra en çok seçimler öncesinde, savaş sırasında ve av sonrasında sıkılır” diyerek propaganda unsuruna farklı bir açıdan yaklaşmıştır.

Lasswell, savaş propagandasında izlenen stratejiye -ki terörizm ortamı için de çıkarımlar yapılabilir- temel olan dört ilke saptamıştır: 1- Düşmanı saldırgan bir canı olarak göstermek ve ona karşı nefreti körüklemek. 2- Ortak savaş amaçlarını vurgulayarak, dostluk gösterileri ve törenleri düzenleyerek, karşılıklı olarak insancıl ideallere bağlılık belirterek müttefik ülkelerin dostluğunu korumak. 3- Tarafsız ülkelerin dost kalmasını sağlamak, askeri olmayan konularda onlarla işbirliği içine girmek ve bu tür ülkelerin çıkarlarını düşmanın yenilgisiyle özdeşleştirmek. 4- Düşman ülkenin kendi önderlerine olan güvenlerini sarsarak morallerini bozmaktır. Bu hedefler kuşkusuz savaş dönemi hedefleridir ve reklâmcılığa ve barış dönemindeki diğer ikna türlerine uygulanamayabilir.²⁷⁸

Terör örgütlerinin ilk aşamada sıklıkla kullandıkları propagandada amaç, kendi davalarını ve örgütlerini tanıtmak, insanlara tanıdık kılmak ve insanlar arasında sempati uyandırarak potansiyel taraftar oluşturmaktır. Yapılan her türlü eylemde propagandanın öncelikli olduğu görülmektedir. Özellikle eylemlerden sonra medya kuruluşlarının aranması veya olay yerine bildiri bırakmak suretiyle eylemlerin üstlenilmesi, bunun bir kanıtıdır. Bununla birlikte, bazen, tersi durumlara da rastlanmaktadır. Örneğin, Hizbullah örgütü, işlemiş oldukları eylemleri kesinlikle üstlenmemektedir. Bu durumu ise, kendilerinin reklama ihtiyacı olmadığı, imzalarının hedefin şahsında zaten belli olduğu şeklinde izah etmektedirler. İBDA-C örgütü ise, aksine, kim yaparsa yapsın, kendi işine gelen bütün eylemleri üstlenmekte ve böylece kamuoyunda güçlü görünmeye çalışmaktadır. Çoğunlukla önemli kişi ve kuruluşlara yönelik ses getiren eylemlere ağırlık verilmektedir. Böylece, medya vasıtasıyla gündemde kalmakta ve kendilerini hem yurt içinde ve hem de yurt dışında tanıtmış olmaktadır.²⁷⁹

²⁷⁷ TARHAN, Nevraz: **Psikolojik Savaş**, İstanbul: Timaş Yayınları, 2002, s.21.

²⁷⁸ BEKTAŞ, Arsev: **Siyasal Propaganda**, İstanbul: Bağlam Yayınları, 2002, s.207.

²⁷⁹ Terör ve Güvenlik: “Terör Örgütlerinin Halkla İlişkiler ve Propagandaya Bakışı”, (http://www.terorveguvenlik.net/index.php?option=com_content&task=view&id=52&Itemid=67), (13.04.2008)

Her terörist eylem, kamuoyu önünde bir propaganda hareketidir. Bu propaganda eylemi üç aşamalı olarak gerçekleşmektedir. *Birincisi*, saldırdığı egemenlik ilişkisini küçültmek, yermek; *ikincisi*, bu egemenlik ilişkisinin içinde yer alanları korkutmak; *üçüncüsü* ise kendi taraftarlarına moral vermektir. Bu amaçlar da, ancak medya yoluyla gerçekleştirilebilir.²⁸⁰

Örgütlerin silahlı propaganda ile ulaşmak istedikleri hedefler, yürütülen siyasi propagandanın etkinliğini arttırmak ve kitlelere duyurmak çerçevesinde genel olarak şu şekilde özetlenebilir: 1- Örgütün başa çıkılması imkansız bir güç olduğu ve amacına ulaşabileceği kanaatini toplum üzerinde oluşturmak. 2- Mücadeleye karşı olan kişi ve kuruluşları ortadan kaldırmak, pasifize etmek. 3- Halkın örgüte sempatisini arttırmak ve giderek aktif desteğini sağlamak. 4- Bir yerde eylem yapmak suretiyle başka yerlerde eylem yapmış gibi netice uyanmasını sağlamak. 5- Silahlı propaganda çeşidi olarak görülen terörün reklamını medya yapmaktadır.²⁸¹

Terörist eylemler, yaygın olarak fiziksel merkezli değil, semboliktir. Televizyon, radyo ve yazılı basın anlık yaygın propaganda ve yayın desteğiyle, teröristler, çabucak ve etkin biçimde seyretme, dinleme ve okuma yoluyla evlerindeki ve yurt dışındaki halka ulaşma gücü olan iletişim kanalına sahip olmuş olur. Teröristler, *ilk olarak* hedef kitle içinde korku duygusu yaratarak şiddetin etkisini artırmak, böylelikle tutum ve davranışlarını değiştirmek, ya da toplumun veya devletin yapısında genel veya parçalı değişim yaratmak istemektedirler. *İkincil olarak*, zorla ve anlık olarak tüm dünyanın çeşitli yerlerinde yaşayan insanların da -teröristlerin- istedikleri biçimde davranmasını sağlamak ya da sergiledikleri -kendi- tutumlarından vazgeçmelerini gerçekleştirmek amacıyla hareket etmektedirler.²⁸²

Birçok zemin ve boyutta ortaya çıkan bu karşılıklı ilişkide, siyasal ekstremistler, terörü bir iletişim stratejisi olarak kullanırlar, bununla birlikte, hedeflerini ve zamanlamalarını kasıtlı olarak medyanın ilgisini maksimize edecek şekilde seçerler. Birçok

²⁸⁰ CAŞIN, a.g.e., s.718.

²⁸¹ KESİCİ, A. Kayyum, CANKARA, Yavuz ve ÇEŞME, Ahmet: "Kitle İletişim Araçlarının Terör Olaylarını Aktarmasındaki Yanlılıklar ve PKK Örneği", (http://www.egm.gov.tr/egitim/dergi/eskisayi/40/web/makaleler/Yrd_Doc_Dr_A_Kayyum_KESICI_Yavuz_CANKARA_Ahmet_CESME.htm), (11.03.2008)

²⁸² CAŞIN, a.g.e., s.720.

terör olayı, medya ajanslarının yoğunluklu olduğu büyük şehirlerde meydana gelmektedir. Nitekim 1960'larda siyasal şiddetin kır gerillasından şehir terörüne kaymasının başlıca sebebi, şehirde teröristlerin tanınmasını sağlayacak gazetecilerin, TV kameralarının ve bunları okuyacak ve izleyecek büyük bir kitlenin bulunmasıdır. Bir Latin Amerikalı terörist bu durumu çok açık olarak belirtir: “Eğer şehirde küçük bir bombayı bir binaya koyarsak medyada baş haber olurdu. Şehir propaganda ve siyasal mücadele için ziyadesiyle önemlidir.”²⁸³

Alvin Toffler tarihi üç döneme ayırmaktadır: ilk dönem tarım toplumu, ikinci dönem sanayi toplumu, günümüzü de kapsayan dönem ise enformasyon toplumdur. Bu yüzden 19. yüzyılda Çar'a suikast düzenleyerek gerçekleştirdiği eylemin yankısı ile övünebilen bir terörist ya da terörist grup, günümüzde medyayı etkin kullanabilmesi halinde çok daha az uğraş sarf ederek ya da daha küçük sayılabilecek operasyonlarla eşdeğer bir etki yaratma konumuna haiz bulunmaktadır.²⁸⁴

Buhar destekli matbaanın 1830 yıllarında bulunması ile medya ve iletişimin modern dönemi başlamıştır. Sonraki on yıllarda silindir destekli baskının da gelişmesiyle haberler daha vakitli ve daha ulaşılabilir hale gelmiştir. 1870'lerle birlikte, elektrik enerjisinin dahil olması ve eğimli kalıplı plakalarla birleşmesiyle otomatik dönerli silindiri ortaya çıkarmıştır. Bununla beraber, rulo kağıdın her iki tarafına da baskı yapma kapasitesine erişilmiştir. Kitle iletişimindeki devrim, bundan elli yıl önce başlamış ve öncekine göre çok daha geniş ölçekli imkanlar sağlayacak şekilde gelişerek bu tarihlerde tamamlanmıştır. Teröristler ise medyanın bu potansiyelini fark etmekte geç kalmamışlardır. Bu dönemde, bir taraftan Rus meşruiyetçiler, Narodnaya Volya ile diğer taraftan da çağdaşları anarşistler, “eylemle propaganda” yoluyla, tasarlanmış bir şekilde devrimci mesajlarını geniş kitlelere duyurma peşinde koşmuşlardır.²⁸⁵ Kitle iletişiminde ikinci büyük devrim ise, terörizme doğrudan etki eder bir şekilde 1968 yılında yaşanmıştır. Filistinli teröristler, Avrupa'da uçak kaçırma eylemine girişmişlerdir, ancak yalnızca bu yönüyle değildir; ABD, ilk televizyon uydusunu da bu yıl içerisinde fırlatmıştır.²⁸⁶

²⁸³ HAZIR, a.g.e., s.87.

²⁸⁴ ARIBOĞAN, Deniz Ülke: **Tarihin Sonundan Barışın Sonuna**, İstanbul: Timaş Yayınları, 2003, s.92.

²⁸⁵ HOFFMAN, a.g.e., s.136.

²⁸⁶ A.g.e., s.136-137.

Modern televizyon teknolojisinin gelişmesi, aynı zamanda kendi tehlikelerini de ortaya çıkarmıştır. 1970’lerde özellikle uygulama alanı bulan üç önemli gelişme, pek çok TV ahlakı ve uygulamaları alanında bir meydan okumaya yol açmıştır. Bu üç önemli gelişme, taşınabilir, hafif video kameralar (mini cam), pil destekli, taşınabilir video kayıt ediciler ve zaman temelli düzelticilerdir (video kayıt ediciden gelen çıktıyı yayınlanabilecek derecede dengeye getirmektedir). Bu elektronik aletlerle artık hemen hemen her yerden yayın yapabilmek mümkün olmuştur. Bu tür bir yayının en büyük handikabı ise bazı durumlarda habercilik kazalarının olmasını engelleyebilecek olan aradaki editör fonksiyonunun yok olmasına sebep olmasıdır. Özellikle haber atlatmanın yapıldığı canlı yayınlarda, yayın sırasında gereksiz bir şiddet olabilmekte, teröristler işlenmemiş bir platform bulabilmekte ya da durumu direkt olarak değiştirebilecek bilgiler verilebilmekte/taşınabilmektedir. Son duruma örnek Cleveland, Ohio’daki bir rehin alma olayından verilebilir. Bir TV muhabiri yayıncısını arayıp olayın hemen hemen sonlanmakta olduğunu söyler. Yayıncı olay yerinden özel bir çekim yapmak isterken polis keskin nişancılarının yerlerini almalarını canlı yayında göstermelerini ister. Bunu canlı yayında gören rehine alan saldırgan kendisine saldırılacağını düşünerek görüşmelere son verir. Görüşmeleri tekrar başlatmak çok uzun sürer. Polis şefi eğer canlı yayın olmasaydı olayın bir gün daha erken sonuçlanabileceğini açıklar.²⁸⁷

İletişim teknolojileri ile savaşlar arasında çok yakın bir ilişki olduğu da, tarihsel olarak gözlemlenmiştir. 1856 Kırım Savaşı, yazılı medyanın bir “unsur” olarak ortaya çıktığı ilk savaştır.²⁸⁸ Birinci Dünya Savaşı ise, propagandanın önem kazandığı, insanların “ille de” öldürülmelerinin gerekmediği, onların düşüncelerinin değiştirilmesinin yeterli olduğuna inanılan bir savaştır.²⁸⁹ Bu savaşta, uçaklardan siperlere broşürler atılmış, hoparlörlerle karşı tarafa yönelik propaganda yapılmıştır. İkinci Dünya Savaşı, radyonun yaygın olduğu bir döneme denk gelmesi nedeniyle önemlidir. Vietnam Savaşı’nda, deyim yerindeyse, televizyon devreye girmiştir. Fakat uydularla görüntü göndermek kolay olmadığından, Vietnam’da çekilen görüntüler uçakla ABD’ye gönderilmekte ve genellikle 24 ila 36 saat gecikmeyle yayınlanabilmekteydi. ABD’de ana haber bültenleri, akşam yemeği saatinde olduğundan, bu savaştan “oturma odası savaşı” diye söz edilmekteydi.

---

²⁸⁷ CAŞIN, a.g.e., s.714.

²⁸⁸ ŞAHİN, Haluk: “Savaş ve Medya”, **Turkishtime**, (http://www.turkishtime.org/14/40_5_tr.htm), (15.12.2007)

²⁸⁹ A.g.s.

Amerikalılar akşam yemeklerini oturma odalarında yerken, bir yandan da savaşın korkunç gerçeğiyle karşı karşıya gelmekteydiler. Körfez Savaşı'nda ise "canlı savaş" aşamasına gelinmiştir. Savaş başladığı anda, Bağdat'taki bir otelin terasından, bütün dünya, her şeyi "canlı" olarak seyretme sanrısına kapılmıştır. Ardından yaşanan Kosova Savaşı için ise, ilk "internet savaşı" ifadesi kullanılmıştır. Zira, taraflar kendi görüşlerini internet kullanarak dünyanın dört bir tarafına vermektedirler.²⁹⁰

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra oldukça gelişmiş olan silah teknolojisi, gerek maliyetinin, gerek tahrip gücünün çok yüksek olması nedeniyle, ulusal amaçlara ulaşabilmek için başvurulan "nizami" savaşları, tercih edilen bir yöntem olmaktan çıkarmıştır.²⁹¹ 1960'lı yıllardan sonra, uluslararası ilişkiler gündeminin temel olgularından olan -uluslararası-"terörizm" in, iletişim-bilişim çağında, büyük bir güç olan medyayla çok sıkı ilişki içinde olmak istemesi/olması da çok doğaldır.

Modern teknoloji, küçük terörist grupların ihtiyaçlarına medya vasıtası ile ister istemez güçlü enstrümanlar sunmaktadır. *Laquer*'in de ifade ettiği gibi: "Medya, teröristin en iyi arkadaşıdır. Teröristin gerçekleştirdiği hiçbir şey; yaptığı propaganda ise her şeydir."²⁹² Birçok terörist organizasyon, geniş kitlelere etkin bir biçimde ulaşan, medya-odaklı terörün potansiyelini fark etmiş durumdadırlar. Terörist saldırılarının en önemli stratejilerinden birisi gerçekleştirdikleri dramatik olaylarla toplum tarafından tanınmalarını sağlamaktır.²⁹³ 1968–1980 yılları arasında uluslararası terörizmin tüm yönlerini ele alan bir çalışma; terörist eylemlerin, Batı devletlerini kurban etme ve Batı medyasının saldırıları dikkat çekici hale getirmesini yönlendirmede önemli bir artış olduğunu ortaya koymaktadır.²⁹⁴ *J.B. Bell*'e göre, "televizyon aracılığı ile dünya sahnesine çıkmak, karanlık çalı gerillaları olarak kalmaktan daha cazip hale gelmiştir."²⁹⁵ Terörist teori, aşama aşama medyanın potansiyelini fark etmektedir. Terörizm faaliyetleri, inandırma argümanlarını gitgide algılamaya başlamıştır. Kurban, "yerinde bir etki ve geniş seyirciye ulaşmak adına davul derisinin dövülmesi"dir.²⁹⁶

²⁹⁰ A.g.s.

²⁹¹ TOPAL, a.g.e., s.40.

²⁹² WEIMANN, Gabriel: "Modern Terrorism, the Media and Public Opinion", **The Mass Media in Liberal Democratic Societies**, Rothman, Stanley ed., New York: A PWPA Book, 1992, s.103.

²⁹³ HAZIR, a.g.e., s.86.

²⁹⁴ WEIMANN, a.g.e., s.104.

²⁹⁵ A.g.e.

²⁹⁶ A.g.e.

Medyanın da, bazen bilerek ya da bilmeyerek, bazen de reyting kaygısıyla terör örgütlerinin propagandasını yaptıkları görülmektedir. Bunun olumlu ve olumsuz yönleri bulunmaktadır.²⁹⁷ Bugün önemli medya kuruluşlarının başında gazeteci kökenli olmaktan ziyade iş dünyasından gelen üst düzey yöneticiler bulunmaktadır. *Brian Jenkins*'e göre; “terörizm özgürlüğün bir ürünüdür, özellikle de özgür medyanın bir ürünüdür.”²⁹⁸

Hoffman, teröristlerin öncelikle kamuoyu gündemindeki yerlerini alabilmek için dikkat çekmek istemediklerini; dikkat çektikçe tanınmayan davalarını kamuoyu gündemine getirip tanıtmak, destek ve sempati toplamak amacıyla olduklarını belirtmektedir. Bu şekilde tanınan ve kamuoyuna mal olan; yani kendi şiddetlerini toplumun artan memnuniyetsizliği ile birleştirilebilen örgütler artık otorite elde etmek isterler. Otorite elde eden teröristler devlet, ülke ve halk üzerinde doğrudan ve tam kontrol tesis etmeyi arzularlar. Dikkat çekme ve tanıtmaya safhasında pek az örgüt vardır.²⁹⁹

Barışçı yollardan dile getirilen istek ve düşüncelere kamuoyunun ve siyasal iktidarların ilgi göstermemesi, silahsız şiddet eylemlerine neden olabilmektedir. Barışçı eylemlere önem vermeyen medya, şiddete dayalı araçlar kullanıldığında tutum değiştirebilmektedir. Şiddete dayalı yöntemler böylece özendirici olmaktadır. Filistin davasına kapalı olan gazete sayfaları ve televizyon ekranları, ancak bir dizi uçak kaçırımlar nedeniyle tutum değiştirmiştir.³⁰⁰

Medya-terörizm ilişkisinde olaya medyanın penceresinden bakıldığında, medya demokratik sistemlerde önemli bir unsur olmakla birlikte, ekonomik kazanç sağlayan kuruluşlardır. Bundan dolayı ekonomik endişe, medyada dikkat ve ilgi çekici haberleri gündeme getirmektedir. Bu da medyanın terör haberlerine ilgisini artırmaktadır. Olaya terör örgütlerinin penceresinden baktığımızda ise karşımıza reklam ve propaganda

²⁹⁷ DİNÇYÜREK, Ahmet: “Terör ve Medya”, **Stratejik Öngörü**, İstanbul:Tasam Yayınları, sayı:4, 2005, s.10’dan aktaran CAŞIN, a.g.e., s.729.

²⁹⁸ BERNATZKI, William: “Terrorism and Mass Media”, **Communication Research Trends**, Vol: 21, No:1, 2002, s.5’ten aktaran A.g.e.

²⁹⁹ HOFFMAN, a.g.e., s.183-184.

³⁰⁰ KIŞLALI, a.g.e., s.30.

çıkılmaktadır. Terör örgütleri, seslerini, amaçlarını, isteklerini büyük kitlelere ulaştırabilmek için eylem yapmaktadırlar. Bunun da yolu medyadan geçmektedir.³⁰¹

Medya ve terörizm, ayrılmaz ruhsal kardeşlerdir. Birbirlerini beslemektedirler. Mesleki sükse, siyasal ve ideolojik güdüler için beraberce bir ölüm dansı yaratmaktadırlar.³⁰² *Lukaszewski*, bu ilişkiyi karşılıklı çıkara dayalı bir ilişki olarak görmekte, “terörist aktiviteler, reyting inşa eden, yüksek profilli olaylardır” demektedir. Ayrıca medya, yaratmış olduğu okuyucu ve izleyici kitlesi için hikayeyi devam ettirmek zorundadır ve bu yüzden teröriste, yayınlarında yer vermeye devam etmektedir.³⁰³

Sullivan'ın ifadelerine göre: “Terörizm, kendi özünde siyasal bir zorbalık iletmek için bir mesaj oluşturma ve onun peşinden gitmeyi geliştirmektir. Medya, teröristlerin neyi anlatmaya çalıştıklarını ve hükümetin karşı tepkisinin ne seviyede olduğunu anlamada önemlidir. ...Terörizm güçsüzün bir silahıdır. Medya, topluma terörizmi uygun bir dengeye koymaya izin verebilir. Terörizm gereğinden fazla bir tepki olduğunda sadece siyasal bir değişime ya da hükümet otoritesinin uygunsuz bir karşı tepkisine neden olmaktadır.”³⁰⁴

Son yıllarda yapılan gözlemler, teröristlerin, medya, kamuoyu ve ülkelerin karar alma sürecindeki çevrelerle aralarındaki bağlantıyı çok iyi kullandıklarını göstermektedir. Terörizmin canlılığını korumasının ancak bu üç kesim üzerine yaptığı etkiye bağlı olduğu düşünülmektedir. Teröristler eylemleriyle ilgili haber ve görüntülerin medya tarafından izlenmesi yoluyla dikkat çekmekte, kabul görmekte ve saygınlık kazanmaktadırlar.³⁰⁵ Terörist, yaptığı fiiller sonunda, öyle bir kargaşa yaşanmasını istemektedir ki; terörün

³⁰¹ ALKAN, Necati: “Terör Olaylarının Kitle İletişim Araçlarındaki Sunumu”, (http://www.egm.gov.tr/egitim/dergi/eskisayi/36/web/iletisim/necati_alkan.htm), (11.02.2008)

³⁰² AL-MARASHI, İbrahim: “Iraq's Hostage Crisis: Kidnappings, Mass Media and the Iraqi Insurgency”, **Middle East Review of International Affairs Journal**, Vol: 8, No: 4, Aralık 2004, s.1.

³⁰³ LUKAZEWSKI, James E.: “The Media and the Terrorist: A Dance of Death”, (<http://www.e911.com/speeches/mediaandterrorists.html>), (10.03.2008)

³⁰⁴ O'SULLIVAN, Mike: “Hollywood's Role in the War on Terror”, (<http://www.voanews.com/english/archive/2006-06/Hollywood2006-06-07-voa42.cfm>), (22.04.2008)

³⁰⁵ KIŞLALI, M. Ali: “Terör ve Medya”, **Radikal Gazetesi**, (<http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=97026>), (20.09.2007)

neden yapıldığı hususunda çeşitli senaryolar çizilsin, yorumlar yapılsın. En sonunda, böyle bir fiili ancak kendisinin yapabileceğine dair bir kanaate ulaşılsın.³⁰⁶

Terör örgütleri hedeflerine ulaşmak için “şiddet kullanmayı” strateji olarak benimsemiştir. Ancak, “şiddet kullanma” stratejisinde kullanılan şiddet neticesinde oluşan fiziksel zararın ortaya koyduğu etkiden ziyade, eylemin oluşturacağı yılgınlık, bezginlik, umutsuzluk, korku, şaşkınlık gibi psikolojik etkiler ile birlikte örgütün tanıtımı ve verilen mesaj daha çok önemlidir. Terörizm burada gerçek kurbanları değil, izleyenleri hedef almaktadır. Önemli olan, söz konusu psikolojik etkilerin geniş kitlelere taşınmasıdır. Bu rolü de, terör, “medyanın sırtına binerek” gerçekleştirmektedir. Medya bu noktada teröre bir bakıma “oksijen/yaşama alanı” sağlamaktadır.³⁰⁷

Görüldüğü gibi, genel olarak teröristlerin tanıtımı, verilecek zayıflığa tercih ettikleri söylenebilir. *Schmid* ve *De Graaf*’ın aktardığına göre FKÖ üyelerinden birisi bu hususta şunları söylemektedir: “eğer işe yarayacaksa bombalar yerine güller de atabiliriz.” *Amos* ve *Stole* de “tanıtım” kavramının altını çizerek, hedef devletin mahkûmların serbest bırakılması, gıda dağıtımı, haraç ödemesi gibi konularda ivedi olarak zorlanmasından daha üstün bir unsur olarak görülebileceğini ifade etmektedir.³⁰⁸

İnkâr edilmesi pek muhtemel olmayan bir gerçeklik vardır: medya, terörizm oyununun bir parçasıdır. Aslında oyun güçlülük de olsa medyasız da oynanabilir. Tanıtım, terörizmin birincil amaçlarından ve masum insanlara karşı terörizmi kullananların, siyasi kazanım sağlama ve kaosa neden olma konusunda en önemli etmenlerindedir. Bununla birlikte halkla ilişkiler konusunda da oldukça iyi pozisyonda olan teröristler, saldırılarında, adam kaçırmaya eylemlerinde ve cinayetlerinde son derece acımasızlardır.³⁰⁹

Nacos, medya ve terör arasındaki ilişkiyi üç değişkenle açıklamaktadır. *Birincisi*, “bomba ve mesaj”, diğer bir ifade ile terör eylemi ve medyanın olayı sunumu. *İkinci*

³⁰⁶ AKÇALI, Cevdet: “Terörün Gıdası: Terör-Medya İlişkisi”, **Yeni Şafak Gazetesi**, (<http://www.yenisafak.com.tr/arsiv/2003/KASIM/24/cakali.html>), (21.03.2008)

³⁰⁷ KORKMAZ, a.g.e., s.160.

³⁰⁸ MARTIN, L. John: “The Media’s Role in International Terrorism”, **Studies in Conflict & Terrorism**, Vol: 8, Issue 2, 1985, ss.127 - 146.

³⁰⁹ ANDERSON, Terry: “Terrorism and Censorship: The Media in Chains”, **Journal of International Affairs**, Vol. 47, No.1, 1993.

değişken, terör eylemine reaksiyon gösterecek olan “kamuoyu”, *üçüncüsü* ise olaya karşı halk algısına göre hareket etmek durumunda olan “karar mercileri”dir.³¹⁰ Bu üç değişkenin manipüle edilerek kullanılmasıyla, teröristlerin kamu politikaları üzerindeki etkileri, dilekçe ve yürüyüş yapma gibi barışçıl metotlara nazaran daha etkili olmaktadır. Terörizm, barışçıl metotlarda başarısız olduğunda, onu şiddetle ikame etmekte ve siyasa yapıcılarını etkilemek için medya aracılığıyla dikkate alınacak bir ortamı garantiye almaktadır. Ülkelerdeki kamuoyunun dikkatini çekme konusunda kanıtlanmış başarısıyla Irak’taki kaçırımlar, *Nacos*’un belirttiği birinci değişkene denk düşmektedir. Bu hareket, karar vericilerin davranışlarını ciddi anlamda etkilemiştir: karar vericiler, rehinelere fidye karşılığı olması noktasında ya birlikleri tamamen çekeceklerdi ya da rehinelere ölümü sonucunu doğurabilecek olan teröristlerle görüşmeyi reddedeceklerdi.³¹¹

Terörizm, şiddet içerikli korku atmosferi yaratmak için elinden gelen her şeyi yapmaktadır. Medya ise yayınlarıyla bu korku atmosferini halka aktarma sürecinde, sosyal dengeyi bozabilmekte ve halkın devlet birimlerine olan güvenleri üzerinde sarsıntılara yol açabilmektedir. Kurbanlar, belirsiz ve gelişigüzel seçilirken, medya da bu tür olayların yayımlanmasına fazlasıyla prim verebilmekte; teröristler de bekledikleri psikolojik reaksiyonların tam manası ile hakim olabilmesi ve bunun maksimizasyonu için uygun ortamı yakalayabilmektedir. Terörizmin yayımlanmasındaki -terörist açısından- temel amaç, herkesin kişisel güvenliğinin tehlikede olduğu endişesinin hüküm sürdüğü bir sosyal psikoloji yaratmaktır.³¹² Nitekim, bir araştırma sonucuna göre, Rusya vatandaşlarının %70’i Moskova opera evi baskınında korkuya düşmüş ve bir sonraki benzeri bir olayın çevrelerinde olabileceği endişesini taşımaya başlamışlardır.³¹³

Daha önce de belirtildiği üzere, bugün için terörizmin gerçekleştirmeye çalıştığı, çeşitli gerekçelerle “tanınma”nın sağlanmasıdır. Bunun için de en iyi yol; görevi, izleyicilerin dünya çapında doğrudan bilgi ile donatılmasını sağlamak olan medyanın kullanılmasıdır. Bu bağlamda, teröristlerin medya manipülasyonu için kullandıkları metotlar şu şekildedir:

³¹⁰ NACOS, Brigitte L.: **Terrorism and the Media, From the Iran Hostage Crisis to the Oklahoma City Bombing**, New York: Columbia University Press, 1994, s. xv.’den aktaran AL-MARASHI, a.g.e., s.2.

³¹¹ AL-MARASHI, a.g.e., s.2.

³¹² XIAOFENG ve JIA, a.g.e., s.111.

³¹³ A.g.e., s.113.

Tablo: 3 Teröristlerin Medya Manipülasyonunda Kullandıkları Metotlar³¹⁴

Kitleler üzerinde korku ortamı yaratmak	Kamuoyunu kutuplaştırmak
Gizli röportajlar vererek halk desteği sağlamak	Manifesto yayımlayarak taraftar kazanmaya çalışmak
Devletin mücadele argümanlarını provoke etmek	Yanlış ve yanıltıcı bilgi yaymak
Tutukluların serbest bırakılması isteklerini ileri sürmek	Dönemlerin ilgisini çekmeye çalışmak ve bir dava için destek olmak
Medyaya baskı yapmak için gazetecilere saldırmak	Serbestçe reklamlarını yapmak
Devlet görevlilerini rehlin tutarak otoritelerini sarsmak	Bombalama eylemleri ile kamuoyu ilgisini yönlendirmek
Farklı ülkelerdeki yoldaşlarına mesajlar göndermek	Halkı devlet aleyhinde harekete geçirmek
Teröristlerini morallerini yüksek tutmak	Haksızlığa karşı mücadele çerçevesinde Robin Hood imajı yaratmak
Terörizmle mücadele konusunda bilgi toplamak	Olası kurbanların kimliklerini teşhis etmek
Terörist grupları desteğe dair bilgiler edinmek	Her şeye gücü yeten abartılı bir grup imajı edinerek bundan fayda sağlamak

Bireyler ve bireylerin meydana getirdiği toplum korkutularak, sindirilerek, kandırılarak adeta kendi korkuları ile hipnotize edilmeye çalışılmaktadır ki, buna sosyal psikolojide “korku hipnozu” denmektedir. Art arda verilen sloganlarla kitlelerde şaşkınlık yaratılmakta, insanlar birbirine düşürülmekte ve neticede, kitleler, pasif, aldırmaz, reaksiyon vermez hale getirilmektedir. Toplum, içine girdiği kaos halinde telkin edilmek istenen yeni fikirleri zararlı da olsa, evvelden tamamen reddettiği şeylerden ibaret de bulsa, pasif bir itaatkarlık içinde kabul etmektedir.³¹⁵

Alterman, kafa kesme videolarını “televizyon için tasarlanmış olaylar” olarak görmektedir. Kafa kesme videoları, kamuoyu üzerinde yaratılması planlanan etkinin bir parçasıdır. Bu yönden, izleyiciler, çoğu zaman, olayların kendisinden önemli hale gelebilmekte ve sembolizm, stratejinin ayrılmaz bir ögesi halini alabilmektedir. Bu önemli noktanın atlanması, varılacak sonuçta yanlışlara düşülmesine neden olacaktır.³¹⁶

Siyasi bir adam kaçırma eyleminin, suikastın veya ölümlü bombalama eyleminin medya tarafından yayımlanması teröristin ilk zaferidir. Dünyanın ilgisi olmaksızın bu

³¹⁴ Jane's Information Group: **Jane's Counter Terrorism**, 2003, s.151.

³¹⁵ TAVAS, Taner: “Terörizm: Psikolojisi ve Hedefleri”, ÖZDAĞ, Ümit ve ÖZTÜRK, Osman Metin ed. **Terörizm İncelemeleri**, Ankara: Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları, 2000, s.21.

³¹⁶ ALTERMAN, Jon: “Reading A Postmodern Future in the Iraqi Beheadings”, **The Daily Star**, 23 Ekim 2004'den aktaran AL-MARASHI, a.g.e., s.2.

acımasız eylemlerin anlamlı olması olanaksızdır. Daha da ötesi, teröristin siyasi mesajını haberin ana başlıklarına taşıyamaması, eylemin başarısızlığı olarak değerlendirilebilmektedir. Örneğin, gazeteler, İslami Cihat ile ilgili, İsrail ve Batı nefretini ele alan, İslam'ın köktendinci yorumları ile bağlantısını açıklayan uzun analizlere girdiğinde “İslami Cihat”, siyasilerin ve sivillerin ciddiye alması gereken bir haklı güç haline gelebilmektedir.³¹⁷

Madalyonun bir de öteki yüzünün olduğunu belirten *Dündar*, şunları ifade etmektedir: “Şehrin merkezinde patlayan bir bomba, dünyanın her yerinde haberdır ve öyle olmalıdır. Hiçbir yayın organı böyle bir haberi “turist kaçar”, “güvenlik güçlerinin morali bozulur”, “terörün propagandasına alet olunur” diye görmezden gelemez. “Terörü gösterme, turist kaçar” yaklaşımı gazeteciyi devlet memuru saymak demektir. Gazeteci, her şeyden önce halkı doğru bilgilendirmekle görevlidir. Turizmi düşünerek terör haberini, ekonomiyi düşünerek kriz haberini, diplomasiyi düşünerek bir dış haberi gizlemeye başlamı, hiçbir inandırıcılığı kalmaz.”³¹⁸ Bu tür kaygılarla terör olaylarının ekrana getirilmesini engellemeye çalışmak, bir yanlışı bir başka yanlışa düzeltme anlamına gelir. Terör varsa, haberi de olacaktır. Terörün ekrana yansımaması teröristi caydırmayacağı gibi, medyanın inandırıcılığını zedeleyip, fısıltı gazetesinin tirajını artırarak olayı kamuoyunun zihninden daha korkutucu bir boyuta sürükleyebilecektir.³¹⁹

Terör eylemi, maksimum düzeyde medyanın desteğini alarak, eylemlerini kalabalık şehir merkezlerinde gerçekleştirerek, terörist faaliyetlerini gerçekleştiren örgütün ve ideolojisinin tanınması, sempatizan ve destekçilerinin artması, ulusal ve uluslararası düzeydeki propaganda gücünün daha üst seviyelere çıkarabilmesi için, kamuoyunda elde edebileceği faydanın değerlendirmesi üzerine kurgulanır. “Teröristler, kendi çıkarlarını şiddet savunma girişimlerini, ortaya koyan terör eylemlerinden, ‘kim, ne zaman, hangi mesajı ve nasıl’ algılamaktadır?” sorusuna cevap verecek politika süreçleri üzerinde nihai kararlarını şekillendirirler. Bu itibarla, kamuoyunun haberdar olmadığı ve dikkatini çekmeyen bir terör eyleminin hiçbir değeri olmadığı gibi, terör örgütünün beklentilerine cevap vermediği için cazip bir motivasyon olarak algılanmayacaktır. Bu noktada da, terör

³¹⁷ ANDERSON, a.g.e.

³¹⁸ DÜNDAR, Can: “Terör Haber Haber Terörü”, (<http://www.candundar.com.tr/index.php?Did=672>), (16.10.2007)

³¹⁹ CAŞIN, a.g.e., s.708.

eylemlerinin, “medyanın ilgi odağı olmak”, mevcut “siyasal yönetimi bozmak” suretiyle, siyasal rejimin meşruiyetini ortadan kaldırmak için alternatifler ortaya koymak ve “ekonomiye zarar vermek” hedefleri göz önünde tutulacaktır.³²⁰

Schmid ve De Graaf 1982 yılında gerçekleştirdikleri çalışmalarında terörizm ve kitle medyasındaki artışı göz önünde bulundurarak, “terörizmin iletişimin bir formu olduğu” yönünde bir analize girişmişlerdir. Bu çalışmanın ve benzeri birçok çalışmanın işaret ettiği şekilde, *birinci olarak*, “teröristin mesajının medya tarafından iletilmesi, teröristin en temel medya kullanma gerekçesi” olduğuna; *ikinci olarak* da “medyanın da, terörizmi haber değeri yüksek bir yapıda görüyor” olduğu sonucuna ulaşmışlardır.³²¹ Zira, terör örgütleri medyada yer bulduğu ölçüde etkinlik kazanmakta, moral bulmakta, örgüt içi disiplini sağlayabilmekte ve sempatanlarının örgüte bağımlılığını arttırmaktadırlar.³²²

Teröristler, yürüttükleri kampanya açısından medyanın fevkalade bir önem taşıdığını, terörist edimin tek başına hiçbir şey ifade etmediğini, oysa tanıtımlarının yapılmasının her şey olduğunu öğrenmişlerdir. Ancak sürekli çeşitlilik ve yeni açılımlar ihtiyacı duyan medya, maymun iştahlı dostlar edinmektedir. Teröristler daima yenilikçi olmak zorunda kalacaklardır.³²³

İnsan topluluklarının çaresizliğini sergilemek için işlenen cinayetlere, adam kaçırmaya eylemlerine, günlerce medyanın malzeme oluşu; süreçte düzenin korunmasını göz ardı edebilmekte, yılgınlığın artmasına neden olabilmektedir. Heyecanın aklıseline galebe çalması, her ülkede olmadık şekilde yeraltı örgütlerinin güçlenmesine yol açmakta ve toplumlarda yılgınlığı artırmaktadır.³²⁴

Medyanın teröristlerce kullanılmasında en önemli etmenlerden bir tanesi de, kişilerin şiddetten korkup etkilenmelerinin olaylar hakkında etraflı bilgi edinmeleriyle mümkün olduğunun teröristler tarafından bilinmesidir. Dolayısıyla teröristler, korku

³²⁰ A.g.e.

³²¹ DRAZNIN, Joseph: **News Coverage of Terrorism: The Media Perspective**, Yayımlanmamış Doktora Tezi, University of Maryland Faculty of the Graduate School, 1997, s.1-2.

³²² Ankara Emniyet Müdürlüğü: “Terörizm: Medyaya Düşen Görevler”, (<http://www.ankara.pol.tr/?id=903>), (22.02.2008)

³²³ DEMİRCAN, a.g.e., s.30.

³²⁴ DEMİRKENT, Nezi: “Türkiye’de Terörün Boyutları, Gelişimi ve Çözüm Yolları”, **Türkiye’de Terör**, İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, 1980, s. 42.

yaratılan eylemlerini kamuoyuna en iyi şekilde bu yolla duyurabilmeye gayret etmektedirler.³²⁵

Bir yandan demokrasinin anayasal ilkesi sayılan düşünceyi açıklama hürriyetinin en önemli aracı olan medyanın, terör olaylarını izlemesine sınırlamalar getirilmesi, anti demokratik bir tedbir sayılabilmektedir. Öte yandan, bu konuda medyaya sınırlama getirilmemesi güvenlik güçlerinin operasyonlarını etkileyebileceği gibi, daha önemlisi, bazı durumlarda teröristlere taktikler vermek ve çoğu zaman tiraj endişesiyle teröristleri olduğundan güçlü göstermek suretiyle halkın hükümete olan güvenini sarsabilmektedir.³²⁶

Michigan Üniversite'sinden siyaset bilimi profesörü *Raymond Tanter*, medya ile terörizm arasındaki çıkmazı biraz daha belirgin olarak gözler önüne sermektedir: “terör, kurban yerine medyayı amaçladığından beri, başarı, medyada yer bulma olarak tanımlanmaya başlanmıştır. Bununla birlikte, Batı’da medyada yer bulamama gibi bir durum söz konusu değildir, zira siz, özgür bir toplumda faaliyette bulunmaktasınızdır.”³²⁷ Yine bir başka görüşe göre *Sullivan*, terörist eylem gerçekleştiğinde, medya haber yapmak için olay yerinde değilse ve medya eylemi yapan teröristlerin sosyo-siyasal taleplerini açıklamazsa eylemin amacına ulaşmamış olacağını belirtmektedir.³²⁸

ABC muhabirlerinden *Ted Koppen*'in ifadeleri ilişkinin boyutları açısından dikkat çekicidir: “Medya ile (esas olarak televizyon ile) teröristlerin arasındaki ilişkiyi neden birbirlerine ihtiyaçları olduklarını anlatmama izin verin. İkisinin arasındaki ilişki, simbiyotik yani birlikte yaşayan iki organizma şeklindedir. Televizyon olmadan terör bir filozofun ormandaki hipotetik bir ağacının devrilmesi gibidir. ...Terörsüz televizyon da dünyadaki en ilginç şeylerden birinden mahrum olur.”³²⁹

Medya-terörizm arasındaki ilişkinin analizinde, öz olarak varılan sonuç, birçok kere ilişkinin simbiyotik bir yapıda olduğuna işaret etmektedir. Yani, medya terörizm için oksijen vazifesi görürken; terörizmin de medyaya izleyici artırımı sağlayarak, reklam

³²⁵ HAZIR, a.g.e.

³²⁶ A.g.e., s.89.

³²⁷ COMBS, Cindy C.: **Terrorism in the Twenty-First Century**, New Jersey: Prentice Hall College, 2003, s.128.

³²⁸ DEMİRCAN, a.g.e., s.31.

³²⁹ CAŞIN, a.g.e., s.705.

kazanımı açısından destek verdiği ifade edilir. Öte yandan, ilişkinin simbiyotik bir boyut içermediğini ifade eden görüşler de bulunmaktadır.

Fransız sosyolog *Michel Wieviorka*, medya-terörizm arasındaki ilişkinin simbiyotik olmadığını kanıtlamak için bir öneride bulunmuştur. Wieviorka, medya ve teröristler arasındaki ilişki üzerine dört yönteme göre önerdiği teorisinde, medya ve terörizmin birbirleriyle simbiyotik bir ilişki içinde olduğunu reddetmeyi denemiştir: 1- *Kesin İlgisizlik*: Teröristlerin hem korkutacağı belirli bir topluluğu araştırırken hem de, eylemleri aracılığı ile bir propaganda yaptığı süreçtir. 2- *Görelî İlgisizlik*: Bu, teröristin şiddetine ilişkin haberler ile failer arasında ilgi bulunmadığı durumdur. Buna göre, teröristlerin zorbalıkları hakkında olan haberlerdeki suçlular arasında bir bağ yoktur. 3- *Medya Odaklı Strateji*: Teröristler, büyük medya kuruluşlarını, tehdit mesajlarını yaymada bir araç olarak kullanırlar. 4- *Toplu Kırım*: Bu ilişkide, teröristler, editör ve muhabirleri cezalandırılması ve yok edilmesi gereken düşmanlar olarak gördükleri bir bakış açısına sahiptirler.³³⁰

Wilkinson, *Wieviorka*'nın yöntemlerini reddetmekte, medya ve terörizm arasında simbiyotik ilişkinin varlığını savunduğu teorisinde terörizmin topluma korku salmaya bağlı olan psikolojik bir silah olduğunu ve dolayısıyla kendi varlık sebebine sahip bulunduğunu belirtmektedir. *Wilkinson*, medya ve terörizm arasındaki doğal ilişkiyi şu olgularla kanıtlar: 1- Teröristler kamuoyundan beslenmektedir. 2- Açık toplumdaki medya özgürlüğü, toplumun manipüle edilmesi ve kullanılmasına olanak sağlamaktadır.³³¹ Siyaset bilimci *Abraham Miller* da, medya ve terörizm arasında, her ikisinin de ötekini aldatamayacağı simbiyotik bir ilişkinin var olduğunu savunur. *Miller*, ne kadar korkunç olduğunu umursamaksızın terörizmin her tür drama yazmaya uygun olduğunu, bunun da kaçınılmaz olarak medyanın ilgisini çekme amacıyla gerçekleştirdiğinin özellikle altını çizmektedir.³³²

Öte yandan, hiçbir ayırım gözetmeyen, hedefi belli olmayan terörist eylemlerin, öncelikle halkın demokratik hükümete karşı güvenini sarsarak onları kendi taraflarına çekmeyi amaçladıkları bilinmektedir. Bu genel amaca ulaşılması, öncelikle kendi reklâmlarının ve propagandalarının yapılmasına bağlıdır. Bu maksatlarla terörizmin

³³⁰ PEREŠIN, Anita: "Mass Media and Terrorism", *Media Research*, Vol.13, No.1, Haziran 2007, s.8.

³³¹ A.g.e.

³³² A.g.e.

medyadan daha etkili kullanılabileceği başka bir araç bulunmamaktadır. Çeşitli sebeplerle medyanın sansasyonel haberlere fazla ilgi duyması, dolayısıyla kendisini terörizme araç etmesiyle, toplumda belirli ölçüde heyecan ve korku yaratan terörist eylemlerin artmasında başlıca rolü oynadığı suçlamasına hedef olmuştur.³³³

Medyanın, terör eylemlerini işleyerek ve hatta abartarak, sansasyonelleştirerek, insanların beynine bu korkunun daha fazla işlenmesi yönünde etkide bulunduğu gerçeğini, farklı olayların yansımından da gözlemleyebiliriz. Örneğin, kapkaç olaylarının yaşandığı bir yerleşim yerinde, kendisine veya çevresine yönelik herhangi bir tehdit veya saldırıda bulunulmamış olursa dahi, insanlar, şehir hayatının tehlikelerini içselleştirip ona uygun davranış modeli geliştirebilirler. Yakın zamanda meydana gelen bir kapkaç olayı, bu durumun çok somut örneğini vermektedir. İstanbul'a akrabalarını ziyarete giden bir kadın, gece kız kardeşiyle gezerken kapkaç saldırısına uğramış, olay üzerine medyaya verdiği demeçte, “aslında hatanın kendisinde olduğunu, çünkü gecenin o saatinde ‘o tip’ sokaklarda dolaşılmaması gerektiğini bilmesi lazım geldiğini” ifade etmiştir. Bu açıklama, sindirilmişliğin ifadesi gibi gözükmektedir.

Büyük haber merkezlerinin yöneticileri, büyük oranda, “rapor etme hakkı”nı kesinkes, her durumda benimsemiş durumdadırlar. Rapor etmek, hiç rapor etmemekten daha iyidir. ABC’den *William Sheehan*, şöyle konuşmaktadır: “kanımca, insanların neyi bilmek istediklerine karar vermek bizim işimiz değildir. Zaman zaman hikayenin bir parçası haline gelse de, medya, terörizmin nedeni değildir.”³³⁴ *Hoffman* ise, medyanın terör eylemlerine yer vermemesi durumunda, eylemin etkisinin heba olacağını, teröristin asıl hedeflediğinin kamuoyunda davalarının geniş olarak duyurulması olduğundan ötürü, direkt olarak hedef alınan kurbanların zarar göreceğini belirtmektedir. Teröristler, temel siyasi değişimi etkilemek adına ihtiyaçları olan maksimum potansiyel kaldıraç gücünü, yalnızca, geniş kitlelere terör ve zorbalık yayarak elde edebilirler.³³⁵

Weimann ve *Winn*’e göre uluslararası terörizm iki ayrı guruba ayrılmaktadır. *Birincisi*; kendisini ve hedeflerini reklam aracılığı ile anlatmaya çalışan “medya odaklı teröristler”. *İkincisi* ise, ana öncelikleri reklâm olmayan “geleneksel teröristlerdir”. Bu

³³³ HAZIR, a.g.e., s.93.

³³⁴ COMBS, a.g.e., s.128-129.

³³⁵ HOFFMAN, a.g.e., s.131-132.

bağlamda Fransız, İrlanda ve diğer Avrupa terörizmi geleneksel terörizm gurubuna girmektedir. Bu grupta yer alan İrlandalılar, genelde askeri hükümet yetkililerini hedef seçmektedirler. Hedeflerinin %93'ü de aslen Briton'dur. Fransız teröristler ise kendi iş adamlarına ve polislerine odaklanmışlardır. Fransız teröristlerin kurbanlarının pek çoğu yine Fransız'dır.³³⁶

Televizyonun en zayıf karnından bir tanesi de, manipülatif duygusal kullanıma açık olmasıdır. Zaman zaman ulusal travmalara yardımcı bir etken olarak da karşımıza çıkabilmektedir. Oklahoma bombalaması sonrasında olduğu gibi birçok durumda bunun örneği görülebilir, medya, bu olayda kurban ailelerinin reaksiyonlarını dikizlemiş ve aşırı duygusal dramları ucuz bir şekilde oluşturmaya gayret etmiştir.³³⁷ Bununla birlikte, iletişim ağları, günde 10 ila 100 milyon dolayında önemli bir ticari meblağı bir kenara koymaktadırlar. Reklamcılar, ürünlerinin pazarlamalarını, elbette bir trajedinin ortasında yapmak istemezler, ancak çok fazla da seçenekleri bulunmamaktadır.³³⁸

Jenkins uluslararası terörizm analizinde: “terörist saldırılar, elektronik medya ve uluslararası medya tarafından etkiyi artırmak amacıyla dikkatle düzenlenmektedir. Rehinelerin varlığı ve gösterilmesi dramının boyutunu artırmaktadır. Rehineler, genellikle teröristler için hiçbir şey ifade etmezler. Terörizm, insanların izlemesini amaç edinir, mevcut kurbanları değil. Terörizm tiyatrodur”³³⁹ demektedir.

Bir akademisyen, medya-terörizm ilişkisindeki dilemmanın temeline şu şekilde yaklaşmaktadır: Teröristlerin potansiyel kuvvetleri sanıldığı gibi silahları kullanarak oluşturduğu güç ile toplumların kendiliğinden yıkılmasına yol açıyor görünmesinde değil; toplumsal düzenin kırılabilirlik ve incinebilirliğini sembolize etmesinde ve liberal, demokratik değerlerle temellendirdiği meşru temelde düzenin kendi kendisini kemirerek yıkılmasına zorlamasında yatmaktadır.³⁴⁰ ABD Hükümeti'ne göre ise, ABD'nin iletişim ağında yayımlanan terörizm içeriği üç simgeyi yansıtmaktadır: 1- Terörizm neredeyse tamamıyla ABD'ye ya da en azından ABD ve Batılı müttefiklerine yöneliktir 2- Terörizmin büyük bir kısmı dünyaya Ortadoğu/Basra Körfezi bölgesinden yayılmaktadır.

³³⁶ CAŞIN, a.g.e., s.709.

³³⁷ STOSSEL, Scott: “Terror TV”, *The American Prospect*, Vol. 12, 22 Ekim 2001.

³³⁸ A.g.e.

³³⁹ WEIMANN, a.g.e., s.103.

³⁴⁰ COMBS, a.g.e., s.145.

3- Terörizm ve teröristler halkta korku yaratma konusunda oldukça etkilidirler ve duyarlı devlet birimleri terörizmle mücadele için ellerinden gelen her şeyi yapmaktadırlar.³⁴¹

Ayrıca, medya ile terörizm arasındaki ilişki analiz edilirken yalnızca medyanın ya da terörist grupların terörizmin etkilerinden kendi çıkarları doğrultusunda faydalanmaya çalıştıkları anlamı çıkarılmamalıdır. Hükümetler de, bazen, toplum güvenliği için alınan önlemleri, özgürlüklerin baskılanmasını haklı çıkarmak için terör probleminin abartılı bir şekilde üzerinde durmaktadır. Bu, aynı zamanda, toplumun dikkatini ekonomik ve sosyal problemlerden kötü niyetle tanımlanmış, korkutucu bir orduya yönlendirmek amacıyla kullanılan eski, ama iyi bir hiledir. Dünyanın pek çok ülkesinde terörizm böylesine bir saptırmadır. Gerçekte hükümet kuruluşlarının terörizme karşı almış oldukları tedbirlerin teröristlerin kendilerinin yapabildiklerinden çok daha fazla demokrasiye tahribat yaptığı söylenebilir.³⁴²

İnternet çağına girmeden önce genellikle sahte bildirimlerle gerçekleştirilen dezenformatif ve manipülatif faaliyetler, bugün internet ortamı ile birlikte çok daha ince, dezenformasyon amacının keşfedilmesi zor olduğu örneklerle dolup taşmaktadır.³⁴³

Medyanın sağlamış olduğu imkanların gelişip, çeşitlenmesi terör gruplarına iletişim kurma konusunda da büyük kolaylıklar sunar pozisyona gelmiş durumdadır. *Akrostiş*, bilindiği üzere, “her dizenin ilk harfi yukarıdan aşağıya doğru okunduğunda ortaya bir söz çıkacak biçimde düzenlenmiş manzume”dir. Bu mantık çerçevesinde, sistematik geliştirilerek iletişim kurulabilir. Gazetelerin belirli haberlerine, televizyonlarda geçen “parça isteği” altyazılarına, internete yüklenen herhangi bir videonun içeriğine, yine sms veya e-postaların muhtelif köşelerine; akla gelebilecek, tasarlanılacak, düşünülecek daha birçok noktaya parolalar, işaretler, şifreler gizlenebilir. Belirli, sistematik ve periyodik aralıklarla bu iletiler verilebileceği gibi önceden yeri ve zamanı tasarlanmış noktalara da iliştilerilebilirler. Bunların taranması ve çözülmesi de ciddi ekipman, gözlem ihtiyacını doğurur ki; paranoyaklaşmış, zeka ve sezgi yetileri yüksek insan gücünün dahi altından zor kalkabileceği bir mücadele gerektirir. Zira başrollerini *Russell Crowe* ve

³⁴¹ WITTEBOLS, James H.: “Words and Worlds of Terror: Context and Meaning of a Media Buzzword”, **ETC: A Review of General Semantics**, Sonbahar 1991, s.337-338.

³⁴² CAŞIN, a.g.e., s.712.

³⁴³ İNSEL, Ahmet: “Dezenformasyon”, (<http://www.birikimdergisi.com/birikim/makale.aspx?mid=212>), (11.03.2008)

Jennifer Connelly'nin paylaştığı 2001 yılında gösterime giren *Akıllı Oyunları (A Beautiful Mind)* isimli sinema filmi de bu mantalitenin varlığının ve mücadele şeklinin de sergilendiği bir içeriğe sahiptir.³⁴⁴

3.1. Medya-Terörizm İlişkinin Yaşanmış Olaylar Çerçevesinde Analizi

Modern terörizmin etkili teorisyenlerinden Brezilyalı *Carlos Marighella*, *Minimanual of the Urban Guerrilla (Şehir Gerillasının Elkitabı)* adlı kitabında, medyanın propaganda için çok önemli bir aygıt haline geldiğini ve medyanın direkt ya da dolaylı kullanımı ile gerçekleştirilen psikolojik savaşın mücadeledeki en önemli taktiklerden bir tanesi olduğunu belirtmektedir.³⁴⁵

Marighella şöyle devam etmektedir: “Psikolojik savaş, medya veya fısıltı gazetesinin dolaylı veya doğrudan kullanılmasına dayanan bir savaş tekniğidir. Amacı, devletin moralini kırmaktır. Bu amaca, rejimin casusları arasında uydurma, çelişkili haberler yayarak, şaşkınlık kuşku ve kararsızlık tohumları ekilerek ulaşılır. Psikolojik savaşta devlet, zafiyete sürüklenir ve hatta medyaya sansür koyar. Bu sansür de kendisine karşı işler, çünkü onu ‘halk dışı’ ilan eder. Bundan başka, fazlaca gayret sarfını gerektiren sürekli nezaret etme işlemine girişmesini de zorunlu kılar.”³⁴⁶

Laquer ise bu hususta şunları ifade etmektedir:

“Psikolojik savaş ya da sinir savaşı, saldırgan bir teknik içermektedir. Medyanın doğrudan ya da dolaylı yararlanarak, halkın ağızdan ağza dolaşan haberlerine dayanarak, hükümeti demoralize etmeyi amaçlarlar. Psikolojik savaşta medyaya sansür ya da baskı uyguladığı ve kendisine yönelik filtreleri yasaklayarak, kendisini savunma konumuna kapadığı için, hükümet her zaman dezavantajdadır. İşte tam bu noktada hükümet, çılgın ve ümitsiz bir hale gelir, tezatlarla düşer, kendisini ve her şeyi kontrol altında tutma gayreti içinde çöküşe başlar.”³⁴⁷

³⁴⁴ Çok basit ve düz mantıkla bu paragrafın içeriğindeki gizli şifre, kalın (bold) karakterler okunduğunda: “saat ikide malum mekanda” şeklindedir.

³⁴⁵ MARIGHELLA, Carlos: **Minimanual of the Urban Guerilla**, Montréal: Abraham Guillen Press & Arm the Spirit, 2002.

³⁴⁶ A.g.e.

³⁴⁷ DEMİRCAN, a.g.e., s.30.

Marighella, ayrıca, medyanın çeşitli kullanımları için şunları söylemektedir: “sanat, spor veya benzeri diğer aktivitelere dair bilindik ancak siyasi anlamda yayını bulunmayan bir figürün kaçırılması, devrimcilere büyük ihtimalle avantajlı bir propaganda sağlayacaktır... Modern medya, basit bir şekilde devrimcilerin ne yaptıklarını, propaganda için önemli enstrümanların ne olduğunu duyuracaktır.” “Silahlı hareketleri de içeren şehir gerilla faaliyetlerinin koordinasyonu, propaganda yapmanın temel yollarındandır. Özel ve kararlı bir amaca dayanarak başarılı olan bu hareketler, kaçınılmaz olarak medya sistemine propaganda materyali olacaktır. Banka saldırıları, pusu kurmak, silah kaçakçılığı ve dağıtıcılığı, mahkumların kurtarılması, infazlar, adam kaçırmaya, sabotaj, terörizm ve sınır savaşı; tüm durumlar uygundur. Gerillalar tarafından gerçekleştirilen, uçak, tren, gemi kaçırmaya olayları da propaganda etkileri açısından özellikle önemlidir.”³⁴⁸

Benzer şekilde, teröristler, eylemlerini, G8 gibi uluslararası zirveler, seçimler ya da olimpiyatlar gibi büyük medya olayları öncesi veya sürecinde gerçekleştirmeye çalışırlar.³⁴⁹ Birleşik Kızıl Ordu (United Red Army) adlı terörist organizasyonun liderlerinden bir tanesi durumu şu şekilde ifade etmektedir: “Bizim için başka bir yol yok. Şiddet eylemleri... şok edicidir. Biz her yerde insanları şoke etmek istiyoruz... . Bu, bizim insanlarla iletişim kurma yolumuzdur.”³⁵⁰

Televizyon izleyicisinin büyük bir çoğunluğunun en fazla izlediği program türü haber ve haber programları olarak belirlenmiştir. Bunun nedeni, izleyicinin yurtdışı ve dünyada gelişen olaylardan haberdar olmak istemesi gibi görünmektedir. Ancak izleyicilere, izledikleri haberlere inanıp inanmadıkları sorulduğunda, pek çok izleyici bu soruyu yanıtlamakta zorlanmıştır. Bu durumda izleyicinin haber ve haber programları tercih nedeni, yurt ve dünya olaylarından haberdar olmaktan çok, başka bir nedene dayanmaktadır. Bu da, izleyicinin kendisini sürekli sosyal alanın içinde hissetme kaygısı, sosyaliteden soyutlanmama, diğer insanların faaliyetlerinden, duygularından, düşüncelerinden uzak hissetmeme eğilimi olarak ortaya çıkmaktadır. İzleyici, izlediği

³⁴⁸ MARIGHELLA, a.g.e.

³⁴⁹ FREY, Bruno S. ve ROHNER, Dominik: “Blood and Ink! The Common-Interest-Game Between Terrorists and the Media”, **Working Paper Series**, Institute for Empirical Research in Economics University of Zurich, No:285, Nisan 2006, s.3.

³⁵⁰ McKNIGHT, Gerald: **The Mind of the Terrorist**, London: Michael Joseph, 1974, s.168'den aktaran a.g.e.

haberlerin çoğunun abartılı, kasıtlı ya da yalan olduğunun farkına varsa da, diğer insanlarla aynı gündem, aynı konular ve aynı kişiler üzerinde rastlaşmak, konuşmak ve tartışmak için böyle bir eğilim içine girmektedir.³⁵¹

Bununla birlikte, *Galtung* ve *Ruge* tarafından *The Structure of Foreign News* adlı makalede belirlenen faktörlerden, “şiddet içeriği, sürpriz içermesi, berraklık, ender bulunma, elit kesim arasındaki ilişki, kişiselleştirme, negatif karakter vb” ölçütlerin yüksek seviyede varlığı, olayın haber olarak ortaya çıktığını ortaya koymaktadır.³⁵² Terör eylemleri, bu faktörler göz önüne alındığında, izlenme konusunda oldukça ilgi çekici olduğundan, medya, bunları görmezlikten gelememektedir.

Bilgi çağında pek muhtemeldir ki, bireyler bilgiyi en kolay ve en hızlı edinebilecekleri yolu tercih etmektedirler. Tercih etmenin de ötesinde insan, doğası gereği bilgiyi doğal yollardan kendiliğinden de edinmektedir. İnsan bilgiyi doğumundan itibaren ortalama 25 yaşına kadar; ailesinden, çevresinden, eğitim hayatında okullardan edinmektedir. Bu aşamadan sonra eğitim ve bilgilendirme işlevini büyük oranda medya karşılamaktadır. Medya, asıl olarak fikir değiştirmekten ziyade fikirleri pekiştirme yönünde üstün bir role sahip durumdadır. Bu bağlamda medyanın edindiği işlevi yerine getirebilmesi için hitap ettiği toplumda altyapısal olgunluk ve algı açıklığının var olması gerekmektedir.

İzleyici hiç farkına varamadan medyadan yayılan bilgilerle başka toplumların, başka kültürlerin hayat standartları, yaşam biçimleri, birbirleriyle olan ilişkileri, davranış kalıpları, sosyal sorunları ve tüketim alanları ile ilgili bilgilerle donanmaktadır.³⁵³ Zira *Kongar*'ın bu konudaki tespiti ilgi çekicidir. Esasen SSCB'de yükselen tüketim beklentisinin topluma egemen olması, ekonominin üretim yapısının yükselen beklentilere uyarlanamaması, üretim verimliliğinin arttırılamaması ekonomiyi çöküş trendine sürükleyerek dağılma fitilini ateşlemiştir. Ardından Batı'dan kaynaklanan *iletişim-bilişim devrimi*, SSCB'nin kendisini Batı'dan soyutlamak üzere etrafını sardığı demir perdeyi

³⁵¹ “Televizyon İzleyicisinin Davranışları Üzerine Bir Araştırma”, **Bilim ve Teknik**, Sayı: 336, Kasım 1995, s.98.

³⁵² GALTUNG, Johan ve RUGE, Mari Holmboe: “The Structure of Foreign News: The Presentation of the Congo, Cuba and Cyprus Crises in Four Norwegian Newspapers”, **Journal of Peace Research**, Vol. 2, No. 1, 1965, ss.64-90.

³⁵³ NURDOĞAN, Rigel: **Medya Ninnileri**, İstanbul: Sistem Yayınları, 1993, s.172.

uzaydan aşarak gelmiştir. Klasik özgürlükleri ve tüketim toplumu normlarını çağdaş iletişim teknolojilerini kullanarak topluma aktarmıştır.³⁵⁴

İletişim teknolojileri ile kamuoyunun yönlendirilmesi işlevi, yani propagandanın faal konumu yukarıda *Bismarck*'ın da belirttiği gibi savaş – nizami, psikolojik, gerilla vb - esnasında, seçim öncesinde ve av sonrasında gerçekleşmektedir. Av sonrası ifadesi, bireyler arasında olabileceği gibi savaş (ve/veya türevi mücadeleler) sonrası verilerin yansıtılmasında bazı değerlerin korunması adına da ortaya çıkabilmektedir.

Örneğin, Nazi Almanya'sının propagandadan sorumlu Bakanı *Goebbels*, Hitler karşıtlarının “Führer hasta, ölmek üzere” temasıyla yaydıkları propagandayı çürütmek için önce onların bu açıklamasını destekleyici açıklamalar yaptırır. Bir süre sonra da Hitler'in öldüğü dedikodusunu yayar. Hitler karşıtları sevinç çığlıkları atarken *Goebbels*, öldürücü darbeyi vurur: Tüm Almanya'yı ve dünyayı Hitler'in öldüğüne inandırdıktan sonra onu canlı yayında radyodan verilen bir mitingde konuşturur. Böylelikle Hitler karşıtlarının yaydığı söylentiyle birlikte onu yayanların da propaganda kaynaklarının inandırıcılığını yok eder.³⁵⁵ Benzer bir örnek olarak, 3 Şubat 1943, sabah saatlerinde milyonlarca Alman dinleyici radyolarının başında şu haberi dinlemektedir: “Stalingrad yıkıntılarının zirvesine dikilen gamalı haçlı bayrak ile son muharebe de tamamlanmıştır. Ordunun verdiği zayıflar boşa değildir. Almanya'nın ayakta kalması için onlar canlarını feda ettiler...” Radyodan sunulan bu bildiri yalandır, çünkü Stalingrad'da aslında 6. Alman ordusu teslim olmuştur. Askerlerinin kanının son damlasına kadar savaşmasını arzulayan Hitler, küplere binmiş ve gerçeğin saptırılması emrini vermiştir. Stalingrad, savaş sırasında gerçeklerle medya haberleri arasında büyük farklar olduğunun birçok örneğinden sadece biridir.³⁵⁶ Çok tanınan ve Batı kamuoyunda geniş yankılar uyandıran Baader Meinhof, Japon Kızıl Ordusu, Kızıl Tugaylar çok büyük gruplar sanılmıştır. Hâlbuki en fazla yankı uyandırdıkları dönemlerde bile 5–50 kadar üyeleri olmuştur. Onların tek zaferi propaganda alanında.³⁵⁷

³⁵⁴ KONGAR, a.g.e., s.22.

³⁵⁵ KARAKAYA, Serdar: “Türk Medyasında Haberin Manipülasyonu ve Dezenformasyonu”, TÜRKOĞLU, Nurçay ed., *Medya Okuryazarlığı*, İstanbul: Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, 2006, s.176.

³⁵⁶ HECKING, Claus: “Savaşın İlk Kurbanı Gerçekler”, (<http://www.evrensel.net/03/04/04/toplum.html>) (20.11.2007)

³⁵⁷ LAQUEUR, Walter: *Terrorism*, Boston: Little Brown and Company, 1977, s.218'den aktaran TAVAS, a.g.e., s.23.

Medya, kimi zaman da kitlesel infiale neden olabilmektedir. Türk medya tarihinin en yüz kızartıcı dezenformasyon örneklerinden birisi 6-7 Eylül olaylarını başlatan “Atatürk'ün doğduğu evin Selanik'te bombalandığı” haberidir. Bu haber, bir anda başlayan, dalga dalga yayılan, İstanbul'un altını üstüne getiren büyük saldırı ve yağma olaylarının tetikleyicisi olmuştur. 6-7 Eylül tarihlerini kapsayan iki günlük toplumsal linçte azınlıklara ait binlerce işyeri ve ev yakılıp yıkılmış, yağmalanmış, sahipleri aileleriyle birlikte ülkeyi terk etmek zorunda kalmıştır.³⁵⁸ 1993 yılında Sivas'ta Pir Sultan Abdal'ı anma törenleri sırasındaki bir takım medya biriminin tutumunun 40 aydının diri diri yakılması ile sonuçlanan bir galeyanı tetiklediği, yine benzer şekilde 2005 yılında Trabzon ilinde Nevruz kutlamaları sonrası yine bir takım yerel medyanın tutumu dolayısıyla açık linç girişimleri gözlemlendiği yönünde izlenimler mevcuttur.

Dezenformasyona en çarpıcı örneklerden birini, “Kuveytli bebekler” oluşturmaktadır. Aslında, kökenleri Birinci Dünya Savaşı'na, Almanları, Belçikalı bebekleri havaya atıp süngülemekle suçlayan İngiliz propagandasına dek uzanan bu “hikâye”, tozları alınarak, Körfez Savaşı'na uyarlanmıştır: Modern bir Kuveyt hastanesini basan Iraklı askerler, erken doğmuş bebekleri kuvözlerinden fırlatıp atarlar, çünkü kuvözler Irak'a gönderilecektir. İlk anda insana inanılmaz gelen bu hikâye, ilk kez *Daily Telegraph* tarafından 5 Eylül 1990'da yayınlanmıştır. Fakat, hikâyede insan unsuru eksiktir, ne bir televizyon görüntüsü vardır, ne de ölü bebeklerinin başında ağlaşan annelerle yapılmış bir röportaj. Bu eksik çok geçmeden giderilmiştir. Kendine Özgür Kuveyt Vatandaşları diyen bir örgüt (sürgündeki Kuveyt Hükümeti tarafından finanse edilmekteydi), Irak'ın Amerika'nın müdahalesiyle Kuveyt'ten çıkarılmasına yönelik bir kampanya için Amerika'nın büyük halkla ilişkiler şirketlerinden Hill&Knowlton ile 10 milyon dolarlık bir sözleşme imzalamıştır.³⁵⁹ ABD Kongresi'nin İnsan Hakları Komisyonu Ekim ayında toplanacaktır. Hill&Knowlton, kongreye bebeklerin hikâyesini anlatacak 15 yaşında Kuveytli bir kız ayarlamıştır. Genç kız, çok başarılıdır, doğru zamanda gözyaşlarına boğulup sanki devam edemeyecekmiş gibi sesini titretirken gerçekten başarılıdır. Kongre komisyonuna, sadece “Neyyire” olarak tanıtılmış, yüzlerinde kızgınlık ve kararlılıkla onu dinleyen kongre üyeleri televizyon ekranlarına yansımıştır. Başkan Bush, bunu izleyen beş hafta boyunca Saddam rejiminin kötülüğünü anlatmak için tam altı kez bu hikâyeye göndermede bulunmuştur. Senato'nun, Saddam'ı

³⁵⁸ KARAKAYA, a.g.e.

³⁵⁹ KNIGHTLEY, Philip: “The Disinformation Campaign”, *The Guardian*, (<http://www.guardian.co.uk/Archive/Article/0,4273,4270014,00.html>), (11.01.2008)

Kuveyt'ten çıkarmaya yönelik bir askeri müdahaleyi tartıştığı oturumda, yedi senatör özellikle kuvvözdeki bebekler hikâyesini hatırlatmıştır. Nihayetinde savaş yanlıları oylamayı sadece beş oy farkla kazanmıştır. *John R. Macarthur*'un savaş sırasındaki propaganda faaliyetleri ile ilgili araştırması, bu bebeklere yönelik vahşet hikâyesinin, Amerikan halkının savaşın zorunluluğuna hazırlanmasına yönelik kampanyada bir dönüm noktası olduğunu ortaya koymaktadır. Gerçek, iki yıl sonra ortaya çıkmıştır. Hikâye bir uydurma, bir masaldır. Hill&Knowlton'ın Kongre komisyonunda ifade vermesi için hazırladığı Neyyire, Kuveyt'in ABD büyükelçisinin kızıdan başkası değildir. Macarthur bunu gözler önüne serdiğinde savaş çoktan kazanılıp bitmiş, bunun da artık hiçbir önemi kalmamıştır.³⁶⁰

Dezenformasyon örneklerine çok stratejik noktalarda da rastlanabilmektedir. ABD Hükümeti'ne sunulan *Warren Raporu*'na göre korkunç bir dezenformasyon çabası gözlemlenmektedir. Önemli dezenformasyon çabalarından biri de 2002 yılında *Gregory Douglas* tarafından yayımlanan *Regicide* adlı kitapta gün yüzüne çıkmaktadır. CIA tarafından planlanan bir dezenformasyon kampanyasında medya, belirli rapor ve kitaplarla hedef alınmakta ve halkın kafası ilgili konu üzerinde tamamıyla karmakarışık hale getirilmektedir. Buradaki amaç ise, John F. Kennedy suikastında halkın kafasında oluşan, "suikasta CIA'in dahil olmuş olma olasılığı"nın bertarafıdır. Bu yönde açığa çıkan unsurlar ise oldukça şaşırtıcıdır.³⁶¹ Bununla birlikte, ABD yürüttüğü propaganda faaliyetleriyle inandırıcılığını ve güvenilirliğini yitirme noktasına gelmiştir. Hatırlanacağı üzere, 1991'de çöl fırtınası operasyonu öncesi petrole bulanmış karabatak CNN'de sürekli yayınlanmış, dünya halkları savaşa inandırılmıştır. Sonradan, bunun Fransa'da tanker kazası ile petrole bulanmış karabatak olduğu anlaşılmıştır.

Dunne'nin *Terörist TV* olarak isimlendirdiği olgu ise, 5 Eylül 1972'de sabaha karşı saat 04.30'da, sportif giyimli beş Arap teröristin Olimpiyat Köyü'nü çevreleyen çitlere tırmanmasıyla Münih'te doğmuştur.³⁶² Bu beş kişi ve daha sonra bu gruba dahil olan üç kişi ile birlikte, toplam sekiz kişiden oluşan otomatik silahlı terörist grup, ivedilikle, bir İsraili koçu öldürmüş, çıplak bedenini camdan aşağıya fırlatmışlardır. Kısa bir süre sonra da, bir İsraili atlete ateş etmişler ve yedi takım arkadaşının gözleri önünde kan kaybından

³⁶⁰ A.g.s.

³⁶¹ MUHLENBERG, John D.S.: "Disinformation Campaigns", *The New American*, Vol. 21, 25 Temmuz 2005.

³⁶² DUNNE, Tim: "Terrorism and the News Media", APR, 9 Haziran 2006, s.14. (İnternet Erişimi: <http://www.rusi.ca/ns/Terrorism%20and%20the%20Media.pdf>), (22.02.2008)

ölmesine göz yummuşlardır. Daha sonra da, 200 tutuklu terörist serbest kalmadığı takdirde rehlin aldıkları sporcuları öldürmekle tehdit etmişlerdir.³⁶³ Bunun üzerine, gizli ve yüksek yerlere konuşlanmış kameralar bu olağanüstü durumu görüntülemeye başlamışlardır. İlk olarak, yüzü örtülü silahlı bir kişi, etrafı kolaçan etme amacıyla balkona çıkmıştır. Daha sonra Alman keskin nişancılar, bina etrafında yerlerini almışlardır. Çok geçmeden, gerillaların da televizyonu izlediğinin farkına varılmış ve ABC kanalı, polisin operasyon hazırlığı için yayını durdurmuştur. Sonunda Alman planı, istendiği gibi gitmemiş ve gerillalar ile Alman polisi arasında çatışma çıkmıştır. Beş terörist öldürülmüş ve üç tanesi sağ olarak ele geçirilmiştir.³⁶⁴ İsrail'in kendi takımının güvenliğini sağlama teklifini reddeden Almanların hatalı taktiği neticesinde sağ kalan üç terörist, geride kalan tüm İsraili sporcuları öldürmüştür. Fakat bu üç teröristin hiçbiri, mahkemeye dahi çıkarılamamıştır.³⁶⁵ Bu teröristler, bir ay sonra, kaçırılan Lufthansa uçağı ve yolcuları ile takas edilmişlerdir.³⁶⁶ Takas edilen teröristler, evlerine döndüklerinde ise kahramanca karşılanmış, öldürülen teröristler ise Libya'ya gönderilmiş, burada kendilerine şehit töreni eşliğinde defin uygulanmıştır. Sonraki olası terörist eylemlere meyil vermemek adına azimli görünen İsrail ise, gizli servisleri aracılığıyla sağ kalan üç teröristten ikisine suikast düzenlemiştir.³⁶⁷

Bir zamanlar, Yaser Arafat'ın ortağı olan Mohammad Oudeh'in çekip çevirdiği operasyonda teröristler, Kara Eylül adlı terörist örgütün mensuplarıydılar. Ayrıca, Oudeh, Arafat'ın operasyonda talimat verici olduğunu da belirtmiştir. Bu operasyonun, FKÖ'nün medyayı, dünyanın dikkatini Filistin sorununa çekmek için kullandığı bir strateji olduğunu belirten planlayıcılardan *Faud al-Shameli*, şunları söylemiştir: “El Al ofislerine düzenlemiş olduğumuz bombalı saldırılar istediğimiz etkiyi oluşturmamıştır.... Bu yüzden onların önemli isimlerini öldürmek durumundaydık. Devlet adamlarına yanaşmamız zor olduğundan, artist ve sporcuları öldürmek durumundaydık.”³⁶⁸

1972 Münih Olimpiyatları sonrası, Filistinli bir terörist ise:

³⁶³ DERSHOWITZ, Alan M.: **Why Terrorism Works: Understanding the Threat, Responding to The Challenge**, New Haven: Yale University Press, 2002, s.43.

³⁶⁴ McALISTER, Melani: **Television, Terrorism, and the Making of Incomprehension**, Thailand: University of the Thai Chamber of Commerce, 7 Aralık 2001'den aktaran DUNNE, a.g.e., s.14-15.

³⁶⁵ DERSHOWITZ, a.g.e. ss. 42-43.

³⁶⁶ McALISTER, a.g.e.

³⁶⁷ DERSHOWITZ, a.g.e. s. 44.

³⁶⁸ A.g.e. s. 41.

“Batı Dünyası’nın modern dininin spor olduğunu fark ettik. İngiliz ve Amerikalıların diğer bir kanalda spor ile ilgili bir olay var ise izledikleri program ne olursa olsun kanallarını değiştireceklerini ve Filistinlilerin sözlerini dinleyeceklerini biliyorduk. Dünyanın bize kulak vermesi için bu dinin en kutsal seremonisini, olimpiyatları kullanmaya karar verdik. Spor ve televizyon tanrınıza insanları kurban ettik. Onlar da bizim duamızı yanıtladılar. Münih sonrası hiç kimse Filistinlileri ya da amaçlarını görmezlikten gelemedi”³⁶⁹ şeklinde beyanatta bulunmuştur.

Filistin Halk Kurtuluş Cephesi lideri *George Habash* ise şunları belirtmektedir:

“Temel nokta, hedeflerin %100 başarı ile seçilmesidir. Beklenmedik küçük zararlarla, sınırları rahatsız etmek, bozmak, etkilemek... Bu, düşünen bir adamın oyunudur. Bilhassa o kişi, Halk Cephesi kadar fakirse. Düzenli savaşı düşünmek ve sürdürmek bizim için aptalca olacaktır, zira, emperyalizm çok kuvvetli ve İsrail çok güçlü bir konumdadır. Onları yok edebilmemizin tek yolu, oraya, buraya küçük küçük darbeler indirerek, adım adım, azar azar, yıllarca, on yıllarca azimli, kararlı ve sabırlı olarak ilerlememize bağlıdır. Ve mevcut stratejimize devam edeceğiz. Şu an gördüğünüz küçük bir acıdır yalnızca.”³⁷⁰

Bu noktada Alman eski teröristi *Hans-Joachim Klein*’in söyledikleri de ilgi çekicidir:

“Biz aramızda kendimize sorduk ve aramızda tartıştık. Nasıl bir eylem gerçekleştirirsek, herkes hakkımızda konuşur ve bütün medya bu konuda haber-yorum yapar? Sonunda da Yahudi Topluluğu Merkezi’ne bombalı saldırıda bulunmaya karar verdik. Bu eylem yerini seçerken de, önemli noktaların üst üste gelmesine gayret ettik. Çünkü Almanlar hala kendi geçmişleri olan Nazilerle bir hesaplaşma içerisindeydiler. Filistin problemi ve Filistinli gerillaların İsraililerce öldürülüyor olması da söz konusuydu. İşte böyle bir dönemde, bu tip bir bombalama, liberallerden eski Nazi’lere kadar herkes

³⁶⁹ WEIMANN, a.g.e.

³⁷⁰ Center for Defence Information, a.g.s.

tarafından dikkate alınacaktı. Kısaca herkes olayı, hem Almanya içinde hem de diğer ülkelerde önemseyecek hem de haber yapacaktı.”³⁷¹

1975’de, Viyana’da, OPEC liderlerinin rehin alındığı eylemi gerçekleştiren teröristler adına konuşan Brezilyalı *Carlos Marighella*, eylemi neden yaptıklarını ve isteklerinin neler olduğunu televizyon kameraları olay yerine geldikten sonra açıklamıştır.³⁷² Benzer şekilde deniz aşırı terörist operasyonları da, derhal çözüm amacıyla ya da şiddetin kendisi amaç olduğu için düzenlenmiştir. Bu şekilde Kasım 1975’de Monteros Buenos Aires’de Alman Mercedes Benz’in yöneticisi kaçırılmış ve firmanın başka bir takım isteklerin yanı sıra Avrupa, Washington, Meksika gibi bölgelerde medyaya, çok uluslu şirketlerin gelişmekte olan ülkelerde ekonomik emperyalizm yaptıklarını ilan etmesiyle serbest bırakılmıştır.³⁷³

Bir başka örnek olarak, Şubat 1975’te Baader Meinhof teröristleri, Batı Berlinli bir siyasetçiyi hapisanedeki arkadaşlarının serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla kaçırmış ve yerel bir televizyonu da ele geçirmişlerdir. Bu olayı anlatırken bir Batı Alman editör şöyle demektedir: “72 saatliğine medyanın kontrolünü kaybetmiştik. Onların zaman çizelgesine uyabilmek için show programlarını erteliyorduk. Kameralarımızın her bir tutukluyu uçağa binerken çekecek şekilde konuşlandırılmasını ve haber sunumumuzun da onların hazırladığı cümlelerden oluşmasını istiyorlardı.”³⁷⁴

Mart 1977’de Washington’daki Hanefi Muslim Kuşatması sırasında, medyanın teröristlerle etkileşimi, medyanın kanun yaptırımı çabalarına müdahalesine ve medyanın terörist eylemlerdeki proaktif rolüne örnek teşkil etmektedir. Kuşatma boyunca gerçekleştirilen canlı yayın, istekli gazetecilerin telefon hatlarını teröristlerle röportaj yapmak için bloke etmeleri, ister istemez bir müdahale manası taşımaktadır.³⁷⁵

En kötü zararlar sonuçlanabilecek davranışlardan birisi ise şöyle gerçekleşmiştir. TV muhabiri beşinci kata bir iple bağlanarak kaldırılmış olan bir sepeti yakalamıştır. Bu katta dünyanın sonradan öğreneceği gibi binadaki bazı insanlar baskından kurtularak kendilerini

³⁷¹ KORKMAZ, a.g.e., s.161-162.

³⁷² CAN, Faruk: **Bilgi Çağının Gündümlü Silahlı Medya**, İstanbul: Alfa Yayınları, 2005, s. 53.

³⁷³ CAŞIN, a.g.e., s.721.

³⁷⁴ A.g.e.

³⁷⁵ COMBS, a.g.e., s.135.

bir odaya kapatmışlardır. Onların varlığı, tüm rehinelere sekizinci kata toplayan saldırganlar tarafından bilinmemektedir. Silahlı adamlar alt katları da öğleden sonraya kadar aramışlardır. Büyük bir ihtimalle haber atlatan bir televizyon muhabirinden dışarıda haber muhabirlerini takip eden bir arkadaşları tarafından öğrenilip bu silahlı gruba haber verilmiştir. Şans eseri silahlı grup kapıyı kırıp içeri girmemiştir.³⁷⁶ Kaldı ki benzer bir olay çok vahim bir netice ile sonuçlanmıştır. 1977 Ekim ayında Mogadişu Havaalanı'na indirilen Lufthansa uçağının kaptanının yetkililerle haberleştiğini radyodan öğrenen teröristler, pilotu derhal öldürmüşlerdir.³⁷⁷

Medya sivillerin hayatını tehlikeye atabileceği gibi zaman zaman da güvenlik kuvvetlerini de tehlikeli durumlara sokabilmektedir. Örneğin; 1980 Nisan'ında Londra'daki İran elçiliğindeki olay sırasında güvenlik görevlileri, medyanın canlı yayın yapmasına güvenlik güçlerini göstermemek şartıyla izin vermiştir. BBC ekibinin buna uymasına rağmen ITN kameramanı Londra havaalanından direk olay yerine giderek küçük bir el kamerasını gizlice çekim alanına sokmayı başarmıştır. Eldeki kamera, ayrıca canlı yayında yapabilmektedir. Kameraman, elçilik binasının tam karşısına bir yere geçerek oldukça geniş açıdan çekim yapmaya başlamıştır. Bu sırada SAS komandoları da çatıdan harekete geçmek için hazırlanmaktadır. Bütün bunlar, canlı yayında gösterilmeye başlanmıştır. Nedeni bilinmemekle birlikte yayımcı kuruluş, yayını sadece dört dakika gecikmeli olarak yayımlamıştır. Şans eseri güvenlik kuvvetleri görevlerini tamamlamışlardır, ancak büyük bir risk yaşandığı da böylece ortaya çıkmıştır.³⁷⁸

Terör eylemlerinin yankısı, gerçekleştiği coğrafyaya göre de değişebilmektedir. Aralık 1983'te bir grup İranlı Şii, ABD ve Fransız büyükelçiliklerine, ülkedeki elektrik santrallerine ve diğer tesislere saldırarak Kuveyt'te destabilasyon süreci yaşatmak için bir süreç başlatmıştır. Verdikleri tahribata rağmen saldırı başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Yüzlerce Şii kuşatılmış, 17'si yakalanmıştır. Kimisi uzun süreli hapse, kimisi de ölüm cezasına çarptırılmıştır. Körfez bölgesinden uzakta gerçekleştiği için, olay, -en azından Batı'da- kısa zamanda unutulmuştur.³⁷⁹

---

³⁷⁶ CAŞIN, a.g.e., s.713.

³⁷⁷ HAZIR, a.g.e.

³⁷⁸ CAŞIN, a.g.e., s.733.

³⁷⁹ ANDERSON, a.g.e.

1985 yılındaki Lübnanlı Şii teröristlerin düzenlediği TWA 847 uçağının kaçırılması sırasında Amerikan medyasının tutumu *Jenkins*'in gözlemini desteklemektedir. Hizbullah'a bağlı üç terörist Roma-Kahire seferini yapan yolcu uçağını 14 Haziran'da kaçırmışlardır. Hava korsanları, İsrail hapishanesindeki 776 Şii'nin serbest bırakılmasını istemiş, daha sonra bu rakamı düşürmüşlerdir. El konulan yolcu uçağı, önce Beyrut'a sonra Cezayir ve sonra tekrar Beyrut'a uçurulmuştur. Her duruşta, aralarında kadın ve çocukların da bulunduğu Amerikan vatandaşı olmayanlar, serbest bırakılmış, son olarak otuz dokuz Amerikan vatandaşı olan erkek yolcuyu ellerinde tutmaya devam etmişlerdir. Uçak, Beyrut'a ikinci kez indiğinde, olası bir ABD kurtarma operasyonu endişesinden dolayı rehinelere, gizlice şehre sokulmuştur. Amerikalıların Beyrut'ta tutulduğu yedi günlük kriz döneminde, 500'e yakın haber parçası ABD'nin önde gelen (ABC, NBC, CBS gibi) televizyonlarında yayınlanmıştır.³⁸⁰ Akşam haber bültenlerinin amiral gemisi haberlerinin üçte ikisi (21 dakikanın 14 dakikası) rehine hikayesine ayrılmış;³⁸¹ on yedi gün boyunca en az seksen kere rutin programlar, özel raporlar ve haber bültenleri için kesilmiştir. Bu günler boyunca bu üç büyük kanal, Beyrut'ta toplam 85 personel ile temsil edilmiştir. Bu kişilerin verdiği haberler çok belirgindir: o günlerde, rehinelere endişeli ailelerinin dışındakiler için, dünyanın herhangi bir yerinde başka bir haber yoktur ve önemli bir olay meydana gelmemektedir.³⁸² Amerikan televizyon kuruluşlarının dünyadaki medya organizasyonları içinde üstün durumda olmalarından dolayı, medya odaklı teröristlerin kendi vatandaşlarına yönelik terör olayları gerçekleştirmektense Amerikan vatandaşlarına yönelik eylemler gerçekleştirdikleri gözlemlenmektedir.³⁸³

Medyanın kullanılması ve manipüle edilmesi *Marighella* ve diğerleri gibi siyasi ve ideolojik şiddet yanlıları tarafından her türlü terörist faaliyette denenmiştir. Böylece yalnız birincil hedefte korku yaymakla kalmamış, aynı zamanda düşünce ve hareketlerini kendilerini bir kahraman gibi göstererek yaymayı da başarmışlardır. Medya manipülasyonunun dramatik bir örneği Patricia Hearst-SLA örneğidir. Teröristler medyanın teyp ve yazılı materyallerden oluşan mesajlarını taşımasının tutuklunun güvenliğini tehlikeye attığını ısrarla bildirmişlerdir. Birkaç yıl medya, konunun değerinin üzerinde bir önemle konuya eğilmiş ve böylelikle SLA'nın kendini halka anlatma ihtiyacına ve

³⁸⁰ HOFFMAN, a.g.e., s.132.

³⁸¹ ATWATER, Tony: "Network Evening News Coverage of the TWA Hostage Crisis", **Terrorism and the News Media Research Project**, Boston: Emerson College, s.7.

³⁸² HOFFMAN, a.g.e., s.132-133.

³⁸³ CAŞIN, a.g.e., s.706.

sansasyonel bir kitlesel eğlenceye hizmet etmiştir. Bu davada en rahatsızlık verici durum ise medyanın küçük bir grup suçluya *Robin Hood* imajı vermesi ve olayı uluslararası tanınan, güçlenen bir harekete çevirmesi ve yetkililere aşılamayacak bir sorun olarak sunması gerçeğidir.³⁸⁴

10 Temmuz 1992’de medyada yer alan “Alman TV’si PKK ile karakol bastı.” başlıklı haber; “Alman SAT 1 televizyon kanalında Akut adlı haber programında PKK’lıların Türk sınır karakoluna yaptıkları baskın bütün çıplaklığıyla gösterilmiştir. 6 Türk askerinin şehit edildiği saldırıda 120 askerinin de öldürüldüğü iddia edilmiştir. PKK’nın Kuzey Irak’taki kamplarını görüntüleyen Alman TV muhabirleri, teröristlerin elindeki plandan Türkiye’ye yapılacak karakol baskınını baştan sona kadar ekrana yansıtmışlardır. Televizyon muhabirinin de katıldığı baskında, önce karakolun çember altına alınması, daha sonra yüksek bir tepeden karakol cephaneliğinin havaya uçurulması ekrana getirilmiştir. Saldırıdan sonra kamplarına dönen teröristler baskının bilançosunu verirken 120 Türk askerinin öldürüldüğünü belirtip 13 kayıp verdiklerini iddia etmişlerdir. Ekranda Abdullah Öcalan’ın kardeşi Ferhat Öcalan da bir konuşma yapmıştır. Kardeş Öcalan; giderek güçlendiklerini ve Nevruz olaylarından sonra kendi saflarına 200 kişinin katıldığını ileri sürmüştür. Ferhat Öcalan öldürdükleri bir Türk askerinin kimliğini de göstererek “Adı Mehmet Keskin olan bu asker gibi daha bir çok asker öldürdük” demiştir. SAT1 TV muhabirlerinden *Matthias Preffer* ile kameraman *Kai Andersson*’nun Lübnan’ın Beka vadisinden ayrıldıktan sonra Kuzey Irak’taki bir bölgeye yerleşen PKK kamplarındaki yaşam bütün detaylarına kadar görüntülerde ortaya çıkmıştır”³⁸⁵ şeklinde bir ifadeye sahiptir. Öte yandan, *Özgür Gündem* gazetesinde Ali Fırat takma adıyla yazılar yazan PKK lideri Abdullah Öcalan, bir yazısında ormanların yakılması gerektiği yönünde mesaj vermiş ve kısa bir süre sonra Türkiye’nin sahil şeritlerinde çıkan orman yangınları birbirini izlemiştir.³⁸⁶

1996 yılında Avrasya Feribotu’nu kaçırانların elebaşı olarak tanınan *Muhammed Emin Tokcan* da olay esnasında bilmediği bir durumdan televizyonlar sayesinde haberdar olduğunu söylemiştir. Tokcan, “Emniyet Şube Müdürü’nün ayağından vurulduğunu, feribotta olduğunu televizyondan öğrendim” derken, gemide bulunan Türk yolcuları Samsun’da bırakmayı

³⁸⁴ A.g.e., s.720-721.

³⁸⁵ Hürriyet Gazetesi, 10 Temmuz 1992.

³⁸⁶ DEMİRCAN, a.g.e., s.31.

planladıklarını ancak televizyonlardan kendilerine karşı bir operasyon yapılacağını öğrendikleri için vazgeçtiklerini söylemektedir. Türkiye ile bir sorunu bulunmayan, dolayısıyla Türk yolcuların hayatlarının zaten tehlikede bulunmadığını da kendileri açıkça ifade eden bu grup yerine bir başka grup, mesela bölücü örgüt PKK'nın bu eylemi gerçekleştirmiş olduğunu düşünecek olursak bu örgütün şimdiye kadar hedef aldığı kişileri de hesaba katarsak, (sivil, üniformalı ayırımı yapmaksızın hemen oracıkta insanları öldürebilecekleri ortadadır) eylem yaptıkları gemide bir emniyet şube müdürünün bulunduğunu bilmelerinin o emniyet şube müdürünün hayatının bitmesi anlamına gelebileceği de açıktır.³⁸⁷

Colombia Üniversitesi Savaş ve Barış Çalışmaları Enstitüsünde görevli *Dr. Bowyer Bell* de bu konuda “Bir teröristin yalnızca niçin ve nasıl öldürdüğü değil, aynı zamanda nerede ve ne zaman öldürdüğü de birçok açıdan önemlidir. Terörist, televizyon *prime time*'in yaptığı şeyin şiddetini artırma, medyayı güdüp yönlendirme ve geniş kitlelere ulaşma ihtiyacının farkındadır” demektedir.³⁸⁸ Nitekim, bir zamanlar, İtalya'daki en etkin terörist örgütlerden olan Kızıl Tugaylar, gazetelerin en çok sattığı günlerin Perşembe ve Pazar olduğunu saptayarak, eylemlerini Çarşamba ve Cumartesi günleri yapmayı tercih etmiştir. Zira bu biçimde, daha fazla insanın eylemlerden haberdar olması mümkün olabilecektir. 1995'de gerçekleştirdiği eylemle “ünlenen” Oklahoma bombacısı *Timothy McVeigh* ise, Alfred Murrah binasını hedef olarak seçme nedenini “çevresinde iyi fotoğraflar çekebilmek ve kameraları yerleştirebilmek için yeterli alan vardı.”³⁸⁹ biçiminde açıklamıştır.

Hayatları tehlikeye atan bir diğer örnek de *Khalis*'e canlı bir telefon görüşmesi sırasında muhabir tarafından sorulan “son bir tarihiniz/ süreniz var mı” sorusudur. Çünkü bu sürenin verilmemiş olması güvenlik güçleri tarafından iyi bir haber olarak yorumlanmaktaydı; ancak bu sorunun sorulması silahlı gruba bu süreyi kurlmaları gerektiği fikrini verebilirdi. Buna mukabil, *Khalis*'in kendini yapmış olduğu konuşmaya çok kaptırılmış olması soruya dikkat vermesini engellemiştir.³⁹⁰ Yine *Khalis* olayında, başka bir sıkıntı da, bir Washington haber spikerinin *Khalis*'i zenci bir Müslüman olarak adlandırması üzerine gerçekleşmiştir. Ailesi zenci Müslümanlar tarafından katledilen

³⁸⁷ KESİCİ, CANKARA ve ÇEŞME, a.g.s.

³⁸⁸ KORKMAZ, a.g.e., s.161.

³⁸⁹ ARIBOĞAN, a.g.e., s.95.

³⁹⁰ CAŞIN, a.g.e., s.713.

Khalis, büyük bir nefretle rehinelere tutulduğu odaya koşup spikerin sözlerine karşı bir rehineyi öldüreceğini ifade etmiştir. Güvenlik güçleri, haber spikerine hemen konu hakkında özür dilemesi tavsiyesinde bulunmuştur. Khalis bunun üzerine sakinleşmiştir.³⁹¹

Ayrıca medya, haber yayma özgürlüğünü kullanırken kamuoyunu aydınlatmanın ötesinde zaman zaman da teröristlere istemeden de olsa yardımcı olabilmektedir. Örneğin, 17 Ocak 2000 tarihinde, İstanbul'un Beykoz semtinde Hizbullah operasyonu, saat 14:30'da başlamış, televizyonlar ise 15:00'te canlı yayına girmişlerdir. Canlı yayın, operasyonun bitiş saati olan 19:30'dan yarım saat öncesine kadar devam etmiştir. Teröristler, televizyon izliyor olsalardı ya da birileri telefon aracılığı ile operasyonun yapıldığı şeklini bildirmiş olsaydı, operasyon hiç istenmeyecek neticelerle sonuçlanabilirdi.³⁹²

B. L. Nacos'un aktarımına göre, *John Updike* adlı yazar Dünya Ticaret Merkezi'nin yıkılışını 10. kattaki evinden izlemiştir. Fakat söylediğine göre Amerikan halkının pek çoğu, olayları, televizyon kanallarında gördüklerinde bunun bir reklam olduğunu zannetmişlerdir. Amerikan toplumunun medyada gördüğü yorumlar ve kurgular neticesinde bilinçli ya da bilinçsiz bir tür yönlendirmeye karşı karşıya kaldıkları sonradan ortaya çıkmıştır. 12 Eylül günü çıkan 122 gazetenin 60'ının ön sayfasında ikinci uçağın çarptığı ve büyük bir ateş topunun görüldüğü resim vardır. Şu açıktır ki, medya böyle bir olaya Amerikan hükümetinden en azından lojistik anlamda daha hazırdır. Olayların gerçekleşmeye başlamasının hemen ardından Amerikan Başkanı ne yapılacağını kararlaştırana kadar ülkenin üzerinde uçarken, başkan yardımcısı da korunmak üzere dağlara götürülmüştür. Ama o sırada medya olanca hızıyla ve teknolojiyle olayları tüm dünyaya göstermektedir.³⁹³ Hatta medya, 11 Eylül olaylarında o kadar yönlendirici olmuştur ki olayın tarihteki adı 9/11 olarak belirlemiştir. Oysaki sadece İngilizce konuşulan ülkelerde tarih yazımı, önce ay sonra gün şeklinde gerçekleştirilmektedir.³⁹⁴

Gazeteciler, kimi zaman toplumsal değerleri küçümseyebilmektedir. Yalnızca çetin sorular sormakla kalmamakta, bununla birlikte septikliklerini haber metinlerinde ya da analizlerinde dile getirebilmektedirler. Örneğin, Bush, ABD'nin Usame Bin Ladin'i ele

³⁹¹ A.g.e.

³⁹² ERSOY, Ömer: "Terörizm ve Diğer Örgütlü Suçlarda Yakınlaşma ve İşbirliğinin İncelenmesi", (<http://www.usakgundem.com/makale.php?id=8>), (18.01.2007)

³⁹³ CAŞIN, a.g.e., s.741.

³⁹⁴ A.g.e.

geçireceğini dile getirmiştir. Buna mukabil boydan boya bir manşet “herhangi biri Ladin’i ele geçirebilir mi?” şeklindedir. Daha sonra Bush, teröristlerin finansal kaynaklarının peşinde olduklarını duyurmuştur.³⁹⁵ Bu tür haberlerin her gün gerçekleştirilmesi, vatandaşların devlete olan güvenini iyice azaltabileceği endişesi ile takip edilmektedir.³⁹⁶

Heider’e göre, “genellikle yayımlama konusundaki kararlar, haber organizasyonları tarafından dikkatsizce, tartışılmadan ve bireysel farkındalık sahibi olunmadan gerçekleştirilmektedir. Özellikle çok önemli olabilecek kriz zamanları, bu tür uygulamaların hiç de zamanı olmayan dönemlerdir.”³⁹⁷ Örneğin, Batı medyasının üzücü davranışlarından bir tanesi, 11 Eylül saldırılarının hemen sonrasında gerçekleştirdikleri yayınlarda bir devlet adamına yakışır bir sorumlulukla ve ölçülü hareket etmeksizin sorumluluğu Müslüman dünyasının tamamıyla bağdaştırmış olmasıdır.³⁹⁸ Her ne kadar, 11 Eylül saldırıları döneminde başlangıçta gerçek zamanlı bilgi akışı konusunda sıkıntılar bulunmasa da, sonrasında, diğer önemli olaylarda da gözlemlenen içerik yetersizliği, resmi açıklamalara odaklanma, iyi ve kötü arasındaki ikililik gibi tipik zorluklarla karşılaşmıştır.³⁹⁹

Diğer taraftan, *Louis Rukeyser*, Amerikan medyasının Arap teröristleri konu edindiği yayımları hakkında şunları söylemektedir: “Amerikan medyasının Arap gerillaları yayımlama şekli Kara Panterler Örgütü’nün yayımlama şekli de dahil olmak üzere tarafımdan hiçbir şeye benzetilememekte ve gazetecilik şanı açısından profesyonel yönüm için de ifade bulamamaktadır. Her iki grup için de gerçekliğin cazibesi ve şiddetin tehditi yansımaktadır. Her iki grupta da etkilerini önemli kılma ve ipe sapa gelmez ekstrem görüşlerini retorikte ciddi kılabilme eğilimleri vardır.”⁴⁰⁰

John Lafflin’in bu noktadaki tespiti de ilgi çekicidir: “fedailerin Batıdaki tanıtımları olağanüstü derecede iyi konumdadır, üstelik İsrail’dekine nazaran da çok daha iyidir; neredeyse kendi arzuladıkları şekilde medyada ifade edilmektedirler: klasik anti-Nazizm örneğindeki gibi, kahramanlar, direniş savaşçıları şeklindedir. Görkemli yansıtılmaları,

³⁹⁵ Society for the Advancement of Education: “Grading the Media on Terrorism Coverage”, **USA Today**, Vol: 130, Ocak 2002.

³⁹⁶ A.g.e.

³⁹⁷ A.g.e.

³⁹⁸ RAMSAY, Allan: “Diplomacy, Terrorism and the Media: The New 'Great Game'”, **Contemporary Review**, Vol: 279, Aralık 2001.

³⁹⁹ Society for the Advancement of Education, a.g.e.

⁴⁰⁰ MILLER, Abraham H.: **Terrorism and Hostage Negotiations**, Colo.: Westview Press, 1980, s.90-91.

avantaj olarak kendilerine dönmektedir. ABD, Britanya ve Avrupa'nın büyük bölgesinde romantikleştirilerek yansıtılmakta ve idealist gözüpek görünümüne bürünmektedirler.”⁴⁰¹

Öte yandan, terörizmin medyadan haber verme sürecinden faydalananı olması da söz konusu olabilmektedir. Beslan rehine krizi sürecinde medya, Kuzey Osetya Cumhuriyeti Başkanı'nın oğlu ve kızının rehineler arasında olduğunu duyurmuştur. Teröristlerin planının bütünü kontrolü altında tutan birimi de bunu şantaj unsuru olarak kullanmıştır.⁴⁰² 7 Eylül 2004'te Filistinli intihar komandocuları, Beersheba şehrinde 16 İsraili'nin ölmesine neden olmuştur. Bütün televizyon kanalları, İsraili devlet görevlisinin ırk ayırımına neden olabilecek duvarın -esasında bu duvar Filistin çatışmasının gerekçelerinin odağında bulunurken- inşasını haklı çıkarma girişimini sağlayabilecek trajedisini anlatmasına müsaade etmiştir. Neredeyse bütün medya organları, beş aylık çatışma periyodunun sonunu “görelî barış ve sükûnet” ve “şiddete bir ara” şeklinde rapor etmişlerdir. Bu beş aylık sürecin görelî barış ve sükûnet kısmında 71'i suikast olmak üzere 400 Filistinli öldürülmüştür. Şiddete bir ara olarak ifade edilen bölümde ise 73 Filistinli çocuk öldürülmüştür. 13 yaşında bir çocuk kalbinden, 5 yaşındaki bir çocuk da 2 yaşındaki kardeşi ile kolkola dolaşırken yüzünden aldığı kurşunla hayatını kaybetmiştir. Mazeb Majid adlı 14 yaşındaki çocuk da 18 İsrail kurşunu ile öldürülmüş, ailesi ise buldozerle üzerinden geçilen evlerine kaçmışlardır.⁴⁰³ Bunların hiçbir tanesi Britanya'da terörizm olarak adlandırılmamıştır. Birçoğu tamamen rapor edilmemiştir. Tüm bunlardan sonra ise periyotlar, “görelî barış ve sükûnet” ve “şiddete bir ara” olarak adlandırılmıştır.⁴⁰⁴

Bir başka husus da, gazetecilerin zaman zaman korku altında görevlerini devam ettiriyor olmalarıdır. Dünya üzerindeki bazı coğrafyalarda medya birimlerinin güvenliği konusunda sıkıntılar yaşanmaktadır. Böylelikle, kimileyin gazeteciler, bizzat teröristlerce ya da terörist yanlısı araçlarla yayımları konusunda saldırı, tehdit ve şantaja uğrayabilmektedirler.⁴⁰⁵ Örneğin El Kaide'nin Suudi kanadına ait “Cihadın Sesi” adlı çevrimiçi derginin 9. sayısında, yazarlar, El Cezire'ye saldırmakta ve Katar'a gönderilen

⁴⁰¹ A.g.e., s.91.

⁴⁰² XIAOFENG ve JIA, a.g.e., s.115.

⁴⁰³ PILGER, John: “The Terrorism of Groups and Individuals, However Horrific Is Tiny by Comparison with That of States. But the Media Have No Language to Describe State Terrorism”, **New Statesman**, Vol: 133, 20 Eylül 2004.

⁴⁰⁴ A.g.e.

⁴⁰⁵ MUSHARBASH, Yasin: “Media and Terrorism: Is a fair Journalism possible?”, **Spiegel Online**, (www.maz.ch/aktuell/news/270_Musharbash.pdf), (16.04.2008)

Usame Bin Ladin'e ait kayıttın -her ne kadar çok önemli bir konuşma olmasa da- giriş kısmını yayımlamadıklarını belirtmektedirler.⁴⁰⁶ Bununla birlikte, 2005 yılı sonbaharında El Kaide'nin iki numaralı ismi *Aiman al-Zawahiri* Iraklı terörist Abu Musab al-Sarqawi'ye gönderdiği mektupta şunları söylemektedir: “sevgili kardeşim, tüm engellere rağmen haberlerinize erişmekteyiz. Usame Bin Ladin'e hitaben tarafınızdan yayımlanan son bir mesaja eriştik. Ben de 18 Haziran 2005 tarihli El Cezire'deki son mesajımda seni selamlamak istedim ....acaba o kısmı yayınladılar mı yayınlamadılar mı?”⁴⁰⁷ El Kaide ve benzer organizasyonların sempatizanları da El Cezire'nin uygulamaları hakkında olumlu görüşe sahip değillerdir. Zira Küresel Cihat taraftarlarının internet üzerinden yayımladıkları “dünyadan haberler” isimli programa “Halifeliğin Sesi” kanalının logosunu koymuşlar; ancak Batı medyasından BBC, CNN, Reuters ve Fox'a ek olarak El Cezire de bu logoyu çıkartarak yayım yapmıştır.⁴⁰⁸

İlişkinin doğurduğu bir başka sorun da, Brookliyn'de spor malzemesi satan bir dükkânın kuşatılması sırasında New York polisi bir haber karartması yaratmaya ve bölgenin elektriğini kesmeye çalıştığında ortaya çıkmıştır. Fakat medya mensupları jeneratörler kurup projektörler kullanarak rehine alanları karanlığa gömerken polisin keskin nişancılarının görüntü vermelerine sebep olmuşlardır. Bu vakada New York polisi, medyayı dışarıda tutmanın mantıksızlığını gördükten sonra, şimdi benzer durumlarda medyaya mümkün olduğunca yardım etmeye çalışmaktadır.⁴⁰⁹

Medya, tasvir ve iletim faaliyetleri ile birlikte “sahte bir çevre” de yaratabilmektedir. Modern toplum genişleyip kompleks bir hale bürünme eğilimine girmeye başladığından beri bireyler, olaylarla yüz yüze gelememektedirler. Toplumların gerçekleri izleyicilere medyanın modern iletişim aygıtları ile ulaşmaktadır. Medyanın oluşturduğu sahte çevre, bünyesinde, ister istemez gerçek çevreden farklılıklar barındırmaktadır. Çin'deki SARS olayının yabancı gazeteciler tarafından gözlemlenmesi bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Gazeteciler, SARS'ın Çin'deki Guangdong eyaleti kaynaklı olduğunu, buradan tüm dünyaya yayıldığını, hükümetin gerçekten etkilenen sayıyı sakladığını, halkın panik alışverişi üzerinde olduğunu ve Pekin'i terk ettiklerini

---

⁴⁰⁶ A.g.e.

⁴⁰⁷ A.g.e.

⁴⁰⁸ A.g.e.

⁴⁰⁹ CAŞIN, a.g.e., s.714.

belirtmişlerdir. Bu tasvirler, Batı medyasının temel birimlerince sürekli tekrarlanmış ve insanlar bunları hiç bir tereddütleri olmadan “gerçek” olarak algılamışlardır.⁴¹⁰

“Bakmak ile görmek arasında fark vardır” önermesi kimi felsefi anlayışı temellendirirken; var olan ile yansıtılan arasında fark olduğu da önemli bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. 1000 kişinin sıralı olarak dizildiği topluluğa, paralel olarak bakan kişi gerçekten de o sayıda insanın var olduğunu, bakış açısından dolayı sezineleyebilecektir; ancak o kişi, düzgün dizilmiş olan sıranın tam hizasında bir yerde gözlem yaparsa 1000 kişiyi 1 kişiymiş gibi algılayabilecektir. İçi su dolu bir kovaya *zoom* yapmış bir kamera hayal edilsin. İlk *zoom out*⁴¹¹ hareketinde bu kova, bir çocuğun elinde evcilik oyunu materyali olarak kullandığı bir oyuncak olarak görülebilir. İkinci *zoom out* aşamasında bu çocuğunun evcilik oyununu icra ettiği yerin bir çocuk parkı olduğu ortaya çıkabilir. Üçüncü *zoom out* adımında ise bu görsel öge, bir halk otobüsünde yan yüz reklamı olan bir firmanın resimleştirilmiş ifadesi olarak karşımıza çıkabilir. Bu bakış açısıyla, ABD-Irak Savaşı'nın alevli olduğu 2003/4 yılında CNN ve El Cezire televizyonlarından aynı olay mahallinden farklı görüntüler ekranlara yansıyabilmektedir. *Zoom in* konumundaki CNN kamerasından “Saddam heykellerinin yerle bir olmasını sevinçle karşılayan ve hatta ayakkabılarıyla heykelleri darp etmek vesilesiyle tepkilerini gösteren halk” ekranı kaplarken; *zoom out* konumundaki ve yine aynı mahalli çeken El Cezire kamerasından bu yıkıma destek veren halk kitlesi başka bir kesimce taş yağmuruna tutulabilmektedir. Bu noktada “objektifi idare eden”in önemi ortaya çıkmaktadır.

Terörizm ve internet ise iki şekilde birbirleri ile ilintilidir: *Birincisi*, internet terör örgütleri mensuplarının birbirleri ile iletişim kurmada, şiddet ve nefret içerikli mesajlarını kitlelere, sempatizanlarına ulaştırmada bir forum haline gelmiştir. *İkincisi*, terör örgütü elemanları bireysel olarak veya grup halinde bilgisayar ağlarına saldırabilir ve siber terör ve siber savaş olarak nitelediğimiz eylemleri gerçekleştirebilirler.⁴¹² Gazete, dergi, televizyon, gibi klasik medya materyalleri bilindiği gibi sert denetim mekanizmasına tabi tutulabilecek bir işleyişle kurulmakta ve yayın hayatlarını sürdürmektedirler. Son on yılda büyük ivme kaydeden internet dünyası için aynı kanıda olmak elbette ki mümkün değildir.

⁴¹⁰ XIAOFENG ve JIA, a.g.e., s.112.

⁴¹¹ “Zoom in”: Yakınlaşma, “Zoom out”: Uzaklaşma. Terminolojik ifade sıkıntısı yaşanılmasından kaçınıldığı için, deyimler, İngilizcedeki orijinal biçimleriyle kullanılmıştır.

⁴¹² ÖZCAN, Mehmet: “Yeni Milenyumda Yeni Tehdit: Siber Terör”, **Turkish Weekly**, (<http://www.turkishweekly.net/turkce/makale.php?id=12>), (22.02.2008)

“İnternet, özgürlüktür” sloganı ile küresel veri bankası halini alan bu ortam, gerek hukuk kurullarındaki açıklardan, gerekse denetim mekanizmasının kontrol altında tutulamama kolaylığından faydalanarak önemli bir propaganda aracı halini alabilmektedir. Taze bir örnek küresel/dijital propagandanın göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Milyonlarca üyesi olan *Youtube*'a, “Gerilla Türk askeri avlıyor ve üssüne kayıp vermeden dönüyor” isimli bir propaganda videosu yüklenmiş ve denetimsizlikten dolayı bu video bir süre kullanıcıların ulaşımına açık kalmıştır.⁴¹³ Bir mayının nasıl hazırlandığı, yola nasıl yerleştirildiği ve pusuya düşen Türk askeri araçlarının infilakı detaylı olarak anlatılırken, *Mustafa Kemal Atatürk* ve Türk askerine hakaret edildiği de dikkat çekmektedir. Denetim mekanizmasından mahrum ve anarşik yapıdaki sanal ortamın denetleyici, yapıcı, yok edici ve düzenleyici işlevlerini de bilgisayar ve küresel ağ algoritmasının efendileri olarak bilinen *hacker*lar yürütmektedir. Muhtelif ideolojilere ve gruplara ayrılan bu kesim, anarşik ortamlarda kendi davalarının faaliyet göstermektedirler. Örneğin *gov.tr* uzantılı adresleri vatan toprağı sayarak güvence altına aldıklarını ifade eden ve bölücü propagandalara karşı mücadele verdiklerini belirten Türk hacklerların faaliyetleri de zaman zaman medyaya yansımaktadır.⁴¹⁴ Aynı zamanda, hem bu hackerların kendilerinden, hem de farklı çevrelerden devlet desteği ile çalıştıkları yönünde iddialar da gelmektedir. Terörle mücadelenin bu boyutu literatürde, genellikle *siber savaş* tabiri ile görülmektedir.

Medyanın savaş, terör, çatışma yayıncılığında üzerine düşen görevi ekseriyetle yerine getirmediği bir gerçektir. Bu durumu gözler önüne seren taze bir örnek de Irak'tan gösterilebilir. Devrik Irak lideri Saddam Hüseyin'in zorba bir diktatör olduğu hakikatini inkar, elbette abesle iştilig olacaktır. Zira kendisi, -bağımsızlığı tartışma götürür- Irak yargısınca suçlu bulunarak idam cezasına çarptırılmıştır. Yalnız bununla beraber medyanın bazı soruları sormaktan kaçındığını gözlemekteyiz: Saddam “canavar”ını kimler yarattı? Kimler Saddam'ı Irak'ın meşru lideri olarak tanıdı? Saddam'ın Batılı suç ortakları kimlerdi? BMGK onayına tabi olmadan başlayan bir operasyonda gelişmeler ve sonuçlar ne kadar meşru olarak kabul edilebilir? İdam, Şiiler ve Sünniler arasındaki şiddeti daha çok

⁴¹³ Habertürk: “Youtube'da PKK Propagandası!”, (<http://www.haberturk.com/haber.asp?id=12199&cat=110&dt=2007/01/16>), (17.01.2007)

⁴¹⁴ İlgili haberler için bkz: Tempo Dergisi: “Genelkurmay Hack Timi İşbaşında”, (http://www.tempodergisi.com.tr/toplum_politika/08085/), (17.01.2007), Medyaline: “Bölücü Siteye Hacker Darbesi!”, (http://www.medyaline.com/haberler/haber_detay.asp?id=4831), (17.01.2007), Hürriyet Gazetesi: “Türk Hacker İspanyol Sitesini Çökertti”, (<http://www.hurriyet.com.tr/teknonet/5187046.asp>), (17.01.2007). İnternet ortamında benzeri örneklere sıklıkla rastlanmaktadır.

körükler mi? Saddam neden 30 Aralık günü, bayram arifesinde idam edildi? Bir savaş suçlusunun idam edilmesi savaş suçlularını koruyan uluslararası yasaları ihlal etmiyor mu?.. Gazetecilikte temel olan 5N1K kuralının “Neden”i kasıtlı olarak kurcalanmamıştır.⁴¹⁵ Medyadaki temel akım, “Gardiyanlar Saddam’ı tartakladı mı?”, “Görüntüleri internete kim sızdırdı?”, “İnfazı Şii milisleri mi gerçekleştirdi?” ekseninde gelişmiştir.⁴¹⁶

Medyanın terör örgütlerinin faaliyetlerine alet olması iki şekilde tezahür etmektedir. *Birincisi* terör örgütlerinin medya araçlarına doğrudan sahip olması ve kullanması, *ikincisi* ise yukarıda etraflıca işlendiği üzere terör örgütlerinin dolaylı ya da direkt bağlantısı olmadığı medya araçlarını karşılıklı besleme gerçeği üzerine kullanmasıdır.⁴¹⁷ Birinci durumun örneği PKK terör örgütünün MED-TV, MEDYA-TV, CTV⁴¹⁸, METV⁴¹⁹ ve son olarak da yine birbirlerinin uzantısı olan ROJ TV’yi kendi çıkarları ekseninde kullanması ile ortaya çıkmaktadır. MED-TV yayınlarında başta terörist başı Abdullah Öcalan olmak üzere örgütün üst düzey sorumlularınca canlı telefon bağlantıları ile örgüt sempatanlarına ve müzahir çevrelere eylem ve faaliyetlere ilişkin talimatlar verildiği ve sürekli PKK terör örgütünün propagandasına yönelik yayınlar yapıldığı gözlenmiştir.⁴²⁰ Benzer şekilde, ROJ TV, “kepenk kapatın” talimatı ile PKK’nın isteklerini propaganda faaliyeti göstererek izleyicilere duyurabilmekte;⁴²¹ analizlerimizde belirttiğimiz üzere şifreler vasıtasıyla terör örgütünün operasyonlarına destek sağlayabilmektedir. İzmir’de PKK terör örgütü adına bombalı eylemlerde bulunduğu belirlenen ve babasının ikna çabaları sonucu teslim olan *Bilal Y.* adlı şahıs “örgütle bağlantılarının ROJ TV aracılığıyla sağlandığını, televizyon

⁴¹⁵ İNCEOĞLU, Yasemin: “Saddam’ın İdamının Ardından”, (<http://www.yasemininceoglu.com/detay.asp?ID=65>), (12.01.2007)

⁴¹⁶ A.g.s., Ayrıca, Manidar bir hikaye, *İnceoğlu*’nun tespitlerini doğrular nitelikte paralellik göstermektedir. *Cambaza Bak hikayesi*: Eskilerde yükseğe bir ip gererler, cambaz da ipin üstünde yürürmüş... Yankesiciler de insanlar yukarı baksın diye “cambaza bak” diye elleriyle yukarıyı gösterir, dikkatleri o noktaya odaklar ceplerinde, cüzdanlarında ne varsa alırlarmış. Devir değişir, oyun büyür. Birisi cambazın ipini keser, cambaz düşer, ölür. Bütün ahaliyi “cambaz öldü, cambaz öldü” diye cesedin başına toplarlar. Yan kesicilerin bu sefer niyeti insanların ceplerini değil evlerini soymaktır. Bütün şehri, bütün memleketi soymak...

⁴¹⁷ Bölücü televizyon yayıncılığı konusunda ayrıntılı bilgi için bkz: LAÇİNER, Sedat: “Bölücü Televizyon Yayıncılığı ve Uluslararası Bağlantıları: MED-TV Örnek Olayı: 1994-1999”, *Avrasya Dosyası*, Ankara: Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları, Cilt.8, Sayı.2, Yaz 2002, ss.329-372. ve LAÇİNER, Sedat: “MED-TV’nin Etki ve İşlevleri”, *Stratejik Analiz*, Ankara: Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları, Cilt.3, Sayı.27, Temmuz 2002, ss.119-132.

⁴¹⁸ Örgüt üyeleri arasındaki adı Cudi TV.

⁴¹⁹ Mezopotamya TV.

⁴²⁰ KESİCİ, CANKARA ve ÇEŞME, a.g.s.

⁴²¹ Hürriyet Gazetesi: “ROJ TV Provokasyonu”, (<http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/haber.aspx?id=4164440&tarih=2006-03-29>), (26.02.2005)

kanalından verilen şifrelerle eylem yaptığını” belirtmektedir.⁴²² ROJ TV’nin bölücü, propagandist yayın yaptığının bir diğer önemli kanıtı da, kullanmış olduğu dilde yatmaktadır. Programlarında katılımcılar, Erzurum, Batman, Diyarbakır, Kerkük gibi illerden ise bağlandıkları yeri mevcut isimleri ile belirtilirlerken, arayan kişiler İzmir, Ankara, İstanbul gibi şehirlerden ise “Türkiye” şeklinde ifade etmektedirler. Dönemin Kara Kuvvetleri Komutanı Org. Yaşar Büyükanıt da yaptığı açıklama ile ROJ TV’nin terör örgütünün kanalı olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Büyükanıt, Danimarka’nın NATO üyesi olduğunu, Türkiye’nin AB’ye girmesi halinde orada da birlikte olunacağını belirterek: “PKK’nın ROJ TV’si Danimarka’dan yayın yapmaktadır. Bu sadece televizyon yayını değildir. Operatif bir görev yapmaktadırlar. Birliklerimizden biri kafasını çıkartsa, televizyon yayını kesip bunu bildirmektedir. Bu nasıl olabilir? Ben ikaz ediyorum. Buna hakları yoktur. Hazmedemiyorum. Bütün dünya terörle mücadele ederken, Danimarka bunu nasıl yapıyor? Kendi topraklarında terörü destekleyen bu yayını nasıl barındırıyor? Ben şikayet etmiyorum, tespit yapıyorum”⁴²³ şeklinde konuşmuştur. Danimarka Hükümeti’ne önemli bir tepki de gizli nota vermek sureti ile ABD’den gelmiştir. Verilen notada, “Biz Danimarka hükümetinden hemen ROJ TV, Mezopotamya TV ve MBMG’yi kapatarak tüm malzemelerine el koymasını istiyoruz”⁴²⁴ denilmiştir. Medya araçlarını PKK dışında bizzat elinde bulundurabilen başka bir ayrılıkçı hareket olmamasına⁴²⁵ ve tüm tepkilere rağmen ROJ TV yayınlarına devam etmektedir. Avrupa ülkelerindeki kimi hukuk boşluklarından yararlanarak ülke ülke mekik dokuyan ROJ TV’ye bir darbe de son dönemde Belçika Maliyesi’nden gelmiştir: “Belçika Maliye Bakanlığı, ROJ TV’ye 4 milyon euro vergi cezası kesmiştir. Vergi cezasının ardından örgütün yayın organı ROJ TV, PKK’nın finans kaynaklarının Avrupa’da takibe alınması yüzünden parayı temin edememiştir. Belçika hükümetinin paranın tahsilatı için girişimde bulunmamasından kaynaklanan boşluğu fırsat bilen örgüt, ROJ TV’nin Denderleeuw stüdyolarındaki mal, para ve fonlarını Danimarka ve Almanya’ya kaçırmaya başlamıştır.”⁴²⁶

⁴²² Sabah Gazetesi: “PKK Bombacısını Babası Teslim Etti”, (<http://www.sabah.com.tr/2005/11/11/gnd116.html>), (26.02.2006)

⁴²³ Hürriyet Gazetesi: “Komutandan Filistin Uyarısı”, (<http://webarsiv.hurriyet.com.tr/2005/08/31/694584.asp>), (26.02.2006)

⁴²⁴ Hürriyet Gazetesi: “ABD’den Nota: ROJ TV’yi Kapat”, (<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/3542775.asp?m=1&gid=69>), (26.02.2006)

⁴²⁵ LAÇİNER, Sedat: “Bölücü Televizyon Yayıncılığı ve Uluslararası Bağlantıları: MED-TV Örnek Olayı: 1994-1999”, **Avrasya Dosyası**, Ankara: Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları, Cilt.8, Sayı.2, Yaz 2002, s.332.

⁴²⁶ Milliyet Gazetesi: “PKK, ROJ TV’yi Almanya’ya kaçırdı”, (<http://www.milliyet.com.tr/default.aspx?aType=HaberDetay&ArticleID=513379>), (26.02.2005)

PKK terör örgütü konusunda *Laçiner*'in farklı bir boyuttan ele aldığı husus da göz ardı edilmemelidir: “Türkiye’ye dönecek olur isek hatanın daha en baştan başladığı görülür. Daha ilk saldırıdan itibaren teröristlerin eylemleri terör, cinayet, yaralama, tecavüz vb topluma ve bireye karşı işlenmiş suçlar olarak değil, devlete karşı işlenmiş suçlar olarak damgalanmıştır. Teröristler yakalandıktan sonra da devlete karşı suç işlemiş kişiler olarak yargılanmış, hüküm giydirilmiştir. Hatta örgütün elebaşısı Abdullah Öcalan vatana ihanet suçu ile idama mahkum edilmiştir. Oysaki izlenen bu yol terör örgütünün tam da istediği bir yoldur. Terör örgütü zaten kendisini “vatan haini” yani “TC haini” veya “bölücü” olarak tanımlarken Türkiye devleti ve yargısı da aslında terör örgütüne katılmakta ve benzeri ifadeler ile onu suçlamaktadır. Oysaki bir “vatan haini”ne “vatan haini” demek onu aşağılamak değil, yüceltmek olur. Onu siyasallaştırmak olur. Başka bir deyişle, bugüne kadar terörün siyasallaşmasına karşı olduğunu söyleyen Türkiye daha ilk günden terörü ters istikamette siyasallaştırmıştır. Öcalan çok sayıda bireysel ve toplumsal suç işlemiş olmasına ve sadece bu suçları nedeniyle dahi defalarca idam edilebilecek olmasına karşın vatana ihanet suçundan (TCK 125. madde) mahkûm edilmiştir. Öcalan’a son sözleri sorulduğunda suçlamaya kolaylıkla yanıt verebilmiş ve bir siyasi edasıyla konuşabilmiştir.”⁴²⁷ *Laçiner*'in yaklaşımında değinmiş olduğu atmosferin oluşmasında devletin belirli birimlerinin ve yargının yanı sıra medyanın rolü de azımsanmayacak düzeydedir.

3.2. Medyanın Gücü ve Etkisi

Çeşitli terörist eylemlerin ardından, kimi terör gruplar, medya organlarını arayarak olayları üstlenirler. Hırsız, hırsızlık yaptığı zaman, “ben yaptım”, katil, bir adam öldürdüğü zaman “ben öldürdüm” demezken; bir terörist, eylemde bulunduğu zaman neden medya organlarını arayarak, “ben yaptım” der? İşte bu sorunun cevabı, terörizmin diğer kriminal olaylardan neden farklı olduğunu ortaya koyan parametrelerden bir tanesidir. Eylemin üstlenilmesindeki en büyük amaç, örgütün tanıtımını yapmaktır.⁴²⁸

⁴²⁷ LAÇİNER, Sedat: “Asi, Gerilla ve Terörist”, **Turkish Weekly**, (<http://www.turkishweekly.net/turkce/yazarlar.php?type=3&id=318>), (22.02.2008)

⁴²⁸ DEMİRCAN, a.g.e., s.30.

Teröristler, yankısı büyük olabilecek etkili eylemlerden yararlanmak isterler. Eylemlerinin medyada geniş kesimlere ulaşabilecek şekilde yer bulmasını arzularlar. Örneğin, Angola, Mozambik gibi ülkelerde, birçok çeşit köy gerillası, on yıldan uzun bir süredir, dünyanın fazla dikkatini çekmeden eylemlerine devam etmektedirler. Fakat ne zaman ki, küçük bir Filistinli grup, mücadelelerini şehir merkezlerine taşımıştır, o zaman, davaları, akşam yemeği tartışmalarında yer bulmaya başlamıştır. Çünkü Avrupa, Ortadoğu ya da farklı birimlerin şehir merkezlerinde teröristler, televizyon muhabirlerine ve onların kameralarına yakın konumdadırlar.⁴²⁹

Schmid, medyanın terörizm yayımındaki etkilerini açıklama çabasıyla üç hipotez sunmaktadır. *Uyandırma hipotezi* olarak ifade edilen ilk görüşe göre, alışılmadık veya benzersiz medya içeriği, bireyin saldırgan arzularını artırabilir, hatta saldırgan içerikleri detaylandırarak dile getiren haber hikayeleri, izleyicileri daha saldırgan davranışlara yöneltebilir. İkinci hipotez ise *şartlı refleksin yitimi* olarak ifade edilmektedir. Buna göre, medyada tasvir edilen şiddet unsuru, izleyicinin benzer davranışları sergilemesini engelleyici bir role sahiptir.⁴³⁰ Medyanın şiddetsel davranışları -özellikle gençler üzerinde- tetikleyip tetiklemediği konusuna uzunca zamandır önemli bir ilgi atfedilmiştir. Bu araştırmalar süresince ABD Adalet Bakanlığı yeterli veriye ulaşmış; devletin neyin sınırlandırılması gereğine işaret etmeden medya endüstrisinin bağımsız denetimi gerçekleştirmesini içeren, çok da örtülü olmayan önerilerini ileri sürmüştür.⁴³¹ *Sosyal öğrenme teorisi* adıyla anılan üçüncü hipotez ise, tüm davranışların deneyle öğrenildiği inancına dayanmaktadır. Buna göre, eğer televizyon, başarıya ulaşmış terörist eylemleri resmederse, izleyiciler bunu öğrenecek ve terörizmin gerçekleşme olasılığı da buna bağlı olarak artacaktır. Dolayısıyla, medya bir taraftan bu gibi eylemleri yayımlarken bir taraftan da, bireylerin terörist davranışları öğrenmesine vesile olacaktır.⁴³²

Elbette ki bu yaklaşım, durumun ekstrem bir değerlendirmesidir. Her ne kadar, medya, dünyanın uzak coğrafyalarında yaşanan olaylara gereğinden fazla önem veriyor olabilecekse de, bir bireyin medyada görmüş olduğu bir terörist eylemi temel alarak,

---

⁴²⁹ COMBS, a.g.e., s.128.

⁴³⁰ A.g.e., s.136-137.

⁴³¹ A.g.e.

⁴³² A.g.e.

terörist eylemlere girişmesi ihtimali pek mümkün görünmemektedir.⁴³³ TV haberleri, yazılı medyanın haberlerine nazaran daha heyecan vericidir, bu hipotezin de konuyla ilgili, terörist eylemleri içeren yayımların terörist eylemleri artırıp artırmadığını ele alan bilimsel makalelerin analiziyle test edilebilir.⁴³⁴

Medya etkisi konusunda *işleme teorisini* ortaya atan *Gerber* ise, medyanın sosyal realiteyi biçimlendirmesindeki potansiyel etkisini göreceli davranışlar çerçevesinde tartışmıştır. Bu teorinin anahtar noktası ise uzun süreli TV izleme sonucunda kişinin sosyal gerçekliğinin ve buna bağlı tutumunun TV’de yayımlananın benzeri şekline dönüştüğü durumudur.⁴³⁵

Gabriel Weimann, medyanın etkilerini araştırdığı bir deneyinde yazılı medya ve televizyon tarafından gerçekleştirilen terör eylemi sunumunun izleyici üzerindeki etkilerini gözlemlemiştir.⁴³⁶ Deney, rasgele bir şekilde seçilen 200 İsraili denek üzerinde, terörizm için var olan ortak fikri gözleme amacıyla gerçekleştirilmiştir. Deneklerden *Likert ölçeğine* göre dizayn edilmiş sorulardaki boşlukları doldurmaları istenmiştir. Denekler, verdikleri yanıtlar, sosyal ve demografik özelliklerine göre, 4’ü deneysel grup 4’ü de kontrol grubu olmak üzere toplam 8 gruba ayrılmışlardır. Aşağıdaki terör olaylarına ilişkin yazılı medyada ya da televizyonda çıkan röportajlar deneysel gruplara izletilmiştir.⁴³⁷ Bu olaylar şu şekildedir:

- 1- Endonezya’dan bağımsızlığını almak isteyen Kuzey Maluku’da 2 Aralık 1975 yılında Hollanda’da gerçekleştirilen tren kaçırma eylemi. Olayda üç kişi öldürülmüş ve teröristlerin sempatanlarınca Amsterdam’daki Endonezya konsolosluğuna saldırı düzenlenmiştir.
- 2- 10 Eylül 1975’te Hırvatlar tarafından düzenlenen uçak kaçırma eylemi. Teröristler, New York’tan Kanada’ya uçan uçağın yönünü Avrupa’ya çevirmiş ve Hırvatistan’ın bağımsızlığını talep eden bir bildiri yayınlamışlardır. Teröristler, New York’tan ayrılmadan önce binaya bir bomba yerleştirmişlerdir. Bombanın patlamasında bir polis hayatını kaybetmiştir.

⁴³³ Buna karşın, çalışmanın içeriğinde bu ihtimalin gerçekleşmiş örnekleri de sunulmuştur.

⁴³⁴ COMBS, a.g.e.

⁴³⁵ XIAOFENG ve JIA, a.g.e., s.113.

⁴³⁶ WEIMANN, a.g.e., ss.103-120.

⁴³⁷ CEPULKAUSKAITE, Ieva: “The Mass Media and Terrorism”, *Sociumas*, (<http://www.sociumas.lt/Eng/Nr16/terorizmas.asp>), (23.03.2008)

Deneysel gruplardan ikisine, bir gruba ilk olaya ilişkin röportajların, diğerine de ikinci olaya ilişkin röportajların olduğu gazeteler dağıtılmıştır. Kontrol gruplarına ise olaylara ilişkin röportajların olmadığı gazeteler dağıtılmıştır. Deneysel grupların diğerlerine de, olaylara ilişkin TV haberleri izletilmiştir. Yine benzer şekilde kontrol gruplarına ise, olaylara ilişkin röportajların olmadığı TV haberleri izletilmiştir. Okuma ve izleme süreçlerinden sonra sekiz grubun tamamından anketteki boşlukların bir kez daha doldurulması istenmiştir.⁴³⁸

Önceki ve sonraki sonuçlar karşılaştırıldığında, röportajların terörist imajını değiştirdiğini göstermektedir. Bu aşamada terörist eylemlerin algısı negatif yönde ilerlese de, bazı pozitif ışıklar da gözlemlenmektedir. Eylem yapıları, güdeleri ve sonuçları açısından iki olay birbirinden önemli derecede farklı olsa da yazılı medyanın etkisi her iki olayda da benzer değişikliklere yol açmıştır. TV röportajları ise, terörist imajını daha pozitif hale gelmiş, fakat değerlendirme gelişmesinde farklılıklar gözlemlenmiştir. Bu farklılıklar da, büyük ihtimalle röportajlardaki ayrıntı farklılıklarına dayanmaktadır.⁴³⁹

Araştırma, medyanın program oluşturma ve statü belirleme konusundaki etkinliğini açıkça ortaya koymaktadır. Gazeteler aracılığı ile röportajları okuyanlar, olayları, uluslararası dikkati ve kamu ilgisini çekmeye çalışan dikkate değer olaylar olarak algılamaya yönelmişlerdir. Gazete yayımları, ilgi ve endişe doğurmuşsa da kamu tartışması ya da çekişmesine neden olmamıştır. TV röportajları ise kişilerarası ihtilaf olasılığını artırmış ve olaylar konusunda halkın bilgilendirilmesinin gerekli olduğu yönündeki inancı güçlendirmiştir.⁴⁴⁰

Medya araçlarının etkisinin karşılıklı analizi ilginç benzerlik ve farklılıkları ortaya çıkarmıştır: hem yazılı medya hem de TV yayımı, fikir değişikliklerine neden olmuş ve olayın önemini artırmıştır. Yazılı medya röportajları, kavramın ve olayla ilgili fikrin biçimlendirilmesinde daha etkin görünürken, TV röportajları, kişilerarası iletişimi ortaya çıkarmada daha etkin bir rol üstlenmiştir. Farklılıklar, her iki medya ortamının fonksiyonları, izleyici kitlesine olan ihtiyaçları, sunum formatı ve içeriği ile açıklanabilir. Yazılı medya, daha detaylı sunum yapmakta, daha fazla bilgi ve analiz sunmakta ve izleyici kitlesinin kavrama ilişkin ihtiyaçlarına daha fazla cevap vermektedir. TV

---

⁴³⁸ A.g.e.

⁴³⁹ A.g.e.

⁴⁴⁰ A.g.e.

röportajları, daha yoğunlaştırılmış bir yapıdadır, görsel unsurlara odaklanmakta ve çoğunlukla olayın dramatik yönünü yansıtmaktadır. Bu yüzden TV, kavramsal yöne nazaran duygusal yönden daha etkindir. Ayrıca şunu da eklemek gerekir ki, TV seyri grupsal bir aktivite iken gazete okumak bireysellik bağlamında daha izole bir durumdur.⁴⁴¹

Araştırmanın şaşırtıcı bir şekilde ortaya çıkardığı durum, konseptin “iyileşme” eğilimi gösteriyor olmasıdır. Bununla beraber, ortaya çıkan durumlar, farklı olaylardaki etkinin ve olayların genel şartlar hesaba katılmadan kısa dönemli etkilerin değerlendirilmesidir. Medya tasvirinin terörizm kavramının iyileşmesine neden olmasındaki farklı gerekçeler belirli kriterlere dökülerek açıklanabilir:⁴⁴²

1- *Terörizmin aklileştirilmesi*: terör eylemi ile ilgili bir yayının takdiminden önce medya, masum insanlara yapılan saldırının gerekçesini açıklamak durumundadır. Terörizmin motivasyonunu, siyasal gerekçelerini ve sosyal bağlamını tespit etme sürecinde medya, çoğunlukla terörizmi aklileştirmektedir. Görünürde teröristler genel itibarla siyasal, sosyal veya kültürel temelli motivasyonlarla hareket etmektedirler. Medyanın bu motive edici unsurları tasvir ve izahı teröristlere sempatiyi ve teröristlerin motive edici unsurlarını benimsemeyi artırabilir.

2- *Terörizmin etiketlenmesi*: Teröristler medyada farklı isimlerle anılırlar. Kimi zaman “katiller” olarak anılırlar kimi zaman da “özgürlük savaşçıları”. Bazen de etiketleme pozitif değerlere atfedilir, bu durum da doğal olarak kamuoyunu etkiler.

3- *Yalnız savaşçılar olarak teröristler*: Terör eylemlerinin sunumu çoğunlukla güçler arasındaki oransızlığa vurgu yapmaktadır. Küçük bir terörist grup, bir asker topluluğu, anti-terör bölüğü, keskin nişancılar ve polis gibi unsurlardan oluşan çok daha büyük gruplarla karşı karşıya gelmektedir. Teröristlerin kendi hayatlarını her an için kurban olarak verecek olması, genellikle pozitif bir imaj olarak yansımaktadır.

---

⁴⁴¹ A.g.e.

⁴⁴² A.g.e.

4- *Medyanın Stockholm Sendromu*:⁴⁴³ Terör eyleminin kurbanları genellikle kendilerini teröristler ve motive edici unsurlarıyla özdeşleştirme eğilimindedirler ve sonrasında onlara yardım etmeye de başlarlar. Fenomen, kısmen de olsa kurbanın teröristte ansızın görmüş olduğu “insanlık” ile açıklanabilir. Medyanın teröristin sürpriz davranışlarını (bir hamile kadını serbest bırakması, yaşlı bir rehineye yardım etmesi, ağlayan bir çocuğun sırtını sıvazlaması) yayımlaması, sendromu ortaya çıkartabilmekte ve izleyici kitleye aktarabilmektedir.

3.3. Terör Haberlerinin Medyada Yayınlanmasının Avantajları

Medya her zaman zararlı olmayabilmektedir. FBI ajanı *Conrad Hassel* “medyanın olayı anlatarak teröristler üzerindeki baskıyı azalttığı durumlar da söz konusudur” demektedir. Georgetown Üniversitesi Hukuk ve Psikiyatri Profesörü *Harold Coffman* “bazı olayların medya tarafından ele alınması faydalıdır” demektedir. Bu, o insanlara öfke ve kızgınlıklarını boşaltma, sorunlarını anlatma imkânı verir. Medya ne kadar çok bilgi verirse onlar da kendilerini sistemin dışında değil de o kadar içinde hissederler.⁴⁴⁴ Ayrıca bir başka mevzu da, insanların haber alma hakkının korunmasının hayati önemi ve açık toplumdaki özgür medyanın varlığı durumudur.⁴⁴⁵

Ayrıca, terör haberlerinin olumlu sonuçları arasında şunlar da bulunabilir: 1- Medya, verdiği haber yoluyla, toplumun haber alma özgürlüğünü sansürsüz gerçekleştirmiş olur. 2- Olaylardan sonra devlet ve güvenlik güçleri aleyhinde oluşabilecek dedikodu, fısıltı vb. propaganda faaliyetleri engellenmiş olur. 3- Medyanın anayasal hakkı olan özgürlük ilkesi yerine getirilmiş olur. 4- Bu görüntüleri izleyen vatandaşlarda güvenlik güçlerine olan güven duygusu pekişebilir.⁴⁴⁶

ABD’li terör uzmanı *Patrick Clawsen* de terör haberlerinin medyada yer bulmasına olumlu yaklaşımlardandır. Gerekçesini ise şu şekilde açıklamaktadır:

⁴⁴³ Rehinelere, kendilerini rehin alanların duygularını anlama noktasına gelmeleri durumunu ifade etmektedir. Rehine, kendisini rehin alan kişiyle geçirdiği süre içinde onunla konuşarak öyle bir hale gelmektedir ki, sonunda ona yardımcı olmaya başlamaktadır. Bu ruh halini tanımlayan *Stockholm Sendromu*, 1973 yılında Stockholm’de bir banka soygunu girişimi sırasında yaşanmış, daha sonra da dünyaya mal olmuştur.

⁴⁴⁴ CAŞIN, a.g.e., s.725.

⁴⁴⁵ A.g.e.

⁴⁴⁶ GÖKSU, Turgut: “Polis Operasyonlarının Televizyonlarda ‘Canlı’ Yayını ve Muhtemel Sonuçları”, **Polis Dergisi**, Sayı:22, 2000, ss.364-368.

“Terörist tehdidin büyüklüğü hakkında fikir verebilmek için bürük bir medya faaliyetine ihtiyaç vardır. Çünkü bu faaliyetler, terörizmin münferit ve ciddi bir şey olmadığı gibi yanlış algılamaları önleyecektir. Bu durum, aynı zamanda, etkili bir anti terör programı için gerekli kaynakların temin edilmesini ve her zaman hazırlıklı bulunulmasına yardımcı olacaktır. Ayrıca halk, terörist organizasyonlar hakkında ne kadar çok bilirse terörist sempatanlardan gelecek yardımların da o nispette azalması muhtemeldir. Medyanın terör olaylarını gündemde tutması, durumun daha fazla kötüye gitmesini engelleyebilir. Örneğin; CNN muhabiri *Jerry Levin*, Lübnan’da bir yıldan fazla esir kalmıştır. Kendisi, hayatta kalmasını medyanın esaretini devamlı gündemde tutmasına borçlu olduğunu söylemektedir.”⁴⁴⁷

Terör olaylarının haber olarak medyaya yansımalarının olumlu bir başka yönü de, terör olaylarında yetkililerle geniş halk kitleleri arasında hayati bir bağ kurulduğu yolundaki kanaatleridir. Bu bağ sayesinde halk arasındaki söylentilerin, huzursuzluk doğuracak asılsız haberlerin, fısıltı gazetesinin olumsuz etkilerinin engelleneceği ve böylece halk ile yönetim-güvenlik güçleri arasında güvene dayalı bir ilişkinin oluşacağı savunulmaktadır.⁴⁴⁸

Speery ise, terörizmin seyirciler üzerinde korku yaratma başarısına asla ulaşamayacağını, teröristlerin mevcudiyetlerini kabul ettirme yolunda gösterdikleri başarının sadece iyi bir roman, oyun, sinema ve televizyon programının hatırlanması gibi olduğunu, film veya haber bitince sona erdiğini, böyle bir kokunun yegâne kalıcı etkisinin ise “eğlendirilmiş olmak hatırası” olduğunu savunmaktadır.⁴⁴⁹

3.4. Terör Haberlerinin Medyada Yayınlanmasının Dezavantajları

Terör haberlerinin medyada yayınlanmasında kitleler üzerinde bıraktığı etkiler açısından bir takım olumsuz noktalar bulunmaktadır. Medyada terör olaylarına geniş olarak yer verilmesi, birey ya da gruplarca yapılan şiddet olayları ile ilgili tekniklerin çok geniş kitlelerce öğrenilmesine yol açmaktadır. Bir anlamda terörün nasıl yapıldığı

⁴⁴⁷ KORKMAZ, a.g.e., s.163.

⁴⁴⁸ A.g.e.

⁴⁴⁹ A.g.e., s.164.

konusundaki bilgiler, bu araçlarla bu teknikleri bilmeyenlere ulaşmakta; bu haberlerin arkasından daha çok bombalama, daha çok uçak kaçırma, daha çok tedhiş vb olaylara neden olabilmektedir. Bunun özellikle ruhsal bozuklukları bulunan kişiler üzerinde daha fazla etkisi olduğu konusunda çeşitli bulgulara rastlanılmaktadır.⁴⁵⁰ Ayrıca, haberin gündemde kalma süresi uzadıkça örgütlerin inancı da artmaktadır. Bu durum örgütler arasında rekabete sebebiyet vererek yeni eylemlere zemin hazırlamaktadır. Çünkü medyanın yoğun ilgisi, eylemi yapan örgütle aynı çizgide olan diğer terör örgütlerinde “geride kalmama”, karşıt görüşlü örgütlerde ise “misilleme yapma” duygularını harekete geçirmektedir.⁴⁵¹ *Laqueur* ise “önemsenme” unsurunun altını çizerek, “teröristlerin karşı karşıya kaldığı genel tehlike önemsenmemektir. Teröristler, gazeteciler ve medya uzmanları, haber veya gazete başlıklarında yer alanların güç sahibi oldukları, fikrini paylaşmakta ve bir kimsenin isminin gazetelerin ön sayfasında çıkmasını büyük siyasi bir başarı olarak kabul etmektedirler”⁴⁵² demektedir. Terör olaylarına ilişkin haberlerin sık ve uzun süreli olarak verilmesinin bir diğer olumsuz yönü de terör örgütlerine “ülke gündemine hâkim olma” duygusu ve inancını vermesidir.⁴⁵³

Terör örgütleri, varlıklarını, ölüm ve korku üzerine kurmuşlardır. Güvenlik güçleri ile girişilen çatışmalarda teröristlerin ölmesi, örgüt saflarında bir moral bozukluğu oluşturmaktadır. Bunun için örgütler, ölümlerinden de yararlanmaktadır. Ölen terörist adeta yeniden yaratılmaktadır. O artık, örgütsel literatürde iyi olan her şeyin sembolüdür. Mükemmel bir insandır. Onun şahsında ölüm yüceltilir, özendirilir. Ölenlerin etrafında örgüt içi dayanışma, bağlılık yeniden oluşturulur. Resimleri gazetelerde basılır, afişleri yapılır, övücü yazılar yayınlanır, anma toplantıları yapılır, sloganlarda ve duvar yazılarında adı geçer. Örgüte yeni elemanların katılmasında, katılırlarken de ölmeyi kabullenmelerinde teşvik edici olarak kullanılırlar.⁴⁵⁴

Bunların yanı sıra “yığılımcı etkisi” de toplum üzerinde psikolojik sorunlara gebe olabilmektedir. Gerek aynı olayın uzun süre yinelenerek olayların gelişimine bağlı olarak verilmesi; gerek aynı anda meydana gelen diğer şiddet olaylarıyla ilgili haberler genelde

⁴⁵⁰ AZİZ, Aysel: **Terör ve Kitle İletişim Araçları**, Ankara: BM Türk Derneği Yıllığı, 1985, s.135.

⁴⁵¹ KORKMAZ, a.g.e., s.168-169

⁴⁵² A.g.e., s.169.

⁴⁵³ A.g.e.

⁴⁵⁴ A.g.e., s.171-172.

şiddet, zorbalık ve terörle ilgili kamuoyundaki huzursuzluğun kaynağı olmaktadır. Bu etki özellikle çocuklar üzerinde daha çok kendisini göstermektedir.⁴⁵⁵

Medyanın, uzmanı olmadığı terör eylemleri konusunda, yeterince araştırma yapmadan bazı kanılara varan ya da toplumun zihninde soru işareti oluşturacak haberler vermesi, bir başka ifade ile dezenformasyon kaynağı haline gelmesi de terör örgütlerinin işine yaramaktadır. Zira, her soru işareti, eylemin daha uzun süre konuşulmasını sağlamakta, bu da zaman içerisinde örgütün “haklılığı” gibi bir düşüncenin yerleşmesine zemin hazırlamaktadır.⁴⁵⁶

Ayrıca yayınlarda örgütsel terminolojinin aynen kullanılması örgütlere kendilerinin muhatap ve meşru kabul edildikleri duygusunu da kazandırmaktadır. Bin bir güçlük içerisinde faaliyet gösteren örgütlerin kazanacakları bu duygu ile daha iyi motive olup, yeni eylemlere girişebilecekleri ise açıktır.⁴⁵⁷ Örneğin, çatışmada taraflardan biri ya da birkaçı terör örgütleri iken, mücadeleden “savaş” şeklinde bahsedilecek olması, örgüte itici bir güç ve motivasyon olarak dönebilmektedir. Bir başka husus da, güvenlik güçlerinin çevreye keskin nişancılar yerleştirdiğini söylemesi veya röportaj yapmak amacıyla rehinelere yakınlarıyla ilişki kurmaları, onları heyecan ve telaşa düşürmesi gibi durumlarda ortaya çıkabilmektedir. Medya, bu tutum ve davranışlarıyla güvenlik güçlerinin çalışmalarına engel olabilmektedir.⁴⁵⁸

Çaşın ise, bu hususta medya için şu noktalara dikkat çekmektedir:⁴⁵⁹

1- Şiddeti teşvik eden, devlet otoritesini baltalayan aşırı düşüncelerin ifade edildiği bir platform sağlamaktadır. 2- Terörist olaylarını haber yapmak bir bulaşıcı etki yaparak diğer gurup ve bireylerin haber edilen olaydan daha güçlü bir şiddeti gerçekleştirmeleri olasılığını artıracaktır. 3- Sürmekte olan olayların haber yapılması yetkililer üzerinde olumsuz bir baskıya sebep olacak ve onların karar verme güçlerini sınırlandıracaktır. 4- Terörist olayların olduğu yerde program yapmak için bulunan muhabirlerin fazlalığı

⁴⁵⁵ ERDOĞAN, Davut: “Terör Haberlerinin Kitle İletişim Araçlarına Yansımalarının Etkileri”, (http://birim.web.icisleri.gov.tr/strateji/ic_guven/Belge/iletisim.html), (19.11.2005).

⁴⁵⁶ KORKMAZ, a.g.e., s.174.

⁴⁵⁷ A.g.e., s.177.

⁴⁵⁸ HAZIR, a.g.e., s.95.

⁴⁵⁹ CAŞIN, a.g.e., s.711.

teröristlerin güç duygusunu artıracacağı gibi, özellikle düzenleri bozulan teröristlerin olayları daha da uzun sürdüremelerine katkıda bulunabilecektir. 5- “Bulaşıcı etkisi”yle ilgili olarak diğer bir iddia da, hem terörizm hem de anti terörizm operasyonları konusunda yapılan detaylı yayınların diğer gurupları taktik, stratejik ve teknolojik bilgi ile donatmakta olduğu, bunun da gelecekteki terörizm olaylarının çözülmesini daha da zorlaştıracağı şeklindedir. 6- Haber toplamanın rekabetçi yönü, terörizm olaylarının sansasyonel yanına aşırı bir kaymaya yol açmakta, bu da, medyanın kamuoyunu bilgilendirme görevi yerine kamuoyunu şiddetle eğlendirme yönünün ağır basmasına yol açmaktadır. 7- Terörist olaylarla ilgili haber toplanırken anlık uygulamalar ile bazı haber toplama tekniklerinin süregelen bir olayda kullanılması (bir olay sırasında teröristle telefon irtibatına geçilmesi), muhabirleri olayların gözlemcisi yerine iştirakçisi haline sokmakta ve medyanın olayı objektif bir şekilde ele alma şansını azaltmaktadır.

Terörizmin medya tarafından aşırı ele alınmasının yarattığı bir başka sorun da şiddet eylemlerinin başka birey ve gruplar tarafından taklit edilmesini tetiklemesidir. Nitekim 1971 yılında D. B. Cooper isimli teröristin, kaçırılan dev bir uçaktan 200.000 dolar fidyeyle birlikte paraşütle atlamasını, medyanın olayla orantılı olmayan bir önemle vermesi, bir hafta sonrasında okuduklarının etkisinde kalan beş kişinin Cooper’ı taklit etmesine neden olmuştur.⁴⁶⁰ *Richard Clutterbuck*’ın da söylediği gibi: “fikirler normal haber medyası yoluyla seyahat ederler, haberleri dinleyen, izleyen insanlar bu fikirleri alarak aynı biçimde kendileri için kullanmak isterler.” Yani, bombalama olaylarının gösterilmesi başka bombalama olaylarını tetikler, aynı şekilde ne kadar çok uçak kaçırma olayı gündeme getirilirse, o kadar çok uçak kaçırılır.⁴⁶¹ Her ne kadar yerel olsa da, terörizm doğasında dünya çapında teatral bir çekiciliği olduğu için başka ülkelerdeki kızgın ve hedefine ulaşmamış grupları benzer eylemleri kendi çaresizlik ve yabancılaşmalarını dışa vurabilmek için yapmaya cesaretlendirebilir. Örneğin, Arjantin’de *Monterolar*, eski başkanı Pedro Aramburu’nun cesetini Eva Pero’nun cesedinin İspanya’dan gelmesini garantiye almak için mezarından çıkarmalarından birkaç hafta sonra, Burmalı teröristler de U Tant’ın cesedini Burma Hükümeti ile pazarlık sırasında kullanmak amacıyla çalmışlardır.⁴⁶²

---

⁴⁶⁰ HAZIR, a.g.e., s. 94.

⁴⁶¹ CAŞIN, a.g.e., s.722.

⁴⁶² A.g.e., s.723.

Medyanın terör haberlerini sorumsuz, ilkesiz ve abartarak verdiği konusunda yaygın bir kanı vardır. Bunlar medyanın terör haberciliğinin olumsuz sonuçları olarak ifade edilebilirler:⁴⁶³

1- Medya, terör olaylarını verirken abartarak, sansasyonel şekilde vermektedir. 2- Terör örgütlerinin medya da sürekli olarak gündeme getirilmesi, teröristleri kamuoyunda “tanınan” kişiler, hatta yaptıkları şiddeti haklı ve kendilerini de bir “kahraman” durumuna getirebilmektedir. 3- Terör örgütleri ve eylemleri haber yapılırken, dil, üslup ve terminolojiye dikkat edilmemektedir. Özellikle “özgürlük savaşçısı” ve “gerilla” tabirlerinin kullanılması örgütlere, kendilerinin muhatap alındıkları ve meşru görüldükleri duygusunu kazandırabilir. 4- Medya tarafından terör olaylarının detaylı bir şekilde verilmesi, örgütlere bazı avantajlar sağlamaktadır. Bir nevi örgütlere teknik bir perspektif sunulmaktadır. 5- Medyanın bazı haber toplama yöntemleri, güvenlik güçlerinin yürüttüğü operasyonlara büyük zararlar verebilmektedir. Medya, fırsat buldukça polisin muhtemel taktiksel yaklaşımları hakkında haber neşrederek teröristlere farkında olmadan yardım etmektedir. 6- Medya, terör haberlerini sunarken, ceset görüntüleri, kan izleri vb. yayınlatabilmektedir. Toplumun korkuyla “hipnoz” ederek duyarsızlaştırabilmekte ve karamsar hale getirebilmektedir. 7- Medyanın bir diğer özelliği de hassas operasyonlara katılan görevliler hakkında gerek görüntü, gerekse yazılı olarak geniş bilgi sunmasıdır. Terör örgütleri de bu tür operasyonlara katılan bireyleri er geç kendilerine bir hedef olarak seçmektedirler. 8- Medya, “zanlıların masumiyet ilkesi”ni ihlal edebilmektedir. Bir insanın -terörist bile olsa- mahkeme tarafından yargılanmadan adeta cezası verilmektedir. 9- Terör haberlerinin sürekli medyada yer alması ve özellikle güvenlik güçlerinin olası hatalarının abartılarak verilmesi sonucunda, güvenlik güçleri demoralize olup kendilerini değersiz görebilmektedirler.

3.5. Terör Haberlerinin Medyada İşlenişi Üzerine

Medya tarafından gerçeklerin kamuoyuna aktarılması günümüz haberciliğinin en temel ilkesidir. Büyük sorumlulukları olan medyanın şiddet olaylarını abartısız ve tarafsız olarak kitleye ulaştırma görevini yerine getirme sorumlulukları vardır. Medyada terör

---

⁴⁶³ ALKAN, a.g.s.

haberlerinin duyurulmasında kullanılan dil ve üslubun, terörü artırıcı veya azaltıcı etki yaptığı yolunda tartışmalar bulunmaktadır.⁴⁶⁴

Kamuoyu araştırmalarında yaygın Şikayet, Şiddet içeriğinin ekranlarda sıklıkla kullanılıyor olmasıdır. Televizyonlarda gösterilen programların yaklaşık %60'ı Şiddet içeriği barındırmaktadır.⁴⁶⁵ Gerçekleştirilen yüzlerce çalışma, ekranlardaki Şiddetin sosyal Şiddeti artırdığını teyit etmektedir.⁴⁶⁶ Buna rağmen reklamcılar, Şiddet içerikli programlara sponsor olmaya devam etmektedirler.⁴⁶⁷ Reklamcıların Şiddet içerikli programlara sponsor olmalarının belki de en büyük nedeni, bu içeriklerin, Şiddet içermeyen programlara nazaran çok daha fazla izleyiciyi ekran başına çekiyor olmasından kaynaklanmaktadır. Çünkü geniş izleyici potansiyeli, geniş bir müşteri nüfusu anlamına gelmektedir. Esasında, Şiddet içerikli televizyon programları, Şiddet içerikli olmayan programlara nazaran toplamda daha az izleyiciye hitap etmektedir. Reklamcıların buna rağmen Şiddet içerikli programlara değer vermelerinin en az iki nedeni bulunmaktadır. *Birincisi*, Şiddet içerikli programların genç izleyici kitlesini cezbediyor olmasıdır. Bu kitle 18-34 yaş aralığındaki kesimdir. Genç izleyiciler, reklamcılar için oldukça değerlidir. Yaşı ilerlemiş izleyicilere göre çok daha toydurlar. Yaşı ilerlemiş izleyicileri markalar ve yeni unsurlar için ikna etmek zaman, para ve sarf edilen efor açısından daha zahmetlidir. *İkinci neden* ise, Şiddet içerikli programlara reklam vermenin Şiddet içeriği barındırmayan programlara nazaran daha pahalı olmasıdır.⁴⁶⁸ Bir başka ifade ile reklamların Şiddet içermeyen programlar için kullanılması daha ucuz gözükse de "etki" ve "reklamın amacına ulaşması" açısından değerlendirildiğinde Şiddet içerikli programların tercih edilmesi reklamın doğal misyonu açısından daha avantajlı olarak görölmektedir.

Ailelerin ve diğer ilgili vatandaşların manevi yakarışlarının Şiddet içerikli programların yayımını azaltması pek mümkün gözükmemektedir. Kazançlar, gerçekten de ne tür programların televizyonda yayımlanacağını belirlemektedir. Eğer reklamcılar, Şiddet içerikli programları desteklemekten vazgeçerlerse bunların yaşaması olanaksızdır. Eski CBS programlama Şefi *Jeff Sagansky*'e göre, "Televizyonun birinci önceliği izleyiciler için kaliteli programlar yapmak değil, müşterileri reklamcılarla buluşturmaktır."⁴⁶⁹

⁴⁶⁴ CAŞIN, a.g.e., s. 734.

⁴⁶⁵ BUSHMAN, Brad J.: "If the Television Program Bleeds, Then Memory for the Ad Recedes", **The Amplifier Media Psychology**, Yaz 2003, s.7.

⁴⁶⁶ A.g.e.

⁴⁶⁷ A.g.e.

⁴⁶⁸ A.g.e.

⁴⁶⁹ A.g.e.

Öte yandan, *Richard W. Schaffert*, medya ve siyasi teröristler arasındaki ilişki üzerine nicel bir araştırma gerçekleştirmiş, Birleşik Krallık, Doğu Almanya ve İtalya üzerinde kantitatif bir analizde bulunmuş; medya, devlet ve kamuoyu arasındaki ilişkiler için şu tespitlere yer vermiştir:⁴⁷⁰

Birleşik Krallık: Yirmi yılı aşkın dış destekli iç terörizmle mücadele göstermiştir ki, medyanın teröristleri ve gaddarlıklarını sansasyonelleştiriciliği dahil olmak üzere terörizmle mücadele yöntemleri, normal demokratik yasama süreci işlediği takdirde kabul edilebilmekte ve kamuoyu tarafından da onay alabilmektedir.⁴⁷¹ *Batı Almanya*: Batı Alman kamuoyu, artan sert anti-terörist kanun ve siyasalara yüksek destek vermiştir. Belki de güçlü bir savaş sonrası kişisel güvenlik güdüsü inanç ve eylemlerin bu şekilde olmasına gerekçe olmuştur.... Kamuoyu, medyanın terör olaylarını yayımlama konusunda kendisine sınırlama getirmesini açıkça ve isteyerek kabul etmiştir. Batı Alman Medyası, terör olaylarını cereyan ettikleri süreçte yansıtmışlardır, fakat bununla birlikte Schleyer olayının da kanıt gösterilebileceği gibi yayımlama sürecinde teröristler tarafından kullanılmalarına ve kanun yaptırımının terörle mücadele konusunda etkinliğine fayda sağlayacak şekilde hareket etmişlerdir.⁴⁷² *İtalya*: Halkın hassasiyetinin medyanın Kızıl Tugaylar tarafından kötüye kullanılmasının engellenmesinde oldukça önemli olduğu ve örgütün devlet için ciddi tehdit oluşturmasını bertaraf edici bir etkisi olduğu ortaya çıkmaktadır. Zira 1970'lerin İtalyası, kararsız bir devlet yapısının, kullanılabilir bir medyanın ve savunmasız bir halkın var olduğu bir ortamda, ne kadar tehlikeli bir terörizm kampanyasının ortaya çıkabildiğini gösteren⁴⁷³ endişelendirici bir örnek teşkil etmektedir.⁴⁷⁴

Corriere Della Sera Yazı İşleri Müdürü *Barbiellini Amidei*, eski Başbakan Aldo Moro'nun Kızıl Tugaylar tarafından kaçırılmasını izleyen günlerde, Moro'nun zincire vurulmuş halini gösteren fotoğrafını yayımlamadıklarını, çünkü bunu yaparak, yani Aldo Moro'nun üzgün ve umutsuz halini kamuoyuna yansıtarak teröristlerin kendilerini güçlü gösterme amaçlarına hizmet etmiş olacaklarını düşündüklerini söylemiştir. Bu örnek, nadir

⁴⁷⁰ SCHAFFERT, Richard W.: **Media Coverage and Political Terrorists: A Quantitative Analysis**, Praeger Publishers, 1992.

⁴⁷¹ A.g.e., s.128.

⁴⁷² A.g.e., s.137-138.

⁴⁷³ Öyle ki dönemin İtalya Başbakanı Aldo Moro, Kızıl Tugaylar adlı terörist örgüt tarafından 16 Mart 1978'de kaçırılmış ve 9 Mayıs 1978'de öldürülmüştür. Bkz: Bir sonraki paragraf.

⁴⁷⁴ SCHAFFERT, a.g.e., s.143-144.

olarak görülen medyanın kendi kendine sansür uygulaması olarak kabul edilebilir.⁴⁷⁵ Benzer şekilde 21 Ekim 2007 tarihinde Yüksekova İlçesi'ndeki Dağlıca Taburu'na PKK'lı teröristlerin saldırısı sonucu çıkan çatışmaların akabinde kaçırılan 8 Türk askerinin görüntüleri, ilerleyen süreçlerde röportajlar eşliğinde kayıt edilmiştir. Muhtelif ve denetimsiz birtakım internet sitelerinde propaganda amaçlı bu görüntüler yayımlanmışsa da, Türk mediasında kendiliğinden oluşan bir mutabakat sonrasında, bu görüntüler, televizyon ekranlarına taşınmamıştır.

Medyanın terörist organizasyonları ve onların faaliyetlerini rapor ederken, tartışırken kullanacağı dil son derece önemlidir; zira bu dil kamuoyunun söylevi haline gelecektir. Teröristlerin ve devlet görevlilerinin kullandığı terminoloji ve ifade biçimi genellikle farklı olacaktır, burada medyanın seçeceği dil de doğal olarak kamuoyunun fikirlerini yansıtmak için kullanacağı ifade biçimi halini alacaktır. Bu nedenle terörist ya da terörle mücadele eden gruplardan medyaya kendi terminolojisinin kullanımını sağlayan taraf, önemli bir psikolojik zafer kazanmış olacaktır.⁴⁷⁶

Schmid ve De Graff, aynı unsur için teröristlerin ve terörle mücadele eden birimlerin kullandıkları terminolojiden bazı örnekleri şu şekilde belirtmektedirler:⁴⁷⁷

---

⁴⁷⁵ CAŞIN, a.g.e., s.734.

⁴⁷⁶ LOCKYER, Adam: "The Relationship Between The Media and Terrorism", The Australian National University, 2003, (İnternet Erişimi: ics.leeds.ac.uk/papers/pmt/exhibits/1767/lockyer.pdf), (21.03.2008)

⁴⁷⁷ SCHMID, Alex ve DE GRAAF, Janny: **Violence as Communication: Insurgent Terrorism and the Western News Media**, London: Sage Publications, 1982, s.88.

Tablo: 4

Aynı Unsur için Teröristlerin ve Terörle Mücadele Eden Birimlerin Kullandıkları Terminoloji

Terörizmle Mücadele Halindeki Birimlerin Kullandığı	Teröristlerin Kullandığı
Suçlu	Devrimci
Terörist	Gerilla
Katil	Özgürlük savaşçısı
Çete	Ordu
Yıkıcı eleman	Kurtarıcı
Katliam	Tasfiye
Akıl hastası	Şehit
Paralı asker	Asker
Tehdit	Uyarı
Saldırı	Önleyici karşı hareket
Suikâstçi	Öç alıcı
Propaganda	Duyuru
Aşırı fanatik	Anti emperyalizme adanmışlık
Saldırı	Operasyon
Kiralık katil	Devrimci dayanışma örneği
Adam öldürme	Devrimci hakkı

Terörizmin medyadaki sunumuna ilişkin *Xiaofeng* ve *Jia*'nın önerileri ise şu şekildedir:⁴⁷⁸

Birincisi, medya, anti-terörizm çerçevesinde en üst düzey etik normları oluşturmak durumundadır: medya, terörizmi insanoğluna ilişkin tüm unsurların karşı tarafına koymalıdır. *İkinci olarak*, medya terör olaylarına ilişkin bilgileri aktarırken uyması gereken prensiplerini oluşturmalıdır: bütün haber girdileri, krizin dozunu düşürücü ve sosyal düzeni tesis edici yönde yarar sağlayacak şekilde düzenlenmelidir.... Eğer kamuoyu, acil bir durumla karşılaştığında doğru ve yetkili kanallardan haber akışını temin edemezse, farklı kanallardan bilgileri edinmeye yöneleceklerdir. Söylentiler ve bamboo telgrafı gibi teröristlerin işine gelebilecek bilgi akışı var olmaya ve yükselmeye başlayabilecektir. Bu tür bir bilgi akışı da, halk arasında belirsizlik yaratabileceği gibi, emniyetsizlik ortamı doğurabilecek ve belirli bir dönem ve sahada kaos ortamının oluşmasına meyil verebilecektir. *Üçüncü olarak* da, “medya ile terörizm arasındaki gizli ilişkiyi kontrol etme”nin özü olarak “savaşlarda yayımlama şekli” adı altında bir liste hazırlanmalıdır. Devlet de savaş/terör sürecinde medyanın yayımlama düzenlemesini bu listeye atfen yapabilir.

⁴⁷⁸ XIAOFENG ve JIA, a.g.e., s.115.

Bununla birlikte medyanın hiçbir suret ile denetim altına alınmaması gerektiğini ileri süren görüşler de bulunmaktadır. Kimileri ombudsmanlık kurumu ile sorunun çözülebileceğini ifade ederken, kimileri de etik ile ve medyanın kendi içerisindeki kurallar silsilesi ile bunu çözebileceğini ifade etmektedir. Diğer taraftan, oturma odası savaşı haline alan Vietnam Savaşı'nın kaybedilmesinde medyaya önemli roller biçen ABD, 90'lı yıllarda Irak-Kuveyt çatışmasında, önemli medya denetimlerine giderken, 2000'li yılların başında ise tamamen politika değiştirerek “embedded (iliştirilmiş)” gazetecilik politikasını uygulamaya başlamıştır.

Embedded gazetecilik, bugüne kadar alışlagelen, akredite olmuş gazeteci ve gazetecilikten çok daha farklı bir tür nitelmesi taşımaktadır. Muhabir ile haber kaynağı arasında akredite gazetecilikte olduğu gibi mesafe ve sınırlar bulunmamakta; embedded gazeteci, haber kaynağı ile birlikte yaşamakta, aynı ortamı paylaşmakta, onlardan biri gibi hareket etmekte, haber unsurlarına, ilştirildiği bakış açısının gözü ile bakmaktadır. Bir diğer deyişle bir kurum ya da kuruluş tarafından akredite edilerek, haber kaynağı olan kurum düzeyinde resmi bir tanınmışlıktan ve işinin kolaylaştırılması anlamında yakaya takılan bir kart olmaktan çok daha ötede bir niteliğe, bir anlamda, bir organizasyon, bir kurum, kuruluş ya da güç odağı adına hareket eden gazeteci nitelmesine sahip bulunmaktadır.⁴⁷⁹

BBC'nin bir terör haberini yorumlaması üzerine değerlendirmede bulunan *Göksu* ise yaklaşımını şu şekilde ifade etmektedir: BBC'nin 15 Nisan 2005 tarihli haberinin başlığı ve devamı şu şekildedir: “Türkiye 21 Kürt savaşçısını öldürdü.”⁴⁸⁰ (Turkey kills 21 Kurdish fighters). Alt başlık ise: “Bölgedeki resmi yetkililer Türk güvenlik kuvvetlerinin Türkiye'nin güney doğusunda Kürt paramiliter grup olan PKK'nın 21 üyesini öldürdüklerini söylediler.” (Turkish security forces have killed 21 members of the Kurdish paramilitary group, the PKK, in south-eastern Turkey, officials in the area say). Haber ise “Yetkililer ayrıca Siirt ilindeki üç günlük operasyonda üç Türk askerinin de öldüğünü belirttiler.” (Three members of the Turkish armed forces also died in the three-day

⁴⁷⁹ VURAL, Ali Murat: “Embedded-İliştirilmiş Gazeteciliğin Etik Çerçeve Değerlendirilmesi”, **Communication in the Millenium: A Dialogue Between Turkish and American Scholars Sempozyumu II**, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi, İstanbul, Türkiye, 17/03/2004, s.39.

⁴⁸⁰ BBC News: “Turkey Kills 21 Kurdish Fighters”, (<http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/europe/4447775.stm>), (22.06.2008)

operation in Siirt province, they said) şeklindedir.⁴⁸¹ Başlıkta, hoş bir kelime ve fiil olmayan öldürme eylemini yapan Türkiye'dir. Burada "katletti" gibi kelimeler kullanılmadığına da şükretmeliyiz herhalde. Öldürdüğü de Kürt savaşçılarıdır. Bu "savaşçı" kavramı terör literatüründe "özgürlük savaşçısı"nı çağrıştırır ki o da grubunun, milletin özgürlüğü için mücadele eden demektir. Bir anlamda kahramanlığı anlatan bir kelimedir. Yani adamlar BBC'ye göre "terörist" değildir. Ayrıca sayı da küçümsenmeyecek bir sayı olan 21 candır.⁴⁸²

Batı'da medya, yasama, yürütme ve yargının yanı sıra dördüncü güç olma konumuna erişmiştir. Bununla birlikte birçoğu bir "üçüncü kişi" vasfıyla sosyal çatışmaları bağımsız değer ve standartlarla yayımlamaktadır.⁴⁸³

Örneğin BBC, BBC'nin Değerleri ve Standartları adlı altında kamuoyuna sunduğu *Yayın İlkeleri Kılavuzu*'nda⁴⁸⁴, altı çizilecek şu ifadelere yer vermektedir:

BBC'nin Editoryal Değerleri ve Yayın İlkeleri Hakkında;⁴⁸⁵

Gerçeklik ve Doğruluk: Uğraşımız, doğruyu bulmak ve gerçekte ne olduğunu ortaya çıkarmaktır. Doğruluk çabukluktan daha önemlidir ve çoğu kez doğru bilgilere ulaşmaktan ibaret değildir. Doğruya ulaşmak için ilgili tüm unsur ve bilgileri tartmamız gerekecektir. İzleyici, sağlam kaynak ve delillere dayanan, kılı kırk yarararak sınanmış, açık ve kesin bir dille sunulan bir ürün almalıdır. Neyi bilmediğimizi dürüstçe ve açıkça söylemeli ve temelsiz tahminlerden kaçınmalıyız.⁴⁸⁶

Yayın Politikası: Yapımcılar bu ilkelerin nasıl yorumlanacağı ve uygulanacağı konusunda danışmak için Yayın Politikası ekibine günün 24 saati ulaşabilir. Tartışma yaratmaya aday bir program için ne kadar erken başvurulursa o kadar iyidir.⁴⁸⁷

⁴⁸¹ GÖKSU, Turgut: "BBC'de Bir Terör Haberinin Yorumlanması", (http://www.caginpolicisi.com.tr/45/9-10.htm#_ftn2), (22.06.2008)

⁴⁸² A.g.s.

⁴⁸³ XIAOFENG ve JIA, a.g.e., s.110.

⁴⁸⁴ BBC: **Yayın İlkeleri Kılavuzu: BBC'nin Değerleri ve Standartları**, Haziran 2005, (http://www.bbc.co.uk/turkish/indepth/story/2006/10/061027_yayin_ilkeleri.shtml), (11.02.2008)

⁴⁸⁵ A.g.e., Bölüm 1 ve Bölüm 2

⁴⁸⁶ A.g.e., s.7.

⁴⁸⁷ A.g.e., s.10.

Üste Danışma: ... konu ne kadar önemli ya da tartışılmalıysa, o kadar yukarıya danışılmalıdır.⁴⁸⁸

Hukuk: ...yayın ilkelerinde dile getirilenleri yorumlarken, çoğu kez hukukun yanı sıra, BBC'nin kendi etiğini de hesaba katmak gerekir. Bazen, yayınlanmasında hukuken hiç bir sakınca olmayan bir program, örneğin çocuk unsuru içerdiği ya da mahremiyete giren yönleri nedeniyle editoryal açıdan sorunlara gebe olabilir. Böylesi durumlarda BBC etik davranmayı seçmelidir. Avukatların hukuki görüşleri alınsa da son karar gene editoryal bir karardır.⁴⁸⁹

Diğer Danışma Kaynakları: BBC bünyesinde türlü konularda deneyimli çok sayıda uzman kaynak bulunmaktadır Bunlar arasında Dünya Servisi'nin dil bölümleri, Haber Merkezinin uzman editörleri, Siyasi Araştırmalar Birimi, Din ve Etik Bölümü ve Doğa Tarihi Birimi sayılabilir.⁴⁹⁰

Savaş, Terör ve Olağanüstü Olaylar;⁴⁹¹

Savaş: ... bazılarının gelişmelerin tam ortasında bulunan yakınları ya da dostları olacaktır. Acı veren haberleri büyük bir özenle işlememiz şarttır.⁴⁹² Savaş haberlerinin değerlendirilmesinde geçerli olan ilkeler: 1- Haberlerimiz, özellikle çelişen iddialar varsa, bilgilerin nereden geldiğini, normal olarak, açıkça belirtmelidir. Bilgi kaynaklarının adı belirtilmeli, malzemeler üçüncü kişilerden alınmışsa, üçüncü kişilerden alındığı söylenmelidir. 2- Normal olarak, haberlerimiz sansür ediliyor ya da izleniyorsa, ya da bazı bilgileri veremiyorsak, bunu belirtmeli ve mümkün olan durumlarda çalışırken hangi kurallara uymak zorunda olduğumuzu anlatmalıyız. 3- Haberleri veriş tarzımız, en az haberciliğimizin güvenilir olması kadar önemlidir. 4- Savaşın gerçeklerini örtbas etmemeli ama insan onuruna da saygı göstermeliyiz. Çok çarpıcı ve belirgin savaş ve zulüm görüntülerini yayınlamak için haklı editoryal gerekçelerimiz olması gerekir. 5- Ölen ya da yaralanan kişilerin yakın akrabalarının, bunu ilk bizim haber bültenlerimizden web sitelerimizden ya da programlarımızdan öğrenmemesini sağlamak için elimizden geleni

⁴⁸⁸ A.g.e.

⁴⁸⁹ A.g.e., s.11-12.

⁴⁹⁰ A.g.e., s.12.

⁴⁹¹ A.g.e., Bölüm 11

⁴⁹² A.g.e., s.106.

yapmalıyız. 6- Eksiksiz bir tartışma ortamı oluşturmak üzere internet mesaj tahtaları açmalı ve çirkin mesajların yazılmasını önlemek için, gerekiyorsa, ön-moderasyon uygulamasına geçmeliyiz.⁴⁹³ Yayın politikası daire başkanına danışılması zorunlu konular: 1- BBC personelinin Terörle Mücadele Yasasını ihlal etme olasılığının bulunduğu durumlar. 2- Terör eylemlerinden sorumlu bir birey ya da örgüte mülakat için başvurma önerileri. 3- Birleşik Krallıktaki propaganda eylemlerinde ya da yurtdışında Birleşik Krallık yurttaşlarının tehdit edildiği eylemlerde kaydedilmiş malzemeyi yayınlama önerileri.⁴⁹⁴

Tehdit ve Sahte İhbarlar: ... bazı grupların bomba yerleştirdiklerini bildirirken kullandıkları geçerli kod sözcükleri açıklamamalıyız.⁴⁹⁵ Genelde herkesçe bilinmeyen ve bir saldırıya yardımcı olabilecek güvenlik düzenlemelerini ya da diğer duyarlı bilgileri açıklamamalıyız.⁴⁹⁶ ... daha önce dikkat çekmemiş, dolayısıyla herhangi bir tehditle karşı karşıya bulunmayan insanları, örneğin hayvanlar üzerinde deney yapan laboratuvarların ya da askeri kurumlar için çalışan şirketlerin adını vererek, olası birer hedef haline getirmemeye özen göstermeliyiz.⁴⁹⁷

Propaganda Eylemleri: Yasaklanmış örgütler ya da terör eylemlerine karıştığı bilinen gruplarca düzenlenen propaganda eylemlerini izleme önerileri üst düzeyde bir editöre ya da bağımsız yapımcılar söz konusuysa, onları görevlendiren editöre danışılmalıdır.⁴⁹⁸ Birleşik Krallıktaki propaganda eylemlerinde ya da yurtdışında Birleşik Krallık yurttaşlarının tehdit edildiği eylemlerde kaydedilmiş malzemeyi yayınlama önerileri Yayın Politikası Daire Başkanına danışılmalıdır. Paramiliter ya da diğer gruplar tarafından yapılan bir eyleme sahne olan meşru bir etkinlik sırasında yapılan kayıtların yayınlanması önerileri üst düzeyde bir editöre ya da bağımsız yapımcılar söz konusuysa, onları görevlendiren editöre danışılmalı, onlar da gerekiyorsa Yayın Politikası Daire Başkanına danışılmalıdır. Birleşik Krallıkta, Hayvan Kurtuluş Cephesi gibi gruplar bu kategoriye girer.⁴⁹⁹

---

⁴⁹³ A.g.e.

⁴⁹⁴ A.g.e., s.107.

⁴⁹⁵ A.g.e., s.108.

⁴⁹⁶ A.g.e.

⁴⁹⁷ A.g.e.

⁴⁹⁸ A.g.e.

⁴⁹⁹ A.g.e., s.109.

Kaçırma, Rehine Alma ve İşgal Olayları: ... ulaştırma araçlarının kaçırılması, adam kaçırmaya, rehine alma ve işgal olaylarında yayınlayacağımız her şeyin hem Birleşik Krallıkta hem de yurtdışında eylemciler tarafından görülüp duyulabileceğinin bilincinde olmamız gerekir.⁵⁰⁰ Olayları aktarırken editoryal kontrolü elden bırakmamalı ve şunlara uyduğumuzdan emin olmalıyız: 1- Eylemcilerle canlı yayında mülakat yapılmamalıdır. 2- Eylemcilerin canlı yayında ortaya çıkardığı herhangi bir görsel ya da sesli kayda yer verilmemelidir. 3- Propaganda eylemlerinin, şiddet içeren eylemlerin ya da onların mağdurlarının, eylemciler tarafından yapılmış kayıtları ancak üst düzeyde bir editöre danışıldıktan sonra yayınlanmalıdır. 4- Okul işgali ya da uçak kaçırmaya gibi duyarlı olayları naklen yayınlarken görüntüleri yayına gecikmeli olarak vermeliyiz. Nasıl sonuçlanacağını kestiremeyeceğimiz olaylarda ve iyice düşünmeden yayınlanamayacak görüntülerin kaydedilmesi olası durumlarda bu daha da önem kazanır.⁵⁰¹

Olağanüstü Ulusal ve Uluslararası Olaylar: Olayda insanlar ölmüş, yaralanmış ya da kaybolmuşsa, bu insanların yakınlarının haberi ilk bizim servislerimizden almamasını sağlamak için elden gelen çabanın gösterilmesi önemlidir. Haberlerimizde isim vermediğimiz zaman, yakın akrabaları olay yerinde olabilecek kişilerde haberin gereksiz kaygı yaratabileceğini takdir etmekteyiz. Ancak bunun, yakın birinin ölüm haberini ilk kez radyo, televizyon ya da İnternette duymanın vereceği ıstırap kadar kötü olmadığı kanısındayız.⁵⁰²

Gösteriler, Karışıklıklar ve Ayaklanmalar: Gösterilerin, karışıklıkların ve ayaklanmaların kapsamlı biçimde izlenmesi haberciliğimizin önemli bir unsurudur. Aşağıda kurallara uyulmalıdır: 1- Karışıklık çıkabileceğine dair söylentilere yer vermenin, karışıklığı körükleme riskini doğru tartmalıyız. 2- Varlığımızla olayları alevlendirdiğimizden kuşkulandığımız anda olay yerini terketmeliyiz. 3- Katılımla ilgili tahminlere kuşkuyla yaklaşmalı ve çok farklı olabilecek tahminleri kaynak belirterek duyurmalıyız. 4- Kapsamlı ve tarafsız bir bakış açısı sağlamalıyız. Bir çatışmanın belli bir tarafında kalan muhabirlerimizin genel resmi görmesinin zorlaşması durumunda, onların gönderdiği malzeme genel bağlam içine alınarak yayınlanmalıdır. 5- Naklen yayınlarda, ya görüntüler gecikmeli olarak verilmeli ya da şiddet ve kargaşa ekrana yansıtılmayacak

⁵⁰⁰ A.g.e.

⁵⁰¹ A.g.e.

⁵⁰² A.g.e., s.110.

boyutlara varırsa, gelen malzemeyi sonradan kurgulayarak kullanmak üzere kaydederken, farklı görüntülere geçilmelidir.⁵⁰³

Terör: Terör eylemlerini süratle, doğru biçimde, eksiksiz ve sorumlulukla haber vermeliyiz. Duygusal ya da önyargılı sözcükleri dikkatsizce kullanmamız inandırıcılığımızı sarsar. “Terörist” sözcüğünün kendisi, anlamayı kolaylaştırmak yerine engelleyen bir tanımdır. Birine atfen aktardığımız durumlar dışında bu sözcüğü kullanmaktan kaçınılmalıdır. Bildiğimiz doğruları haber verme işimizi layıkıyla yapmalı, niteleme işini başkalarına bırakmalıyız.⁵⁰⁴ Başkalarının kullandığı terminolojiyi kendi terminolojimiz olarak benimsememeliyiz. Genellikle açık seçik bir adli sürecin var olmadığı hallerde “serbest bırakma”, “divan-ı harp” ya da “infaz” gibi terimlerin kullanılması uygun düşmez. Yapılan eylemin tüm sonuçlarını izleyicilerimize neler olup bittiğini anlatarak aktarabilmeliyiz. Eylemcileri, “bombacı”, “saldırgan”, “silahlı kişi”, “fidyeci”, “isyancı” ve “militan” gibi açıkça tanımlayan sözcükleri yeğlemeliyiz. Sorumluluğumuz, tarafsız kalmak ve olayları izleyicilerimize “kimin kime ne yaptığını” değerlendirme olanağı verecek şekilde duyurmaktır.⁵⁰⁵ ... BBC personelinin Terörle Mücadele Yasasını ihlal etme olasılığının bulunduğu durumlar Yayın Politikası Daire Başkanına ve Program Hukuk Danışmanlığına danışılmalıdır.⁵⁰⁶

Reuters de, terminoloji konusunda BBC ile benzer bir politika takip etmektedir. Reuters’in global haberler başkanı *Steven Jukes*, personeline yazmış olduğu dahili bir mesajda: “hepimiz biliyoruz ki, bir kişinin teröristi diğerinin özgürlük savaşçısıdır, bundan dolayı, Reuters, terörist kelimesini kullanmama hususundaki prensibi desteklemektedir” demektedir.⁵⁰⁷ *Michael Kinsley* de bir makalesinde, Reuters’in muhabirlerinin güvenliği için “terörist” kelimesinin kullanılmasını yasakladığını ifade etmektedir.⁵⁰⁸

Konuklardan bir tanesinin de Show TV Genel Müdürü *Saner Ayar*’ın olduğu, 30 Ekim 2007 tarihinde NTV’de yayımlanan “Terör ve savaş dönemlerinde medya nasıl

⁵⁰³ A.g.e., s.111.

⁵⁰⁴ A.g.e., s.107.

⁵⁰⁵ A.g.e.

⁵⁰⁶ A.g.e., s.108.

⁵⁰⁷ O’SULLIVAN, John: “Retraction Required: Reuters’s Mistake”, **Nationalreview**, (<http://www.nationalreview.com/jos/jos092501.shtml>), (21.03.2008)

⁵⁰⁸ KINSLEY, Michael: “Defining Terrorism: It's Essential. It's also Impossible”, **Policy Made Plain**, (<http://www.slate.com/id/116697>), (12.11.2007)

davranmalı?” konulu Neden adlı programda, bu konu ile ilgili yaklaşımlarını ifade eden Ayar, şunları söylemektedir:⁵⁰⁹

“Şöyle bir şey yaptık biz; Show TV’de öncelikle döndük dedik ki; bu gidişattan sahiden biz de memnun değiliz. Yani çok ciddi bir otokontrol sistematiği kendi içimizde yaratıyor olmamız lazım. 3984 sayılı yasada yayın ilkeleri var ama o yayın ilkeleri genel anlamda çok muallak olabiliyor. Bizim daha spesifik, daha özel durumları tanımlayan bütün çalışanlarımızın tamamı tarafından bilinen ve tedarikçilerimiz tarafından bilinebilen bir altyapı oluşturalım dedik ve sonra da bu altyapıyı denetleyecek bir kurul oluşturalım dedik yine kendi rızamızla ama bize bağlı çalışmayan bir kurul oluşturalım dedik ve bu çerçevede Show TV’nin yayın ilkelerini hazırladık. Bunu yaparken tabii ki BBC örneğine baktık, NBC örneğine baktık, dünyada elimizde alabileceğimiz bütün örnekleri inceledik ama sonunda Türkiye’de uygulamak durumundasınız ve Show TV’de uygulamak durumundasınız... Mesela savaş ve olağanüstü durumlarla ilgili diyoruz ki; savaş ve olağanüstü durumlarda Show TV alt markaların normal yayın akışını keserek Türk halkının doğrudan bilgilendirilmesini sağlayacak yayınlar yapmayı hedefler. Askeri ve stratejik konularda hassasiyet göstererek Türk Silahlı Kuvvetleri’nin caydırıcılığını ve müdahale gücünü azaltacak içerikte yayın ve haber yapmaktan kaçınır.”

Türkiye’de de, uzun bir süre devleti yönetenler dahil, terörizm ve terörist unsurlarla ilgili olarak kullanılan terimlerde, farklı ve mahzurlu bir takım kelimeler kullanılmıştır. Özellikle terörizmin bitirilme gayretlerine paralel olarak, kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcileriyle yapılan çalışmalar sonunda saptanan “kullanılması mahzurlu” bir dizi terim yerine kullanılması gereken terimler tek tek belirlenmiştir. İçişleri Bakanlığı Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı’nın 26 Nisan 1999 tarih ve 096 sayılı yazısında belirtilen “mahzurlu” olan ve bunların yerine “kullanılması gereken” terimleri içeren genelge, TRT ve Anadolu Ajansı’na da gönderilmiştir:⁵¹⁰

⁵⁰⁹ “Neden?: Terör ve Savaş Dönemlerinde Medya Nasıl Davranmalı?”, 30 Ekim 2007, (<http://www.candundar.com.tr/index.php?Did=5548>), (22.12.2007)

⁵¹⁰ ÖZDİKER, Cengiz: “Türkiye’de Medya ve Terör”, (<http://217.160.138.148/contentmanagement/kundentr/index.php?id=300>), (11.12.2007)

Tablo: 5

İçişleri Bakanlığı Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı'nın 26 Nisan 1999 Tarih ve 096 Sayılı Yazısı'na göre Kullanılacak Terminoloji

Kullanılması Mahzurlu Terimler	Kullanılması Gereken Terimler
1 Gerilla (Kır gerillası, Şehir gerillası) Asi	Terörist, Terörist unsur, Eşkiya, Haydut
2 Peşmerge, Mülteci	Kuzey Iraklılar, Sığınmacılar
3 İsyan, Kürt İsyanı, Kürt Ulusal Kurtuluş Savaşı, Kürtlerin Özgürlük Mücadelesi, Kürt Ayaklanması, Silahlı Kalkışma, Başkaldırı	Terörist Faaliyetler
4 PKK, KAWA, KUK, APOCU, Bölücü Çete, Ayrılkçı Güçler	PKK terör örgütü, Kanlı terör örgütü, Cinayet şebekesi
5 Operasyon, Temizlik Harekâtı, Güvenlik Harekâtı, Huzur Harekâtı, Harekâtı	Teröristlerin ve Suçluların aranması, Suçluların takibi
6 Komutan, Vali, Kaymakam	Bir Yetkili
7 Kürt, Kürt Türkleri, Kürt Irkı, Kürt Vatandaşı	Türk Vatandaşı
8 Kürt Soylular, Kürt Kökenliler, Kürt Soylu Vatandaşlar, Kürt Soyundan Halk	Türk Vatandaşı/ Bölücü çevrelerce Olarak isimlendirilen vatandaşlarımız
9 Geçici olarak silah bırakma, ateşkes	Terörist faaliyetlere ara verme, silahlı terörist eylemleri geçici olarak durdurma
10 Barış Çağrısı	Terörist faaliyetlere geçici ara verme
11 APO Tazminatı, PKK Tazminatı, Terör / Kürt Tazminatı	Olağanüstü Hal Bölge Görev Tazminatı
12 Güney Kürdistan	Kuzey Irak
13 Kuzey Kürdistan	Türkiye'nin doğusu
14 Botan, Amed, Dersim, Serhat... Eyaleti	Şırnak-Van-Hakkâri Yöresi, Bingöl-Muş D.Bakır Yöresi, Erzincan-Tunceli-Elazığ
15 Botan (...) Komutanı, Sorumlusu	Teröristlerin Yöre Sorumlusu
16 APO	Terörist Öcalan
17 Milis	Terör örgütüne yardım ve yataklık yapanlar, terörist işbirlikçisi
18 Örgüt Üssü, Kampı, Karargahı (Yurtiçinde)	Terörist barınağı, terörist yuvası
19 Örgüt Önderi, Örgüt Lideri, PKK lideri, Bölücü Baş / Bölücü elebaşı	Terörist başı, Örgüt başı
20 Örgütün lider kadrosu / kadrosunda	Terör örgütü sorumlularından
21 Bölücü Terör Örgütü, Bölücü terör örgütü PKK	Terör örgütü Terör Örgütü PKK
22 Bölücü Örgüt / Bölücü	Terör Örgütü / Terörist
23 Marksist-Leninist örgüt Marksist-Leninist PKK ⁵¹¹	Terör örgütü, terör örgütü PKK
24 İnsanlığa karşı suç	Terör suçu, cinayet-katliam suçu, toplu katliam suçu
25 Öcalan'ın Roma Yürüyüşü	Terörist başının Roma'ya / İtalya'ya Sığınması
26 Boşaltılan köyler / Yakılan köyler	Terk edilen köyler, halkın terk ettiği köyler
27 Güneydoğu halkı, Güneydoğu Anadolu halkı, Doğu ve Güneydoğu Anadolu halkı	Türkiye'nin doğusundaki vatandaşlarımız
28 Sürgünde Kürt Parlamentosu	PKK terör örgütü güdümünde toplantı
29 Kürt Milletvekili-Kürt Parlamentosu Milletvekili /üyesi	Terör örgüt elemanı
30 Kürt bayrağı, Sözde Kürt Bayrağı	Terör örgütünün sembolü
31 ERNK Bürosu	Teröristlerin irtibat bürosu
32 ERNK ARGK	Terörist örgütünün alt birimi
33 Ulusal Meclis / Eyalet Meclisi, nci Kongre	Terörist toplantısı
34 Düşük (Alçak) Yoğunluklu Savaş	Terörle mücadele
35 Terörist Timi / bölüğü vb.	Terörist grubu
36 Kürt devleti	Kuzey Irak'taki oluşum
37 Kürt Liderler / Liderleri	Kuzey Irak'lı aşiret ağaları / reisleri

⁵¹¹ Not: Örgütün Marksist-Leninist olduğu konusu yüz yüze temasta yurtdışında kullanılabilir.

3.6. Güvenlik Geliştirme Çabaları

Terör olaylarının medyaya yansımalarının medyanın yapısından kaynaklanan olumsuzlukların birinci boyutunda ülke yönetiminin yapısı öncelikle önem taşımaktadır. Çünkü yönetim yapısı, medyanın yapısını da şekillendirmektedir. Demokrasinin sansüre karşı olan açık tavrı terör haberlerinin rahatlıkla medyada kullanılmasında sebep olmaktadır. Demokratik toplumlardaki haber özgürlüğü-sansür problemi terörün işine yaramaktadır. Totaliter rejimlerde ise terörün medyayı kullanması söz konusu olmamaktadır. Çünkü terörü hayati bir yöntem olarak kullanan totaliter yöntemin anlayışı sansürü toplumun her kesimine yaymış durumdadır. Yönetimin istemediği hiçbir haber, yorum medyaya yansıyamaz.⁵¹²

Valentini, günümüzde, iletişim açısından internet ortamının ulaşılmış olduğu boyutu şu sözlerle ifade etmektedir: “internet üzerinden haber yayını yapan kişinin ne zamanda ne mekânda sınırları bulunmaktadır. Kişi, daha olaylar olurken ve gerçeklik şekillenirken, gerçek zamanlı olarak haberi yazar ve yayınlar, enformasyonu dakika dakika düzeltilebilir ve güncelleyebilir, bunları kendi aralarında düzenleyebilir ve değiştirebilir. Tüm bu değişiklikleri, anında internete girer, hiçbir manipülasyon ve aracıya maruz kalmadan gezegenin her köşesindeki alıcıya ulaştırır.”⁵¹³

Yasal sistemlerin haberleşme özgürlüğüne zarar vereceği açıktır. Ancak bazı Batı ülkelerinde ve IRA terörü ile mücadele eden İngiltere’de de haberleşme özgürlüğünü belirli hallerde sınırlamalar getirilebilmektedir. “Devleti tehlikeye sokma” durumunda haberleşme özgürlüğünü kısıtlayan İngiltere bu gibi hallerde medya organlarının uyacağı bir kurallar sistemi oluşturmuştur. “Defence Notice System” olarak adlandırılan bu sistemle medya, belirli bir haberin yayınlanmasının devletin güvenliğini bozacağından ve bununla ilgili yasaları ihlal edeceğinden önceden haberdar edilmektedir. Önceden haber verilen bu durumlarda şayet medya buna uymazsa “Devletin gizlilik yasalarını” ihlal etmiş sayılmaktadır. Yine ABD’de basın özgürlüğünün “halen var olan ve açık tehlike...” anında sınırlanabileceği yüksek Mahkeme Kararları ile birçok kez vurgulanmıştır.⁵¹⁴

⁵¹² KORKMAZ, a.g.e., s.168.

⁵¹³ MORRESI, Enrico: **Haber Etiği: Ahlaki Gazeteciliğin Kuruluşu ve Eleştirisi**, Ankara: Dost Kitabevi, 2006, s.157.

⁵¹⁴ KORKMAZ, a.g.e., s.207.

Türk hukuk sisteminde de haberleşme özgürlüğünü belirli konularda sınırlayan veya düzenleyen hükümler bulunmaktadır. 1982 Anayasa'sının 28. Maddesi basın özgürlüğünü düzenlerken, basın özgürlüğünün sınırlandırılmasına ilişkin olarak da Anayasa'nın 26.ve 27. Maddeleri hükümlerin uygulanacağını belirtmiştir. Ayrıca 28.Madde içerisinde “Devletin iç ve dış güvenliğini, ülkesi ve milliyetiyle bölünmez bütünlüğünü tehdit eden veya suç işlemeye ya da ayaklanma veya isyana teşvik eder nitelikte olan veya devlete ait gizli nitelikte bilgileri açıklar nitelikte bulunan...” sınırlama hükümleri getirilmiştir.⁵¹⁵

Yayıncılıkta internetin denetim mekanizmasına tabi olduğu ülkeler de bulunmaktadır. “Yasaklar ve Özgürlükler” konulu bir oturumda geniş perspektifle tartışmaya açık olan bu tür sansürleri, çalışmamızda betimlemekle yetineceğiz. İran ve Çin internet de dahil olmak üzere tüm medya araçlarına yasal zeminde kısıtlamalar getirmiş durumdadır. 2000 yılı Ekim ayında Çin Hükümeti tarafından yayınlanan, web sitelerinin kapatılacağı tehditlerini de içeren yeni internet yönetmeliği ilginç hükümler içermektedir.

27 maddelik bu tedbirlerin 15. maddesi şu hükümleri içermektedir:⁵¹⁶

Madde 15: İBH sağlayıcıları aşağıda bulunanlardan herhangi birini içeren bilgileri üretemez, kopyalayamaz, yayınlamayaz veya yayamaz: 1- Anayasada konulan temel prensiplere karşı gelen bilgiler; 2- Ulusal güvenliği tehlikeye sokan, devlet sırlarını ifşa eden, devleti yıkıcı veya ulusal birliği zedeleyici bilgiler; 3- Devlet onuruna ve çıkarlarına zarar veren bilgiler; 4- Etnik nefreti veya etnik ayrımcılığı kışkırtan veya ulusal birliği zedeleyen bilgiler; 5- Devletin dinlere karşı politikasına zarar veren veya şeytan tarikatlarının öğretilerini anlatan ya da feodal ve batıl inançları destekleyen fikirler; 6- Dedikodular yayan, sosyal düzeni bozan ya da sosyal istikrara zarar veren bilgiler; 7- Pornografi veya diğer müstehcen malzemeler yayan; kumar, şiddet, cinayet ve terörizmi destekleyen; veya suça teşvik eden bilgiler; 8- Diğer insanlara hakaret veya iftira eden veya diğer insanların meşru haklarına ve çıkarlarına tecavüz eden bilgiler; 9- Kanun ya da idari düzenlemelerle yasaklanmış diğer bilgiler.

⁵¹⁵ A.g.e.

⁵¹⁶ KALATHIL, Shanthi: “Çin’in Nokta Komünizmi”, **Foreign Policy (Türkiye Edisyonu)**, Cilt:8, Sayı:2, Yaz 2002, s.332.

Çin merkezli internet sağlayıcılarını kullanan bütün trafik devletin kontrolündeki sunuculardan geçmektedir. Haber vermeyen ticari portallar sadece resmi haberleri ve sadece önceden izin alarak yayınlayabilmekte; Çin merkezli siteler ülke dışındaki haber web sitelerine bağlantı sunamamakta veya ayrı bir onay olmaksızın ülke dışındaki medyadan haber alamamaktadır.⁵¹⁷

Konu ile ilgili cezai müeyyideler ise 19. maddede şu şekilde ifade edilmektedir:⁵¹⁸

Madde19: Bu tedbirlerdeki düzenlemeleri ihlal edenlere telekomünikasyon idaresi usullerinde düzeltmeye gitme emri vermeli, yasa dışı gelirlerine el koymalı ve yasa dışı gelirlerinin üç ila beş katı arasında bir ceza vermelidir. Ortada yasa dışı bir gelirin olmadığı veya yasa dışı gelirin 50.000 Yuan'dan (6.039 Dolar) az olduğu durumlarda ise, onlara 100.000 ila 1 milyon Yuan (12.079 Dolar ila 120.788 Dolar) arasında ceza vermelidir. Eğer durum ciddi ise web sitelerini kapatmaları emredilecektir.

Miktarlarının sayılarla ifadesi dahi güç olan yazılı, görsel ve işitsel materyal barındıran sanal alemin, denetim mekanizmasının hangi ekipmanlarca, hangi algoritmatic sistemlerce taranıp kontrol altına alınacağı insan zihnini ciddi anlamda meşgul etmektedir. Medyanın tam kontrolünün mümkün olamayacağı gerçeğini göz ardı etmeden, sınırlı denetimin ne kadar mümkün olacağı üzerinde çalışmalar yapılması mantıklı gözükmektedir.

Terörizmle ilgili olarak katı sansüre bir örnek olarak İrlanda Cumhuriyeti Yayın Yetkisi Kanunu (Broadcasting Authority Act)nun 31. bölümünü gösterilebilir. Bu hükme dayanılarak IRA'nın resmi (Official) ve geçici (Provisional) kanatlarının sözcüleri ve sempatanları ile devlet radyo ve televizyonundan RTE röportaj yapılmasını hükümet yasaklamıştır. Bu uygulama son yıllarda daha da genişletilerek geçicilerin partisi olan Sinn Fein üyeleri de yasak kapsamına alınmıştır.⁵¹⁹

⁵¹⁷ A.g.e.

⁵¹⁸ Çin'in internet düzenlemelerinin tam İngilizce tercümesine www.chinaonline.com web sitesinden ulaşılabilir.

⁵¹⁹ Sinn Fein, İrlanda Cumhuriyetinin 26 biriminde mahalli teşkilatını kuramadığı için tescil edilmemiş olduğundan siyasi parti olarak kabul edilmemiştir. *Dr. Conor Cruise O'Brien*, bu partiyi cinayet çetesinin halkla ilişkiler teşkilatı olarak nitelendirmektedir. Bkz: HAZIR, a.g.e., s.96.

Konuyla ilgili polisin ise iki temel kaygı noktası bulunmaktadır. Bunlardan *birincisi* terörün şiddetinin aşırı, sansasyonel ve bazen dengesiz bir şekilde bu olaylarda bulaştırıcı bir etki yaratacak şekilde (özendirici) medya tarafından verilmesidir. Bununla birlikte eğer bir bulaşıcılık/özenti siyasi şiddetteki artışla eşitlenirse/dengelenirse, delil bu kadar zorlayıcı olmayacaktır. *İkinci olarak*, polisin daha kolay kanıtlanabilir bir suçlaması da, bazı haber toplama tekniklerinin terörizm olaylarının yönetilmesini -özellikle rehine alınma olaylarında- olumsuz yönde kısıtladığıdır.⁵²⁰ İngiltere’de, D.Notice System(Defence Notice System) gereğince, medyanın çok gizli bilgileri yayınlamasının milli menfaatleri zedeleyeceği basın yayın yetkililerine önceden bildirilmektedir. Önceden haberdar edilmesine rağmen, bu tür haberlerin yayınlanması Devlet Gizlilik Kanunu’nun (Official Secrets Act) ihlali anlamına gelmektedir. Gazetecilerin önemli bir kesimine göre ise şiddetin önlenmesi ya da şikâyetlerin/yakınmaların geçerliliği medyanın sorumluluk alanında değildir. Medya haber vermek için oradadır.⁵²¹

CBS haberlerin başkanı olan *Richard Salant*’ın kabul ettiği gibi terörizm, belki de yapılan yayınlarla teşvik edilmektedir. Oysa ona göre, haber endüstrisi yalnızca fikir verme peşindedir. “Biz gerçekleri sunarız. İnsanlar bu gerçeklerden sonuçlar çıkarır. Siyasi,terörsel ya da başka bir şey.....Eğer Tanrı rolünü oynamaya başlayıp bu gerçek ya da bu bakış açısından demeye başlarsak.....insanlara fikir verebilir, bu durumda siyasetten ya da benzer şeylerden uzaklaşıp yalnızca volkanik patlamaları ya da doğal felaketleri vermek durumunda kalırız. Tanrı’yı oynama fikrinde değilim ve hangi fikirlerin iyi hangi fikirlerin kötü olduğuna karar vermeyeceğim. Bunlar asil duygular olabilir fakat haber verme gerçeğini yansıtmazlar.”⁵²²

Amerikalı siyaset bilimci *Bernard Johnpoll* ise, medyanın terörizm karşısında ne yapabileceğini tartışmanın yararının olmadığını belirterek şunları ifade etmektedir: “Medyalar hukuk kurumları değildir; modern toplumlardaki rolleri enformasyon aktarmaktan ibarettir. Terörü nasıl yok etmek gerektiği hukuksal ve etik bir sorundur; medyanın sorunu değildir. Sansürcülük özgürlükleri kısıtlayarak ‘teröristlere bir zafer ihvan eder’; medya söylenti ve spekülasyonları imbikten geçirerek önemli ve olumlu bir rol

⁵²⁰ CAŞIN, a.g.e., s.712-713.

⁵²¹ A.g.e., s.715

⁵²² A.g.e.

oynayabilir ve oynar. Ve hükümet medyaya karşı ince ayar yapma yeteneğine sahip değildir.”⁵²³

Bununla birlikte “sınırsız özgürlük” anlayışının özellikle en gelişmiş ülkelerde artık varlığının tartışılır hale geldiği görülmektedir. Devletlerin böyle bir kısıtlamaya gitmelerine neden olarak iki önemli faktör belirlenmiştir. Öncelikle medya, terör olayları karşısında geri dönüşümü olmayan hatalar yapabilmektedir ve diğer taraftan da devletler teröre karşı kendi siyasetlerini oluşturmak için medya üzerinde kontrol sahibi olmak zorunda olduğunu hissetmektedirler.⁵²⁴

11 Eylül’den sonra Birleşmiş Milletler, terörizmle uluslararası alanda mücadelenin seviyesini artırıcı bir takım çözüm önerileri ve mevzuatlar ileri sürmüştür. 2002 yılında Moskova’da meydana gelen rehine krizinde Rus Devleti, bir kısım çevrelerden de destek gören iradeli bir kararla, teröristlerin emellerini gerçekleştirmesini engellemek ve askeri operasyonun güvenli bir şekilde gerçekleşmesini sağlamak amacıyla medya üzerindeki denetimi kontrolü altına almıştır. 2004 yılındaki Beslan rehine krizinde ise gazeteciliğe ilişkin kontrolün ve devlet denetimin olmadığı ortamda, haber kovalama sürecinde tehlikeler belirmiş, gizli bilgilerin ve kanlı görüntülerin detaylı yayımı söz konusu olmuştur.⁵²⁵ Terörist eylemlerin tam olarak yayımlanmasına ilişkin felsefi arkaplanlı tüm haklı nedenler, gazetecilere tam manası ile hareket özgürlüğü vermemektedir. Gazetecilerin, her olayı kendi içerisinde değerlendirerek teorik ve felsefi olarak tartması ve insanların yaşamlarının risk altında olabileceği endişesini de göz önünde bulundurarak ne yapmaları gerektiğini değerlendirmeleri gerekmektedir. Yayımladıkları unsurlar direkt olarak kurbanlar üzerinde etkili olabileceği gibi, teröristler de ne yapmaları gerektiği konusunda haberlere muazzam bir dikkat payı ayırabilirler.⁵²⁶

Sosyal sorumluluk çerçevesine oturtulabilecek bir yaklaşımla *Xiaofeng* ve *Jia* medyaya birtakım önerilerde bulunmaktadır:⁵²⁷

⁵²³ DEMİRCAN, a.g.e., s.38.

⁵²⁴ CAŞIN, a.g.e., s.706.

⁵²⁵ XIAOFENG ve JIA, a.g.e., s.115.

⁵²⁶ ANDERSON, a.g.e.

⁵²⁷ XIAOFENG ve JIA, a.g.e., s.114.

Birincisi, bilginin seçilmesi, yöntem ve tertibi belirlendikten sonra kamuoyuna aktarılırken medya, kamuoyuna bilgiyi tanımlama sureti ile rehberlik edebilir ve devletin terörle mücadelesinde etkili bir asistan pozisyonu üstlenebilir. 11 Eylül saldırılarından sonra ABD medyası, terör eylemlerini ele alma konusunda bir mutabakat sağlamıştır. Bush'u ve devleti destekleyen medya, odaklarını Bin Ladin ve Afganistan'daki Taliban rejimine yöneltmiştir. Halkı terörle mücadele konusunda mobilize ederlerken, anti-terörist tedbirler konusunda da önlem alma geçişlerini organize etmişlerdir. Örneğin, Beslan'da yaşanan olayda: "Terörizmi alt edeceğiz" ve "Rusya bir daha böyle bir saldırı yaşamayacak" söylemleri Rus medyasının sloganları haline gelmiştir. Bu durum, Rus halkının birlikteliğini perçinlemiştir. *İkinci olarak* medya, kamuoyunun savaş alanı haline gelerek teröristleri korkutabilir ve medyada aldıkları süreyi de düşürebilir. Örneğin, devlet, medyayı politikası ve kararlılığı çerçevesinde terörle mücadele hususunda kullanabilir ve güçlü anti-terörist kuvvetlerini gösterebilir. Aynı şekilde medya, "kafa karıştırarak, stratejilerini bozarak, güvenliklerini sarsarak" ve psikolojik savaşım vererek teröristlerin korkutulma sürecinde etkin rol alabilir. Beslan rehine olayında Rusya TV, yakalandığında "Allah aşkına ölmek istemiyorum" diyerek ağlayan bir teröristin görüntülerini yayınlamıştır. Şüphesiz, bu, psikolojik açıdan teröristlere karşı güçlü bir ataktır. *Üçüncü olarak*, terörizmin yayımlanması sosyal birleşme ve özdeşim açısından yararlıdır. Amerikalı bilim adamı *Kenneth Burke*, özdeşimi üç türe ayırmaktadır: sempati yoluyla, antitez yoluyla ve hata/kusur yoluyla. Terörizm raporunda özdeşimin bu üç türü yansıtılmıştır. Sempati yolu ile özdeşim, karşılıklı duygu ve bunun ilgililer arasında bina ettiği kuvvetli ilişkileri ifade etmektedir. Halk, medya aracılığıyla, teröristlerin masum sivillere yönelik vahşi eylemlerini görüp, kavrayıp; devlet ve uluslararası toplumun anti-terörist faaliyetlerine destek olabilir. Antitez yoluyla özdeşim ise ayrılıkçılığa karşı birliği sağlama hususunda en etkili yöntemdir. Terörizm yayınları, halkın ilgisini ortak dış düşmana sevk etmektedir. Bu durum, iç birlikteliğin ve büyük bağlı gücün oluşmasında büyük yarar sağlar. Hata/kusur yoluyla özdeşim ise "şuursuz bir özdeşim hali"dir. Anti-terörizm raporunda insanların teröristlerin ölümlerini görmekten hoşnut olduğu ifade edilmektedir.

Jane Bilgi Grubu ise, terörizmle mücadele noktasında, röportajlar sırasında yapılp yapılmaması gereken unsurları şu şekilde ifade etmektedir:

Tablo: 6Röportajlar Esnasında Yapılması ve Yapılmaması Gerekenler⁵²⁸

Yapılması Gerekenler	Yapılmaması Gerekenler
Konuyla dair sahip olunan temel düşünceyi zihinde saklamak	Bilgi sahibi olunmayan hususlarda konuşmak
Röportajları tüm taraflar için güvenli ve uygun olabilecek noktalarda gerçekleştirmek	Cevabı olmama itirafını yapmaktan korkmak
Negatif bir durumdan pozitif bir duruma dönmek. Her negatif durumda mutlaka pozitif bir nokta bulunmaktadır.	Dolaylı konuşmak (her durumda istenilen noktadan olayı irdelemeye başlamak)
Konu, konuşmacılar ve izleyiciler hakkında bilgi sahibi olmak	Blöf ya da yalan
Konuşmacılara sıcak bir gülümseme yansıtmak ve sıkı bir tokalaşma gerçekleştirmek	Konuşmacıların ellerine herhangi bir koz vermek
Olguları 30 saniye içerisinde belirtmek	Mevzuyu riske atabilecek bilgi vermek
Daima medya içerisinde işbirliğine yönelik davranışlar sergilemek	Kişisel görüşü sunmak
Sorun her ne olursa olsun nazik ve saygılı olmak	Röportaj boyunca ekrana bakmak
Samimiyeti sürdürmek ve kamu yararı hususundaki alakayı vurgulamak	Yorumsuz kalarak sürekli kaygı pompalamak
Sıkıntılı durumlarda da açık yürekli ve dürüst olmak	Doğruyu saklamaya yönelik röportajlar yapmak.
İzleyici kitlesini tanımak, teknik ve mesleki argodan kaçınmak	Mekanik ve sahte görünmek
Telefonla yapılan röportajları minimuma indirmek	Kayıt dışı unsurlarla haber yapmak
Kişisel savunma gayesi ile röportajların kayıt altına almak	Trajedi ve felaket gibi negatif kelimeler kullanmak

Schmid ve De Graff'ın, terörizm içerikli haberlere sansür uygulanması hususundaki destekleyici ve karşıt argümanların özetini çıkarttıkları çalışmalarının son bölümündeki listede, 11 karşıt argümanın sadece bir tanesinde marjinal olarak legaliteye uygunluk gözlemlenmektedir. Bu argüman basitçe şunu ifade etmektedir: “teröristlerin iddialarına göre, gerçekten özgür olmayan demokratik devletler, basın özgürlüğü kısıtlandığı hallerde güvenilirlik kazanabilirler.” Bu, sansürün anayasaya aykırı olduğu anlamına gelmez, ancak anayasal demokrasilere zarar verebilir.⁵²⁹

Çeşitli kaynaklar dünyada var olan terör olaylarının üçte biri kadarının yayımlandığı yönünde analizler sunmaktadırlar. Bu şartlar altında terörizmle mücadele adına medyaya düşen görev Arıboğan'ın da belirttiği gibi iki alternatif altında toplanmaktadır. Medyanın teröristin en büyük silahı olmasına binaen silahın susturulması ya da bir bumerang gibi onu

⁵²⁸ Jane's Information Group, s.159.

⁵²⁹ COMBS, a.g.e., s.132.

kullanana lar a geri döndürülmesi gerekmektedir.⁵³⁰ Bir öneriye göre alınacak önlemlerin başında haber sunumunda terör eylemini gerçekleştiren örgüt veya teröristin kimliğini duyurmamaktır. Böylece birçok eylemini sırf örgütün veya bu kişilerin varlıklarını duyurmak için gerçekleştirmiş olan teröristlerin bu yöndeki amaçlarına ulaşması engellenmiş olacaktır. Eylemin sonuçlarının ve özellikle etkinliğinin belirtileceği bir üslupla haberin verilmemesi de bir diğer öneridir. Çünkü etkinlik, şiddet örgütlerinin en büyük amacıdır.

Diğer bir nokta da felsefi, ideolojik, siyasal haklılık gerekçelerine zemin hazırlamamaktır. Yani haberlerin sunumunda terörden dolayı insanların, kurumların ve rejimlerin yıpranmamasına dikkat etmek ve terör eylemini gerçekleştirenleri haklı konumuna yükseltmeme gerekliliğidir. Resmi ya da devlet kontrolü oluşturulabilecek medya kuruluşlarında ise haberin bezenmesinde kullanılan terminoloji, mücadelenin başarısı adına ehemmiyetle üzerinde durulması gereken bir konumdadır.

Aynı eylem için “kahpe XYZ teröristleri yine masum insanları katletti. Ölenler arasında bebekler de var!” biçiminde de, “XYZ gerillaları hükümetin baskısını ve katliamlarını hatırlatmak amacıyla bir eylem gerçekleştirdi.” şeklinde de ifadeler kullanılabilir. “Vatansever hükümet güçleri teröristleri yakalamaya çalışıyor.” ya da “faşist hükümet yine oligarşinin bekçiliğini yaptı, insanlara işkence yapıyor!” denebilmekte, “Teröristleri protesto eden halk, güvenlik güçlerine desteğini haykırdı.” yerine “özel ekiplerin organize ettiği gösteriye, zorlamalara rağmen sınırlı katılım oldu” ifadesi kullanılabilir. “Terörist örgütün kurban sayısı 50’ye yükseldi” ifadesi “gerillaların ve halkın toplam kayıpları 50 oldu” şeklinde de yorumlanabilir.⁵³¹

Terörist saldırılarının birçok kaynağı olduğundan bunlara karşı çok yönlü bir yaklaşım kullanılmalıdır. *İlk önce* kriminoloji uygulanmalıdır; çünkü terörizm bir suçtur. *İkinci olarak* strateji kullanılmalıdır; çünkü terörizm bir savaştır. *Son olarak* da siyasi bir yaklaşım benimsenmelidir; çünkü terörizm aynı zamanda bir ideolojidir.⁵³² Medya bu temel ilişkileri yayın politikalarında asla göz ardı etmemelidir. Her ne kadar art niyetli

⁵³⁰ ARİBOĞAN, a.g.e., s.93.

⁵³¹ A.g.e.

⁵³² FİDAN, Mehmet: “Terör ve Medya”, GÖKÇE, Orhan ve DEMİRAY, Uğur ed. **Terörün Görüntüleri, Görüntülerin Terörü**, Konya: Çizgi Kitabevi, 2004, s.69.

yaklaşımın olabileceği, bu gibi durumların suistimal edilebileceği ya da farklı amaçlar adına kullanılabilmesi ihtimali söz konusu ise de, bu bağlamda susturmak duygusal tepkiler veren, otoriter sistemlerin tercihi; silahı geri teptirmek ise rasyonel tepkiler veren, demokratik sistemlerin yöntemi⁵³³ halini almaktadır.

---

⁵³³ ARİBOĞAN, a.g.e.

4. SONUÇ

Dünyada bilinen tarihin, dörtte üçü savaş ve çatışma ortamına sahne olmuşken, yalnızca dörtte birlik bir süreçte dünyaya barış hakim olmuştur. Yine tüm zamanların yazılı kaynakları analiz edildiğinde, yukarıdaki pratikte savaş lehine olan oran, yaklaşık olarak, teoride, insanların dillerinde ve yazılı kaynaklarında barış lehine olagelmıştır.

Söylemde barış lehine olan insanoğlunun, uygulamada çatışma lehinde istatistiklere meyil veriyor olması, acaba insanoğlunun kendi doğasından mı kaynaklanmaktadır, yoksa doğanın kendi yapısından mı veya tüm bunların etkileşiminden doğan bir zorunlu sistematiğin, doğal seleksiyonun var olmasından mı? Çatışmayı açıklamaya çalışan teorilerin, genellikle bu gibi unsurlardan filizlendiğini görmekteyiz. Bir başka yaklaşım tarzı da, insanoğlunun doğasının iyi/nötr/kötü olduğuna endeksli anlayışlarla temellenmektedir. İnsan doğasının nötr olduğuna inanan ve insan doğasının var olmadığına inanan yaklaşımların özünde ise, bireylerin doğdukları ortam, birey kimliğinden toplumsal yaşam ortamına entegre olurkenki geçirdikleri evre; aile, okul, çevre vb. faktörlerin insanın karakter ve kişiliğinin oluşumunda temel etkenler olduğu yaklaşımı yatmaktadır.

Siyaset bilimi ve siyaset felsefesinin temel tartışmalarından olan, liberal-otoriter-sosyal demokrasi yaklaşımlarının siyasal yaşamda uygulanabilirliği, çalışmamızın dışındaki bir husus olsa da; hem medya teorilerinin içerik olarak benzer yapıya sahip olması, hem de siyasal işleyişin yapısal unsurlarının çatışmanın açıklanmasında önemli bir etken olması, sonuç kısmında bu hususa değinme gerekliliğini doğurmaktadır.

Günümüzde bu yaklaşımlardan, liberalizm ve devlet müdahalesine “sosyal eşitlik” ekseninde biraz daha prim tanıyan sosyal demokrasinin gelişmiş ve gelişmekte olan devletlerin birçoğunda egemen olma durumunda olduğunu gözlemlemekteyiz. Buna mukabil, liberalizmin iç siyasal ortam açısından özde sunmuş oldukları ve pratikte uygulanagelen unsurların, dış siyasal ortamda mümkün olmadığını ya da mümkün olmadığını görmekteyiz. Şöyle ki, iç siyasal ortamdaki sınırlı devlet gerekliliği, hukuk, iç

güvenlik ve dış güvenlik (kimi liberal yaklaşımlarda eğitim ve sağlık için de) açısından bir zorunluluktur. Aksi halde sınırlı devletin olmadığı bir ortamda liberal öğretinin öngörmüş olduğu “özel mülkiyet”i koruyacak bir güvenlik ve hukuk sistemi; daha doğrusu sistemi düzenleyecek bir üst otorite/birim olmayacaktır. Terörizmin işlevsel yönden ve buna bağlı olarak kavram bakımından da uluslararasılaşması, tanım zorluğunu da beraberinde getirmektedir. Terörizm, yalnızca iç siyasal ortamı ilgilendiren bir konu olsa idi⁵³³ devletin siyasal rejimine göre yasama yetkisini elinde bulunduran birim, bir tanıma ulaşabilir ve mücadele, söz konusu “tanı”ya “tedavi uygulama” şeklinde tezahür edebilirdi. Zira, iç siyasal ortamdaki “üst buyurucu/otorite” konumundaki “devlet aygıtı” sayesinde tanım, bağlayıcılık kazanabilirdi. Oysaki uluslararası arena, iç siyasal ortamdaki farklı olarak, buyurucu bir üst otoritenin bulunmadığı “anarşik” bir yapıdadır. Realist kuramın başını çektiği bu görüşe göre, iç siyasal ortamdaki üst buyurucu otorite olan “devlet aygıtı”nı ikame eden bir birim, uluslararası arenada -fiilen- bulunmamaktadır. Her ne kadar iki savaş arası (1918-1939) dönemde Milletler Cemiyeti ve soğuk savaş sonrasında da günümüze kadar Birleşmiş Milletler ve beraberindeki Uluslararası Hukuk bu boşluğu doldurmaya çalışmışsa da, uygulamada durumun zaman zaman böyle olamayabildiği gözlemlenmektedir. Bu durum da, temelde insan doğasını “kötü” olarak kabul ederek temellenen realist anlayışın uluslararası ortamda egemen olması, diğer taraftan da temelde insan doğasını “iyi” olarak kabul ederek temellenen liberal anlayışının iç siyasal ortamda egemen olması durumunu ortaya çıkarabilmektedir. Bu, gözden kaçırılmaması gereken, çatışma ortamı için zemin sağlayabilecek temel bir çelişkidir.

Devletlerin uzayın boşluğunda asılı bir göktaşı olmadığı gerçeği göz önünde bulundurulursa, “doğa”nın işleyişinden, insanoğlunun yapısına; toplumsal ve iç siyasal işleyişten, uluslararası ilişkilerin yapısına kadar çok boyutlu analizler, çatışmanın ve çatışma noktasında araç olarak kabul edilebilen savaş, terörizm gibi hususların çözümlenmesinde elzem görünmektedir.

⁵³³ Çağımızda birçok kavram ve olgu yalnızca iç siyasal ortamı ilgilendirdiği boyutu terk etmekte ve küresel etkileşimden ötürü dış siyasal ortamı da ilgilendirir hale gelmektedir. Gerek uluslararası anlaşmalara imzacı olma münasebeti ile, uluslararası hukuk ve ilgili anlaşmalar gereğince hareket etme durumu; gerekse de ulusal güvenlik sınırlarının gerekçe gösterilerek ulus-devletlerin “iç siyasal ortamları”na dolaylı ya da direkt müdahale etme durumunu ortaya çıkmaktadır. SSCB’nin soğuk savaş dönemindeki komünist siyasal yapısından komşularının etkilenmesi ve yine 1979 yılında İran’da meydana gelen İslami Devrim konusunda komşusu Türkiye’nin endişesi ulus-devletlerin iç siyasal yapılarının üçüncü ülkelerin iç siyasal dinamiklerini etkilediğine örnek olarak gösterilebilir. Ayrıca, ABD’nin 2003 yılındaki “demokrasi getirmek” gerekçesi ile Irak’a düzenlediği operasyon da “iç siyasal ortamdaki” yapının bağlayıcı olabildiğini ve direkt müdahaleler doğurabildiğini göstermektedir.

Olaya bireysel açıdan ve mantık temelinde yaklaşırsak, klasik mantığın, *Aristoteles*'in *Organon* eserine dayandırıldığını ve bu kaynaktan filizlendiğini söyleyebiliriz. Aristoteles, burada doğru akıl yürütme için önce “kavram oluşturma”, sonra “önerme kurma”, son olarak da “çıkarım yapma” gerekliliğini belirtmektedir. Yani “temel”, kavramlardır. Kavram olmadan, kavramların özünden bihaber olunarak doğru akıl yürütülemez, mantıktan söz edilemez. Bununla birlikte, her mantıklı olanın doğru olduğu gibi bir ifadede bulunmak imkansızdır. Zira, “bütün insanlar zencidir, Can Dünder da insandır, o halde Can Dünder da zencidir” ifadesi, mantıklı olsa da, doğru değildir. Bütün insanların zenci olduğu ifadesinin “doğru olarak ön kabulünün” üzerine inşa olan ifadeler, ilk ön kabul ile çelişmediğinden, mantıksızlık oluşturmamaktadır. Halbuki ilk önermenin doğru olmadığı örnekte çok belirgindir. İnsanlar, yanlış ön kabullü önermelerin üzerine, kendi içerisinde tutarlı, mantıklı argümanlar inşa edebilirler. En olmadık gibi görünen davranış ve yaklaşımların mantığa büründürülebileceği ve aklileştirilebileceği olasılığı, terörizmle mücadele noktasında göz ardı edilmemelidir.

Yine bireysel ve sosyolojik açıdan yaklaşımla, insandaki şiddetin kökeni üzerine araştırmalar, literatürde önemli bir yeri meşgul etmektedir (Bkz.: Ek 4). Benzer deneylerle -örn: *Zimbardo Deneyi*- de desteklenen içeriğe göre, insanların role bürünmesinin ne derecede ehemmiyetli olduğu ve gerekliliklerin aşırılığa varsa da gerçekleştirilebilirlikte sorun teşkil etmeyebileceği ortaya çıkmaktadır. Özellikle terör/terörizm literatürünün, fundamentalizm(köktendincilik)in terörün en öncelikli gerekçesi olduğunu ifade eden tez, teori ve makalelerle dolu olduğunu gözlemleyebiliriz. Yeşil tehlike, kıvılcık tehlikeyi ikame etmeye başladığından beri bu söylemlerin sayısı artmıştır. Genel yaklaşıma göre, bilhassa köktendinci yaklaşımlar, bireye ötedünyada mutluluk vaat ederek role bürümekte, bu vaade binaen de birey, dünyevi varlığını rahatlıkla yok sayabilmektedir. Japonların ikinci dünya savaşındaki kamikazeleri, günümüz intihar komandoları, olgunun pratikteki örnekleridir. Bu durumda, özde öte bir dünyanın var olduğu inancını reddeden Marksist ve benzeri terör örgütlerinin elemanları hangi vesilelerle ölüme gidebildikleri sorusu karşımıza çıkabilmektedir? Acaba inandırıcılık, inançsal yaklaşımında ölüm sonrasında varlığını kabul etmeyenleri de nasıl kapsamaktadır? *Milgram Deneyi*nde de görüldüğü üzere, deneydeki mükafat “bilim tarihine katkı” vesilesi ile sadece dünyevidir. Yani her iki açıdan da, hem ölmek, hem öldürmek, ötedünya vadinin cazibesi ile gerçekleşen bir olguya

indirgenemez. Dini argümanları bir kenara bırakıp tamamen dünyevi/sosyolojik incelemelerde bulunsak dahi algılamak oldukça güçtür. Averaaj insanın, şiddetin doruklarına, en uç noktasına rahatlıkla varabileceği ihtimali terörizmle mücadelede göz ardı edilmemesi gereken önemli etmenlerdendir.

Bir başka husus da, tehditin niteliği ile ilgilidir. Çatışma araçlarından terörizm, simetrik değil, asimetrik bir tehdittir. Yani bir başka deyişle, mücadele sürecinde nizami harp misyonlarının değil, gayri nizami harp misyonlarının kullanıldığı bir ortamı gerekli kılan bir tehdittir. Mücadelesi indirgemeci boyutlarda dahi büyük sıkıntılar doğuran terörizm için farklı dinamiklerin de eklenmesi, boyutları genişletebilmekte; mücadeleyi çok daha zor kılabilir. Mücadeleyi çok daha zor kılabilir.

Medya organlarının, terörizme yayımları ile katkı sağlayıp sağlamadığı, terörizmle mücadeleye destek verdiği ya da terörizmle mücadeleyi güçleştirdiği yönündeki tartışmalar, konu ile ilgili önemli bir boyutu teşkil etmektedir. Bu bağlamda, medya-terörizm ilişkisinin simbiyotik bir ilişki olup olmadığı sıklıkla tartışılmaktadır. Medya - özellikle görsel medya-, terörizmin var olmadığı bir süreç geçirmemiştir belki, ancak kitle iletişim araçlarının bu denli yaygın ve etkin olmadığı süreçlerde terörizmin yine var olduğu bilinmektedir. Sicariiler ve Thugeeler buna örnek teşkil etmektedirler. Fakat o dönemlerdeki, Fransız ihtilali sürecindeki ve sonrasında Bakunun'ın fikirsel temelleri ile ortaya çıkan terörizm anlayışı ile günümüzdeki terörizm anlayışı, gerek yapısal olarak gerekse işlevsel olarak büyük farklılıklar içermektedir. Simbiyotik ilişki tartışmasındaki terörizmden kasıt bugünkü anlamıyla ifade edilen terörizmdir. O yüzden ontolojik bir değerlendirme yapılırken bu nokta gözden kaçırılmamalıdır.

Bir fabrikada hammadde girdisinden mamul çıktısına kadar geçen süreç bir işlemdir. Bu işlemdaki ardıl bağıntılar, tıpkı dünyadaki işlemin ve ekolojik dönüşümün bir benzeri şeklindedir. Bu yüzden, medya-terörizm ilişkisinin analizinde sistematik yaklaşımlardan yoksun incelemeler, indirgemeciliği ve çözüme yaklaşma aşamasından da uzaklaşmayı beraberinde getirecektir.

Medya-terörizm ilişkisinde değinilmesi gereken bir diğer husus da medya mensuplarının hayat felsefeleri, yaşamdaki etik normları algılayış şekilleridir. Medya

mensubu olan kişi, hangi ölçüde bireysel hareket etmekte, ne derecede toplumsal normlara değer vermektedir? Günümüz dünyasında, kimi edimler, bireysel olarak kazanç sağlarken, toplumsal olarak kayıplara yol açabilmektedir. Örneğin 100 kişilik bir toplulukta, birey, herhangi bir edimi ile kişisel olarak 10 birim kazanç sağlarken, aynı edimle toplumsal olarak 100 birim zarara yol açabilir. Bu durumda kişisel kazancı 10 birim iken, kişisel zararı ise, 100 kişilik toplulukta payına düşen 1 birimdir. Daha somutlaştırırsak, medya mensubu, terörizme yönelik yapmış olduğu yayın ile reklam aracılığıyla kazanç elde edebilmekte, ancak diğer taraftan bu yayın ile terörizme katkı sağlayıp, toplumsal zarara da neden olabilmektedir.

Buna mukabil, medya mensubunun önceki paragrafta ifade edilen şekilde bir sorgulama yapmasının manasız olabileceği de savunulan düşünceler arasındadır. Buna göre medya mensubu bir güvenlik görevlisi, yasa koyucu ya da yargıç değildir. Onun görevi, var olanı kayıt altına almak ve en verimli şekilde bu kayıtlarını kamuoyu ile paylaşmaktır. Öyle ki çalışmada da incelendiği üzere, BBC ve Reuters, görecelilik konusunda taraf olmama pozisyonunu üstlenmişlerdir. Bu, bir nevi “sert bir görev paylaşımı” olarak ifade edilebilir. Kuvvetler ayrılığı kuramında, nasıl ki yargı erkinin, yasama erkinin çıkardığı ve yürütme erkinin uyguladığı kanunları, siyasi olarak değerlendirme yetkisine ve hakkına sahip olmayıp, hukuki uygunluğunu denetleme hakkına sahipse, medya da, haberi sunarken, siyasal olarak göreceliliğin bulunduğu noktalarda, bağımsız kalabilir. Bu bağımsızlıktan kasıt, var olan olayı yansıtırken, düz ayna görevi görmesi şeklinde ifade edilebilir. Gelen ışığın yansıtılmasında, emilime yol açmadan aynen iletilmesi vazifesi gören düz ayna, benzer şekilde medya mensubunun misyonunu ifade edebilir. Her ne kadar, beşerin var olması, fiziksel yasalarla karşılaştırma aşamasının bir takım noktalarında sorunlar çıkartıyor olsa da, bu amaç, bir “mümkün olabildiğince”likle açıklanabilir. Elbette ki, kastedilen haberin aktarılması sürecidir. Medya mensubu, bir yorumcu hüviyetine büründüğü takdirde, siyasal olarak tartışmalı ve ifadede göreceli kavramları, argümanlarını açıklamak ve altlarını doldurmak koşulu ile dilediği terimlerle ifade edebilmelidir.

Yumuşak müdahaleci ya da tavsiye edici birim olarak ifade edilebilecek ombudsmanlık konumu veya sert müdahalecilik olarak belirtilebilecek sansür uygulaması ise, hem teoride hem de pratikteki örnekleri ile pek mantıklı ve uygulanabilir gözükmemektedir. Zira, ombudsman konumundaki kişi, neticede bir üst otoritedir. Bu üst

otoritenin de, bir dünya görüşü bulunmaktadır. Mantıklı, etik duyarlılıklı, duygusal vb. arkaplanlı olsa da, bir taraflılık ifade eden bu dünya görüşünün, medya gruplarının davranış ve yayımlama kriterlerinde öngörü veya tavsiyede bulunması doğru gözükse de, yönlendiricilik ve bağlayıcılık kazanması halinde, tektip yayımlama anlayışını beraberinde getirebilir. Uzun vadeli ve genelgeçer bir çözüm önerisi olarak, insanların, hür akıl, hür irfan ve hür vicdanlı yetiştirilmeleri, doğal sonuç olarak hareket serbestisine sahip olabilmeleri ve akıllarını kullanarak hakikate uzanan yolda sağlam bir ekipman ile yol katediyor olmalarını sağlayabilecektir. Diğer taraftan, sansür uygulaması açısından değerlendirirsek de, günümüzdeki iletişim ağlarının genişliği, sansür örtüsünün yetersiz kalmasına ve “gerçekleşen”in bir başka iletişim aracı tarafından kamuoyuna sunulabileceği gerçeğinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Buna ek olarak da, var olan bir şeyi yayımlamamış olmak, o şeyin gerçekleşmemiş olması anlamını taşımayacaktır. Var olanın sunulup sunulmaması üzerinde değil, var olanın nasıl sunulması gerektiği üzerinde durulmalıdır.

Medya ve terörizm arasındaki ilişkinin ortadan kaldırılması ya da “zarar” olarak ifade edilebilecek nüansların sonlandırılması, çatışmanın sonunu getirmeyecektir. Ancak, bu durum, masum sivillerin hedef olduğu ve yaşamlarını kaybettikleri terörizmi bir mücadele aracı olarak meşru görmek anlamına asla gelemez. İlegalitenin, legal ya da legalize hale bürünmüş birimlerle göbek bağı olmaksızın var olmasının pek mümkün gözükmediği, teorik olarak ve geçmiş tecrübelerin sunmuş olduğu pratikteki örneklerle sabittir.

Terörizm ve eksenindeki araştırma sahaları, ciddi anlamda uzmanlaşmayı gerektirmektedir. Bununla beraber, problematikler, indirgemecilikten uzak, disiplinlerarası analizlerle çözümlenmek durumundadır. Ancak, bu uzmanlaşma yabancılaşmayı da beraberinde getirdiği durumlarda, ortaya çıkacak sonuçların verimli olma ihtimali düşüktür. Şöyle ki, yuvarlak bir masa etrafında, terörizm üzerinde fikir yürütüleceği ve ilgililerin her biri kendi sahalarının uzmanı olan “tarih”, “hukuk”, “siyaset bilimi”, “askeri bilimler” alanındaki kişiler olduğu düşünölsün. Bu durumda terörizm olgusuna ilişkin görüşler, farklı formasyonlarca kendi perspektiflerinden ve büyük oranda diğer formasyonların ihmal edilmesiyle ortaya konacaktır. Yani, terörizme ilişkin öngörülerin bu şekilde fikir analizi ile çözümlenmesi durumunda ortaya çıkan karışım “A” olarak ifade

edilir; öte yandan yine terörizm olgusu için, bu alanların hepsinde -her biri kadar derinlemesine olmasa da- uzmanlaşmış bir başka kişinin öngörüsü de “B” olarak belirtilirse, kesinlikle A ve B birbirine eşit olmayacaktır. Zira birinde karışım sahası “masa üzeri” iken diğesinde ise “beyin”dir. Ki beyinde yapılan karışım, masa üzerinde gerçekleşen karışıma nazaran “indirgemecilik”ten uzaktır. Hayatı anlamak-anlamlandırmak-sorgulamak niyetinde olan, her kim olursa olsun, payına çıkarımsama yapması gereken çok önemli bir durumu ifade eden bu unsur, terörizm boyutunda da kesinlikle ele alınmak durumundadır.

Terörle mücadele hususunda, alt birimler kendi alanlarında derinlemesine uzman olabilecekse de, karar verici/karar alıcı üst birimler ise, olabildiğince geniş perspektifli formasyonları bünyelerinde bulundurmalıdır. Hatta, tavsiye edici ombudsmanlık görevinin de bu gibi kimselerce icra edilmesi düşünülebilir. Hava kirliliğini sonlandırma konusunda “maske takma” eksenli mücadele yöntemi, hava kirliliğine sebebiyet verecek olan gerekçelerin ortadan kaldırılması yöntemi ile karşılaştırıldığında tercih edilebilir gözükmemektedir.

KAYNAKÇA

- ABADIE, Alberto : “Poverty, Political Freedom, and the Roots of Terrorism”, **Harvard University ve NBER**, Ekim 2004, ss.1-15.
- ACAR, Ünal : **Terörizmin Nedenleri ve Teröristin Kişiliği**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2005.
- AKÇALI, Cevdet : “Terörün Gıdası: Terör-Medya İlişkisi”, **Yeni Şafak Gazetesi**, (<http://www.yenisafak.com.tr/arsiv/2003/KASIM/24/cakcali.html>), (21.03.2008)
- ALKAN, Necati : “Terör Olaylarının Kitle İletişim Araçlarındaki Sunumu”, (http://www.egm.gov.tr/egitim/dergi/eskisayi/36/web/iletisim/necati_alkan.htm), (11.02.2008)
- AL-MARASHI, Ibrahim : “Iraq's Hostage Crisis: Kidnappings, Mass Media and the Iraqi Insurgency”, **Middle East Review of International Affairs Journal**, Vol: 8, No: 4, Aralık 2004, ss.1-11.
- ANDERSON, Jon Lee : “Guerrillas”, **Crimes of War A-Z Guide**, (<http://www.crimesofwar.org/thebook/guerrillas.html>), (15.04.2008)
- ANDERSON, Terry : “Terrorism and Censorship: The Media in Chains”, **Journal of International Affairs**, Vol. 47, No.1, 1993.
- Ankara Emniyet Müdürlüğü : “Terörizm: Medyaya Düşen Görevler”, (<http://www.ankara.pol.tr/?id=903>), (22.02.2008)

- ARIBOĞAN, Deniz Ülke : **Tarihin Sonundan Barışın Sonuna**, İstanbul: Timaş Yayınları, 2003.
- ARMAOĞLU, Fahir : **20. Yüzyıl Siyasi Tarihi: 1914-1995**, İstanbul: Alkım Yayınları, 1996.
- ATWATER, Tony : “Network Evening News Coverage of the TWA Hostage Crisis”, **Terrorism and the News Media Research Project**, Boston: Emerson College.
- AYTAÇ, Önder : **The Relationship Between The Mass Media & The State on Terrorism: A Case Study of Terrorist Attack to the World Trade Center**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2002.
- AYTAÇ, Önder ve BAL, İhsan : “Medya ve Terörizm”, **Yeni Türkiye**, Yıl: 1996, Sayı: 12, s.1174-1175.
- AYTAÇ, Önder ve BİLİR, İhsan : “Telesnikof: Medyanın Gücü mü, Güçlerin Medyası mı?”, (http://www.akader.net/KHUKA/2_98_ekim/telesnikof.htm), (21.03.2008)
- AZİZ, Aysel : **Terör ve Kitle İletişim Araçları**, Ankara: BM Türk Derneği Yıllığı, 1985.
- BAŞEREN, Sertaç : “Kavramsal Özellikleri ile Terörizm”, **Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği Sempozyumu (23-34 Mart 2006)**, Ankara: Genelkurmay Başkanlığı Basımevi, ss.7-18.
- BBC : **Yayın İlkeleri Kılavuzu: BBC'nin Değerleri ve Standartları**, Haziran 2005, (http://www.bbc.co.uk/turkish/indepth/story/2006/10/061027_yayin_ilkeleri.shtml)

- BBC News : “Turkey Kills 21 Kurdish Fighters”, (<http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/europe/4447775.stm>), (22.06.2008)
- BEKTAŞ, Arsev : **Kamuoyu İletişim ve Demokrasi**, İstanbul: Bağlam Yayınları, 2000.
- : **Siyasal Propaganda**, İstanbul: Bağlam Yayınları, 2002.
- BERTRAND, Claude Jean : **Medya Etiği**, Ankara: Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Müdürlüğü Yayınları, 2004. (İnternet Erişim:<http://www.byegm.gov.tr/YAYINLARIMIZ/kitaplar/medyaetigi/1-1.htm>), (13.03.2008)
- BEST, Steven ve NOCELLA, Anthony J. : “Defining Terrorism”, **Animal Liberation Philosophy and Policy Journal**, Volume 2, No. 1, 2004, ss. 1-18.
- Britannica Ansiklopedisi : “Types of Terrorism”, (<http://www.britannica.com/eb/article-217762/terrorism>), (11.04.2008)
- BUSHMAN, Brad J. : “If the Television Program Bleeds, Then Memory for the Ad Recedes”, **The Amplifier Media Psychology**, Yaz 2003, ss.7-8.
- BÜLBÜL, A. Rıdvan : **Haberin Anatomisi ve Temel Yaklaşımlar**, Ankara: Nobel Yayınları, 2001.
- : **İletişim ve Etik**, Ankara: Nobel Yayınları, 2002.
- CAN, Faruk : **Bilgi Çağının Gündümlü Silahı Medya**, İstanbul: Alfa Yayınları, 2005.
- CAŞIN, Mesut Hakkı : **Uluslararası Terörizm**, Ankara: Nobel Yayınları, 2008.

- Center for Defence Information : “A Brief History of Terrorism, Terrorism”,
: (<http://www.cdi.org/friendlyversion/printversion.cfm?documentID=1502>), (12.04.2008)
- CEPULKAUSKAITE, Ieva : “The Mass Media and Terrorism”, **Sociumas**,
(<http://www.sociumas.lt/Eng/Nr16/terorizmas.asp>),
(23.03.2008)
- COMBS, Cindy C. : **Terrorism in the Twenty-First Century**, New Jersey:
Prentice Hall College, 2003.
- Counterterrorism Threat Assessment and Warning Unit, National Security Division, Federal Bureau of Investigation : “Terrorism in the United States 1999: 30 Years of
Terrorism” – A Special Retrospective Edition, Washington,
DC: United States Department of Justice, 1999, s. İ,
(İnternet Erişim: <http://www.fbi.gov/publications/terror/terror99.pdf>), (13.05.2008)
- ÇAYCI, Sadi : “BM Güvenlik Konseyi’nin Terörle Mücadeleye İlişkin
Kararları”, **Stratejik Analiz**, Ankara: Avrasya Stratejik
Araştırmalar Merkezi Yayınları, Cilt:6, Sayı:69, Ocak
2006, ss.66-69.
- DANDURAND, Yvon ve CHIN, Vivienne : “Links Between Terrorism and other Forms of Crime”, **A
report submitted to: Foreign Affairs Canada and The
United Nations Office on Drugs and Crime**, Nisan 2004,
ss.1-34. (İnternet Erişim: www.icclr.law.ubc.ca/Publications/Reports/TNOC_LINKS_STUDY_REPORT.pdf), (12.04.2008)
- DASH, Mike : **Thug: The True Story of India's Murderous Cult**,
London: Granta Boks, 2005.

- DEDEOĞLU, Beril : “Terörizm ve Terörizmle Mücadelenin Paradoksal Olguları”, **Avrasya Dosyası**, Ankara: Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları, Cilt:12, Sayı:3, 2006, ss.5-20.
- DEMİRCAN, Hatice : **Siyasi İçerikli Terör Karşısında Medyanın Tutumu**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1998.
- DEMİRKENT, Nezih : “Türkiye’de Terörün Boyutları, Gelişimi ve Çözüm Yolları”, **Türkiye’de Terör**, İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları, 1980.
- DERSHOWITZ, Alan M. : **Why Terrorism Works: Understanding the Threat, Responding to The Challenge**, New Haven: Yale University Press, 2002.
- DRAZNIN, Joseph : **News Coverage Of Terrorism: The Media Perspective**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, University of Maryland Faculty of the Graduate School, 1997.
- DUGARD, John : “International Terrorism: Problems of Definition”, **International Affairs**, Vol. 50, No. 1, 1974, ss.67-81.
- DUNNE, Tim : “Terrorism and the News Media”, APR, 9 Haziran 2006, s.14. (İnternet Erişimi: <http://www.rusi.ca/ns/Terrorism%20and%20the%20Media.pdf>), (22.02.2008)
- DÜNDAR, Can : **Media and Democracy, A Comparative Case Study on The Press Portrayal of The Belgrane and Kocatepe Affairs**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1988.

- : “Terör Haberi Haber Terörü”, (<http://www.candundar.com.tr/index.php?Did=672>), (16.10.2007)
- : **Terror and The Media: A Critical Approach to The TV Coverage of Terrorist Events in The Light of Liberal Theory**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1996.
- Emniyet Genel Müdürlüğü : “Terörizmin Amacı”, (<http://www.egm.gov.tr/temuh/terorizm5.htm>), (13.01.2008)
- ERDOĞAN, Davut : “Terör Haberlerinin Kitle İletişim Araçlarına Yansımalarının Etkileri”, (http://birimweb.icisleri.gov.tr/strateji/ic_guven/Belge/iletisim.html), (19.11.2005)
- ERSOY, Ömer : “Terörizm ve Diğer Örgütlü Suçlarda Yakınlaşma ve İşbirliğinin İncelenmesi”, (<http://www.usakgundem.com/makale.php?id=8>), (18.01.2007)
- FENDOĞLU, H. Tahsin : “Uluslararası Dokümanlarda Terörizm”, (http://www.egm.gov.tr/egitim/dergi/eskisayi/40/web/makaleler/Doc_Dr_H_Tahsin_FENDOGLU.htm), (12.04.2008)
- FİDAN, Mehmet : “Terör ve Medya”, GÖKÇE, Orhan ve DEMİRAY, Uğur ed. **Terörün Görüntüleri, Görüntülerin Terörü**, Konya: Çizgi Kitabevi, 2004, s.69.
- FRANKLIN, Carl : “Terrorism: A Brief History”, (www.suu.edu/faculty/franklinc/History%20of%20Terrorism.rtf), (12.05.2008)

- FREY, Bruno S. ve ROHNER, Dominik : “Blood and Ink! The Common-Interest-Game Between Terrorists and the Media”, **Working Paper Series**, Institute for Empirical Research in Economics University of Zurich , No:285, Nisan 2006, ss.1-22.
- Fromm, Erich : **İnsandaki Yıkıcılığın Kökenleri**, İstanbul: Payel Yayınları.
- GALTUNG, Johan ve RUGE, Mari Holmboe : “The Structure of Foreign News: The Presentation of the Congo, Cuba and Cyprus Crises in Four Norwegian Newspapers”, **Journal of Peace Research**, Vol. 2, No. 1, 1965, ss.64-90.
- GANOR, Boaz : “Defining Terrorism: Is One Man’s Terrorist Another Man’s Freedom Fighter?”, **Policy Practice and Research**, Vol 3, No. 4, 2002, ss. 287-304. (İnternet Erişim: www.ict.org.il/var/119/17070-Def%20Terrorism%20by%20Dr.%20Boaz%20Ganor.pdf, s.4.) (12.03.2008)
- GÖKSU, Turgut : “BBC’de Bir Terör Haberinin Yorumlanması”, (http://www.caginpulisi.com.tr/45/9-10.htm#_ftn2), (22.06.2008)
- : “Polis Operasyonlarının Televizyonlarda ‘Canlı’ Yayını ve Muhtemel Sonuçları”, **Polis Dergisi**, Sayı:22, 2000, ss.364-368.
- GUNARATNA, Rohan : **Inside Al- Qaeda**, London: CSTPV-Hurst Series on Political Violence, 2002, Chapter 2.
- Habertürk : “Youtube’da PKK Propagandası!”, (<http://www.haberturk.com/haber.asp?id=12199&cat=110&dt=2007/01/16>), (17.01.2007)

- HaberX : “Orgeneral Büyükanit: ‘Köyün İmamı, Muhtarı Yollara Mayın Döşüyor’”, (www.haberx.com/n/1029438/orgeneral-buyukanit-koyun-imami-muhtari.htm), (15.05.2008)
- HAZIR, Hayati : **Siyasal Şiddet ve Terörizm**, Ankara: Nobel Yayınları, 2001, s.58.
- HECKING, Claus : “Savaşın İlk Kurbanı Gerçekler”, (<http://www.evrensel.net/03/04/04/toplum.html>) (20.11.2007)
- HOFFMAN, Bruce : “Defining Terrorism”, (<http://www.nytimes.com/books/first/h/hoffman-terrorism.html>), (16.04.2008)
- : **Inside Terrorism**, London: Columbia University Press, 1998.
- : **Lessons of 9/11**, Pittsburgh: RAND, 2002.
- HUTCHINSON, Steven ve O’MALLEY, Pat : “Thinking on the Links Between Terrorism and Criminality”, **Studies in Conflict & Terrorism**, Vol. 30, Issue 12 Aralık 2007 , ss.1095 – 1107. (İnternet Erişim: [www.sec-net.ca/file_download/5/Terrorism-Final-Draft-\(2006\).pdf](http://www.sec-net.ca/file_download/5/Terrorism-Final-Draft-(2006).pdf)), (12.04.2008)
- Hürriyet Gazetesi : “ABD’den Nota: ROJ TV’yi Kapat”, (<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/3542775.asp?m=1&gid=69>), (26.02.2005)
- : “Komutandan Filistin Uyarısı”, (<http://webarsiv.hurriyet.com.tr/2005/08/31/694584.asp>), (26.02.2005)
- : “ROJ TV Provokasyonu”, (<http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/haber.aspx?id=4164440&tarih=2006-03-29>), (26.02.2005)

- : “Türk Hacker İspanyol Sitesini Çökertti”,
(<http://www.hurriyet.com.tr/teknonet/5187046.asp>), (17.01.2007)
- İNCEOĞLU, Yasemin : “Saddam'ın İdamının Ardından”, (<http://www.yasemininceoglu.com/detay.asp?ID=65>), (12.01.2007)
- İNSEL, Ahmet : “Dezenformasyon”, (<http://www.birikimdergisi.com/birikim/makale.aspx?mid=212>), (11.03.2008)
- Jane's Information Group : **Jane's Counter Terrorism**, 2003.
- KALATHIL, Shanthi : “Çin'in Nokta Komünizmi”, **Foreign Policy (Türkiye Edisyonu)**, Cilt:8, Sayı:2, Yaz 2002.
- KALAYCI, Hüseyin : “Kendi Kaderini Tayin Hakkının Tarihçesi”, **Stratejik Analiz**, Ankara: Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları, Cilt:7, Sayı:84, Nisan 2007, ss.69-76.
- KAPANİ, Münici : **Politika Bilimine Giriş**, Ankara: Bilgi Yayınevi, 2001.
- KARAKAYA, Serdar : KARAKAYA, Serdar: “Türk Medyasında Haberin Manipülasyonu ve Dezenformasyonu”, TÜRKOĞLU, Nurçay ed., **Medya Okuryazarlığı**, İstanbul: Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, 2006, s.176.
- KAYA, İbrahim : “Uluslararası Hukuk Metinlerinde 'Terörizm' Tanımları”, **Ders Notları**, (<http://www.usakgundem.com/makale.php?id=169>), (16.04.2008)
- KAYA, Raşit : **Kitle İletişim Sistemleri**, Ankara: Teori Yayınları, 1985.

- KESİCİ, A. Kayyum, CANKARA, Yavuz ve ÇEŞME, Ahmet : “Kitle İletişim Araçlarının Terör Olaylarını Aktarmasındaki Yanlılıklar ve PKK Örneği”, (http://www.egm.gov.tr/egitim/dergi/eskisayi/40/web/makaleler/Yrd_Doc_Dr_A_Kayyum_KESICI_Yavuz_CANKARA_Ahmet_CESME.htm), (11.03.2008)
- KINSLEY, Michael : “Defining Terrorism: It's Essential. It's also Impossible”, **Policy Made Plain**, (<http://www.slate.com/id/116697>), (12.11.2007)
- KIŞLALI, Ahmet Taner : **Siyasal Sistemler, Siyasal Çatışma ve Uzlaşma**, Ankara: İmge Kitabevi, 2000.
- KIŞLALI, M. Ali : “Terör ve Medya”, **Radikal Gazetesi**, (<http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=97026>), (20.09.2007)
- KNIGHTLEY, Philip : “The Disinformation Campaign”, **The Guardian**, (<http://www.guardian.co.uk/Archive/Article/0,4273,4270014,00.html>), (11.01.2008)
- KONGAR, Emre : **Küresel Terör ve Türkiye**, İstanbul: Remzi Kitabevi, 2001.
- KORKMAZ, Gürol : **Terör ve Medya İlişkisi**, Ankara: Emniyet genel Müdürlüğü Terörle Mücadele ve Harekat Dairesi Başkanlığı Yayınları, 1999.
- KURTOĞLU, Sergün : “Günümüzün Kilisesi: Medya”, (<http://www.istanbul.edu.tr/iletim/75/haberler/m1.htm>), (11.02.2008)
- KUSHNER, Harvey W. : **Encyclopedia of Terrorism**, London: Sage Publications, 2003.

- LAÇİNER, Sedat : “Asi, Gerilla ve Terörist”, **Turkish Weekly**, (<http://www.turkishweekly.net/turkce/yazarlar.php?type=3&id=318>), (22.02.2008)
- : “Bölücü Televizyon Yayıncılığı ve Uluslararası Bağlantıları: MED-TV Örnek Olayı: 1994-1999”, **Avrasya Dosyası**, Ankara: Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları, Cilt.8, Sayı.2, Yaz 2002, ss.329-372.
- : “MED-TV’nin Etki ve İşlevleri”, **Stratejik Analiz**, Ankara: Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları, Cilt.3, Sayı.27, Temmuz 2002, ss.119-132.
- : “Uluslararası İlişkiler ve Terörizm”, **Ders Notları**, (<http://www.usakgundem.com/makale.php?id=227>), (11.02.2008)
- LANE, Beth : “What is Mass Media?: The Changing Role of Mass Communications and the Media Industries”, (http://medialiteracy.suite101.com/article.cfm/what_is_mass_media_), (16.04.2008)
- LAQUEUR, Walter : “Terrorism, A Brief History”, (<http://usinfo.state.gov/journals/itps/0507/ijpe/laqueur.htm>), (11.03.2008)
- : **A History of Terrorism**, New Jersey: Transaction Publishers, 2001.
- : **The New Terrorism: Fanaticism and the Arms of Mass Destruction**, New York: Oxford University Press, 1999.

- LOCKYER, Adam : “The Relationship Between The Media and Terrorism”, The Australian National University, 2003, (İnternet Erişimi:ics.leeds.ac.uk/papers/pmt/exhibits/1767/lockyer.pdf), (21.03.2008)
- LUKAZEWSKI, James E. : “The Media and the Terrorist: A Dance of Death”, (<http://www.e911.com/speeches/mediaandterrorists.html>), (10.03.2008)
- LUTZ, James M. ve LUTZ, Brenda J. : **Terrorism : Origins and Evolution**, New York: Macmillan, 2005.
- MARIGHELLA, Carlos : **Minimanual of the Urban Guerilla**, Montréal: Abraham Guillen Press & Arm the Spirit, 2002.
- MARTIN, L. John : “The Media's Role in International Terrorism”, **Studies in Conflict & Terrorism**, Vol: 8, Issue 2, 1985, ss.127 - 146.
- Medyaline : “Bölücü Siteye Hacker Darbesi!”, (http://www.medyaline.com/haberler/haber_detay.asp?id=4831), (17.01.2007)
- MILL, John Stuart : **Hürriyet Üstüne**, Ankara: Liberte Yayınları, 2004.
- MILLER, Abraham H. : **Terrorism and Hostage Negotiations**, Colo.: Westview Press, 1980.
- Milliyet Gazetesi : “PKK, ROJ TV’yi Almanya’ya kaçırdı”, (<http://www.milliyet.com.tr/default.aspx?aType=HaberDetay&ArticleID=513379>), (26.02.2005)
- MORGAN, Matthew J. : “The Origins of the New Terrorism”, **Parameters**, Vol. 34, 2004, ss.29-43.

- MORRESI, Enrico : **Haber Etiği: Ahlaki Gazeteciliğin Kuruluşu ve Eleştirisi**, Ankara: Dost Kitabevi, 2006.
- MORRIS, Michael : “Al-Qaeda as Insurgency”, **U.S. Army War College**, 2005.
- MUHLENBERG, John D.S. : “Disinformation Campaigns”, **The New American**, Vol. 21, 25 Temmuz 2005.
- MUSHARBASH, Yasin : “Media and Terrorism: Is a fair Journalism possible?”, **Spiegel Online**, (www.maz.ch/aktuell/news/270_Musharbash.pdf), (16.04.2008)
- News Center for the Study of Terrorism and Political Violence : “Types of Terrorism”, (<http://www.borrull.org/e/noticia.php?id=12609&id2=6802&PHPSESSID=0f24ee7af2d8e98096b21cbf30d8800c>), (15.04.2008)
- NURDOĞAN, Rigel : **Medya Ninnileri**, İstanbul: Sistem Yayınları, 1993.
- Office of the Coordinator for Counterterrorism : “Patterns of Global Terrorism 2002”, **US Department of State Publication 11038**, Washington , DC : State Department, Nisan 2003, s. 13. (İnternet Erişim: <http://www.state.gov/documents/organization/20177.pdf>), (13.05.2008)
- ORHON, Nezh : “Terörün Anlamı ve Görselleştirilmiş Terör”, GÖKÇE, Orhan ve DEMİRAY, Uğur ed. **Terörün Görüntüleri, Görüntülerin Terörü**, Konya: Çizgi Kitabevi, 2004, ss.163-186.
- O'SULLIVAN, John : “Retraction Required: Reuters’s Mistake”, **Nationalreview**, (<http://www.nationalreview.com/jos/jos092501.shtml>), (21.03.2008)

- O'SULLIVAN, Mike : "Hollywood's Role in the War on Terror", (<http://www.voanews.com/english/archive/2006-06/Hollywood2006-06-07-voa42.cfm>), (22.04.2008)
- Oxford Today The University Magazine : "Can We Define Terrorism?", (<http://www.oxfordtoday.ox.ac.uk/200102/v14n2/04.shtml>), (17.04.2008)
- ÖKTEM, Emre : "Uluslararası Hukukta Terörizm: Tanım Sorunu ve Milli Bağımsızlık Hareketleri", **İstanbul Ticaret Üniversitesi Dergisi**, Yıl:3, Sayı:5, 2004, ss.133-147.
- ÖZCAN, Mehmet : "AB'nin Terörizm Tanımı", (<http://www.usakgundem.com/yazarlar.php?type=2&id=281>), (23.05.2008)
- : "Yeni Milenyumda Yeni Tehdit: Siber Terör", **Turkish Weekly**, (<http://www.turkishweekly.net/turkce/makale.php?id=12>), (22.02.2008)
- ÖZDİKER, Cengiz : "Türkiye'de Medya ve Terör", (<http://217.160.138.148/contentmanagement/kundentr/index.php?id=300>), (11.12.2007)
- ÖZKÖK, Ertuğrul : **İletişim Kuramları Açısından Kitlelerin Çözülüşü**, Ankara: Tan Yayınları, 1985.
- PEREŞİN, Anita : "Mass Media and Terrorism", **Media Research**, Vol.13, No.1, Haziran 2007, ss.5-18.
- Perspectives : "Trends In Terrorism", Kanada: A Canadian Security Intelligence Service Publication, **2000/01 Raporu**, 18 Aralık 1999. (<http://www.fas.org/irp/threat/200001e.htm>), (16.02.2008)

- PILGER, John : “The Terrorism of Groups and Individuals, However Horrific Is Tiny by Comparison with That of States. But the Media Have No Language to Describe State Terrorism”, **New Statesman**, Vol: 133, 20 Eylül 2004.
- PULAT, Y. Tacar : **Terör ve Demokrasi**, Ankara: Bilgi Yayınevi, 1999.
- Radikal Gazetesi : “Teröre 'Avrupa' Tanımı”, (<http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=183378>), (23.05.2008)
- RAMSAY, Allan : “Diplomacy, Terrorism and the Media: The New 'Great Game'”, **Contemporary Review**, Vol: 279, Aralık 2001.
- RECORD, Jeffrey : “Bounding the Global War on Terrorism”, 2003, s.6. (İnternet Erişim: www.globalsecurity.org/military/library/report/2003/record_bounding.pdf), (11.02.2008)
- Sabah Gazetesi : “PKK Bombacısını Babası Teslim Etti”, (<http://www.sabah.com.tr/2005/11/11/gnd116.html>), (26.02.2005)
- SCHAFFERT, Richard W. : **Media Coverage and Political Terrorists: A Quantitative Analysis**, Praeger Publishers, 1992.
- SCHMID, Alex ve DE GRAAF, Janny : **Violence as Communication: Insurgent Terrorism and the Western News Media**, London: Sage Publications, 1982.
- SCHMID, Alex, JONGMAN, Albert I. ve diğerleri : **Political Terrorism**, Amsterdam:Transaction Books, 1988.
- Sepiamutiny : “Terrorists, Murderers, and...Thugs”, (<http://www.sepia mutiny.com/sepia/archives/000322.html>), (17.05.2008)

- SHEWCHUK, Blair : “Terrorists and Freedom Fighters”, (<http://www.cbc.ca/news/indepth/words/terrorists.html>), (11.04.2008)
- SIEBERT, Frederick S.,
PETERSON, Theodore ve
SCHRAMM Wilbur : **Four Theories of the Press**, Urbana: University of Illinois Press, 1963.
- SINAI, Joshua : “How to Define Terrorism”, **Perspectives on Terrorism**, Volume II, Issue 4, (http://www.terrorismanalysts.com/pt/index.php?option=com_rokzine&view=article&id=34), (08.11.2007)
- SKJERDAL, Terje S. : “Siebert's Four Theories of The Press: A Critique”, (<http://www.geocities.com/terjeskjerdal/siebert.htm>), (11.01.2008)
- SMITH, Jonathan B. : “Compare and Contrast ‘Guerilla Warfare’ and ‘Terrorism/Terrorist Activities’”, (<http://www.whisprwave.com/msu-hs-class/issues-in-terrorism/guerilla-vs-terrorist.htm>), (12.03.2008)
- SMITH, Michael : “Yeni Dönemin Terörizme Etkileri ve Terörizmin Ulaştığı Boyutlar”, **Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği Sempozyumu (23-34 Mart 2006)**, Ankara: Genelkurmay Başkanlığı Basımevi, ss.33-56.
- Society for the Advancement
of Education : “Grading the Media on Terrorism Coverage”, **USA Today**, Vol: 130, Ocak 2002.
- STOSSEL, Scott : “Terror TV”, **The American Prospect**, Vol. 12, 22 Ekim 2001.

- ŞAHİN, Haluk : “Savaş ve Medya”, **Turkishtime**, (http://www.turkishtime.org/14/40_5_tr.htm), (15.12.2007)
- TARHAN, Nevraz : **Psikolojik Savaş**, İstanbul: Timaş Yayınları, 2002.
- TAVAS, Taner : “Terörizm: Psikolojisi ve Hedefleri”, ÖZDAĞ, Ümit ve ÖZTÜRK, Osman Metin ed. **Terörizm İncelemeleri**, Ankara: Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları, 2000.
- Tempo Dergisi : “Genelkurmay Hack Timi İşbaşında”, (http://www.tempodergisi.com.tr/toplum_politika/08085/), (17.01.2007)
- Terör ve Güvenlik : “Terör Örgütlerinin Halkla İlişkiler ve Propagandaya Bakışı”, (http://www.terorveguvenlik.net/index.php?option=com_content&task=view&id=52&Itemid=67), (13.04.2008)
- : “Terörün Tanımı”, (http://www.terorveguvenlik.net/index.php?option=com_content&task=view&id=54&Itemid=68), (13.04.2008)
- Terrorism Research : “Differences Between Terrorism and Insurgency”, (<http://www.terrorism-research.com/insurgency/>), (11.04.2008)
- : “Early History of Terrorism”, (<http://www.terrorism-research.com/history/early.php>), (16.05.2008)
- : “Goals and Motivations of Terrorists”, (<http://www.terrorism-research.com/goals/>), (11.04.2008)

- Thinkquest Library : “Types of Terrorism”, (http://library.thinkquest.org/05aug/00533/lowres_content/loweng_content_types2.htm), (11.04.2008)
- TILLY, Charles : “Terror, Terrorism, Terrorists”, **Sociological Theory**, Vol. 22, No. 1, Theories of Terrorism: A Symposium (Mar., 2004), ss.5-13.
- TOPAL, Ahmet Hamdi : **Uluslararası Terörizm ve Terörist Eylemlere Karşı Kuvvet Kullanımı**, İstanbul: Beta Yayınları, 2005.
- TÜRBEDAR, Erhan ve ÇAYCI, Sadi : “Kendi Kaderini Tayin Hakkı ve Ayrılkçılık: Kosova’nın Bağımsızlığı Emsal Teşkil Eder mi?”, **Stratejik Analiz**, Ankara: Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları, Cilt:8, Sayı:91, Kasım 2007, ss.23-39.
- U.N. Office on Drugs and Crime : “Terrorism Definitions”, (http://www.unodc.org/unodc/terrorism_definitions.html), (20.06.2007)
- United Nations Treaty Collection : “Conventions on Terrorism”, (<http://untreaty.un.org/English/Terrorism.asp>)
- United States Department of Defense : “Insurgents vs. Guerrillas vs. Terrorists”, (www.usma.army.mil/dmi/IWmsgs/Insurgents-vs-Guerrillas-vs-Terrorists.pdf), (11.04.2008)
- United States Department of Defense, Office of Joint Chiefs of Staff, Joint Publication 1–02 : “Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms”, Washington DC: United States Department of Defense, 12 April 2001 – As amended through 5 June 2003, s.531. (İnternet Erişim: http://www.dtic.mil/doctrine/jel/new_pubs/jp1_02.pdf), (13.05.2008)

- VURAL, Ali Murat : “Embedded-İliştirilmiş Gazeteciliğin Etik Çerçeve Değerlendirilmesi”, **Communication in the Millenium: A Dialogue Between Turkish and American Scholars Sempozyumu II.**, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi, İstanbul, Türkiye, 17/03/2004, ss.35-52.
- WARD, Stephen J. A. : “Researching Ethics: History of Journalism Ethics”, (http://www.journalismethics.ca/research_ethics/history.htm), (13.03.2008)
- WEIMANN, Gabriel : “Modern Terrorism, the Media and Public Opinion”, **The Mass Media in Liberal Democratic Societies**, Rothman, Stanley ed., New York: A PWPA Book, 1992, ss.103-120.
- WHITAKER, Brian : “The Definition of Terrorism”, (<http://www.guardian.co.uk/world/2001/may/07/terrorism>), (14.04.2008)
- WILKINSON, Paul : “Terrorism: Implications for World Peace”, (<http://www.preparingforpeace.org/wilkinson.htm>), (11.10.2007)
- WITTEBOLS, James H. : “Words and Worlds of Terror: Context and Meaning of a Media Buzzword”, **ETC: A Review of General Semantics**, Sonbahar 1991, ss.336-345.
- XIAOFENG, Yu ve JIA, Li : “The Ethical Dilemma of the Mass Media in Reporting International Terrorism”, **China Media Research**, 3(1), 2007, ss.110-116.
- YAYLAGÜL, Levent : **Kitle İletişim Kuramları**, Ankara: Dipnot Yayınevi: 2006.

- : “Neden?: Terör ve Savaş Dönemlerinde Medya Nasıl Davranmalı?”, 30 Ekim 2007, (<http://www.candundar.com.tr/index.php?Did=5548>), (22.12.2007)
- : “Televizyon İzleyicisinin Davranışları Üzerine Bir Araştırma”, **Bilim ve Teknik**, Sayı: 336, Kasım 1995, s.98.
- : “Timeline of Terrorism”, (<http://www.simplytaty.com/broadenpages/terrorism.htm>), (13.03.2008)
- : **Büyük Larousse Ansiklopedisi**
- : **Dictionnarie Larousse Ansiklopedisi.**
- : **Türk Dil Kurumu Sözlüğü**

EKLER

Ek 1: Terörizmin Çizelgesi 1970'lerden 1980'lere¹

Tarih, Yer	Saldırı Türü	Kayıplar	Kim Tarafından
Ocak 1975: ABD, New York, Bar	Bombalı	4 ölü	Saldırı, 1974 ile 1977 arasında Porto Riko Ulusal Ordusu tarafından düzenlendiği kabul edilen; 49 seri bombalı saldırıdan biridir.
Aralık 1975: ABD, New York, La Guardia Havaalanı	Bomba bagaj bölümüne yerleştirilmiştir.	11 ölü, 75 yaralı	
Mayıs 1981: ABD, New York, JFK Havaalanı, Pan Am terminali tuvaleti	Bombalı	1 ölü	Porto Riko Direniş Örgütü
Ağustos 1982: Honolulu, Hawaii, Pan Am uçağı	Bombalı	1 ölü, birkaç yaralı	Filistinli terörist Mohammad Rashid
Nisan 1983: Beyrut Elçiliği	Bomba yüklü araçla intihar saldırısı	63 ölü	Radikal Şii Müslüman Grup üslenmiştir.
Ekim 1983: Beyrut, ABD Deniz Kışlası	Bombalı	241 ölü	Lübnanlı Hizbullah (<i>Lebanese Party of God faction</i>)
Aralık 1983: Kuveyt, ABD Elçiliği	Bomba yüklü kamyonla bombalı saldırı	Altı ölü; düzinelerce yaralı	17 İran yanlısı terörist sorumlu tutuldu.
Eylül 1984: Beyrut, ABD Elçiliği	Bomba yüklü araçla intihar saldırısı	16 ölü	İslami Cihad sorumluluğu üstlendi
Nisan 1985: İspanya, ABD Hava Üssü yakınında bir restoran	Bombalı	17 ölü	
Haziran 1985: TWA 847 uçağı	Beyrut'a kaçırma	Bir ölü	Lübnanlı Hizbullah (<i>Lebanese Party of God faction</i>)
Haziran 1985: El Salvador	Makineli silahlı saldırı	13 ölü	
Ağustos 1985: Almanya, Frankfurt'taki Amerikan Üssü	Araçlı bombalama	2 ölü, 20 yaralı	

¹ "Timeline of Terrorism", (<http://www.simplytaty.com/broadenpages/terrorism.htm>), (13.03.2008) (Elbette bu tarihler arasında dünya üzerinde terörist saldırı olarak nitelenebilecek pek çok eylem gerçekleşmiştir. Buradaki liste, yalnızca, ilgili birimin belirlediklerinden ibarettir.)

Ekim 1985: Mısır kıyısı, İtalyan yolcu gemisi Achille Lauro	Rehin alma	Bir ölü	Filistin Kurtuluş Cephesi
Kasım 1985: Mısır Air 648 sefer sayılı uçağı	Malta'ya kaçırma	60 ölü	Abu Nidal'ın Arap Devrimci Komutası
Aralık 1985: Roma ve Viyana	ABD'de ve İsrail havaalanı kontrol masasında düzenlenen havaalanı saldırıları	16 ölü	
Şubat 1986: Lizbon, ABD Elçiliğı	Araçlı bombalama	Yaralı yok	Solcu gerillalar üslenmiştir.
Nisan 1986: Batı Berlin gece kulübü	Bombalı	Üç ölü, 150 yaralı	Bir Libyalı diplomat, iki Filistinli ve iki Alman
Nisan 1986: TWA Roma-Atina uçağı	Bombalı	Dört ölü	Filistinli terörist, Mohammed Rashid
Haziran 1987: Roma, ABD Elçiliğı	Elçiliğe roketli saldırı	Az sayıda yaralı	Japon kökenli Kızıl Ordu teröristleri
Şubat 1988: Güney Lübnan	Adam kaçırma	Bir ABD'li bahriyeli idam edildi	Lübnanlı Hizbullah (<i>Lebanese Party of God</i>)
Mart 1988: Bogota, Kolombiya	Roketatar saldırısı	Hafif zarar	Gerilla Grubu
Aralık 1988: Lockerbie, İskoçya, Pan Am 103 sefer sayılı uçağı	Bombalı	270 ölü	Libyalı istihbarat ajanları

Ek 2: Terörizmin Çizelgesi 1980'lerden 2001 yılına²

Tarih, Yer	Saldırı Türü	Kayıplar	Kim Tarafından
26 Şubat 1993: ABD, New York, Dünya Ticaret Merkezi	Dünya Ticaret Merkezi'nde park edilmiş gizli araca yerleştirilen bomba ile saldırı	6 ölü, 1000 yaralı	Suudi terörist lider Usame Bin Ladin tarafında yönlendirilen, 4 Müslüman köktenci, tezgahlamaktan ve diğerleri bombalamayla ilgili suçlanıyor. 1998'de, Remzi Ahmet Yusuf, suçlu bulundu ve 240 yıl ile buna ek olarak bir de ömür boyu hapis cezasına çarptırıldı.
Temmuz 1993: Lima, Peru	Elçilik önündeki otobüste patlayan bomba	Bir ölü	İşıldayan Yol Gerillaları (Shining Path guerrillas)'dan şüpheleniliyor
Mart 1995: Karachi, Pakistan, ABD Konsolosluğu	Cinayet	2 Amerikan diplomat öldürüldü	Dünya Ticaret Merkezi bombalaması mahkumiyetine karşı muhtemel bir misilleme
19 Nisan 1995: ABD, Oklahama	Federal binanın dış soluna bomba yüklü araçla saldırı	168 ölü, 600 yaralı	Federal Hükümet karşıtı anarşist grup üyesi bir üye olan 33 yaşındaki Timothy McVeigh, 1997'de saldırıdan suçlandı ve 2001'de idam edildi.
Eylül 1995: Moskova, ABD Elçiliği	Roketatar saldırısı	Hafif zarar	Şüpheli yok.
Ekim 1995: ABD, Miami ile Los Angeles arasında seyahat eden ve Arizona'da raydan çıkan tren.	Sabotajla raydan çıkarıldı. Bir vagonun iki civatası çıkarıldı.	1 ölü, 80 yaralı	Önceleri bilinmeyen ve kendilerini "Gestepo'nun Oğulları" olarak adlandıran grup.
Kasım 1995: Riyad, Suudi Arabistan, ABD askeri karargahı.	Bombalı	Yedi ölü	Dört Kral karşıtı Suudi Arabistanlı muhalifin, -muhtemelen İran Hizbullah bağlantılı-, başı kesildi
Şubat 1996: Atina, ABD Elçiliği	Anti-tank saldırısı	Yaralı yok	Ulusal Mücadele Terörist Grubu
Haziran 1996: Dhahran, Suudi Arabistan, Khobar kuleleri	Bomba yüklü kamyonla saldırı	19 ABD'li havacı öldü	Bilinmiyor
Temmuz 1966: ABD, Georgia, Atlanta Yüzüncüyıl Parkındaki olimpiik oyunlar.	Bombalı	2 ölü, 110 yaralı	

² "Timeline of Terrorism", (<http://www.simplytaty.com/broadenpages/terrorism.htm>), (13.03.2008) (Elbette bu tarihler arasında dünya üzerinde terörist saldırı olarak nitelenebilecek pek çok eylem gerçekleşmiştir. Buradaki liste, yalnızca, ilgili birimin belirlediklerinden ibarettir.)

Kasım 1997: Karachi, Pakistan	American Oil- Company işçileri cinayeti	Beş ölü	ABD'nin iki CIA ajanının ölümünden sorumlu Pakistanlı için verdiği ceza akabinde muhtemel rövanş
Mayıs 1998: Unabomber'in ömür boyu mahkum edilmesi	Paket bombalamalar	3 ölü, 28 yaralı	<i>Theodore Kaczynski</i> , diğer adıyla, “Unabomber”, “modernizm karşıtı” mücadelenin bir bölümü olarak 18 yıllık paket bombalamalarından dolayı ömür boyu hapse mahkûm edildi.
Haziran 1998: Lübnan, ABD Elçiliği	Roketatar saldırısı	Yaralı yok	
Ağustos 1998: Nayrobi, Kenya, ve Dar es Selam, Tanzanya, ABD Elçiliği	Eşzamanlı bombalamalar	263 ölü, 5000 yaralı	Muhtemel finansörü, Usame Bin Ladin
Ekim 2000: Yemen'deki Aden Limanında ABD destroyeri	Bombalı saldırı	17 ölü	
11 Eylül 2001: ABD, Newyork, Dünya Ticaret Merkezi, Pentagon, Pensylvania	Uçaklı saldırı	6000'den fazla ölü, binlerce yaralı	Muhtemelen, uluslararası kaynakların ve Taliban'ın yardımı ile Usame Bin Ladin

Ek 3: Gerilla Savaşı ile Terörizmin Karşılaştırılması³

	Gerilla Savaşı	Kentsel Terörizm
Düşman	* Emperyalizm * Baskıcı rejim	* Emperyalizm * Baskıcı rejim
Savaş alanı	* Kırsal bölge	* Şehir
Görev	* Devlet idaresinin lojistik ağına saldırı * Devlet idaresini demoralize etmek	* Şiddet çevresini tahrik etmek sureti ile devlet idaresine baskı ve şiddet kullandırmak. Terörizmin neden olan gerçekçe adına sempati temin etmek.
Gücün kaynağı	* Temelde siyasi bir savaş * Psikolojik operasyonlar	* Korku * Halk desteği
Taktikler	* Seçici	* Fark gözetmeyen
Metotlar	* Düşman levazımını tahrip etmek * Dikkat saptırma * Küçük düşman ünitelerini pusuya düşürmek * Vur-kaç taktikleri * Propaganda	* Suikast * Banka soygunu * Adam kaçıрма * Propaganda * Bombalama
Süreç	Birinci Görüş * Halkı uyandırmak ve harekete geçirmek * Siyasi olarak iç siyasal birleşirmeyi tesis etmek * Prensipler saptama * Güç donanımı sağlamak * Ulusal gücün yerine geçmek * Düşmanın ulusal gücünü tahrip etmek * Kaybedilmiş bölgeleri geri kazanmak (kaynak: http://www.insurgentdesire.org.uk/warfare.htm) İkinci Görüş: Burton'a göre Küba Devrimi'nin üç aşaması: * İzole edilmiş gruplar * Kolonlar arası biçimlenme * Konvansiyonel savaşçı grupların oluşturulması	* Fark gözetmeyen şiddeti teşvik etmek * Gerilla mücadelesinin yapısından yoksun olmamak
Dikkate Değer Noktalar	"Debray'a göre devrim, esasında fakir köylüler nezdindedir ve yalnızca bölgesel gerilla güçleriyle kırsal düzenleme ile başlatılabilir. Terörizmde ise maas yoktur. En fazla doğal oalrak gerçekleşir, en kötüsü, köylüler, gerilla desteğine ihtiyaç duyacak noktada yabancılaştırılır." Mücadelenin her üyesi, siyasi görevlerinin taktiksel görevleri kadar önemli olduğunu bilir. (Kaynak: http://www.kimsoft.com/guerr-07.htm)	Kentsel gerilla aktivitesi, modern bir sanayi şehrine sızmak için, büyük olasılıkla gerçekleştirilmesi gerekli ilk adımdır. (Kaynak: http://www.insurgentdesire.org.uk/warfare.htm)

³ Fidel Castro ve Che Guevera'nın "gerilla savaşı"na dair vizyonları ile Raul Sendic ile Komitesi'nin "kentsel terörizm"e ilişkin görüşlerini karşılaştıran Jonathan B. Smith, gerilla savaşı ile kentsel terörizm arasında şekilde görünen bir karşılaştırma sonucuna ulaşmıştır. Bkz: SMITH, Jonathan B.: "Compare and Contrast 'Guerilla Warfare' and 'Terrorism/Terrorist Activities'", (<http://www.whisprwave.com/msu-hs-class/issues-in-terrorism/guerilla-vs-terrorist.htm>), (12.03.2008)

Ek 4⁴

Milgram'ın yaptığı bir deneyde, “yaşları 20 ile 50 arasında değişen ve posta memuru, lise öğretmeni, satış elemanı, mühendis, işçi gibi değişik meslek gruplarına mensup olan ve yine aynı şekilde farklı eğitim düzeylerine sahip 40 erkek denek, *Stanley Milgram* tarafından Yale Üniversite'sinde bir araya getirilirler. Kendilerine, bilimsel bir çalışmaya katkıda bulunmaları için seçildikleri ve katkıda bulunacakları deneyin bellek ve öğrenmeyle ilgili olduğu bildirilir. Deneklerden, hazırlanan düzenek aracılığıyla, bir tür elektrikli sandalyeye oturtulmuş yan odadaki diğer deneğe (öğrenciye) yöneltilen sorulara yanlış cevap vermesi durumunda, her seferinde oranı bir basamak artacak şekilde elektrik akımı vermeleri istenir. Denek, elektrik akımını her yükselttiğinde son düzeyi sesli olarak bildirecektir. Ayrıca, yan odadaki deneğin, elektrik akımına uğradığında ışın tepki vermesini önlemek için sandalyeye bağlandığı, elektrik akımının “kabarma ve yanığa” neden olmaması için deneğin bileğindeki elektrotlarla deri arasına macun sürüldüğü ve elektrik akımının dayanılabilecek en son aşamasının 300 volt olduğu bildirilir. Denekler, eğer devam etmek istemezlerse deneyi istedikleri aşamada bırakma hakkına sahiptirler. Tüm bunlar, deneyin diğer odadaki deneğe ne oranda acı verici ve hatta zarar verici olduğunun dolaylı anlatımından/vurgusundan başka bir amaç taşımaz. Esasında, *Milgram* tarafından amaçlanan, deneklerin bir başkasına zarar verme pahasına deneye ne kadar devam edeceklerinin tespitidir. Deneklerden, verdikleri elektrik akımının gücünü bildirmeleri istenirken, asıl deneyinin amacına uygun olarak, uygulanan elektrik şokunun giderek artan yoğunluğunu sürekli olarak hatırlarında tutmaları amaçlanmıştır. Ayrıca, gerçekte diğer odada elektrikli sandalyeye oturmuş başka denek yoktur. Verilen ve her yanlış cevapta gücü artırılan elektrik akımı, elektrik akımı verildiğinde yan odadan gelen bağırma ve çığlıkların hepsi birer oyundan ve aldatmadan başka bir şey değildir.

Deneye başlanır. Görünüşte bellek ve öğrenme gücünü tespit amacı taşıyan sorular okunmaya ve her soruyla birlikte yan odadaki kişinin cevabı duyulmaya başlanır. Daha önceden planlandığı üzere cevaplar arada bir yanlış olur ve gerçek deneyden habersiz olan denek, her yanlış cevapta voltajı bir basamak yükseltir ve verdiği voltajın birimini sesli olarak ilan eder. Görünüşteki deney gereği, yanlış cevaplarla birlikte elektrik akımının gücü aşama aşama artırılır ve yan odadan 300 volt aşamasına gelinceye kadar rahatsız edici

---

⁴ Fromm, Erich: **İnsandaki Yıkıcılığın Kökenleri**, İstanbul: Payel Yayınları, s.90-94.

boyutta tepki sesleri duyulmaz. Fakat 300 volt sınırına gelinmesine rağmen denekler diğer odadaki deneğe verdiklerini düşündükleri acıya rağmen, deneye devam etme isteği duyarlar ve 300 volttan sonra yan odadan çığlıklar duyulmaya, duvarlara vurma sesleri gelmeye başlar.

Deneyin önemli bulguları şunlardır: Deneklerin tamamı da 300 volt sınırına kadar deneylerine devam ederler. Deneklerinden sadece 5 tanesi 300 volt sınırını geçme isteğini reddeder. İki denek 330, bir denek 345, bir denek 360, bir başka denek 375 volta kadar deneye devam eder ve daha öteye geçmek istemez. Kendilerini rollerine kaptıran diğer denekler ise, voltajı artırma isteğine isteyerek uyarlar. Bu deney, deney başlangıcında “elektrik akımı tehlikeli sınıra gelince duracağını ve deneye devam etmeyeceklerini” söyleyen deneklerin ve diğerlerinin şahsında, benimsenen rolün önemini göstermesi açısından son derece önemlidir. İnsanlar bu rolleri toplumsallaşma süreçlerinde öğrenmekte ve içselleştirmektedirler. Rol, şiddeti gerektirecek bile olsa, rolün gereği yerine getirilmektedir.”

ÖZGEÇMİŞ

1982 yılında Trabzon'da doğan İsmail Alper YALÇINKAYA, ilköğrenimini, 1988-1993 yılları arasında Ballica İlköğretim Okulu'nda, ortaöğrenimini 1993-2000 yılları arasında Bafra Anadolu Lisesi'nde, lisans eğitimini ise Karadeniz Teknik Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde 2001-2005 yılları arasında tamamlamıştır. YALÇINKAYA, bekar olup orta derecede Rusça ve ileri derecede İngilizce bilmektedir.